F. JOSEPHI ARCHANGELI

A FRACTA MAJORI

ORDINIS MINORUM OBSERVANTIUM

SACRÆ THEOLOGIÆ

SYNOPSIS

AD USUM

CLERICORUM ORDINANDORUM.

TOMUS II.

NEAPOLI MDCCCXXI.

Typis BARNABÆ CONS.

Superiorum facultate.

TRACTATUS I.

De Deo, ejusque Divinis attributis.

QUoniam totius Sacræ facultatis objectum Deus est (Proleg. T. I. §. 6.), atque Deum nosse, a quo bona cuncta sive naturæ, sive gratiæ in nos derivantur, consummata justitia est (*a*); nullus propterea Tyroni Theologo magis jucundus, utilis, atque necessarius erit Tractatus, quam de Deo uno, ejusque Attributis. Hunc ergo explicare, omni claritate, qua fieri poterit, satagemus.

CAPUT I.

De nomine, atque existentia Dei.

§. 1. DEi nomen Sacris in literis solet pluribus tribui. Aliquando enim Judicibus tribuitur; veluti cum dicitur a Psalmista (*b*): *Deus stetit in Synagoga Deorum*; aliquando Regibus, et Princi-

(a) Sapient. *Cap.* XV. v. 3.
(b) *Psal.* 81. v. 1.

pibus terræ, veluti cum idem dicit (*a*): *Dii fortes terræ vehementer elevati sunt*; aliquando Sacerdotibus, atque animarum Rectoribus, veluti cum dicitur (*b*): *Ego dixi: Dii estis*; et in Exodo (*c*): *Diis non detrahes*. Præcipue autem, et proprie illi Enti tribuitur, a quo cætera omnia esse suum obtinent, atque gubernationem, veluti cum dicitur in Genesi (*d*): *Creavit Deus Cælum, et terram*; et in Libro Sapientiæ (*e*): *Non est alius Deus, quam tu, cui cura est de omnibus*; unde et *Deus Deorum Dominus* (*f*) appellatur, atque in hac postrema acceptione Dei nomen semper a nobis usurpabitur.

§. 2. Itaque Dei nomine, intelligimus *Ens a se, suæ naturæ necessitate existens, æternum, necessarium, perfectissimum, independens, ex quo cuncta, sive possibilia, sive quæ extra illud posita conspiciuntur omnino dependent* (*g*).

§. 3.

(a) *Psal.* 46. v. 10.
(b) *Psal.* 81. v. 6.
(c) *Cap.* XXII. v. 28.
(d) *Cap.* I. v. 1.
(e) *Cap.* XII. v. 13.
(f) *Psal.* 49 v. 1.
(g) *Ita fere Deus seipsum in Exodo Cap.* III. v. 14.

§. 3. Est ergo Deus Ens quocumque alio infinite excellentior; proinde improductum, et quod in se rationem sufficientem suæ existentiæ habet; ac propterea necessitate suæ naturæ ita existit, ut nequeat non existere.

§. 4. Hunc Deum qui admittit dicitur *Theista*; contra vero *Atheus*, qui eum negat; et quidem *positivus*, qui eum scienter inficiatur; *negativus* vero, qui nullam Dei cognitionem habet. Insuper *Atheus speculativus*, vel *theoreticus*, qui suasus est Deum non extare; *practicus* vero, qui Deum admittit quidem, sed vitam ducit vitiis, atque sceleribus ita inquinatam, ac si Deus non esset culparum inspector, et vindex.

§. 5. Porro Atheos practicos extitisse semper, extare modo, atque usque ad Mundi finem fore extituros, certa res est, et cuicumque explorata. Nam *stultorum*, atque iniquorum hominum *infinitus est numerus* (a); *et lata porta*, *et spatiosa via est* (b), *quæ ducit ad perditionem*,

14. *descripsit, dum Moysi quærenti, ut sibi diceret, quis esset, respondit:* Ego sum qui sum; *et in Apocalypsi* Cap. I. *v.* 8. *ubi ait*: Ego sum principium et finis.

(a) Ecclesiast. Cap. *I.* v. 15.

(b) *Matth. VII. v.* 13.

nem, *et multi sunt*, *qui intrant per eam*. Atheos quoque negativos existere haud dubium est; nam inveniuntur non pauci, qui de Deo nec cogitant, nec an sit inquirunt. Verum Atheos vere dictos, *speculativos* nempe, extare modo, aut aliquando extitisse, incertum est. Affirmant Veteres, atque non paucos enumerant (*a*); sed isti aut impii, aut stulti fuerunt; unde David (*b*): *Dixit insipiens in corde suo: non est Deus. Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in studiis suis: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum*. Vox nostris hisce temporibus undique personat, Mundum Atheis plenum esse, atque atheismum ubique fixisse radices, at meo judicio, nullus revera datur Atheus ejusmodi (*c*). Quis enim sui compos, et recta ratione utens, serio et ex corde persuadere sibi poterit Deum non existere? Statim ac namque aliquis seipsum, et quæ circa se sunt parum contemplatur, nequit Deum non conspicere (*d*).

At

(a) *Legatur* Gener. *Tomo II.*

(b) *Psal.* 13. *v.* 1

(c) Dizionario *Filosofico della Religione Tomo I. parola* Ateo.

(d) *Hinc optimus Poeta Metastasius Deum alloquens, cecinit:* Gran-

At nonne permulti sunt, qui etiam gloriantur se Atheos esse? Profecto. Verum hos aperte inficior positivos, ac theoreticos Atheos esse, qui desiderio, ac voluntate verius Athei appellantur; qui nempe cuperent, et efficaciter vellent Deum non existere, ut ita sibimetipsis relicti, atque sensui, ac passionibus laxatis habenis, Epicureorum vitam ducere possent absque metu supremi Judicis, et conscientiæ stimulo (*a*). Sed irrito semper conatu; Deus enim ubique eis se offert contemplandum.

Ovunque il guardo giro
Immenso Dio ti vedo.
Nelle opere tue ti ammiro,
Ti riconosco in me.

La Terra, il Mar, le Sfere
Parlan del tuo potere;
Tu sei in tutti, e noi
Tutti viviamo in te.

(a) *Optime* Nicolaus Jamin (*in Lib.* Pensieri relativi agli errori de' nostri tempi §. XXI.) *inquit*: „ *Il* „ *temerario, che osa con tanta insolenza impugnar l' esi*„ *stenza di Dio, non pensa già che non ci sia; ma il* „ *bramerebbe, per vivere più tranquillo ne' suoi eccessi.* „ *Un reo non ama il Giudice che dee condannarlo, ma* „ *il vorrebbe annihilato.* Non ci è un Dio: *questa or*„ *renda bestemmia, non è un errore della sua mente, ma* „ *bensì un desiderio del suo cuore* “.

Propositio I.

Dei existentia naturali ratione demonstratur.

§. 6. NAm *a magnitudine speciei* (a), *et creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri*; et *Invisibilia ipsius* (b), *per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur*. Et sane Deus est Ens a se (§. 2.); sed Ens a se necessitate suæ naturæ existit; Ergo existit Deus. Probatur min. Si Ens a se non existeret necessitate suæ naturæ, ejus existentia esset contingens, et non necessaria; adeoque ab alio; Ergo esset, et non esset a se, quod repugnat. Deinde si non daretur Deus, Ens nempe a se, et necessarium, omnia essent contingentia; atqui repugnat omnino existere contingentia sine Ente necessario; Ergo etc. Prob. min. Entia contingentia illa dicuntur, quæ aliter esse possunt ac sunt, mutabilia proinde, et quæ in alio rationem sufficientem suæ existentiæ habent; Ergo sine Ente necessario existere nequeunt.

(a) *Sapientiæ Cap. XIII. v. 5.*
(b) *Roman. Cap. I. v. 20.*

unt. Prob. consa. Si Entia contingentia existere possent absque Ente necessario, vel a casu, vel a nihilo, vel a seipsis, vel ab alio Ente contingente existentiam quam habent recepissent; Atqui a casu non receperunt, quia casus est effectus sine causa efficiente, quod repugnat; non a nihilo, quia nihil nullius rei caussa esse potest, quippe quod nullam sive actu, sive possibililate essendi, atque existendi rationem sufficientem continere valet, omnique prorsus entis tam possibilis, quam existentis realitate destituitur: eamque propterea omnino impos est aliis impertiri; non a seipsis, quia nullus potest suimet esse caussa, alias esset simul caussa et effectus, quod est impossibile; non tandem ab alio ente contingente, quia istud aliud ens contingens, nec existit, nec existere potest sine Ente necessario, ob allatas rationes; Ergo ab Ente a se, et necessario; scilicet a Deo; adeoque etc. Prob. 2. Quilibet effectus suam caussam necessario supponit, qui quanto præstantior est et nobilior, eo nobiliorem, atque præstantiorem caussam demonstrat; nam cum effectus rationem sui sufficientem in caussa habeat, non plus esse potest in eo ac est in caussa. Quis namque

que videns horologium ex. gr. ex aurichalco, aut alio metallo miro artificio, atque industria elaboratum, non solum horas, et earum minuta exacte metientem, sed et dies, et varia anni tempora indigitantem, nec non horarum pulsum, musicali concentu præcedere et sequi, non statim auctorem cogitabit, arte horologia efformandi mire callentem? Age jam. Video aspectabilem hanc Mundi machinam; atque in ea Cælum intueor, miro ac prorsus stupendo artificio efformatum, tot stellis, atque planetis pulchre nimis ornatum: Terram aspicio, et quid in ea mirabile spectatu non video? Video montes prominentes, imas valles, colles amœnos, florida prata, flores innumeros, et herbas, variis usibus utilissimas, arbores, et plantas fructiferas varii generis; video animalia innumera, alia quadrupedia, alia reptilia, alia volatilia, alia amphibia et magnitudine, et varietate, et structura, et forma diversa; video mare, et in eo pisces et multitudine pene infinitos, et varietate, et forma, atque structura mirabiles. Video hominem inter cætera animantia insignem, anima, et corpore constantem, intellectu, memoria, et voluntate præditum, in omnibus

suis

suis partibus adeo mire, et affabre elaboratum, ut jure microcosmos, hoc est parvus Mundus, dicatur: Et hæc omnia videns, quin aliud subjungam, quid dicam? A casu hæc omnia producta sunt; a rudi materia, et inerti; a fortuito atomorum concursu! phreneticorum deliria essent istæ meæ assertiones. Papæ! Sapientissimi, atque peritissimi artifices diebus, ac noctibus insudant in perficiendo aliquo opere; per menses et annos ipsi viri docti, nequidem profundissimis suis meditationibus, ac studiis arcana quædam naturæ penetrare possunt: Omnes potentissimi Reges, atque Imperatores, etiamsi simul convenirent, et accitis undique sapientissimis hominibus, apertis thesauris suis, toti occuparentur per annos, et sæcula, non possent unquam, aut parvulam herbæ plantulam, vel vilissimum animal de novo producere, et casus, et materia rudis, atque iners, intellectu, et sensu carens; et fortuitus atomorum concursus, tot, atque tam stupenda opera, ac hominem ipsum efformarunt! Quis credere poterit? Imo, *nonne (a) prodigio simile est aut natum esse haminem qui hæc diceret, aut*

(a) Lactantius *Lib. I. de ira Dei Cap. X.*

aut extitisse qui crederent? Mundus itaque *iste*, optime S. Augustinus (*a*), *ordinatissima sua mutabilitate, et visibilium omnium pulcherrima specie quodammodo tacitus et factum se esse, et nonnisi a Deo ineffabiliter pulchro fieri se potuisse, proclamat*. Unde David: *Cæli*, ait (*b*), *enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiat firmamentum*; et omnes unanimiter exclamant (*c*): *Scitote quoniam Dominus ipse est Deus: ipse fecit nos, et non ipsi nos*. Adeoque etc.

Adversariorum sophismata solvuntur.

Objic. Illud nequit esse objectum demonstrationis, quod credere tenemur; Atqui tenemur credere Dei existentiam, dicente Apostolo (*d*): *Accedentem ad Deum, oportet credere quia est*; Ergo Dei existentia nequit esse objectum demonstrationis; Adeoque etc.

§. 7. ℟. admitt. maj., et dist. min. Atqui etc. uti est auctor naturæ, nego min., uti est auctor gratiæ conc.; Ergo etc. nego utramq. consin. Dupliciter Deus con-

(a) *Lib. XI de Civit. Dei Cap. IV.*
(b) *Psal.* 18 *v.* 1.
(c) *Psal.* 99. *v.* 3.
(d) *Hebr.* XI. *v.* 6.

considerari potest a nobis; nempe ut auctor naturæ, et ut auctor gratiæ. Ut auctor naturæ potest optime objectum esse demonstrationis. Nam, *quid potest esse tam apertum*, scribit Minutius Fælix (*a*), *tam confessum, tamque, perspicuum cum oculos in Cœlum sustuleris, et quæ sunt infra citraque lustraveris, quam esse aliquod Numen præstantissimæ mentis, quo omnis natura inspiretur, moveatur, alatur, gubernetur?* Verum ut auctor est gratiæ, certe ejus existentia est fidei, non demonstrationis objectum.

Contra. Atqui nullo modo Dei existentia esse potest objectum demonstrationis; Ergo n. r. Prob. min. subs. Deus est Ens a se, et necessarium; sed Entis a se et necessarii existentia demonstrari nequit; Ergo etc.

§. 8. ℟. conc, maj. dist. min. Sed etc. a priori, conc. a posteriori, nego min., et consm. Duplex est Demonstratio, *a priori*, ut ajunt, et a *posteriori*. Prima est illa, qua effectus per caussam demonstratur; secunda est illa, qua caussa per effectum ostenditur. Cum ergo Deus sit a se, nec ullam caussam se ante-

(a) *In Octavio*.

teriorem, aut sui productricem agnoscat, imo ipse sit omnium aliarum caussarum prima caussa, profecto ejus existentia a priori demonstrari nequit; At quoniam omnia quæ in Mundo sunt, effectus sunt, et quidem Entis necessarii (§. 6.) peropt me ex eorum existentia Dei existentia demonstratur.

Contra. Atqui nec etiam a posteriori Dei existentia demonstrari potest; Ergo n. r. Prob. subsm. Ut a posteriori Dei existentia demonstrari posset, inter Deum et res hujus Mundi deberet esse aliqua relatio; Atqui nulla datur hujusmodi relatio; Nam Deus, et hujus Mundi res infinito intervallo a se invicem distant; quippe Deus est Ens a se, aliæ vero res sunt contingentes, et ab alio, ut supponitur; Ergo etc.

§. 9. ℟. Falsum omnino est inter Deum, et res hujus Mundi nullam dari relationem. Cum namque effectus sine causa effectrice esse nequeant, opera sine artifice, creaturæ absque Creatore, profecto cum res hujus Mundi sint effectus, opera, et creaturæ, relationem habent cum Deo, caussa, artifice, et creatore earum. Sicuti ergo videntes palatium ex. gr., optime fabrefactum noscimus

eum

eum habuisse architectum, atque opificem, ita res hujus Mundi aspicientes, Deum auctorem esse debere cognoscimus. Nam, ut optime Trismegistus (a): *Cum statuam absque fabro et pictore fieri nullus asserere audeat, miram hujus Mundi constitutionem sine conditore constitisse putabimus* (b)?

PROPOSITIO II.

Deum esse substantiam spiritualem, omnes possibiles perfectiones habentem, optime demonstratur.

§. 10. Ostenditur 1. pars ex Scripturis. Apud S. Joannem (c) sic ait Christus Dominus: *Spiritus est Deus: et eos, qui adorant eum, in spiritu, et veritate oportet adorare*. S. Paulus quo-

(a) *In Pimandro.*

(b) *De Dei existentia omnes Recentiores Philosophi Catholici pertractant. Inter Theologos leguntur* Claudius Frassen *Tomo I.* Scotus Accademicus *Tract. I.* Tournely *Tomo I.* Antoinè *Tomo I.* Theologia universa *pag.* 160. Juenin Instit. Theolog. *Tomo II.*, Gregorius Simon *Tract. de Religione Parte I. q. 1. art. 1.* Cerboni *Tomo I. Theolog. Natur. lib. I. q. 2.* Bibliotheca Theolog. *Tomo V. P. I. Sect. 6.*

(c) *Cap. IV.* 24.

quoque ad Corinthios scribens (*a*), inquit: *Dominus autem spiritus est*. Ergo etc.

Probatur 2. eadem pars. Deus est immensus, et ubique præsens, ac omnia implens; unde et dixit (*b*): *Cælum et terram ego impleo*: Si ergo esset corporeus, totum spatium mundanum occuparet, nec aliud ens corporeum, quam ipse solus, existeret; atqui innumera alia entia corporea existunt; Ergo etc. Deinde si Deus esset corporeus, oculis corporis videri posset; sed *ipsum nullus hominum vidit* (*c*); *sed nec videre potest*; Ergo etc.

Probatur 3. ratione. Deus est Ens a se (§. 2.); sed ens a se nequit esse corporeum; Ergo etc. Prob. min. Ens compositum partibus constat, quæ aliter, atque aliter disponi possunt; augeri atque minui; solvi ab invicem, atque corrumpi; ens propterea est mutabile, finitum, atque contingens; Atqui Ens a se est necessarium (§.eod.), qui mutari nequit, aut corrumpi; Ergo etc.; Adeoque etc. Ulterius Deus est Mundi hujus creator, atque architectus; Ergo nequit esse corporeus.

Prob.

(a) *Epist. II. Cap. III. v.* 17.
(b) *Jeremiæ XXIII. v.* 24.
(c) *I. ad Timot. I. v.* 17.

Prob. consa : Hic Mundus est admirabile opus, quod summam sapientiam, potentiam, atque virtutem in artifice supponit (§. 6. prob. 2.); Atqui ens corporeum sapientia, atque virtute destituitur, est omnino incapax cogitationis, et indifferens ad motum, atque quietem, ut vel ipsi Philosophi clarissime ostendunt; Ergo etc. Adeoque etc.

Prob. 2. pars. Deus est fons et origo omnium perfectionum : *Ex ipso* enim, ait Apostolus (*a*), *per ipsum*, *et in ipso sunt omnia*; et ab eo omne bonum in homines derivatur, juxta illud D. Jacobi (*b*) : *Omne datum optimum*, *et omne donum perfectum desursum est*; *descendens a Patre luminum*; Atqui talis non esset si omnes perfectiones possibiles non haberet; Ergo etc. Deinde si omnes perfectiones Deo non inessent, posset excogitari Ens Deo melius, atque perfectius; Atqui ex D. Augustino (*c*) : *cum ille unus cogitatur Deorum Deus . . . . ita cogitatur*, *ut aliquid*, *quo nihil melius sit atque sublimius . . . . nec quisquam inveniri potest, qui hoc Deum cre-*

(a) *Roman. XI. v. 36.*
(b) *Cap. I. v. 17.*
(c) *Lib. I. de D. Chr. Chrift. Cap. VII.*

credat esse, quo melius aliquid est; Ergo etc.

Objecta solvuntur.

Objic: contra 1. partem Prop. In Sacris literis Deo corporea membra tribuuntur; Ergo Deus substantia spiritualis non est.

§. 11. ℟. dist. ans. In Sacris literis etc. in sensu improprio, et metaphorico, concedo; in sensu proprio et literali, nego ans, et consm. Quoties Sacris in literis Deo humana membra tribui legimus, non ita accipere debemus, quasi ea ipse revera habeat, sed in sensu metaphorico. *Sic cum audimus manus*, ait S. Augustinus (*a*), *operationem intelligere debemus*; *et cum audimus pedes*, *præsentationem*; *et cum audimus oculos*, *visionem qua cognoscit*; *et cum audimus faciem*, *notitiam*, *qua innotescit*; *et si quid aliud eadem Scriptura tale commemorat*, *puto spiritaliter intelligendum*. Adeoque etc. (*b*).

Contra. Atqui Sacris in literis non in sensu metaphorico, sed proprio, et literali, Deo humana membra tribuuntur; Ergo

(a) *Epist.* 148. *alias* 111. *ad Fortunatianum*.

(b) *Legatur Summa S. Hieronymi de Essentia &c. Dei apud D. Bonaventuram Tomo II. Opuscul. pag.* 597.

go n. r. Prob. subsm. Deus fecit hominem ad imaginem suam; Sed homo habet corpus; Ergo et Deus; Adeoque etc.

§. 12. ℟. disting. maj. Deus etc. quoad omnia, nego maj., quoad aliquid, concedo; et conc. min., negamus consm. Homo anima et corpore constat; Cum ergo dicitur ad imaginem, et similitudinem Dei factus, sensus est, eum quoad animam, non etiam quoad corpus, talem esse. Nam *Invisibilis Dei imago*, ait S. Ambrosius (*a*), *non in eo est quod videtur, sed in eo utique quod non videtur . . . . . Alii enim imaginem istam collocant in animæ spiritualitate, qua ad Deum quadantenus accedit; alii in tribus ejus facultatibus, mente, memoria, et voluntate, quibus Sanctam Trinitatem videtur exprimere*; Adeoque etc. (*b*).

(a) *In Psal.* 118.

(b) *Vide ex dictis quam turpiter hallucinati fuerint Epicurei, atque Stoici, dicentes*, Deum esse vel ignem, vel citatum aerem, vel gyrum stellarum &c.; *quamque pessime suas confecerint argumentationes* Manichæi, *docentes, Deum infinita mole dispersum esse, non quidem undique*, sed tribus quadris infinitum; Antropomorphitæ, *hominis formam Deo tribuentes; necnon* Benedictus Spinoza, *unicam in Mundo esse substantiam dicens*, cogitatione *præsertim*, *atque* extensione *præditam*, *quæ illi Deus est.*

Caput II.

De Unitate Dei.

§. 13. Polythei dicuntur illi, qui plures Deos admittunt, atque venerantur.

§. 14. Polythei ergo in primis fuerunt Gentiles omnes, atque Idololatræ, quorum, ante Christi adventum, infinitus fere erat numerus (a). Hi namque nedum plures Deos admittebant, et venerabanrur, *novos* (b), *veteres*, *barbaros*, *Græcos*, *Romanos*, *peregrinos*, *captivos*, *adoptivos*, *proprios*, *communes*, *masculos*, *fœminas*, *rusticos*, *urbanos*, *nauticos*, *militares etc.*, sed et vilia animalia, et monstra horrenda, quinimo et porros, et cæpas ut Deos habuerunt, at-

(a) *De Idololatriæ origine hac habet Auctor Libri Sapientiæ Cap XIV. v.* 15. „ *Acerbo luctu dolens pa-* „ *ter, cito sibi rapti filii fecit imaginem: & illum, qui* „ *tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tamquam Deum* „ *colere cœpit, & constituit inter servos suos sacra, &* „ *sacrificia. Deinde interveniente tempore, convalescente ini-* „ *qua consuetudine, hic error tamquam lex custoditus est,* „ *& Tyrannorum imperio colebantur figmenta &c. Vid.* Calmet *Tomo I. Dissert. in Lib. Sap.* Bergier *V.* Idolatria.

(b) Tertullianus *Cap. X. Apolog.*

atque sunt venerati (*a*). Adveniente autem Jesu Christo, esto Dæmon hujus Mundi princeps foras ejectus fuerit, Idolorum Templa diruta, aræ confractæ, simulacra gentium eversa, et in pulverem redacta, et per totum Orbem lux Evangelica splendescens, cæcitatis tenebras expulerit; adhuc tamen in vastissimis Japoniæ, et Sinarum Imperiis Idololatræ inveniuntur (*b*).

Præter autem Gentiles, non pauci inter Christianos, plures Deos admittere non sunt veriti. Ita Gnostici, teste S. Augustino (*c*), et Apellitæ duos Deos esse dixerunt, unum nempe bonum, et alterum malum. Ita Marcionitæ, qui ex S. Epiphanio (*d*), tres admittebant Deos, visibilem nempe, invisibilem, et medium. Ita Manichæi, qui duo rerum admittebant Principia opposita, unum quidem bonum et boni auctorem, alterum malum, et

---

(a) *Lepide* Juvenalis *Satyra* 15.
Quis nescit Volusi Bitynice, qualia demens
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat ...
Porrum & cæpe nefas violare ac frangere morsu.
O Sanctas gentes! quibus hæc nascuntur in hortis
Numina ....

(b) Salmon *Stato presente di tutti i Popoli del Mondo Tomo I. II. III. &c.*

(c) *Libro de Hæresibus Cap. X. & XXIII.*

(d) *Lib. I contra Hæres. Cap.* XLII.

mali caussam. Verum contra hos, aliosque (a) pugnat Catholica fides, necnon et ratio ipsa humana.

PROPOSITIO

Deus est Unicus.

§. 15. PRob. 1. adversus Hæreticos ex Scripturis. In Deuteronomio (b) ita legitur: *Audi Israel: Dominus Deus noster Dominus unus est*; et alibi (c) Dominus ipse per Moysen sic Israelitis loquitur: *Videte quod ego sim solus, et non sit alius Deus præter me*. Quare merito David (d) canebat: *Quis Deus præter Deum nostrum?* atque ad Deum conversus exclamavit (e): *Tu solus Altissimus in omni terra: Magnus es tu (f), et faciens mirabilia, tu es Deus solus*. Apud Joannem ait Christus

(a) *Vid.* Gener. *Tom. II. Tract.* 1. *Lib. I. Cap. I. Sect.* 2. Tournely *Tomo I. q.* 1. *art.* 4.
(b) *Cap. VI. v.* 4.
(c) *Cap.* XXXII. *v.* 39.
(d) *Psal.* 17.
(e) *Psal.* 82.
(f) *Psal.* 85.

stus (a): *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum*. Tandem S. Paulus ad Corinthios scribens, ait (b): *Scimus, quia nihil est Idolum in Mundo, et quod nullus est Deus, nisi unus*.

Prob. 2. contra eosdem ratione. Deus est Ens, quo nihil melius, atque perfectius excogitari potest (§. 10. Prob. 2. p.); Sed malum Principium bonitate, atque perfectione destituitur; Ergo Deus non est; Adeoque non datur nisi unus Deus. Deinde si duo essent opposita Principia, vel essent ista inter se se æqualis virtutis, atque potentiæ, vel non; Si primum, jam nulli effectus neque boni, neque mali essent in Mundo; nam cum quodlibet ad propriam satisfaciendam inclinationem continuo duceretur, nulli effectus boni fierent, quia, ne fiant, vim æqualem Principium malum bono Principio opponeret; sicuti nulli effectus mali sortirentur, quia bonum Principium vim æqualem malo Principio objiceret (c); Si secundum, jam qui mino-

(a) Cap. XVII.
(b) Epist. I. Cap. VIII. v. 4.
(c) Vid. Simon De Relig. Art. II. Concl. 3. coroll. 2. prob. 2.

norem habet virtutem, atque potentiam, Deus non est, quia Ens non est undequaque perfectum; adeoque unicus tantum est Deus.

Prob. 3. adversus Gentiles. Ac primo quidem, aut unus Deus ad Mundum regendum, eique consulendum in omnibus est sufficiens, vel non: Si est sufficiens, alter Deus erit superfluus, atque otiosus; si non est sufficiens, neuter eorum erit Deus. Deinde: Dii quos colebant Gentiles erant opera manuum hominum, nec repræsentabant, nisi aut animalia, aut homines, quibus Divinitas repugnat, cum sint creaturæ; Ergo etc. (*a*).

CAPUT III.

De Dei Essentia, Divinisque Attributis.

§. 16. NOmine Essentiæ, generatim venit *id, per quod res aliqua est id quod est*. *Essentia* itaque Dei recte dici potest,

---

(a) *Fusiori calamo de unitate Dei Doctrina apud Theologos nedum, verum, & apud Philosophos pertractata invenitur cum oppositis etiam argumentis. Si placet, legantur* Boucat *Tomo I. Dissert. II.* Tournely *Tomo I. q. 1. art. IV.* Gregorius Simon *Tract. ut supra &c.*

test *id*, *per quod Deus est Deus*, *et non potius Ens aliud ab ipso diversum*.

§. 17. Quid porro sit id per quod Deus est Deus, seu quænam sit Essentia Dei, aut in quo constituatur, nec perfecte intelligere, nec certo definire mortalibus est concessum. Nec mirum: cum et ipsi Cælites eam perfecte, atque comprehensive non cognoscant. Revelatione tamen, ac ratione, incompletam tantum, atque imperfectam de ea habere possumus cognitionem in præsenti vita; idque duplici modo, vel nempe negatione, a Deo auferendo quod ei non convenit; unde Augustinus (*a*): » Deus ineffabilis est, » facilius dicimus quid non sit, quam » quid sit. Terram cogitas? non est hoc » Deus. Mare cogitas? non est hoc Deus . . . . . hæc solum potui dicere quid non » sit. Quæris quid sit? Quod oculus non » vidit, nec auris audivit, nec in cor » hominis ascendit »; vel affirmatione, ei tribuendo, quod, omnibus imperfectionibus ablatis, convenit. Hoc modo » Deum » dicimus cum eodem S. Doctore (*b*) si» ne qualitate bonum, sine quantitate » ma-

(a) *In Psal.* 85. *n.* 12.
(b) *Serm.* 384. *de Trin.*

» magnum, sine indigentia Creatorem, » sine situ præsidentem, sine habitu » omnia continentem, sine loco ubique » totum, sine tempore sempiternum, sine ulla sui mutatione mutabilia facien» tem, nihilque patientem ».

§. 18. Cum ergo nonnisi imperfectam de Dei essentia habere possimus cognitionem (§. 17.), hinc quatuor in ea assignanda, sunt Scholarum sententiæ. Prima est Nominalium, qui volunt, Dei Essentiam per actualem complexum omnium perfectionum ipsius constitui. Secunda est quorundam Scotistarum dicentium, eam esse infinitatem radicalem, exigentiam nempe omnium perfectionum (*a*). Tertia est plurium Thomistarum, qui tuentur, eam positam esse in intellectione. Quarta tandem, et fere communis inter Theologos, tenet Dei Essentiam in *Aseitate*, seu in *esse a se* totam consistere. Salva fide, omnes hæ sententiæ tueri possunt; at quænam ex illis præferenda, mox videbimus.

§. 19. *Attributum Divinum*, juxta Theologorum mentem, nihil est aliud, *quam perfectio simpliciter simplex*, *absolute* ac

(a) *Videatur* Frassen *Tomo I. Tract. I. disp.* 2. *artic.* 3. *q.* 2.

ac necessario de Deo prædicabilis per modum formæ adjacentis.

§. 20. Perfectio autem simpliciter simplex est ea, quæ melior est ipsa, quam non ipsa: hoc est, quæ enti cuilibet, quatenus est ens, melius est habere, quam non habere.

§. 21. Attributa Divina duplicis sunt generis, *negativa* nempe, et *positiva*. Attributa negativa sunt illa, quæ omnem imperfectionem a Deo removent, ut est *Infinitas*, *Immensitas* etc. Positiva autem sunt illa, quæ perfectionem de Deo affirmant, ut *bonitas*, *justitia etc.*

Propositio I.

Esse Ens a se *est Attributum in Deo primum*.

§. 22. Prob. Nam illud Attributum potest dici in Deo primum, quod primo, juxta nostrum concipiendi modum, Deum cogitanti, primo se offert; quod 2. est Deo ita proprium, ut aliis communicari sit omnino impossibile; quodque 3. aliorum omnium Dei attributorum radix est; Atqui *esse a se* est hujusmodi; ergo etc.

etc. Prob. min. quoad singulas partes.

Ac 1. quidem *esse a se* est primum, et præcipuum attributum, quod in Deo concipimus; nihil namque prius esse potest Ente a se. Nam si quid esset prius, foret certe ipsum *esse* simpliciter; sed *esse* simpliciter in Deo non est prius *esse a se*, sed simul; quippe Dei existentia est absolute necessaria, et independens, et idem in eo est *esse*, ac *esse a se*; Ergo etc.

2. *Esse Ens a se* ita est Dei proprium, ut aliis rebus communicari ullo pacto nequeat; Nam Ens a se nullam caussam sui productricem agnoscit, quare si aliis communicari posset *esse a se*, communicaretur illi, quod tale non est; hoc ergo esset *Ens a se*, ut supponitur, et non esset, quia ab alio per communicationem esse a se habuisset; sed hoc repugnat; Ergo etc.

3. *Esse Ens a se* est radix omnium Dei attributorum. Si namque quæras, cur Deus sit æternus, sit omnipotens, sit immensus, infinitus etc.? nihil aliud respondebitur tibi, quam quia *Est Ens a se*; Nam *Ens a se* nullam caussam sui productricem agnoscit, nec proinde interitui subjectum est: *Ens a se* nullis li-

mi-

mitibus continetur, estque ubique præsens, atque omnes omnino perfectiones in summo gradu possidet. Et » merito quidem » subjungit S.Bernardus (*a*); Nam » si bonum, si magnum, si sapientem, » vel quidquid tale de Deo dixeris, in » hoc verbo instauratur quod Est, Est. » Nempe hoc est ei esse, quod hæc omnia esse, si et centum talia addas » non recessisti ab esse. Si ea dixeris nihil addidisti: si non dixeris, nihil minuisti. Ergo etc.

PROPOSITIO II.

Aseitas, *seu* esse Ens a se *est formale metaphysicum constitutivum Essentiæ Dei.*

§. 23. Prob. 1. Nihil est tam homini imperceptibile, quam Dei Essentia (§. 17.); Ergo nonnisi revelatione Divina, aliqua saltem imperfecta cognitio de ea haberi potest; Atqui Deus nonnisi *per esse a se* suam Essentiam manifestavit; Ergo etc. Prob. min. Volens Deus mittere Moysen ad Pharaonem, ut popu-

(a) *Lib 7. de Consid. Cap. VI.*

pulum Israel ab illius captivitate liberaret, quæsivit ab eo Moyses, ut sibi diceret quisnam ipse esset: cui respondit Dominus (*a*): *Ego sum qui sum: sic dices filiis Israel, qui est misit me ad vos*. » Non dixit » egregie more suo S. Augustinus (*b*) » Dominus Deus ille O» mnipotens, misericors, justus: quæ si » diceret, utique vera diceret. Sublatis » de medio omnibus, quibus appellari » posset, et dici Deus, ipsum esse se » vocari respondit, et tanquam hoc es» set ei nomen; hoc dices eis, inquit, » qui est misit me ». Ergo etc.

Prob. 2. hac ratione. Illud recte dici potest Divinæ Essentiæ formale metaphysicum constitutivum, quod primo in Deo concipimus, quod est Deo ita proprium, ut aliis creatis rebus convenire sit impossibile; quodque tandem est veluti radix, a qua omnes Dei perfectiones, et attributa dimanant; Atqui tale est *Esse a se* (§. 22. n.3.) Ergo etc. (*c*).

CA-

(a) Exodi *III*.
(b) *In Psal.* 134.
(c) *Legantur* Tournely *Tomo II. quæst.* 2. *Concl.* 3. Boucat *Tomo I. Dissert. III. art.* 1. Iuenin *Tomo II. Dissert. II. q.* 2. Aloysius Kamperger *Tomo I. q.* 2. *art.* 1.

Caput IV.

De præcipuis Dei Attributis.

§. 24. INnumera sunt Dei Attributa, sed brevitati consulendo, potiora, et magis nota studiosæ juventuti exponemus; atque illud in primis monemus, varios circa ea fuisse Hæreticorum errores. Sociniani namque Deo infinitatem denegarunt. Valentiniani, Gnostici, et Manichæi ejus immensitatem sustulerunt. Stoici Deum mutationi obnoxium dixerunt; et alii alia Dei Attributa impugnarunt: Contra quos, aliosque, distinctis propositionibus ea vindicabimus.

Propositio I.

Deus est vere, et proprie æternus.

§. 25. PRob. 1. ex Scripturis. In Deuteronomio (a) ait Deus: *Vivo ego in æternum*; In Psalmis ait Propheta Deo

(a) *Cap. XXXII.* v. 40.

Deo (*a*) : *A sæculo, et usque in sæculum tu es Deus* (*b*) : *Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient* ; *Tu autem Domine in æternum permanes* (*c*); et ut alia taceam, ait Jeremias (*d*) : *Tu autem Domine in æternum permanebis.*

Prob. 2. ratione. » Æternum, *inquit* » *Origenes* (*e*) » illud proprie dicitur, » quod neque initium ut esset habuit, » neque cessare unquam potest esse ». Atqui ita est Deus; Ergo etc. Prob. min. Deus est Ens a se (§. 2.), et necessarium; Ergo nec initium habet, nec finem; non initium, quia est improductum, non finem, quia nullam habet caussam a qua destrui possit, vel annihilari, cum ipse sit aliorum entium caussa et origo (§. eod.); Ergo est Æternus. Optime D. Ambrosius (*f*): » Nihil tam proprium » Dei quam semper esse ».

PRO-

(a) *Psal.* 89. *v.* 2.
(b) *Psal.* 101. *v.* 28.
(c) *Ibid. v.* 13.
(d) *Thren. V. v.* 19.
(e) *Apud* Tournely *Tomo I. q.* 9.
(f) *In Psal.* 43.

PROPOSITIO II.

Deus est infinitus in omni genere perfectionis.

§. 26. PRob. 1. ex Scripturis. David Propheta (*a*) ita loquitur de Deo: *Magnus Dominus, et laudabilis nimis, et magnitudinis ejus non est finis*. Baruch quoque: *Magnus*, inquit Deus (*b*), *et non habet finem*. Ergo etc.

Prob. 2. hac ratione. Deus est Ens ita perfectum, ut aliud eo perfectius ne excogitari quidem possit (§. 10. Prob. 2. p.); Atqui talis non esset Deus, si non foret in omni genere perfectionis infinitus; Ergo etc. (*c*).

(a) *Psal.* 144.
(b) *Cap. III. v.* 25.
(c) *Plura cum argum. opp. apud* Boucat *Tomo I. Dissert. IV. art.* 2.

Propositio III.

Deus est Immensus; scilicet per essentiam rebus omnibus intime præsens.

§. 27. PRob. 1. Deus est immensus, si ubique sive in Cælo, sive in Terra invenitur; adeo quidem, ut nullus sit locus, in quo ejus intima præsentia effugi possit; Atqui, ex Scripturis, ita se res habet; Ergo etc. Prob. min. Apud Jeremiam (*a*) ait Deus ipse: *Numquid non Cœlum, et Terram ego impleo?* Quod David Propheta cogitans (*b*): *Quo ibo*, ajebat Deo, *a spiritu tuo? et quo a facie tua fugiam? si ascendero in Cœlum tu illic es: si descendero in infernum, ades*; Ergo etc.

Prob. 2. his rationibus Seraphici Doctoris (*c*): » Omne quod est in una re » limitata, ita quod non est in alia, est » limitatum, et arctatum; sed hoc est » impossibile circa Deum; ergo non est » in una re, quin in omnibus sit. Item. » Si

(a) *Cap. XXIII. v.* 24.
(b) *Psal.* 138. *v.* 7.
(c) *In Lib. I. sent. dist.* 37. *q.* 1. *ad* 1. *q.*

» Si Deus est in una re, ita quod non » in alia, aut potest esse in illa, in qua » non est, aut non: si non potest; ergo non est omnipotens; Si potest esse, et » non est, cum res non mutetur, ergo » mutari potest Deus; ergo si Deus non » est in omnibus rebus, aut non est omnipotens, aut mutabilis, quorum utrumque est impossibile ». Optime propterea ajebat S. Cyprianus (a): » Totum » Mundum esse Dei Templum, et Deum » ubique esse diffusum; sic *autem sequitur S. Augustinus* (b), ut non sit » qualitas Mundi, sed substantia creatrix Mundi, sine labore regens, et sine onere continens Mundum. Non tamen per spatia locorum, quasi mole » diffusa . . . . sed et in solo Cælo totus, et in sola Terra totus, et nullo » contentus loco, sed in seipso ubique » totus ».

Objecta adversariorum solvuntur.

Objic. 1. Sacræ literæ apertissime docent, Deum esse in Cælo per essentiam, per virtutem vero tantum in aliis locis; Ergo falsa propositio. Prob. ans. In Psal-

(a) *Lib. de vanit. Idol.*
(b) *Epist. 187. alias 57. ad Dardanum Cap. IV.*

mis ait Propheta (*a*): *Dominus in Cœlo sedes ejus*; Ergo etc.

§. 28. ℟. Laudatis verbis nihil aliud significare intendit Psalmista, quam Cœlum peculiari quadam ratione esse Dei sedem; quia in Cælo maxime Dei magnificentia, virtus, et gloria sempiterna manifestatur, atque elucescit, non vero quod Deus non sit ubique; jam enim Deum per suam essentiam omnipraesentem agnoscens, dixerat (*b*): *Quo ibo a spiritu tuo? et quo a facie tua fugiam?* Optime S. Joannes Damascenus (*c*): » Dei » locus is dicitur, qui uberioris ipsius o» perationis, et gratiæ particeps est. Id» circo Cælum sedes ejus est, (illic e» nim sunt Angeli, qui faciunt ipsius » voluntatem, eumque semper laudibus » celebrant). Hæc quippe ipsi est re» quies ». Ergo etc.

Contra. Atqui ita Cælum est Dei sedes, ut in aliis locis nonnisi per solam virtutem, et operationem inveniatur; ergo n. r. Prob. subsm. Res ita se habet, si Deus sibi Cælum pro sede reservaverit, ac terram dederit hominibus; Atqui ex eo-

(a) *Psal.* 10. *v.* 5.
(b) *Psal.* 138. *v.* 7.
(c) *Lib. I. de Fide Orthodoxa Cap. XIII.*

eodem Psalmista habetur (a) : *Cælum Cæli Domino: terram autem dedit filiis hominum*; Ergo etc.

§. 29. ℟. Si adductum argumentum valeret, dicere deberemus, Deum nec etiam per suam præsentiam, virtutem, et operationem ubique esse. Nam si in Cælo Cæli, hoc est in summo Cælorum sibi habitationem elegit, si filiis hominum terram incolendam dedit, verum erit quod olim impii effutiebant (b), dicentes: *Quid novit Deus? . . . nec nostra considerat: circa cardines Cæli perambulat*; quod quam sit absurdum nemo non videt. Dicendum ergo, ea Davidis verba intelligenda esse, non absolute, sed comparate, sive, sicuti ait S. Athanasius contra Sabellianos, ut ex majestate domicilii ejus dignitas infinita rudioribus hominibus facilius explicetur. Et sane, si in adversariorum sensu David fuisset locutus, numquam alias dixisset (c) Deo: *non timebo mala; quoniam tu mecum es*.

Contra. Atqui laudata Davidis verba absolute accipienda sunt, ita ut a quocumque alio loco hujus terræ Dei præsen-

(a) *Psal.* 113. *v.* 16.
(b) Job *Cap. XXII. v.* 14.
(c) *Psal.* 22. *v.* 4.

sentiam excludant; Ergo etc. Prob. subsm. Si David Dei præsentiam a terra non excluderet, non dixisset, Deum de Cælo in terram aspicere, ut videat filios hominum; inclinare Cælos, et descendere; exaudire de Cælo sancto suo nostras orationes; Atqui revera ita est (*a*); Ergo etc.

§. 30. ℟. Laudata in argumento, et illis similia, quæ in sacris Scripturis leguntur, non proprie, sed metaphorice accipienda sunt. Audiatur præ cæteris S. Augustinus (*b*), qui sic loquitur: » Non » loco movetur Deus, qui semper ubi» que est totus: sed descendere dicitur, » cum aliquid facit in terra, quod præ» ter usitatum naturæ cursum mirabiliter » factum, præsentiam quodammodo ejus » ostendit » Et alibi (*c*): » Descendere » dicitur Deus, quando curam humanæ » fragilitatis habere dignatur ».

Objic. 2. Si Deus per suam essentiam esset ubique, esset utique etiam in sordidissimis locis; esset in Dæmonibus, atque in peccatoribus; Atqui hoc absurdis-

(a) *Psal. 32. v. 13. & Psal. 17. v. 10.*
(b) *Lib. XVI. de Civit. Dei Cap. V.*
(c) *Serm. 70. de temp.*

dissimum est dicere, cum Deus sit ipsa puritas, et Sanctitas; Ergo etc.

§. 31. ℟. Nullum est pertimescendum absurdum ex quo dicatur Deum esse in sordidissimis locis, etiam in Dæmonibus, atque peccatoribus; Nam sicut anima rationalis non inquinatur in corpore, etiam leproso, quia spiritualis est; multo minus Deus, cum longius sit ab omni materia sejunctus, nullas ex præsentia sua in rebus corporeis maculas contrahere potest; et sicut Sol, ut ajebat S. Macharius *(a)*: » etsi creatura sit, lutulenta » loca sua luce perfundit, neque quid- » quam læditur, multo magis Divinum » Numen ita cum Satana versari, ut ne- » que commaculetur, neque labis aliquid » inde concipiat *(b)*.

(a) *Hom. VII.*

(b) *Vid. alia apud* Frassen *Tomo I. Tract. I. Disp. III. art. 3. q. 1.* Boucat *Tomo I. Dissert. IV. art. 4. a*

Propositio IV.

Deus est Ens ita simplex, ut excludat omnem prorsus compositionem.

§. 32. PRob. Triplex, juxta Theologos, distinguitur compositio; Physica nempe, Metaphysica, et Logica; Atqui nullam ex his habet Deus; Ergo etc. Prob. min. Physica compositio habetur ex materia, et forma, vel ex anima, et corpore, vel ex partibus quantitativis, et integrantibus, vel tandem ex subjecto, et accidente; Atqui Deus purissimus est spiritus, omnis materialis compositionis expers (§. 10.), nec accidens ullum in eo reperitur, quia ut inquit S. Augustinus (*a*): » Accidens non solet dici, » nisi quod aliqua mutatione ejus rei, » cui accidit, amitti potest . . . . Nihil » itaque accidens in Deo, quia nihil mu» tabile, aut amisibile ». Ergo etc. Deinde Metaphysica compositio est ex essentia, et existentia; ex actu et potentia; ex natura, et personalitate; Atqui existentia Dei est ipsamet Dei essentia; quippe est Ens a se, et necessitate suæ natu-

(a) *Lib. V. de Trinit. Cap. IV. n. 5.*

turæ existit (§. 2. 3.) ; est actus purissimus, in quo nihil concipi potest, quod habeat rationem potentiæ quasi passivæ, cui aliquid adveniat, a quo perficiatur; neque in Divinis subsistentia, seu personalitas realiter distinguitur ab essentia; Ergo etc. Tandem compositio Logica habetur ex genere, et differentia; Atqui ex S. Cyrillo Alexandrino (a) : » A » recta ratione longe alienissimum est, » genus de Deo nominare, cum nulla » res sit cum ipso, aut ante ipsum »; Ergo etc. Adeoque etc.

PROPOSITIO V.

Deus est omnino immutabilis.

§. 33. PRobatur. Deus necessitate suæ naturæ existit (§. 3.) ; Ergo immutabilis est quoad existentiam. Deinde Deus est Ens necessarium, et a se (§. 2.) ; Ergo quoad suam substantiam mutari nequit; unde ajebat David (b): *Tu idem ipse es, et anni tui non deficient*. Rursus Deus est immortalis, et qui-

(a) *Dialogo II. De Trinit.*
(b) *Psal. 101. v. 28.*

quidem (*a*) qui solus habet immortalitatem; Ergo nullam mutationem in vita habere potest: Ulterius, Deus est Immensus (§. 27.); Ergo ratione loci est immutabilis; Iterum, Deus est Æternus (§. 25.), et simplicissimus (§. 32.); Ergo est immutabilis tum ratione temporis, tum ratione accidentium. Tandem Deus, ut infra patebit, est omniscius, liberrimus, atque Omnipotens; Ergo nulla mutatio in eo fieri potest; Ergo etc.

Opposita argumenta solvuntur.

Objc. Quem alicujus facti poenitet, is certe mutabilis est; Atqui (*b*) *Pœnituit Deum quod hominem fecisset in terra*; Ergo Deus est mutabilis.

§. 34. R/. Adm. maj., dist. min. Atqui etc., pœnitentia proprie dicta, nego; improprie tantum, et secundum nostrum concipiendi modum, conc. min.; Ergo etc., nego consm. Cum Deus omnia pondere, numero, atque mensura, sapientia sua, et potestate creaverit, atque omnia, quæ hominibus eventura fuissent, clarissime sciverit, pœnitere utique vere, et

(a) *I. Timot. VI. v. 16.*
(b) *Genes. Cap. VI.*

et proprie non poterat de hominis creatione; quippe, cui nihil novi accidere poterat. Non » enim, ait *S. Augustinus* (*a*), sicut hominem, ita Deum » cujusquam facti sui pœnitet, cujus est » de omnibus omnino rebus tam fixa sententia, quam certa scientia. » Pœnitentia Dei dicitur, alibi docet idem » S. Doctor (*b*), rerum in ejus potestate constitutarum hominibus inopinata » mutatio »; ideoque nonnisi improprie Pœnitentia dicitur (*c*).

Contra. Atqui Deum vere, et proprie pœnituit hominem fecisse super terram: Ergo nulla r. Prob. subsm. Illum proprie pœnitet alicujus facti, qui dolore cordis intrinsecus tactus, factum illud revocat, aut destruit; Atqui ita Deum pœnituit hominem fecisse; dicitur quippe (*d*): *Tactus dolore cordis intrinsecus, delebo, inquit, hominem, quem creavi, a facie terræ*; Ergo etc.

§. 35. ℞. Dist. maj. Illum etc., si de hominibus loquamur, conc.; si de Deo, ne-

(a) *Lib. XV. de Civit. Dei Cap. 25.*
(b) *Lib. I. contra adv. Leg. & Proph. Cap. XX. num. 4.*
(c) *Vid.* S. Thomas 1. *p.*; *q.* 19. *art. ad* 1.
(d) *Genes. Cap. VI. v. 6. 7.*

nego maj.; et dist. min. Atqui etc.; et laudata verba intelligenda sunt in sensu metaphorico, conc. min., in sensu literali, nego min., et consm. Laudata in argumento, atque illis similia, quæ passim in Scripturis leguntur » omnia, ait » Origenes (*a*), tropico, et humano mo- » re accipienda sunt a Scriptura dici: a- » liena porro est Divina Natura ab omni » passionis, et permutationis affectu, in » illo semper beatitudinis apice immobi- » lis, et inconcussa perdurans ». Sicuti namque, esto Deus sit simplicissimus (§. 11.), ei nihilominus humana membra tribuuntur; ita esto sit in se beatissimus, et immutabilis, dolere tamen dicitur, aliisque affectibus agitari (*b*).

PRO-

(a) *Homil. XXIII. in Num.*

(b) *Vid. alia multa apud* Frassen *Tomo I. Tract. I. Disp.* 3. *Art.* 4. *q.* 3. Tournely *Tomo I. q.* 8. *art. unico.* Boucat *Tomo I. Dissert.* 4. *art.* 3. L'Herminier *Tomo I. &c.*

PROPOSITIO VI.

Deus est Omnipotens.

§. 36. PRob. Omnipotentia est virtus infinita omnia faciendi, quæ contradictionem non involvunt; Atqui talis virtus est in Deo; Ergo etc. Prob. min. In Genesi (*a*) ait Deus ipse: *Ego Deus Omnipotens*. In Psalmis (*b*) ait David de Deo loquens: *Omnia quæcumque voluit fecit*. Apud S. Lucam (*c*) inquit Angelus Virgini Mariae; *Non erit impossibile apud Deum omne verbum*. Ergo etc. Deinde si Deus non esset omnipotens, id vel ideo foret, quia infirmus est, vel quia alius est, qui eum ab opere impediat; Atqui neutrum dici potest, quia Deus est infinitus in omni genere perfectionis (§. 26.), et unicus (§. 15.); Ergo etc. Dices. Deus plura nequit facere; Ergo etc. Prob. ans. Deus non potest mori, non potest mentiri, aut fallere, non potest efficere, ut quod est factum, factum,

nen

(a) *Cap. XVII.*
(b) *Psalmo* 113.
(c) *Cap. I. v.* 37.

non sit, nequit peccare etc.; Ergo etc.

§. 37. ℟. Utique Deus prædicta nequit efficere; nam hæc involvunt contradictionem; ideoque Divinæ omnipotentiæ non subsunt. Sane, si Deus posset mori, mentiri, aut fallere; si posset facere, ut quod est factum, foret infectum; si posset peccare, non esset Æternus, et immortalis; non esset summe verax, nec summe Sanctus: uno verbo, non esset Deus, quod repugnat; Nam hæc, et similia indicant in Deo defectus, qui in Deo esse nequeunt, cum ipse omnes complectatur perfectiones (§. 10. Prob. 2.); Unde potius dicuntur hæc, quod non possunt fieri, quam quod Deus ea nequeat efficere.

PROPOSITIO VII.

Deus est infinite Bonus, et Sanctus.

§. 38. PRob. In Levitico (*a*) ait Deus: *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum.* In Libro Josue (*b*) habetur: *Deus enim san-*

(a) *Cap. VII. v.* 44.
(b) *Cap.* XX*IV. v.* 10.

sanctus est, *et fortis*; Imo, uti legitur in Exodo: *Magnificus in sanctitate*; et II. Regum (*a*): *Non est Sanctus, ut est Dominus*. In Psalmis ait David (*b*): *Confitemini Domino, quoniam bonus*; (*c*): *Quam bonus Israel Deus!* (*d*). *Bonus es tu, et in bonitate tua doce me justificationes tuas*. Apud Matthæum (*e*) ait Christus: *Unus est bonus, Deus*. Tandem in Apocalypsi (*f*) dicitur: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Omnipotens etc*. Ergo etc.

Dices. Si Deus est infinite bonus, cur tot mala in Mundo? Si est infinite Sanctus, cur tot peccata fieri in Mundo permittit?

§. 39. ℟. Mala physica, quæ in Mundo sunt, si in seipsis, et separatim considerentur, mala utique videntur; quippe nos lædunt, atque affligunt; Verum si in aliarum rerum nexu, et ordine considerentur, vel relate ad fines, quos habet Deus in iis infligendis, bona potius sunt

(a) *Cap. II. v.* 3.
(b) *Psal.* 105. 106. 117. 135.
(c) *Psal.* 72.
(d) *Psal.* 118.
(e) *Cap.* XIX. *v.* 17.
(f) *Cap. IV. v.* 8.

sunt, quam mala; et multum nobis afferunt utilitatis. Nam vel peccatores sumus, et mala ista, præsentis vitæ miseriam, et infelicitatem nobis ostendunt; unde, et a terrenis cupiditatibus nostros animos revocant, et ad Deum pœnitentes, et contritos ire compellunt; vel sumus justi, et tunc, illis patienter toleratis, virtutes exercendi, nobis aditus patet, merita nostra augentur, Deo acceptiores reddimur, et conformes imagini dilectissimi filii sui tribulationibus effecti, cum ipso conglorificari meremur. Cum itaque tot bona ex malis hujus Mundi in homines proveniant, » ideo melius, ait D. Augustinus (*a*), » judicavit Deus de malis bona facere, » quam mala nulla esse permittere » Et alio (*b*) jam dixerat: » Deus omnipotens » cum summe bonus sit, nullo modo sine» reret mali esse aliquid in operibus suis; » nisi usque adeo esset omnipotens, et bo» nus, ut benefaceret et de malo ». Quod vero Deus peccata permittat, non ideo Sanctus non est; Nam potest Deus peccata penitus a Mundo tollere, at non vult, ne privet hominem summo bono, nempe libero arbitrio, quo homo est homo, et ab

(a) *Enchiridii Cap.* 26.
(b) *Ibid. Cap.* XI.

ab aliis creatis rebus sublunaribus distinguitur. At inquies: poterat Deus ita condere hominem, et ejus voluntatem ita in bonum convertere, ut absque liberi arbitrii præjudicio bona opera, et nunquam peccata patraret? » Posset plane » respondet S. Augustinus (a). Cur ergo » non fecit? Quia noluit. Cur noluerit » penes ipsum est. Debemus enim non » plus sapere, quam oportet sapere »: Cæterum. » Ne putetis, ait idem S. Doctor (b), gratis esse malos in hoc Mundo, et nihil boni de illis agere Deum. » Omnis malus aut ideo vivit, ut corrigatur, aut ideo vivit, ut per eum bonus exerceatur ». Ergo etc.

Instabis. Deus utpote omniscius novit utique quinam indubitanter salvabuntur, quinam damnabuntur; si ergo esset bonus non crearet quos scit ituros ad Inferos; Atqui eos creat; et in numero majore præ aliis electis; Ergo bonus non est.

§. 40. ℟. Conc: ans., et dist. 1. cons. Non crearet, si finis Dei in hominis creatione nullus alius foret, quam illius beatitudo in Cælis, conc.; si alii sint fines, nego

(a) *Lib. XI. de Gen. ad Lit.*
(b) *In Eccl. 54.*

go consam, conc. min. subsm., et nego ult. consam. Finis Dei in hominis creatione non est solum, ut ille æterna beatitudine fruatur, sed manifestatio externa gloriæ suæ, atque voluntatis suae perfecta executio. Siquidem (*a*): *Universa propter semetipsum operatus est Deus*; *impium quoque ad diem malum*. Quare esto praevideat Deus aliquos, propriis demeritts fore in Inferno damnandos, adhuc tamen eos creat, nec ideo malus dicendus est, sed infinite bonus; » Quia, *ait Au-* » *gustinus* (*b*), sicut praevidit, quid » mali essent facturi, sic etiam praevidit » de malis factis eorum quid boni esset » ipse facturus. Deus *enim* (*c*) etiam » malis eorum bene utitur, non solum » ad justitiam suam, quae eis digna in » fine retribuet, sed etiam ad exercitatio- » nem, et profectum Sanctorum suorum, » ut ex ipsa etiam malorum perversitate » boni proficiant, et probentur, et ma- » nifestentur (*d*).

CA-

(a) Proverb. XVI. v. 4. *Vid. Tirinum*, *et a Lapide*.

(b) *Lib.* XI. *de Gen. ad Lit.*

(c) *Sequitur Idem Epist.* 141.

(d) *Leg.* Estius *in Lib. II. Sent. Dist.* 23. §. 1.

Caput V.

De distinctione Attributorum Dei tum ab Essentia, cum a se invicem.

§. 41. Distincta ea dicuntur, quae eadem non sunt inter se. Unde *distinctio*, *negatio identitatis* jure dicitur.

§. 42. Distinctio duplex est; *realis* nempe, vel *a parte*, *et natura* rei, et *rationis*, sive *per intellectum*. Prior est illa, quae versatur inter ea, quae revera non sunt eadem, uti est ea, quae versatur inter hominem, et plantam; vel inter animam, et corpus; secunda est illa, quae inter ea concipitur, quae licet reapse sint eadem, ut plura tamen apprehenduntur; talis est ea, quae inter vim sentiendi, intelligendi, atque imaginandi in mente humana habetur.

§. 43. Distinctio realis triplex est; *realis* nempe *major*, seu *entitativa*: *realis*, *minor*; seu *modalis*, et *realis minima*, sive *formalis*.

Realis major est illa, quae intercedit inter rem, et rem, substantiam, et substantiam, atque inter ea, quae distinctis rebus, aut substantiis inhaerent: Ita di-

stinguntur aurum, et lac, illius flavedo, et hujus albedo.

§. 44. Distinctio realis minor, seu modalis, est illa, quae invenitur inter rem et modum, seu accidens ejusdem rei; vel inter duos ejusdem rei modos ad invicem independentes; uti esset inter corpus, ejusque figuram, et colorem.

§. 45. Distinctio formalis, vel realis minima est illa, quae habetur inter varias ejusdem rei formalitates, hoc est attributa, et essentialia, qualis est inter ejusdem hominis animalitatem, et rationalitatem.

§. 46. Distinctio rationis, sive per intellectum duplex est, *rationis* nempe *ratiocinantis*, ut loquuntur Scholastici, et *rationis ratiocinatæ*. Prior est illa, quae nullum habet fundamentum in re, sed omnino ab intellectu effingitur, talis esset distinctio, quam quis faceret inter vestimentum, et indumentum; Secunda, quae *virtualis* quoque dicitur, est illa, quæ reperitur inter ea, quae licet sint una, eademque entitas, multis tamen realiter distinctis aequivalent, ita distingui dicuntur intellectus, et voluntas, quia sunt una, eademque anima, quae duobus aequivalet, quatenus intelligit, et amat.

§. 47.

§. 47. Eunomius, et caeteri de Arianorum grege, omnem distinctionem inter Essentiam divinam, et illius proprietates, sive absolutas, sive relativas sustulerunt. Idipsum circa finem IV. saeculi praestarunt Anomaei (*a*). E contra Graeci quidam, a Gregorio Palama, Palamitae dicti, Gualterus (*b*), et Gilbertus Porretanus (*c*), distinctionem realem majorem (§. 43.) inter Dei Essentiam, et Attributa, et inter Attributa ab invicem posuerunt. Medium tenuere Theologi Catholici; sed in distinctione adsignanda inter se se non conveniunt. Inclita Thomistarum familia stat pro distinctione virtuali (§. 46.); pro formali (§. 45.) vero minoritica S. Francisci soboles, et Scoti sectatrix; et tam ista, quam illa sectatores, et patronos habet. Nos hic, quae tantum necessaria sunt, exponemus.

(a) Sianda *Lexicon Polemicum verbo Aetiani*.

(b) Augustinus Niphus *Disp.* 13. *Cap.* 13. XII. *Metaphys.*

(c) *Ex* Ottone Frisigensi *Lib.* I. *de gestis* Friderici I. *Imperatoris Cap.* 46.

Inter Divinam Essentiam, et Attributa, sicuti et inter Attributa Dei ad invicem, datur aliqua distinctio. Ea vero realis major non est.

§. 48. PRob. 1. pars. S. Athanasius (*a*) inquit: » Deum esse incorporeum, increatum, aeternum, etc, non » quod singula istorum substantia Dei » sint, sed circa substantiam ejus versentur ». Ergo si haec attributa non sunt substantia Dei, ab illa utique distinguntur. Deinde, ut bene observat, S. Gregorius Nyssenus (*b*) » Scripturae » multis nominibus Divinam naturam vocant Deum judicem, justum, fortem, » longanimem, verum, misericordem, etc. » Horum autem nominum dicimus non » esse omnium uniformem significationem, sed quaedam eorum, quae insunt » Deo; alia vero eorum, quae ab eo » absunt notationem habere, ut cum justum ipsum, et incorruptibilem dicimus, justo quidem inesse justitiam, in-» cor-

(a) *Serm. de Deipara.*
(b) *Lib.* XII. *contra Eunomium.*

» corruptibili vero non esse interitum de-» monstramus ». Si ergo multae sunt in Deo perfectiones, et Attributa, quorum unum non est aliud, et nomina eorum non eamdem habent significationem, profecto aliqua inter ea distinctio est; adeoque etc.

§. 49. Prob. 2. pars. Si daretur distinctio realis entitativa (§. 43.) inter Divinam Essentiam et Attributa, vel inter Attributa ab invicem, Attributa essent substantiae distinctae ab Essentia; adeoque Divina essentia non esset una, sed multiplex, et plures quam tres essent in Deo personae distinctæ; atqui hoc est fidei contrarium, quae docet (*a*): *Substantiam Divinam esse indivisibilem, utpote omnino simplicem, in Deo esse Trinitatem solummodo, non vero quaternitatem; quia quælibet trium Personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, sive natura Divina*; Ergo etc. Apposite S. Bernardus (*b*): » Multa di-» cuntur esse in Deo, et quidem sane » Catholiceque, sed multa unum, alio-» quin si diversa putemus, non quater-» nitatem habueris; sed centeneitatem.

 » Ver-

(a) In Concilio Lateranensi Cap. *firmiter*.
(b) *Lib. V. de Consid. Cap.* 7.

» Verbi caussa, dicimus magnum, justum,
» et innumerabilia talia: sed nisi omnia u-
» num in Deo, et cum Deo consideres,
» habebis multiplicem Deum » (a).

TRA-

(a) *Si ergo inter Essentiam Divinam, et Attributa; sicuti et inter Attributa a se invicem aliqua est distinctio, et hec realis entitativa non est, quænam tandem erit? Virtualis forsan Thomistarum* (§. 46.), *an formalis Scotistarum?* (§. 45. *Hoc opus, hic labor est. At consulantur Auctores tam pro distinctione virtuali, veluti* Boucat *Tomo* I. *Dissertat. III. art.* 5. Tournely *Tomo I. q.* 3. *art.* 2. *Conc.* 2. & *alii; quam pro distinctione formali, uti* Henno *Tomo I. Disp.* 2. *q.* 2. *Conc.*3., L' Herminier *Tomo I. pag.* 82. Frassen *Tomo I. Tract. I. Disput. II. art.* 2. *q.* 2. *aliique, at amplectatur quis quem sibi, post seriam meditationem, atque studium placuerit. Synopsis hujus nostra, et temporum ratio non sinit in hac materia longius immorari. Heu! tempora sunt, in quibus seposito partium studio, omnes, qui zelum Domini habent, induti lorica fidei; et scuto protectionis Dei muniti, nec non armis justitiæ formidabiles effecti, adversus undique furentes fidei hostes, qui toti sunt ut Ecclesiam destruant & nomen ipsius Dei perdere faciant in terra, acriter pugnaturi exeant, ut discant increduli, Ecclesiam Petri naviculam, fluctibus quidem concuti, atque variarum Doctrinarum ventis agitari posse, non autem mergi; atque fidem* Catholicam *oppugnari quidem posse, numquam vinci.*

TRACTATUS II.

De invisibilitate Dei; De ipsius intellectu, et voluntate, atque de ipsiusmet Providentia.

Esto Deus lucem inaccessibilem habitare dicatur, ac tenebras posuisse latibulum suum, ita ut nullus hominum eum videat, aut videre possit; diligentibus tamen se, claritatem vultus sui in Cælis ostendit, qua apparente, et radiante, eos satiat, et torrente voluptatis suæ potat uberrime, atque inebriat. Neque interim in hac mortali vita, homines sinit a calore suo abscondi; quinimo, quoniam omnipotens (§. 36.), bonus (§. 33.); et qui novit, omniscientia sua, abscondita cordis, et a sæculis, eos providentia sua, gubernare non deest, atque ad præstitutos a se fines fortiter, suaviterque perducere. Quod an, et quomodo fiat, sequentibus Capitibus, clare simul, atque breviter, expendemus.

Caput I.

De possibilitate Visionis beatificæ.

§. 50. Visio duplex distinguitur; *corporalis* una, *mentalis* alia. Prior est oculorum corporalium actio, qua externa corpora conspiciuntur. Posterior vero dicitur mentis actio, qua spiritualia, et abstracta cernuntur.

§. 51. Mentalis visio duplex a Theologis dignoscitur; *abstractiva* nempe, et *intuitiva*. Visio abstractiva ea est, qua objectum in alio, et per aliud, veluti per medium cognoscitur. Ita Deus a nobis in hac vita per creatas res videtur, dicente Apostolo (a): *Invisibilia ipsius, a creatura Mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus, et divinitas*. Visio autem intuitiva est illa, qua, objectum immediate, ac in seipso cognoscitur sicuti est, facie ad faciem.

§. 52. Omnes illi, qui Deum membris corporeis præditum dixerunt, eum quoque oculis corporeis visibilem affirmarunt: Ita Antropomorphitæ, et Gentilium vul-

(a) *Roman. I. v. 20.*

vulgus. Palamitæ, e contra, et Armeni, Deum intuitive videri negarunt, autumantes, eum in Cælis non videri a Beatis immediate in se, sed similitudine quadam. Non desunt inter Catholicos alii, qui etiam in hoc Mundo, homini possibilem visionem beatificam, tuentur.

Propositio I.

Deus oculis corporeis videri omnino impossibile est.

§. 53. Prob. 1. ex Scripturis. Apostolus ad Timotheum scribens, ait (*a*): *Regi sæculorum immortali, et invisibili*; et alibi (*b*): *Quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest*. Ergo etc.

Prob. 2. ex Patribus. S. Augustinus (*c*): » Deus, ait, lux est mentium » purgatarum, non istorum corporis oculorum . . . . Hoc autem oculus videre corporis neque nunc potest, neque » tunc poterit » S. Hieronymus: » Nequaquam,

(a) *Epist.* III. *Cap.* I. *v.* 17.
(b) *Cap.* VI. *v.* 16.
(c) *Epist.* 92. *ad Italicam*.

» quam, ait (*a*), sermonibus explicatur, » nec oculo corporis contemplabilis est; » sed ab his videtur, de quibus dictum » est; *Beati mundo corde, quoniam* » *ipsi Deum videbunt* ».

Probatur 3. ratione. Deus est purissimus Spiritus, omnis compositionis expers (§. 10. 32.); Atqui substantia spiritualis nequit esse objectum visionis oculorum corporeorum; Ergo etc. Deinde eo modo Deus potest videri, quo, eum videndo, similes ei efficimur, juxta illud (*b*): *Cum apparuerit similes ei erimus; quoniam videbimus eum sicuti est*. Atqui Deo similes erimus ratione visionis intuitivæ, qua veluti in Deum ipsum transformabimur; » Quis enim ait » Augustinus (*c*), dementissimus dixerit, » corpore nos vel esse, vel futuros esse » similes Deo? In interiore igitur homi» ne ista similitudo est »; Adeoq. etc.

Dices. Job sperabat, Deum oculis suis corporeis aliquando visurum; ajebat enim (*d*): *In carne mea videbo Deum* *Sal-*

(a) *In Cap. 6x. Isaje.*
(b) *Epist. I. Joan. Cap. III.*
(c) *Epist. XII.*
(d) *Cap. XIX.*

Salvatorem meum. Ergo falsa propositio.

§. 54. ℟. cum D. Augustino (*a*): » Illud quod ait supra memoratus Job, » sicuti in exemplaribus, quæ ex Hebræo sunt, invenitur: Et in carne » mea videbo Deum: resurrectionem quidem carnis, sine dubio prophetavit; » non tamen dixit, per carnem meam: » quod quidem si dixisset, posset Deus » Christus intelligi, qui per carnem in » carne videbitur ».

PROPOSITIO II.

Intuitiva Dei visio, nedum est possibilis, sed datur.

§. 52. PRobatur ex Scripturis. Apud S. Matthæum ait Dominus de parvulis (*b*): *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in Cælis est*: et apud eundem jam dixerat (*c*): *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.*

(a) *Lib. XII. de Civit. Dei Cap.* 29.
(b) *Cap. XVIII.*
(c) *Cap. V.*

bunt. Similiter apud Joannem inquit (*a*): *Qui diligit me diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum*. Unde Apostolus ad Corinthios scribens, ait (*b*): *Videmus nunc per speculum in ænigmate; tunc autem facie ad faciem*. Ergo etc.

PROPOSITIO III.

Homini, etiam in hac præsenti vita, speciali privilegio, possibilis est clara Dei visio: an autem revera aliquis eam habuerit, non satis certum est.

§. 56. PRob. 1. pars. Si intuitiva Dei visio foret homini in præsenti vita impossibilis, id vel esset ex parte Dei concedentis, vel ex parte hominis recipientis; Atqui neutra ex parte id est; Ergo etc. Prob. min: quoad utramque partem. Ad concedendam homini visionem intuitivam in præsenti vita, duo potissimum ex parte Dei requiruntur; 1. nempe quod Deus alliget sensus externos ne agant,

(a) *Cap. XIV. v. 21.*
(b) *Epist. I. Cap. XIII. v. 12.*

agant, et intellectus a sensibus non dependeat in operando; 2. ut det intellectui lumen gloriæ, quo elevetur ad Dei visionem; Atqui hæc Deo impossibilia non sunt; Ergo etc. Prob. eadem min. quoad 2. partem. Naturæ humanæ non repugnat intuitiva Dei visio; si enim repugnaret, nunquam assequeretur; Ergo etiam in præsenti vita non repugnat. Prob. consa. Si aliqua assignari posset repugnantia, hæc esset in hoc, quod homo mortalis sit; Atqui visio Dei intuitiva non pugnat cum mortalitate, nisi ratione contrariorum effectuum; Ergo divinitus, et per miraculum potest esse simul, sicuti de facto fuit in Christo, de quo » dicendum est, scribit Doctor Subtilis (a) » quod semper fuit miraculum usque ad » mortem in ipso, quod fuerint beatitudo et mortalitas, propter repugnantiam » effectuum »; Ergo etc.

Prob. 2. pars. In Exodo ait Deus ipse Moysi (b): *Non poteris videre faciem meam; non enim videbit me homo, et vivet.* S. Joannes (c): *Deum, inquit, nemo*

(a) *In IV. Dist.* 49. *q.* 12. *n.* 4.
(b) *Cap. XXXIII.*
(c) *Epist. I. Cap. VI.*

mo vidit unquam; et S. Paulus (a): *Quem*, nempe Deum, ait, *nullus hominum vidit*. Ergo etc.

Objicies contra 2. prop. Visio Dei intuitiva est visio Dei facie ad faciem, juxta phrasim Pauli Apostoli (b): *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*. Atqui Jacob (c) vidit Dominum facie ad faciem; et de Moyse dicitur (d), quod loquebatur ei *Dominus facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum*; Ergo certum est, aliquos Dei visionem intuitivam habuisse.

§. 57. ℟. Jacob Patriarcha, non Deum, sed Angelum in forma humana, Dei locum tenentem vidit; et quoniam familiariter, et confidenter cum eo conversatus fuerat, imo cum eo per integram noctem luctatus, ideo lætatus est se Deum vidisse facie ad faciem. Idipsum fere dicendum est de Moyse, qui ob specialem familiaritatem, quam præ cæteris aliis Patriarchis, et Prophetis cum Domino, vel cum Angelo, sub humana specie eidem

(a) *I. ad Timot. Cap. VI.*
(b) *Epist. I. ad Corinth. Cap. XIII.*
(c) *Gener. XXXII. v. 30.*
(d) *Exodi XXXIII.*

dem jugiter apparente, habebat, dicitur cum Domino facie ad faciem, veluti cum amico, fuisse locutum; non vero quod Deum intuitive viderit; nam hoc ei a Deo penitus negatum fuerat, cum dixerat (*a*): *Non poteris videre faciem meam*. Unde S. Augustinus: » quid vi- » dit Moyses? inquit (*b*): » Moyses vi- » dit nubem, vidit Angelum, vidit i- » gnem: Omnis illa Creatura typum Do- » mini sui gerebat, non ipsius Domini » præsentiam exhibebat ».

PROPOSITIO IV.

Homini, ut Deum clarè intueatur, necessarium est supernaturale auxilium, quod est lumen gloriæ.

§. 58. PRob. D. Paulus ad Romanos (*c*) Gratiam Dei, vitam æternam appellat, inquiens: *Gratia Dei vita æterna*; quod eodem recidit, ac si dixisset: Gratia Dei, vitam æternam parit: jam vero

 vi-

(a) *Ibid. v. 20.*
(b) *Tract. III. in Joan.*
(c) *Cap. VI.*

vitam æternam in Dei cognitione, seu visione positam esse, Christus Dominus docuit, cum dixit (a): *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum*: si igitur Gratia Dei vitam æternam parit, eadem profecto cognitionem, et visionem Dei donat. Idem porro aperte confirmare videtur David (b), dicens: *gratiam, et gloriam dabit Dominus*; quibus sane verbis gratiam, et Beatorum gloriam ita conjungit, ut suadeat per gratiæ donum, sua Beatos in Cælis gloria cumulari. Quis autem nescit, totam Beatorum gloriam, in ipsa Dei intuitiva visione consistere, sive intuitivam Dei visionem, Beatorum in Cælis statum reddere gloriosum? Igitur totam visionis beatificæ possessionem, facem præferente Regio psalte, gratiæ referre debemus acceptam. Si ergo per gratiam Deus intuitive videtur, cumque gratia donum sit supernaturale, nemo in dubium revocare poterit, primam expositæ propositionis partem, nimirum, necessarium esse supernaturale auxilium, ut Deus clare, et intuitive videatur.

Prob. 2. pars. Ex ostensis, Deus supernaturalis auxilio gratiæ, intuitive, et cla-

re

(a) Joann. *Cap. XVII. v.* 3.
(b) *In Psal.* 83.

re videtur ; atqui id, quo Deus clare, et intuitive videtur, divinum lumen David appellavit (a) his verbis : *et in lumine tuo, videbimus lumen* ; idest per gloriosum gratiæ lumen, sive per acceptæ gloriæ lumen, claram, luminosamque Dei faciem, sive Deum intuitive videbimus; Ergo etc.

Idem ex Isaia (b) confirmari quoque potest, qui sic loquitur : *Regem in decore suo videbunt oculi ejus* : idest Deum Regem videbunt oculi ejus in ipso fulgore Divinitatis, ut ait S. Gregorius ; sive in ipso, et per ipsum gloriæ lumen, Deum Regem videbunt. Et propterea stat altera propositiònis pars, nimirum lumen gloriæ, recte statuitur, esse auxilium illud supernaturale, quo Deus intuitive videtur.

(a) *In Psal.* 55.
(b) *Cap. XXXIII.*

Caput II.

De inæqualitate visionis beatificæ.

§. 59. Jovinianus, teste S. Hieronymo (*a*), ajebat, visionem beatificam æqualem esse in omnibus Beatis. Sicuti namque iste æqualia faciebat omnium peccata, ita et merita. Duos tantum propterea affirmabat » esse ordines ovium et » hircorum, alterum justorum, alterum » peccatorum; alios stare a dextris, alios » a sinistris . . . . ita ut inter Joannem, » et ultimum pænitentem nulla sit di» stinctio ». Catholici omnes Theologi inæqualitatem visionis beatificæ profitentur; at in adsignando principio, unde talis inæqualitas oriatur, inter se se non conveniunt. Caussam moralem hujus inæqualitatis dicunt jam esse inæqualitatem meritorum; scriptum est enim (*b*), quod Deus: *reddet unicuique secundum opera ejus*; et (*c*): *unusquisque mercedem accipiet secundum suum laborem*; sed caussam physicam? Subtilis Præceptor,

(a) *Lib. II. contra eund.*
(b) *Roman. Cap. II.*
(c) *Epist. I. ad Corinth. Cap. III.*

ptor, S. Thomas, et alii volunt caussam hujusmodi esse tum inæqualitatem luminis gloriæ, tum disparitatem perspicaciæ intellectuum. Thomistæ, et plures cum eis, eam esse volunt solum inæqualitatem luminis gloriæ. Utraque sententia suis fulcitur argumentis.

PROPOSITIO I.

Visio Dei intuitiva æqualis non est in omnibus Beatis.

§. 60. Prob. 1. ex Scripturis. Christus Dominus apud Joannem (a) ait: *In Domo Patris mei mansiones multæ sunt.* Quomodo » autem, inquit Tertullianus (b), multæ mansiones apud Patrem, » si non pro varietate meritorum? » Apostolus ad Corinthios scribens, ait (c): *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem*; Unde (d): *Qui parce seminat parce et metet*; et alibi (e):

 Alia

(a) *Cap. XIV.*
(b) *In Scorpiaco Cap. VI.*
(c) *Epist. I. ad Corinth. Cap. III.*
(d) *Epist. II. ad Corinth. Cap. IX.*
(e) *Epist. I. ad Corinth. Cap. III.*

Alia est claritas Solis, alia claritas Lunæ, alia claritas stellarum: sicut stella enim a stella differt in claritate, sic et resurrectio mortuorum; Ergo etc.

Prob. 2. ex Conciliis. Concilium Florentinum (*a*) decrevit: *Beatos intueri clare ipsum Dominum trinum, et unum, sicuti est; pro meritorum tamen diversitate alium alio perfectius*. Idipsum statuit Tridentina Synodus, dicens (*b*): *Justificatum per bona opera crescere posse in sanctitate, et meritis, nec solum vere mereri augmentum gratiæ, et ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia discesserit, consecutionem; sed etiam gloriæ augmentum*. Ergo etc.

Objic. variis mediis. 1. In quadam Parabola apud S. Matthæum (*c*) ait Christus, unum denarium datum fuisse a Patre familias operariis, licet alii plus, alii minus laborassent; Atqui per hunc denarium, figuratam dicunt Patres, visionem beatificam; Ergo hæc in omnibus Beatis æqualis est.

Secundo. In Cælis, intuitiva Dei visio-

(a) *In Decr. union.*
(b) *Sess. VI Cap. X. & XVI. & Can. 24. 32.*
(c) *Cap. XX. v. 9.*

sione, Beatus plene satiatur, juxta illud Davidis (a): "Satiabor cum apparuerit gloria tua; Atqui si inæqualis esset visio, non omnes satiarentur; Ergo etc."

Tertio. Si visio Dei intuitiva inæqualis foret, Beatus, qui minori visione donatur, tristari posset de alterius majori visione; Atqui hoc esset Paradisum evertere; Ergo etc.

§. 61. R/. ad singula. Et ad 1. Licet per denarium illum visio beatifica intelligatur, non quoad omnia tamen, sed quoad aliqua tantum intelligenda est; nempe quoad objectum beatitudinis, quod est Deus, et visionis durationem, quæ est æterna, non vero quoad beatitudinis intentionem. Sane omnes videbunt Deum Trinum, et unum, infinitum etc.; omnes pariter visione beatifica sine fine gaudebunt. Audiatur S. Augustinus (b): » Denarius ille est vita æterna, et in vita » æterna omnes æquales erunt. Quamvis enim meritorum diversitate fulgebunt, alius magis, alius minus; quod » tamen ad vitam æternam pertinet, æquale erit omnibus «.

Ad 2. Quamvis beatifica visio in omni-

 bus

(a) Psal. 16. v. 15.
(b) Serm. 87. alias 59. de verb. Dom. Cap. IV. n. 6.

bus Beatis æqualis non sit, omnes tamen ejus possessione satiantur. » Sicut enim, » optime S. Prosper (a), corporalis sa- » turitas æqualiter omnes saturos habet, » quamvis singuli cibum non æqualiter, » sed pro possibilitate perceperint; ita o- » mnes Sancti, etsi fuerint aliqua gra- » duum suorum diversitate distincti, una » beatitudine perfecti erunt, quia et una » perfectione Beati securi sunt ».

Ad 3. denique: Nulla omnino perti- mescenda tristitia est in Beato, qui mi- nori gaudet intuitiva visione. Nam, ut recte monet S. Augustinus (b), » Id » beata Civitas illa magnum in se bonum » videbit, quod nulli superiori ullus in- » ferior invidebit, sicut nunc non invi- » dent Archangelis Angeli cæteri; tan- » quam nollet esse unusquisque, quod » non accepit . . . quam nec in cor- » pore vult oculus esse, qui est digi- » tus ». Et S. Gregorius (c): » Apud » Patrem quippe, inquit, mansiones » multæ sunt, quia in illa beatitudinis » vita non dispari, unusquisque juxta » dispar meritum, locum disparem per-

» ci-

(a) *Lib.* III. *de vita contemplat. Cap IV.*
(b) *Lib. XXII. de Civit. Dei Cap.* XXX. *n.* 3.
(c) *Lib. XXXV. Moralium Cap.* XIV.

» cipit: sed ejusmodi disparilitatis dam-
» na non sentit; quia tantum sibi, quan-
» tum perceperit, sufficit ».

PROPOSITIO II.

Inæqualitatem visionis intuitivæ ex inæqualitate tum luminis gloriæ, tum intellectuum perspicaciæ oriri, admodum probabile est.

§. 62. Prob. Lumen gloriæ, et intellectus, simul concurrunt ad producendam visionem Dei intuitivam, et ita quidem, ut sicuti intellectus, suis viribus relictus, et absque lumine gloriæ nequeat Deum intuitive videre, ita solum lumen gloriæ nequeat, absque intellectu, visionem intuitivam elicere; Ergo sicuti perfectior, ac intensior est visio, quo majus est lumen gloriæ, ita perfectior, et intentior est visio, quo intellectus majorem habet acumen, atque perspicaciam (a).

Quæ-

(a) *Qui alia pro hac Propositione scire cupit, legat* Frassen *Tomo I.* Scotus Accademicus *Tract.* 1. *Disp. III. Art.* 7. *Sect.* 4. *q.* 2. *Concl.* 2. L' Herminier *Tomo I. pag.* 188.

Quæres. *An Beati possint Deum comprehendere?*

§. 63. ℟. negative. Nam apud Jeremiam (*b*), Deus dicitur: *magnus consilio, et incomprehensibilis cogitatu*; unde Job (*c*): *Forsitan*, ajebat, *vestigia Dei comprehendes, et usque ad perfectum omnipotentem invenies?* et Ecclesiasticus (*d*): *Ne laboretis*, monebat, *non enim comprehenditis*. Et merito quidem, quia Deus, ex Apostolo (*e*), *lucem habitat inaccessibilem*; Ergo etc. Idipsum patet ratione theologica. Comprehensio, juxta Theologos, est cognitio, qua cognoscitur totum, quod est in re cognoscibile, ita perfecte, ac objecti cognoscibilitas exigit; quare S. Augustinus (*f*): » Totum, inquit » comprehenditur videndo, ut nihil ejus lateat videntem »; Atqui Deus, utpote omnimode infinitus, nequit ab intellectu, virtute finita prædito, totaliter, et quantum ejus cognoscibilitas exigit, cognosci; Ergo etc. Neque dicas, S. Paulum, visio-

(b) *Cap. XXXII.*
(c) *Cap. XI.*
(d) *Cap. XLIII.*
(e) *Ad Timot. Cap. VI.*
(f) *Epist. 112. Cap. IX.*

sionem comprehensivam admittere, dum de seipso dicit, scribens ad Philippenses (a): *Sequor autem, si quo modo comprehendam*; et cum Corinthios monet, dicens (b): *Sic currite, ut comprehendatis*; Nam ibi non loquitur de visione Dei comprehensiva, sed de assecutione felicitatis æternæ, quo sensu, omnes Beati comprehensores vulgo nominantur (c).

Objicies. In Cælo Beati Deum cognoscunt, sicuti a Deo cognoscuntur; ait namque Apostolus (d): *Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum*. Atqui Beati cognoscuntur a Deo cognitione perfecta, et comprehensiva; Ergo et eadem cognitione ipsi Deum in Cælo cognoscunt; Adeoque etc.

§. 64. R. Dist. maj. In Cælo etc. quoad aliqua, conc., per omnia n. maj., et conc. min., n. consm: utramque. Beati in Cælo Deum cognoscunt, sicuti a Deo cognoscuntur, per quandam similitudinem tantum, non vero quantum ad cognitionis perfectam æqualitatem. Quis nam-

(a) *Cap. III. v. 12.*
(b) *Epist. I. Cap IX. v 24.*
(c) *Vid. S. Thomas in hunc locum.*
(d) *Ad Philipp. Cap. XIII v 42.*

namque unquam dicere audebit, eandem esse Dei cognitionem, ac creaturarum? Deus est infinitus, et infinita cognitione, atque scientia pollet, quid ergo mirum si Beatos perfecte cognoscat, et comprehendat? At Beati sunt finiti, quomodo ergo fiet ut Deum perfecte cognoscant, et comprehendant? Quare S. Thomas sic explicat laudata Pauli verba (*a*): » Nunc, » idest in præsenti vita, ego Paulus cognosco ex parte, idest obscure, et imperfecte, tunc autem, scilicet in Patria, cognoscam sicut et cognitus sum; idest sicut Deus cognovit essentiam meam, ita Deum cognoscam per essentiam; ita quod ly sicut, non importat hic æqualitatem cognitionis, sed similitudinem tantum ». In hoc scilicet, quod sicut Deus cognoscit me in sua essentia, et uti sum in meipso *intuitive*, ita et ego cognoscam eum, ejusque attributa, non *abstractive* in creaturis; et per creaturas, veluti in praesenti vita, sed *intuitive*, et immediate in seipso, sicuti est.

Quæres. *Quænam Beati videant in Deo?*

§. 65. ℟. Ineffabilia sunt, quæ Beati vi-

(a) *Comment. in hunc loc.*

vident in Deo. Ac 1. quidem Beati, Deum videntes, vident formaliter, et distincte ipsam Dei essentiam, Personarum Trinitatem, attributa omnia, secundum proprias eorum rationes. *Cum enim apparuerit*, ait S. Joannes (*a*), *similes ei erimus; quoniam videbimus eum sicuti est*: Unum nempe in substantia, Trinum in Personis, Justum, Sanctum, Omniscium etc. 2. Beati, Deum videndo, vident etiam creaturas aliquas, secundum earum esse proprium; insuper 3. ea omnia vident in Verbo, quæ spectant eorum status, perfectionem, satietatem: » Quid namque, ait S. Gregorius (*b*), » de his, quæ scienda sunt nescient, qui » scientem omnia sciunt »? Hinc vident præcipua fidei Mysteria, dicente Apostolo (*c*): *Nos autem, revelata facie, gloriam Domini speculantes, transformamur de claritate in claritatem*. Vident summam Dei erga se misericordiam, necnon alios omnes Beatos, et quid ipsi cogitent, ac velint; nam, ut ait Augustinus (*d*): » Nemo ibi vult tectum esse

» quod

(a) *Epist. I. Cap. III.*
(b) *Lib. II. Moralium Cap. II.*
(c) *Epist. II. ad Corinth. Cap. III.*
(d) *Serm. XLVI. de Div. Cap. V.*

» quod cogitat, quia ibi nemo male co» gitat ». Vident Pontifices, quæ ad regimen totius Ecclesiæ spectant; unde S. Petrus ajebat (*b*): *Dabo operam, et frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis*. Vident Patres, quæ ad propriam familiam pertinent; quare S. Augustinus ad Cornelium scribens, ait (*a*): » Tua conjux te re» cordatur . . . . . te, casta, non vult ad » pœnas venire mæchorum ». Vident petitiones, quas viventes, orando, ad ipsos dirigunt. Vident ... quid plura? Vident » quidquid decebit, vel delectabit eos » videre» inquit Guillelmus Parisiensis (*b*); Nam Concilii Senonensis auctoritas est (*c*): *Beatis pervium esse Divinitatis speculum, in quo quidquid eorum intersit, innotescat* (*d*).

CA-

(a) *Epist. II. Cap. I. v.* 15.
(b) *Epist.* 259. *n.* 5.
(c) *De Imm rt. animæ C p.* 8.
(d) *In Decret. fidei Cap. XIII.*
(d) *Vide* Lessium, *Lib. II. de Summo bono* Cap. IX., *&* *Theologos alios passim citatos suis in locis*.

Caput III.

De Intellectu Dei, ejusque scientia.

§. 66. Intellectus nomine nihil aliud hic venit, quam potentia, seu principium, quo Deus perfectissime res cognoscit, verum a falso distinguit, ac vero assentitur, cum falso dissentit.

§. 67. Porro potentiam hanc, seu principium, intellectum nempe, et quidem præstantissimum, atque infinitum, in Deo esse, ita fide, atque ratione ipsa naturali certissimum est, ut merito insanire dixeris, quotquot oppositum, vel somniare, præsumpserint (*a*). Quid? Qui

crea-

(a) *Utinam tamen & revera non essent perditissimi homines ejusmodi, qui cuperent saltem, Deum neque intelligere, neque scire, neque videre, quæ hic geruntur! Sed: o tempora! Quam multi sunt, qui dubitando dicunt:* Quomodo scit Deus, & si est scientia in excelso? *Quam multi effrænes blasphemi audiuntur, qui dum convenientes adversus* Dominum, & adversus Christum ejus, *dicere audent:* Non videbit Dominus, & non intelliget Deus Jacob. *Quid iniquius!* Filii hominum usquequo gravi, corde? *ut quid cæcitatis tenebras diligitis,* & quæritis mendacium? Intelligite, intelligite, insipientes in populo: & stulti aliquando sapite. Qui plantavit autem non audiet? aut qui fingit oculum non considerat? ... qui docet hominem scientiam? *Psal.* 93. *v.* 8. *Legatur Cap.* XXII. *Ecclesiastici.*

creavit hominem intellectu, et scientia spiritus (*a*) præditum: *Qui Deus scientiarum Dominus est* (*b*); qui est fons, et origo omnis sapientiæ (*c*); *qui sapientiam præstat parvulis* (*d*); *Qui fecit Cælos in intellectu* (*e*); *Qui sapientia fundavit terram* (*f*), *et sapientia ejus erupti sunt abyssi* (*h*); qui, uno verbo, omnia in sapientia fecit (*g*), sine illa potentia erit, quæ intellectus dicitur! delirantium figmenta. Est in Deo intellectus; et quoniam Deus est infinitus in omni genere perfectionis (§. 26.), infinitus est, atque perfectissimus ejus intellectus; infinita scientia.

§. 68. Scientia itaque Dei non est ut nostra: cognitio nempe certa, et evidens per discursum comparata; sed cognitio certa et evidens unico purissimo actu habita, eaque de omnibus. Nam » homo, ait S. Tho-

(a) *Ecclesiast. Cap. XVII. v. 6.*
(b) *I. Regum Cap. II. v. 3.*
(c) *Eccl. Cap. I. v. 1.*
(d) *Ps. 18 v. 8.*
(e) *Ps. 135. v. 5.*
(f) *Prov. III. v. 19.*
(g) *Ibid. v. 20.*
(h) *Psal. 103. v. 24.*

» Thomas (*a*), secundum diversa cogni-
» ta habet diversas cognitiones. Nam se-
» cundum quod cognoscit principia, di-
» citur habere intelligentiam: scientiam
» vero, secundum quod cognoscit con-
» clusiones: sapientiam, secundum quod
» cognoscit caussam altissimam . . . Sed
» hæc omnia Deus una, et simplicissi-
» ma cognitione cognoscit » (*b*).

§. 69. Scientia Divina duplex habet objectum, *Primarium* nempe, et *Secundarium*; Illud est Deus ipse, prout in se est, hoc autem est omne ens creatum, vel possibile.

§. 70. Ens enim omne considerari potest vel ut possibile, hoc est, quod non repugnat ut existat; vel ut actu existens; vel ut absolute, et necessario futurum; vel ut futurum contingenter, ac libere; vel tandem ut futurum sub aliqua conditione.

§. 71. Scientia Divina sumpta secundum entitatem suam realem, non est nisi una; at sumpta relate ad res creatas, et *terminative*, ut ajunt, duplex distinguitur; Alia namque dicitur *scientia simplicis intelligentiæ*, *scientia visio-*

f *nis*

(a) *De scient. Dei q.* 14. *art.* 1. *ad* 2.
(b) *Vide* Juenin. *Tomo II q.* 10. *Cap.* 2.

nis alia ; nonnulli addunt *scientiam mediam* (*a*) . Scientia simplicis intelligentiæ est illa , qua Deus res possibiles , præcise qua possibiles sunt , cognoscit ; scientia vero visionis est illa , qua Deus res vel existentes , vel aliquando futuras cognoscit . Prima antecedit omne Dei decretum , secunda vero Dei decretum absolutum supponit ; Etenim nihil existit , aut aliquando existet, quin a divina voluntate dependeat . Per scientiam vero mediam intelligunt ejus defensores , cognitionem certam, et infallibilem , quam Deus habet de rebus conditionate futuris, ante decretum actuale , et exercitum, quo decernit , et prædeterminat illas esse futuras . His positis , quæ de scientia Dei tenenda sunt , distinctis propositionibus , exponemus .

PRO-

(a) Antoinè *Theol. Univ. Tomo I. De Deo Uno art. V.* §. 1.

Propositio I.

Deus perfectissime, et intuitive seipsum cognoscit, et comprehendit.

§. 72. PRob. Apud S. Matthâeum (*a*) ait Christus: *Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem*. Similiter apud Joannem (*b*), inquit: *Nemo novit Patrem nisi filius*. Apostolus quoque ad Corinthios scribens, ait (*c*): *Quæ Dei sunt nemo cognovit, nisi spiritus Dei*. Ergo etc.

(a) *Cap. XI. v. 27.*
(b) *Cap. X. v. 15.*
(c) *Epist. I. Cap. II. v. 11.*

Propositio II.

Habet Deus scientiam simplicis intelligentiæ, qua mere possibilia cognoscit.

§. 73. Nam in Ecclesiastico (*a*) legitur: *Domino Deo, antequam crearentur, omnia sunt agnita*; Et Apostolus ad Romanos scribens (*b*), inquit: *Vocat Deus, quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt*. Ergo etc.

(a) *Cap. XXIII. v. 29.*
(b) *Cap. IV. v. 17.*

Propositio III.

Deus habet scientiam visionis, qua omnia præterita, præsentia, et futura, etiam libera, et contingentia cujuscumque sunt generis, et conditionis, certo cognoscit; adeo ut ipsum non lateant intima cordium secreta, et mentis cogitationes.

§. 74. Probatur. In Libro Sapientiæ legitur (a), quod Deus *scit præterita, de futuris æstimat . . . . signa et monstra scit antequam fiant, et eventus temporum, et sæculorum.* Unde David ajebat (b); *Ecce Domine tu cognovisti omnia novissima, et antiqua* : et antea (c) : *Intellexisti cogitationes meas de longe* ; et iterum (d) : *Ipse novit abscondita cordis* . Tandem, ut alia prætercam, Apostolus ad Hebræos scribens, ait (e); *Non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus : omnia au-*

(a) *Cap. VIII. v.* 8.
(b) *Psal.* 138. *v.* 5.
(c) *Ibid. v.* 3.
(d) *Psal.* 43. *v.* 22.
(e) *Cap. IV. v.* 13.

tem nuda, et aperta sunt oculis ejus: Et jam in Libro I. Paralipomenon (*a*) erat scriptum: *Omnia corda scrutatur Dominus, et universas mentium cogitationes intelligit*. Ergo etc.

PROPOSITIO IV.

Deus certo cognoscit contingentia, conditionate futura.

§. 75. PRobatur ex Scripturis. Davidi Dominum consulenti, an Saul veniret in Ceilam, et num viri Ceilæ eum in manus Saulis cum viris, qui secum erant traderent, respondit Dominus (*b*), quod Saul descenderet in Ceilam, et quod Ceileitæ in illius manus eum traderent; quo audito, David discessit a Ceila, et manus Saulis evasit; Ergo cognovit Deus, quod si David non fugeret, haud salvaretur: Deinde Christus Civitatibus Corozain, et Bethsaida exprobrans ob duritiam cordis earum civium, inquit (*c*): *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Ty-*

(a) *Cap. XXVIII.*
(b) *I. Regum Cap.* XXIII.
(c) *Cap. XI. v.* 21.

Tyro et Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, et cinere pœnitentiam egissent. Itaque prævidit Christus Dominus, et cognovit, quod si miracula facta in Corozain, et Bethsaida fuissent facta in Tyro, et Sidone, Tyrii, Sidoniique fuissent conversi; Ergo etc. (*a*).

(a) *Hæc futura conditionata, arbitrantur non pauci a Deo cognosci per* scientiam mediam, *quam ideo* scientiam conditionatorum *appellant*. *Verum præter* scientiam simplicis intelligentiæ, et visionis *datur ne ista* scientia media? *Difficilissima sane hæc Quæstio est, quæ ipsa illustrium Theologorum semper adeo torsit ingenia, ut propterea vel ipsi ejus defensores, invicem in ea explicanda, non conveniant. Si Societatis Jesu Theologos consulas, eam ad Cælos usque evectam invenies, veluti quid divinitus patefactum ad omnes Pelagianorum, Semipelagianorum, Lutheranorum, & Calvinistarum errores circa Divinam prædestinationem, convellendos, & unicum medium ad conciliandam libertatem arbitrii cum Divina gratia. Ita* Kampetger *Tomo I. Quæst. VII. Art.* 4. Antoinè *Tomo I. Theolog. Univ. Tract. de Deo uno Cap. V. art.* 5. *& alii. Si Thomistas, & Scotistas interroges, audies, eam ad ima usque Tartara fere deprimi, veluti Doctrinæ S. Augustini contrariam, penitus inutilem, imo faventem errori Semipelaginorum, innumerisque aliis incommodis scatentem. Ita*, Frassen Scotus Accademicus *Tomo II. Tract. II. Disp. I. Art. II. Sect. 3. q. 3.* L'Herminier *Tomo I. pag.* 213. Berti *Lib. IV. de Theologic. Discipl. Cap. XI.* Juenin *Tomo II. Dissert. IV. Cap. V. art. 2. & alii. Quid Ergo? Ponderentur Auctorum argumenta, & quod rationi Theologicæ, & Fidei magis consentaneum videbitur, amplectatur.*

Caput IV.

De medio, in quo Deus res cognoscit.

§. 76. Medium cognitionis dicitur id, in quo res aliqua cognoscitur.

§. 77. In quo medio Deus omnia cognoscat, admodum difficile est definire; quare de Scholis Theologi in varias abeunt opiniones. Nec mirum, quantoquidem magnus ille Augustinus, qui tam magna de Deo, rebusque Divinis, felici exitu explicaverat, hoc medium se scire non posse dixit; unde et ajebat (*a*): » Non audeamus dicere: quomodo novit Deus? Ne forte hoc a me expectetis ut explicem vobis, quomodo cognoscat Deus; hoc solum dico, non sic cognoscit ut homo, non sic cognoscit ut Angelus: et quomodo cognoscit, dicere non audeo, quoniam et scire non possum ». Quid nos sentiemus, secluso omni partium studio, ex sequentibus patebit.

Prn-

(a) *In Psal.* 49.

PROPOSITIO I.

Deus cognoscit se in seipso.

§. 78. PRob. Medium, in quo res aliqua cognoscitur debet esse prius cognitum, quam res ipsa cognoscatur; Atqui attributum, quod in Deo primum cognoscitur est esse a se (§. 22.); imo in esse a se consistit Essentiæ Dei formale metaphysicum constitutivum) §. 23.); Ergo etc.

PROPOSITIO II.

Deus cognoscit creaturas possibiles in sua Essentia, et Omnipotentia.

§. 79. PRob. 1. p. Nam Essentia Divina habet vim infinitam repræsentandi quodlibet ens; Ergo etc. Deinde: Deus, ut ratiocinatur S. Thomas (*a*) » cognoscit Essentiam suam: sed per » Essentiam suam est principium re- » rum; ergo ipse cognoscit se esse » prin-

(a) *In I. Sentent. dist.* 35. *q.* 1. *art.* 2.

» principium rerum ; sed impossibile est
» quod cognoscatur aliquid esse princi-
» pium, nisi cognoscatur aliquid, cu-
» jus est principium : quia qui novit
» unum relativorum, cognoscit et alte-
» rum; Ergo etc. Tandem Deus perfectissime, seu comprehensive seipsum cognoscit (§. 72.); ergo illa quoque omnia, quæ in ipso, tanquam in caussa continentur, perfectissime cognoscit tanquam in medio prius cognito; Ideoque etc.

Prob. 2. p. Ideo aliquid possibile in sua Essentia Deus cognoscit, quia non repugnat ut illud sit; hoc est, quia ejus Omnipotentia illud producere potest, si velit; si enim ejus Omnipotentia ad illud efficiendum extendi non posset, illud intrinsecus repugnaret, et consequenter numquam foret possibile; Ergo etc.

PROPOSITIO III.

In sua Essentia cognoscit Deus res creatas.

» §. 80. » NEque enim, scribit S. » Dionysius (*a*), ea quæ sunt ex iis » quæ sunt discens novit Divina mens, » sed ex se, et in se per caussam, re- » rum omnium cognitionem, scientiam » essentiamque anticipatam, et ante com- » prehensam habet : non quod per spe- » ciem singula consideret, sed quod uno » caussæ complexu omnia sciat, et con- » tineat. » Nec dissimiliter loquuntur alii Patres, Ambrosius præsertim (*b*), et Augustinus (*c*); Ergo etc.

PRO-

(a) *Lib. VII. de Divin. nomin.*
(b) *Cap. I. in Symb.*
(c) *Lib. XV. de Trinit. Cap. XIV. & Lib. V. de Genesi ad Lit. Cap. XV.*

PROPOSITIO IV.

Deus futura libera ordinis naturalis cognoscit in determinatione suæ voluntatis, includente determinationem voluntatis humanæ.

§. 81. NAm, ut aliquod liberum sit futurum, duo necessario requiruntur; ut nempe voluntas humana pro libitu sit se determinatura ad illud ponendum; et ut Divina voluntas se determinet ad suum concursum præstandum, alterum horum si desit, nihil erit futurum; Ergo etc. Unde Augustinus (*a*): » Illud me non latet sine dubio futurum, si hoc Dei voluntas habet »; et alibi (*b*): » Deus ut » velimus et suum esse voluit, et no- » strum ».

PRO-

(a) *Lib. XXVI. Contra Faust. Cap. IV.*
(b) *Lib. I. ad Simplic. Cap. 2.*

PROPOSITIO V.

Deus futura contingentia supernaturalis ordinis cognoscit in sua Essentia, supposito tamen ejus decreto, quod illa futura sint.

§. 32. PRobatur prop. Ideo contingentia sunt certo futura, quia Deus libere decrevit illa esse futura, et media convenientia præstare, ut essent futura. Cum namque homo, ut in Tractatu de Gratia dicetur, Divina gratia egeat, ad ea quæ supernaturalis ordinis sunt, peragenda, antequam Deus libere decerneret dare gratiam, ut illa efficerentur, in statu purae possibilitatis erant; illa proinde Deus in sua essentia cognovit, et ante Decretum (§. 79.); et quidem per scientiam simplicis intelligentiæ (§.73.); Nam in essentia Dei non relucebant, nisi tantum ut possibilia. Statim ergo ac Deus decrevit illa futura esse, non amplius ut possibilia, sed ut certo futura conspiciuntur; Adeoque etc:

Dices contra expositam doctrinam de scientia Dei. Scientia Dei evertit humanam libertatem. Etenim quæ a Deo præco-

cognita sunt, nequeunt non evenire; Ergo non est admittenda.

§. 83. ℟. neg. Nam ut optime S. Justinus Martyr ait (a): » Non est præscientia caussa ejus, quod futurum » est: sed quod futurum est caussa præ» scientiæ. Siquidem non præscientiam » sequitur futurum, sed futurum conse» quitur præscientia; et haudquaquam » præscius est caussa futuri ». Quare; » neque ideo peccat homo, subjungit S. » Augustinus (b), quia Deus illum pec» caturum præscivit; Imo ideo non du» bitatur ipsum peccare, cum peccat, » quia ille, cujus præscientia falli non po» test, non fatum, non fortunam, non » aliquid aliud, sed ipsum peccatum » esse præscivit; qui si nolit, utique » non peccat: sed si peccare noluerit, » hoc etiam præscivit ». Divina ergo scientia non lædit humanam libertatem, quia non imponit homini necessitatem; nec ideo aliquid nequit non evenire, quia Deus præcognovit, sed quia Deus illud eventurum esse cognovit.

CA-

(a) *Quæst. 58. ad Orthodoxos.*
(b) *Lib. V. de Civit. Dei Cap. X.*

Caput V.

De Voluntate Dei.

§. 84. Voluntatis nomine intelligitur vis illa substantiæ intellectivæ ingenita, quæ prævia cognitione, bonum prosequitur, malum aversatur, finem intendit, et media ad ipsius assecutionem convenientia eligit, ordinat, et amplectitur.

§. 85. Esse in Deo voluntatem, Sacræ literæ manifestissime ostendunt. In Genesi (a) ait Joseph fratribus suis: *Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum*. Apud S. Mattheum (b) Jesus Christus docens discipulos modum orandi, inquit: *Fiat voluntas tua sicut in Cœlo, et in terra*. S. Paulus quoque ad Ephesios scribens, inquit (c): Deus *operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*.

§. 86. Duplici autem sensu Divina voluntas, juxta Doctores Theologos, solet usurpari. Primo pro ipsa Dei complacentia et virtute, qua bonum prosequi-

(a) *Cap.* XIV. *v.* 8.
(b) *Cap. VI. v.* 10.
(c) *Cap. I. v.* 11.

quitur, malum aversatur, et finem intendit. Secundo pro aliquo exteriori signo ipsius Divini beneplaciti, quo fit, ut quæ Deus vel præcipit, vel consulit, vel permittit, vel implet, Dei voluntates appellentur. Priori sensu dicitur *proprie* voluntas, et quidem *beneplaciti*; posteriori autem dicitur *metaphorice* tantum voluntas, vel etiam *signi*.

§. 87. Porro voluntas beneplaciti in Deo, licet una sit in se, et simplicissima, ratione tamen objectorum, et effectuum, ad quos terminatur multiplex est; ac primo dividitur in *antecedentem*, et *consequentem*. Voluntas Dei antecedens est illa, qua Deus ex se, et naturali sua propensione vult aliquid secundum se, nullo habito respectu ad circumstantias, quibus est executioni mandandam, sive interim sit efficax, sive non. Hac voluntate dicitur, Deum velle omnium hominum salutem. Voluntas autem Dei consequens est illa, qua Deus vult aliquid non secundum se præcise, sed habito respectu ad circumstantias, quibus sublatis, contrarium vellet. Ita Deus vult aliquos homines damnare. Quare voluntas Dei antecedens ex Dei boni-

nitate proficiscitur, consequens vero ex hominum malitia, atque perversitate.

§. 88. Dividitur insuper voluntas Dei in *efficacem*, et *inefficacem*. Prior est illa, quæ semper suum effectum, et intentum consequitur; Secunda vero non item. Sic Dei voluntas homines salvandi, relate ad prædestinatos, qui salvantur, dicitur efficax; inefficax vero quoad reprobos.

§. 89. Dividitur tandem Dei voluntas in *absolutam*, et *conditionatam*. Prior est illa, qua Deus vult aliquid absolute fieri. Hoc pacto vult Deus finaliter in gratia perseverantes æterna gloria munerari. Secunda est illa, qua Deus vult aliquid sub conditione. Hac vult Deus, ut homines, nonnisi bonis operibus, salutem consequantur æternam.

Datur vere in Deo antecedens voluntas omnes homines salvandi, nemine excepto.

§. 90. PRob. ex Scripturis. Apud Ezechielem (*a*) habetur: *Vivo ego, dicit Dominus Deus: Nolo mortem impii, sed ut convertatur impius a via sua, et vivat.* Est ergo in Deo vera voluntas, propria, et sincera omnes omninò salvandi, et quomodo aliter, si juramentum interponit, dicens: *Vivo ego? Homines enim per majorem sui jurant,* scribit Apostolus ad Hebræos (*b*): *et omnis controversiæ eorum finis, ad confirmationem est juramentum. In qua abundantius volens Deus ostendere pollicitationis heredibus immobilitatem consilii sui, interposuit jusjurandum.* Deinde idem Apostolus ad Timotheum scribens (*c*), inquit: *Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiaram actiones,*

(a) *Cap. XXXIII. v.* 11.
(b) *Cap. VI. v.* 16. 17.
(c) *Epist. I. Cap. II. v.* 1. 3.

nes, pro omnibus hominibus . . . . hoc enim bonum est, et acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. Quid clarius? Ergo etc.

Objectiones Adversariorum solvuntur?

Obij. Si esset in Deo vera voluntas omnes homines salvandi, omnes homines de facto salvarentur; nam ait David (a), *Deus omnia quæcumque voluit fecit.*; Atqui non omnes homines de facto salvantur; Ergo etc.

§. 91. ℟. Dist. maj. Si esset etc. voluntas efficax, absoluta, et consequens, conc. maj., solum antecedens, nego maj., conc. min. : et nego consm. Cum Dei voluntas est absoluta et efficax, aut consequens, tunc semper impletur; Etenim apud Danielem legitur (b): *Omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati sunt: juxta voluntatem enim suam facit, tam in virtutibus Cœli, quam in habitatoribus terræ, et non est qui resistat manui ejus, et dicat ei: quare fecisti?* At quando est antecedens, vel Deus ipse vult suam volun-

 ta-

(a) *Psal.* 118. *v.*
(b) *Cap. VI. v.* 33.

tatem impleri cum consortio, et cooperatione creaturæ, tunc voluntas Dei non semper impletur. Ita in præsenti casu: vult Deus, omnes homines salvos fieri; at quoniam statuit eos solos salvare, qui salvari velint, et credentes in ipsum, in bono perseveraverint usque in finem; quia non omnes de facto salvari volunt, nec perseverant, non omnes salvantur. Apposite S. Hieronymus (*a*): » Vult, Deus, » quæcumque sunt plena rationis, atque » consilii: vult salvari omnes; et in a- » gnitionem veritatis venire. Sed quia » nullus absque propria voluntate salva- » tur, (liberi enim arbitrii sumus) vult » nos bonum velle, ut cum voluerimus, » velit in nobis et ipse suum implere » consilium «. Et S. Ambrosius (*b*): » Vult Deus omnes salvos fieri, si ac- » cedant ad eum: non enim sic vult, ut » nolentes salventur, sed vult eos salva- » ri, si et ipsi velint «.

Contra. Atqui si esset in Deo vera voluntas salvandi omnes, hæc, quæcumque esset, adimpleretur; Ergo nulla r. Prob. subsm. Deus, ait Apostolus (*c*): *Cu-*

(a) *In Cap. I. Epist. ad Ephes.*
(b) *Apud* Tournely *Tomo I. pag.* 508.
(c) *Ad Philip. Cap. II. v.* 13.

Cujus vult miseretur; et cum miseretur, ipsemet (*a*): *Operatur in nobis velle, et perficere pro bona voluntate*; Ergo si Deus vellet, vera voluntate, omnes salvos fieri, omnium misereretur; miserendo, in omnibus operaretur velle et perficere, quare omnes salvarentur; Atqui de facto non omnes salvantur; Ergo non datur ista antecedens voluntas salvandi omnes.

§. 92. ℟. Dist. ans. Deus miseretur cujus vult efficaciter, et per voluntatem absolutam, et consequentem; et cum sic miseretur, operatur etc., conc. ans.; per voluntatem antecedentem solum, neg. ans. Laudata D. Pauli verba, et omnia alia, quæ in Scripturis similia leguntur, de voluntate efficaci, absoluta, et consequente intelligenda sunt, quae suum consequitur effectum. Etenim » Effectus mi- » sericordiæ Dei, ait S. Augustinus (*b*), » non potest esse in hominis potestate, » ut frustra ille misereatur, si homo no- » lit. Si enim Deus miseretur: ergo jam » volumus; ad eamdem quippe miseri- » cosdiam pertinet ut velimus: Deus e- » nim est, qui operatur in nobis velle,

 » et

(a) *Roman. 37. v. 18.*
(b) *Lib. 3. ad Simplic. qu. 2.*

» et perficere ». Media itaque efficacia, et quidem talia adhibet, quibus homo, absque præjudicio sui liberi arbitrii, vocanti consentiat, bonum operetur, et usque in finem perseveret; quippe, ut ibidem inquiebat Augustinus ipse: » Cujus Deus miseretur, eum sic vocat, » quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat ». Non ergo de voluntate antecedente, et conditionata loquitur ibi Apostolus, quæ non impletur, quia Deus non vult vere, aut est impotens ad eam implendam, sed quia id consequenter ex parte hominis non ponitur, quod Deus vult poni, ut illa impleatur. Voluntate itaque sua, quantum ex se est, vult Deus omnes homines salvos fieri, eisque propterea media ad salutem sufficientia elargitur; at quia non omnes volunt divinis obedire mandatis, et Deo vocanti per veram conversionem respondere, non omnes salvantur (*a*).

Ca-

(a) *De hac materia Theologi fere omnes pertractant; dilucidius vero, ac fusius*, Antoinè *Tomo I. Tract. de Deo Uno Cap. VI. art.* 4 Boucat *Tomo II. Dissert. II. art.* 2. P. Ludovicus a Morano *in Opera* Scotus Dogmaticus *&c. Disputatione III. p.*5. *pag.* 126. Berti de Theologicis *Disciplinis Lib. I. Cap.* 3. Tournely *Tomo I. Quæst. XVII. art.* 10. *plurib. argum.*, ve-

Caput VI.

De Libertate Divinæ Voluntatis.

§. 93. Liberum vulgo dicitur, quod sui juris est; Quare libertas, generatim dici potest, vis faciendi, quod lubet.

§. 94. Communiter autem libertas duplex dignoscitur; alia nempe *a coatione*, ut ajunt, *a necessitate alia*. Per primam intelligitur a Theologis *Appetitus spontaneus rei placitæ*, seu facultas, qua voluntas, prævia cognitione intellectiva, seipsam determinat delectabiliter ad actum, quamvis non contingenter; Per secundam vero intelligitur *facultas, quæ positis omnibus ad agendum requisitis, potest agere, et non agere; vel agere hoc, et oppositum ejus*. Prior vocari quoque solet ab aliquibus *essentialis*, ab aliis, *spontaneitatis*; secunda vero *moralis*, *accidentalis*, *et indifferentiæ*.

§. 95. Porro Voluntatem Dei liberam non esse in actibus internis, et immanenti-

---

tiis ex fontibus excerptis; nec non Dionysius Petavius *in Opere* de Theologicis *Dogmatibus Lib. X. Cap. III. & XV.*

ta. His accensentur Joannes Calvinus, et Martinus Bucerus, qui docere non sunt veriti, Deum necessario agere quidquid potest agere, nec cessare posse ab eo quod agit, nec quidpiam aliud agere (*a*). Contra quos sit.

PROPOSITIO.

Dei voluntas perfectissima gaudet Libertate.

§. 97. PRob. 1. ex Scripturis. In Exodo (*b*) ait Deus Moysi: *Miserebor cui voluero, et clemens ero in quem mihi placuerit*: quod confirmat Paulus ad Romanos (*c*) scribens: *Deus cujus vult miseretur*. In Psalmis ait David (*d*): *Deus ultionum libere egit*; et (*e*): *omnia quæcumque voluit fecit*; quod recogitans Judas Machabaeus, cum furentes hostes contra se venientes considerasset:

(a) *Vid. Gener. Tomo II. Theol. Dogmatica debet P. I. Tract. I. Lib. III. Cap. II.*
(b) *Cap.* XXXIII. *v.* 19.
(c) *Cap.* IX. *v.* 18.
(d) *Psal.* 93. *v.* 1.
(e) *Psal.* 140.

set: *Dominum invocavit* (*a*), *qui non secundum armorum potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam*. Tandem Apostolus ad Corinthios (*b*) ita scribit: *Hæc operatur unus, atque idem spiritus, dividens singulis prout vult*. Ex quibus tale argumentum efformatur. Qui miseretur cujus vult; qui libere agit, et facit quidquid vult; qui prout ipsi placet dat victoriam; qui dona sua creaturis pro lubitu distribuit, liberrimus est (§. 93. 94.); Atqui ex adductis Sacræ Scripturæ locis, talis est Deus; Ergo ètc. Adeoque etc.

Prob. 2. ratione Theologica. Deus est perfectissimus in omni genere perfectionis (§. 26.); Atqui libertas est perfectio; Ergo in Deo reperitur. Deinde si Deus in creaturarum productione, atque regimine liber non esset, illæ ab ipso non penderent, sicut ad intra Filius a Patre non dependet, quia non libere, sed necessario ab eo genitus; Atqui absurdissimum est hoc asserere; Ergo etc. Tandem si Deus non libere, sed necessarie ageret erga Creaturas, inutile prorsus foret eum rogare, ut aliquid nobis con-

(a) *Lib. II. Machab. Cap.* XV. *v.* 21.
(b) *Epist. I. Cap.* XII. *v.* 11.

concedat; ridiculum esset ei gratias agere pro beneficiis acceptis; ac prorsus inane minis, ac terroribus ejus concuti ad peccata relinquenda; Atqui ex Sacra Scriptura edocemur preces ad Deum fundere (*a*); Deo gratias agere (*b*); minas Dei offensi expavescere (*c*); Ergo etc. Et propterea etc.

Dices. Qui est liber potest agere, et non agere; agere hoc potius, quam aliud; Sed Deus ab æterno fuit determinatus; ergo indifferens non est ad agendum; ergo non est liber.

§. 98. ℟. conc. maj., dist. min. Sed Deus etc., libere, conc., secus, n. min. Ergo indifferens non est, dist. cons., indifferentia passiva, conc.; indifferentia activa, nego cons. Ergo etc., nego ult. consm.. Duplex indifferentia est distinguenda, *activa* nempe, et *passiva*. Prior est vis ad agendum, vel non agendum, et ei convenit, qui ad aliquid determinatum agendum non alligatur; Secunda vero est quidem vis ad agendum vel non agendum, sed reperitur in eo, qui aliquid libere decernens, novum actum

---

(a) Lucæ Cap. XVIII. v. 1.
(b) Epist. II. ad Thessal. Cap. I. v. 3.
(c) Matth. Cap. X. v. 28.

ctum immanentem producit, ac in se recipit: Prior competit Deo, minime secunda. Est itaque Deus indifferens indifferentia passiva, quia libere voluit quæcumque ab æterno voluit; et licet fuit ab æterno determinatus, hæc autem ejus determinatio libera fuit (*a*).

Haec porro quo enucleatius explicentur, non abs re erit animadvertere, Deum ea indifferentia non esse indifferentem, qua ponitur aliquid velle agere, vel non ageres, quod antea non volebat. Id enim voluntatis potentiam indeterminatam, mutabilem, imperfectam connotat, quae Deo actui purissimo, immutabili, et perfectissimo nullatenus potest convenire. Contra vero illud Deo indifferentiæ genus non repugnat, cujus vi libere potest agere, vel non agere; sive vi cujus ad agendum, vel non agendum libere se determinat: atque ita omnia, quaecumque ab aeterno voluit, et determinavit, libere voluit, et determinavit.

CA-

(a) *Qui plura legere cupit, consulat Auctores supra citatos §. 92. n. 1. suis in locis, vel alios.*

Caput VII.

De objecto Divinæ Voluntatis.

§. 99. Per Objectum Divinæ Voluntatis intelligitur omne id, quod habet rationem boni.

§. 100. Duplex est autem Divinæ Voluntatis objectum, *Primarium* nempe, seu *motivum*, ut ajunt, et *Secundarium*, sive *terminativum*; alii dicunt *formale*, et *materiale*. Primarium dicitur illud, ad quod Divina Voluntas principaliter fertur, seu quod per se primo voluntatem movet, et propter quod fertur ad cætera. Secundarium vero est illud, ad quod voluntas secundario fertur, et in ordine ad aliud, ad quod ultimo fertur.

§. 101. Porro quodnam sit objectum primarium voluntatis Dei, lis est inter Theologos. Quidam volunt illud esse ipsam Dei bonitatem, at non essentialem, sed attributalem: Alii vero cum discipulis de Schola Præceptoris subtilis Scoti tuentur, illud esse ipsam Dei bonitatem essentialem. Quod vero attinet ad obje-

ctum

ctum secundarium, fatentur omnes esse quidem Deum, et creaturas, at non omnes conveniunt in illius extensione assignanda. Volunt quidam cum Suarez, creaturas mere possibiles non esse objectum Divinæ voluntatis; oppositum sustinent cæteri. Sed haec mera Scholarum, et Auctorum opinamenta sunt; quae Catholicam fidem nihil laedunt. Illud blasphemum est, atque impium, quod asserunt Calvinus, Zuinglius, et Beza; Deum nempe ab aeterno peccata omnia positive decrevisse, et in tempore Diabolo, et sceleratis hominibus praecipere, ipsos inclinare, impellere, et cogere, ut alios ad peccandum inducant (*a*).

PRO-

(a) *Vid.* Franciscus Henno *Tomo I. Tract. de Deo Uno Disp. VI. q. 4. Concl. 3.*

Propositio I.

Objectum primarium Divinae voluntatis est ipsius Dei bonitas essentialis, sive essentia Divina.

§. 102. Prob. 1. ex Scripturis. In Proverbiis legitur (a): *Universa propter semetipsum operatus est Dominus*. Apud Isajam (b) ait Deus: *Mihi curvabitur omne genu*; Et in Deuteronomio (c): *Videte*, inquit, *quod ego sim solus*; quibus omnibus satis ostendit Dominus, se quaerere gloriam suam, atque seipsum primario diligere; Ergo etc.

Prob. 2. ratione Theologica. Objectum Divinae voluntatis est bonum, sed nullum majus bonum datur praeter Deum: *Unus est enim bonus Deus*, ait Jesus Christus (§. 38.); Ergo etc.

Pro-

(a) Cap. XVI. v. 4.
(b) Cap. XLV. v. 24.
(c) Cap. XXXII.

PROPOSITIO II.

Objectum secundarium Divinæ Voluntatis sunt Creaturæ omnes, sive in aliqua temporis differentia existentes, sive possibiles.

§. 103. PRob. 1. p. Divina voluntas fertur in bonum; Atqui ex Apostolo (a): *Omnis creatura Dei bona est: Nam vidit Deus cuncta quæ fecerat, et erant* valde bona (b); Ergo etc.

Prob. 2. p. Creaturae possibiles habent possibilem bonitatem; sed bonum est objectum Divinae voluntatis (§.99.); Ergo etc.

PRO-

(a) *Epist. I. ad Timoth. Cap. IV. v. 4.*
(b) *Genes. I. v. 31.*

Propositio III.

Mala pœnæ per se, et directe non sunt objectum Divinæ Voluntatis, sed per accidens, et indirecte.

§. 104. Prob. 1. p. Deus nihil vult directe, nisi quod in se bonum est; atqui mala poenae in se bona non sunt; nam effectus sunt culpae originalis, atque homines vexant; Ergo etc.

Prob. 2. p. Illud Deus per accidens vult, et indirecte, quod ipse vel ad servandum naturae ordinem, vel ad sua attributa exterius manifestanda fieri vult; Atqui Deus vult mala poenae; Nam in Deuteronomio ait (*a*): *Congregabo super eos mala*; et apud Isajam (*b*): *Ego Dominus creans malum*; Unde Amos (*c*): *Si erit malum in Civitate, quod Dominus non fecerit*; Ergo ea indirecte vult, vel ad servandum naturae ordinem, vel ad sua attributa, veluti justitiam erga impios, erga pios providentiam, o-

h sten-

(a) *Cap. XXXII. v. 23.*
(b) *Cap. XLV. v. 7.*
(c) *Cap. III. v. 6.*

stendendam. Quare sub ratione boni ea vult (*a*).

Propositio IV.

Mala culpæ, sive peccata, nullimode sunt objectum Divinæ Voluntatis.

§. 105. Prob. 1. ex Scripturis. In Libro Sapientiae habetur (*b*): *Odio sunt Deo impius, et impietas ejus*; et Psalmista (*c*) ait Deo: *Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es*. Quare D. Jacobus fideles admonens; *Nemo*, ait, (*d*) *cum tentatur, dicat, quoniam a Deo ten-*

(a) *Discant vel ex hoc nostri temporis Increduli, mala, quæ in Mundo eveniunt, non a casu, non a Natura, quæ suum exequitur cursum, sed a Deo volente, atque imperante haud raro evenire. Creatæ res vi quidem activa a Deo præditæ sunt, & agunt revera, & naturales effectus, juxta præstitutum Naturæ ordinem, producunt; Unde & terremotus, et ignes, et tonitura & grandines &c. naturaliter eveniunt; sed quis nescire poterit, omnia a Dei nutu ita pendere, ut quoties voluerit, armabit* Creaturam ad ultionem inimicorum? (*Sap. V. v.* 18.) Nonne scriptum est (*Eccles. XXXIX. v.*35) Ignis, grando, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam creata sunt?

(b) *Cap. XIV.*

(c) *Psal.* 3.

(d) *Cap. I.*

tentatur: *Deus enim intentator malorum est*. Ergo etc.

Prob. 2. ex Concilio Tridentino, in quo ita statutum legitur (*a*). *Si quis dixerit non esse in potestate hominis, vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona, Deum operari, non permissive solum, . . . anathema sit*.

Prob. 3. ratione Theologica. Deus jubet nos legem suam observare; sed peccatum legi Dei adversatur; Ergo Deus non vult peccatum. Deinde, si Deus vellet peccatum, peccata in homine non puniret; Atqui omni malorum genere, tam in praesenti vita, quam in futura ea punit; Ergo etc. Ulterius, si Deus vellet peccatum, id ideo esset, quia appeteret peccatum vel sub ratione mali, vel sub ratione boni; Atqui neutrum dici potest: non primum, quia objectum voluntatis Dei est bonum, non malum; non secundum, quia Deus utpote sapientissimus (§.67.), errare nequit, ac proinde malum sub ratione boni sibi representare non potest. Ergo etc.

Dices. Si Deus nollet peccata, ea ab hominibus non fierent; quis enim potest Dei resistere voluntati? Sed peccata pa-

(a) *Sess. VI. Can. 6.*

trantur ab hominibus; Ergo Deus ea vult; Adeoque etc.

§. 105. ℟. Dist. maj. Si etc., ab hominibus non fierent; si nullas haberet Deus rationes ea permittendi, conc.; secus, n. maj. Sed peccata etc., Deo, justas ob rationes permittente, conc.; secus, nego min., atque utramque consam. Peccata ab hominibus, Deo nolente, sed solum permittente fiunt; idque justis de caussis (§. 39.): » Nec ideo » apposte S. Augustinus (*a*) » credant impii, Deum non esse omnipotentem, quia multi contra ejus faciunt voluntatem. Quia et tum faciunt quod non vult, hoc de eis facit quod ipse vult. Nullo modo igitur Omnipotentis vel mutant, vel superant voluntatem: sive homo juste damnetur, sive misericorditer liberetur, voluntas omnipotentis impletur ».

Contra; Atqui Deus non solum permittit, sed effective vult peccata, ergo n. r. Prob. subsm. Qui aliquem ad peccandum impellit; qui alicui praecipit ut malum aliquod faciat, is certe vult absolute peccatum; Atqui Deus induravit cor Pharaonis ut fureret adversus Judeos

(a) *Serm. 214. in trad. Symb. n. 3.*

deos (*a*); atque Semei praecepit ut maledicereet David (*b*); Ergo etc.

§. 106. ℟. Haec, et si quae sunt ejusmodi in Sacris Scripturis, de permissione Dei, non de voluntate ejus absoluta sive directa, sive indirecta intelligenda sunt. Revera si Deus ipse Pharaonem indurasset, et non potius ille, divino judicio, se indurasset, ut quid Deus cum in Mari rubro cum exercitu suo submersit? Injustus ergo est Deus? Et si Semei non solum Deo permittente, sed volente maledixisset David, ut quid David eum morte dignum decrevit? Iniquus ergo, et injustus vindex David? Absit. Igitur etc.

Quaeres. *An Deus, necessitate aliqua, saltem morali, teneatur semper decernere optimum?*

§. 107. ℟. neg. Nam creatae res cum sint contingentes, aliter, atque aliter se habere possunt, et quomodocumque concipiantur perfectae, semper aliquid eis perfectius cogitari, et esse potest; unde et perfici et ipsæ semper, atque semper possunt; Ergo nequit esse aliquid in Mundo, quod sit factum, et in tota sua na-

 tu-

(a) Exodi Cap. IX. v. 12.
(b) II. Regum Cap. XVI. v. 11.

tura et extensione sit optimum. Deinde si Deus cogeretur, etiam sola necessitate morali, ad decernendum semper optimum, hic Mundus esset omnium possibilium optimus, nec Deus alium isto meliorem condere potuisset, vel posset; Atqui hoc est absurdum, et Dei derogat libertati, Omnipotentiae, et Sapientiae; Ergo etc.

Ex his autem cave ne inferas, ea quae Deus decrevit, et facit perfecta non esse, atque optima, ea nempe perfectione, quae *finis perfectio* appellari solet. Cum enim Deus si agens Sapientissimus (§. 67.), et liberrimus (§. 97.), propter finem agere debet; Cumque sit omnipotens, et omnia agere queat ad finem consequendum necessaria; procul dubio, quae ipse decernit, atque facit, nonnisi optima et perfecta sunt. Unde in Genesi (*a*) legitur: *Vidit Deus cuncta quae fecerat: et erant valde bona*; et in Deuteronomio (*b*): *Dei perfecta sunt opera.* Itaque si optimum accipitur pro eo, quo nihil melius aut perfectius in rerum natura decerni potest, atque fieri, et tunc

(a) *Cap. I. v. 31.*
(b) *Cap. XXXII. v. 4.*

tunc Deus nulla necessitate tenetur optimum decernere; si vero optimum accipitur relate ad fines quos sibi in eo decernendo, et faciendo Deus praefixit, et tunc quidquid Deus decernit, atque facit optimum, atque perfectum est, utpote in pondere, numero, et mensura factum, et perfecte finibus illius congruit.

Quaeres. *Utrum dentur Divinæ voluntatis Decreta?*

§. 108. ℟. Aff. Nam ait Isajas (*a*): *Dominus exercituum decrevit, et quis poterit infirmare?* In Libro Esther legitur (*b*): *Non est qui possit resistere voluntati tuæ si decreveris*; Ergo etc. (*c*).

(a) *Cap. XIV.*

(b) *Cap. XIII.*

(c) *Vid. Contenson Tomo I. Theolog. mentis & cordis Lib. II. Dissert. IV. Cap. II. Specul. 3. At sunt ne ista Decreta antecedentia, concomitantia, vel subsequentia? Difficilis quæstio. Dicant quod velint Theologi; Nos non plus sapere putamus quam oportet.* Quis enim novit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit (*Roman. II. n. 28.*), *ut scire possit, quæ, quomodo, & quando decreverit? In genua, proinde potius provoluti, Decreta Dei adoremus, Deo Patri per Jesum Christum dicentes:* fiat voluntas tua sicut in Cælo, & in terra.

Caput VIII.

De Divina Providentia.

§. 110. Providentia, ex Damasceno (a), *est Dei voluntas, per quam res omnes apte, congrueque gubernantur*. Clarius: Providentia est actus Divinæ voluntatis ad extra, quo res omnes per media convenientia, in fines suos dirigit.

§. 111. Ad providentiam nihilominus duo actus necessario requiruntur, unus ex parte intellectus; quo nempe cognoscit Deus media, eorumque proportionem ad finem præstitutum; alter ex parte voluntatis, quo velit media opportuna procurare, atque ponere ad finem eundem consequendum.

§. 112. Quoniam vero res omnes vel naturales sunt, vel supernaturales, hinc providentia alia est *naturalis*, alia *supernaturalis*. Prior est illa, qua Deus omnia, etiam vilissima sive animata, sive inanimata ad proprium finem naturalem dirigit; Posterior vero est illa, qua Deus creaturas rationales ad finem supernaturalem dirigit per media supernaturalia. Hæc

(a) *Lib. II. de fide Cap. 29.*

Hæc *specialis* quoque dicitur, illa *universalis*.

§. 113. Qui Mundum hunc a Deo factum fuisse negarunt, Dei quoque providentiam circa ipsum e medio sustulerunt. Inter antiquos providentiæ hostes, non immerito censentur Democritus, qui otiosum Deum dixit, Claudianus, Heraclitus, Sophocles, Euripides, Epicurus cum suis sectatoribus; Empedocles, aliique non pacui; unde et apud Job (*a*) illa impiorum suasio: *Quid novit Deus? . . . . nec nostra considerat, et circa cardines Cœli perambulat*. Plato quoque divinæ providentiæ detraxit, cum docuit, ipsam non extendi ad omnia, veluti ad animalia, et alia corruptibilia. Augustus quoque Cæsar asserere non dubitavit, Deum de solis Proceribus, relictis aliis vulgaribus hominibus, curam habere (*b*). Gnostici, Deum de hominibus tan-

(a) *Cap. XXII. v. 14.*

(b) *Quare* Lucanus *Lib. V. Cæsarem ita milites suos tumultuantes alloquutum fuisse dicit:*

. . . . Numquam se cura Deorum
Sic premit, ut vestra vita, vestreque saluti
Fata vacent. Procerum motus hæc cuncta sequuntur
Humanum paucis vivit genus.

Legatur. Gener Tomo II. p. 3. Tract. 8.

tantum providentiam habere dixerunt; et ut alios taceam, Priscillianistæ, animas et corpora hominum stellis astringi effutierunt. At quam nequiter, mox patebit.

PROPOSITIO I.

Datur in Deo Providentia, eaque ad omnia creata, etiam minutissima se extendit.

§. 114. PRob. 1. ex Scripturis. Ac primo quidem datur circa homines Dei Providentia. Nam ait David (*a*): *De Cœlo respexit Dominus, vidit omnes filios hominum . . . . Qui finxit sigillatim corda eorum: qui intelligit omnia opera eorum*; et alibi (*b*): *Apud Dominum gressus hominis dirigetur*: Deus, inquit Anna (*c*): homines *mortificat, et vivificat, deducit ad inferos, et reducit. Dominus pauperem facit, et ditat, humiliat, et sublevat*. Uno verbo

(a) *Psal. 32. v. 15.*
(b) *Psal. 36. v. 23.*
(c) *I. Regum Cap. II.*

bo (*a*): *In omni providentia occurrit illis; et æqualiter cura est illi de omnibus* (*b*); propterea *solem suum oriri facit super bonos, et malos* (c); *et pluit super justos, et injustos*. Unde laudatus David monet, dicens (*d*): *Jacta super Dominum curam tuam, et ipse te enutriet*; et Apostolorum Princeps (*e*) vult, ut omnes sub potenti manu Dei humilientur, subjungens: *Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis*. Secundo datur providentia circa animalia cætera, et res omnes hujus Mundi. Nam ipse Deus: *præcipit Soli, et non oritur: et stellas claudit quasi sub signaculo* (*f*): Ipse *dat ventis pondus, et parat terræ pluviam* (*g*): ipse terminos mari constituit, quos præterire nequit (*h*): Ipse *ponit pluviis legem, et viam procellis sonantibus* (*i*); Ipse *dabit beni-*

(a) *Sapientiæ Cap. VI. v. 17.*
(b) *Ibid. v. 8.*
(c) *Matth. Cap. V. v. 45.*
(d) *Psal. 54. v. 23.*
(e) *Epist. I. Cap. V. v. 7.*
(f) *Job. Cap. IX. v. 7.*
(g) *Psal. 146. v. 8.*
(h) *Proverb. Cap. VIII. v. 29.*
(i) *Job. Cap. XXVIII. v. 26.*

nignitatem: et terra nostra dabit fructum suum (*a*). Ipse *aperit manum suam* (*b*) *et implet omne animal benedictione*. Quare Christus Dominus erigere volens infirmitatem nostram, ut in Deo Patre plene confidamus, ait apud S. Matthæum (*c*): *Respicite volatilia Cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: et Pater vester Cœlestis pascit illa .... Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque nent .... Si autem fœnum agri, quod hodie est, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit; quanto magis vos modicæ fidei?* Et alio apud eundem (*d*): *Nonne duo passeres asse veneunt; et unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro? Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt*. Si ergo Deus curam habet de hominibus, de animalibus, de elementis, de plantis, etiam de capillis capitis, proculdubio datur in Deo etc. Unde Auctor Libri Sapientiæ, Deum alloquens, ait (*e*): *Tua autem Pater, Provi-*

(a) *Psal.* 84. *v.* 13.
(b) *Psal.* 144. *v.* 16.
(c) *Cap. VI. v.* 26.
(d) *Cap. X. v.* 29.
(e) *Cap. XIV. v.* 3.

videntia gubernat; Et Ecclesiastes (*a*) unumquemque monens, ait: *Ne dicas coram Angelo*; *non est Providentia*: *ne forte iratus Deus contra sermones tuos*, *dissipet cuncta opera manuum tuarum*.

Prob. 2. ratione. Si Deus rebus creatis non provideret, id esset, vel quia illæ ejus providentia non indigent, vel quia ipse aut nescit, aut non potest, aut non vult eis providere; Atqui si quid horum verum esset, et creaturæ non essent contingentes, et Deus non esset Deus; Ergo etc. Prob. min. Si creaturæ providentia non indigent, sunt sibimetipsis sufficientes ad propriam conservationem, gubernationemque, sed cum conservatio sit continuata creatio, idcirco ad creationem non magis, quam ad conservationem vis infinita requiritur, illa res ex nihilo trahens, ista ne in nihilum revertantur, easdem apprime conservans, creaturæ vi infinita præditæ erunt, seipsas si conservare valerent; atqui hoc est absurdum; Ergo etc. Deinde si Deus rebus non provideret, aut quia nescit, aut quia non potest, aut quia non vult eis providere, non esset summe Sapiens, Omni-

(a) *Cap. V. v. 5.*

mnipotens, et bonus; Sed qui omniscius non est, omnipotens, et bonitas infinita, Deus non est; Ergo etc. Ad rem Lactantius (*a*). *Si, Deus nihil curat, nihil providet, amisit omnem divinitatem.* Deinde si Deus rebus non providet, *quæ nobis Divinæ Religionis est ratio*, ait Salvianus (*b*), *quæ vel caussa Christum colendi, vel spes propitiandi? Si enim negligit Deus in hoc sæculo genus hominum, cur ad Cœlum quotidie manum tendimus? Cur orationibus crebris misericordiam Dei quærimus? Cur ad Ecclesiasticas domos currimus? Cur ante altaria supplicamus? Nulla est enim nobis ratio precandi, si spes tollitur impetrandi: Vide ergo quam stulta atque inanis sit hujus persuasionis assertio, quæ utique si recipitur, nihil penitus de Religione servatur* (*c*).

Ar-

(a) *Lib. de ira Dei Cap. IV.*

(b) *Lib. I. de Provid.*

(c) *Has, aliasque hujuscemodi pro Dei Providentia probationes, paucis complectitur* Abas Bergier nel Dizionario ragionato di Teologia V. Providenza, *dicens.* „ Se Dio non prendesse cura delle cose di questo „ Mondo, specialmente delle creature intelligenti, e„ gli sarebbe inutile per noi, e ci sarebbe molto in„ differente il sapere se esista. Sarebbero parole vuote

„ di

Argumenta opposita solvuntur.

Objic. 1. Si daretur in Deo Providentia, nihil fortuito, et casu accideret in Mundo; Atqui, ut ex pluribus Sacræ Scripturæ locis patet (*a*), multa casu eveniunt; Ergo etc.

§. 115. ℟. conc. maj., dist. min. Atqui etc., respectu nostri, conc.; respectu Dei, nego min., et consm. Cum casus sit effectus absque caussa efficiente, quoties aliquid accidit vel præter intentionem, vel de quo caussam efficientem non agnoscimus, dicimus illud fuisse a casu, vel fortuito evenisse. At quoniam Deo omnia nuda sunt, et aperta præsentia, præterita, futura, possibilia; atque nexus, ordo, ratio rerum omnium, nihil proinde respectu Dei casu, vel fortuito accidit, sed omne summo consilio, atque providentia. Unde Boetius (*b*): » Licet casus, inquit, sit inopinatus eventus ex confluentibus caussis in his, » quæ

„ di senso la Bontà, la Sapienza, la Giustizia, la Santità, che gli attribuiamo. La Morale non sarebbe altro che una vana speculazione, e la Religione un assurdo „.

(a) *Numeri Cap. XXXV. v. 22. I. Regum Cap. VI. v. 9. & alibi.*

(b) *Lib. I. de consol.*

» quæ propter aliud geruntur, tamen » concurrere, atque confluere facit caus» sas ordo ille ex inevitabili connexione » procedens, qui de Providentiæ fonte de» scendens, cuncta suis locis, tempori» busque disponit ».

Contra. Atqui multa revera casu eveniunt, etiam respectu Dei; Ergo n. r. Prob. subs. Deus, ex Scriptura, diligit justos, odit iniquos; Ergo si esset in eo providentia, et nihil casu respectu sui eveniret, justi deberent bonis in hoc Mundo abundare, iniqui contra tribulationibus affligi; Atqui oppositum continuo videmus; nam impii, ut plurimum felicem vitam agunt, miseram, atque egentem justi; Ergo etc.

§. 116. ℟. Disting. 1. cons. Si esset etc., si nulla ratio esset aliter operandi, concedo; secus, nego consm.; et dist. min. subs. Atqui etc., et aliunde justa ratio est ita operandi, conc.; secus, nego min. subsm., et consm. Dominus diligit justos, eisque bona invisibilia præparavit, et talia, ut teste Apostolo (*a*), nec oculus viderit, nec auris audierit similia; sed in altera vita. Hic autem cum electi, et prædestinati debeant esse confor-

(a) *Epist. I. ad Corinth. Cap. II. 9.*

formes imagini Filii sui, sicut iste in laboribus et in cruce fuit semper, nihil mirum si et illi afflictionibus præmantur: Quare Apostolus his verbis justos tribulatos solatur (*a*): *Si tamen compatimur, ut et conglorificemur. Existimo enim, quod non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*. Deus odit iniquos, et simul est justus. Cum ergo nihil debeat esse irremuneratum apud Deum, quia impii, ut ut impii, quandoque etiam aliquod morale bonum agunt, bonum istud mercede dignum est, si non quidem æterna, saltem temporali. Et en quomodo vel ipsi perditissimi homines, divitiis affluunt, et ducunt in bonis dies suos. At miseri, et infelices! receperunt hic mercedem suam: quare in puncto ad Inferna descendunt (*b*).

Contra. Atqui si esset in Deo providentia, nullo modo sineret pios vexari, lætari impios; Ergo nulla resp. Prob. sub. Non raro justi miseriis, atque calamitatibus pressi, deficiunt, atque in peccata prolabuntur; et impii, bonis, atque facultatibus affluentes, magis su-

i per-

(a) *Roman. Cap. VIII. v. 17.*
(b) *Job. XXI. v. 13*

perbiunt, et adversus pios confortantur, et opprimunt innocentes; Atqui hoc est indignum Deo: Ergo etc.

§. 117. ℟. Verum est, nonnullos in gratia Dei positos, in tribulationibus quandoque deficere; at isti vere justi dicendi non erant; illa nempe justitia præditi, quæ igne pœnarum, quasi aurum probata, invenitur in laudem, et honorem; qui namque vere justi sunt, gaudent in tribulationibus, scientes quoniam *tribulatio (a) patientiam operatur, patientia vero spem, spes autem non confundit*; Unde David (*b*): *Non contristabit justum quidquid acciderit ei*. Quoniam ergo per multas tribulationes oporteat nos introire in regnum Dei, ad providentiam Dei spectat efficere ut Christiani tribulationibus exerceantur; quod si ipsi in tribulationibus positi deficiunt, ipsorum malitia est, et simul signum, de numero verorum filiorum Dei eos non esse; quippe qui disciplinam renuunt quam dat illis Cælestis Pater. Quod vero impii beneficiis Dei in malum abutantur, non ideo culpanda est Dei providentia. Quantum ex se est, quod bonum, et justum est agit

(a) *Roman. Cap. V. v.* 3.
(b) *Proverb. Cap. XII. v.* 21.

agit Deus, miser qui Dei beneficiis abutitur. Ordo Divinae providentiæ non turbatur, durior tamen erit ejus perditio. Audiatur S. Augustinus, qui de Juda discipulo, et proditore sic loquitur (*a*): » Noli putare, quia turbas consilium » Dei, si perversus esse volueris. Qui » creare te noverat, ordinare te non no- » vit? . . . . Quid dictum de Juda ab » Apostolo? Abiit in locum suum. Ope- » rante utique Divina providentia, qui » per malam voluntatem malus esse vo- » luit, non autem Deus malum ordinan- » do fecit; sed quia ipse malus peccator » esse voluit, fecit quod voluit, sed pas- » sus est, quod noluit. In eo, quod » fecit quod voluit, peccatum ejus de- » prehenditur: in eo quod passus est » quod noluit, ordo Dei laudatur ».

Objic. 2. Dedecet Divinam majestatem curam genere de minutissimis rebus hujus Mundi; Ergo etc.

§. 118. ℟. Si Divinam majestatem non dedecet tam vilia, et minuta condere, multo minus dedecet eis providere, ut ad præstitutos fines perducat. Apposite S. Ambrosius (*b*): » Quis operator, ait,

 » ne-

(a) *Serm.* 125. *alias* 15. *ex Sirmondianis n.* 5.
(b) *Lib. II. de Offic. Cap. XIII.*

» negligat operis sui curam ? Quis dese-
» rat, et destruat , quod ipse conden-
» dum putavit ? Si injuria est regere ,
» nonne major injuria est fecisse ? cum
» aliquid non fecisse nulla injuria sit ,
» non curare quod feceris summa incle-
» mentia » ?

Contra. Atqui omnino dedecet Divinam majestatem curam gerere de minutissimis rebus hujus Mundi ; Ergo n. r. Prob. subsm. Dedecet Principem hujus Mundi de minutissimis rebus curam habere; Ergo a fortiori, omnino etc.

§. 119. ℟. Dist. ans. Dedecet si pro muneris ratione de illis curam habere non teneatur , conc., secus n. ans.; Ergo etc. n. consm. In falsa mundanorum sententia, Principem dedecet minutissimis prospicere; at non quando illa minutissima illius curæ, ac providentiæ sunt commissa ; tunc enim , rem concreditam non servando , suo muneri deesset , ac pro admisso defectu digne justeque foret , corripiendus. Quare cum Dominus pusillum , et magnum fecerit , atque ad proprios fines direxerit ; cumque res creatæ, ut conserventur , et ad fines perducantur, Dei perpetua conservatione, et cura indigeant , eis Deus providere necessario debet.

bet. Et propterea non solum Divinam majestatem non dedecet illis providere, sed maxime etiam ei convenit, suæque vigilantiæ, dominioque consentaneum esse reputabitur.

Contra. Atqui dedecet; Ergo n. r. Prob. subs. » Absurdum est, ait S. Hie-
» ronymus (*a*), ad hoc Dei deducere
» majestatem, ut sciat per momenta sin-
» gula quot nascantur culices, quotve
» moriantur; quæ cimicum, et puli-
» cum, et muscarum sit in terra multi-
» tudo; quanti pisces in aqua natent,
» et qui de minoribus majorum prædæ
» cedere debeat ». Ergo etc.

§. 120. ℟. Jure ait S. Hjeronymus, absurdum esse ad hoc majestatem Dei deducere, ut sciat per momenta singula, hoc est successive, quemadmodum et nos. Deus enim unico actu scit omnia, nec quidquam est quod eum lateat; Nihil ergo ex ejus testimonio contra Dei providentiam. Cæterum dicere possumus; præfatum Doctorem solum negare eandem esse, et æqualem providentiam et hominum, et rerum vilissimarum hujus terræ; quo sensu scripsit etiam Aposto-

 lus

(a) *In Cap. I. Habacuc.*

lus ad Corinthios (*a*) ; *Numquid de bobus cura est Deo?* Revera, immediate post laudata verba sequitur : » Non si- » mus tam fatui adulatores Dei, ut dum » potentiam ejus, etiam ad ima detrahi- » mus, in nos ipsos injuriosi simus, » eandem rationabilium, quam irrationabi- » lium providentiam esse dicentes » (*b*).

P R O P O S I T I O II.

Deus Providentia sua ita hominum saluti consuluit, ut omnibus media necessaria paraverit ad æternæ salutis consequutionem.

§. 121. PRob. 1. ex Scripturis. In Isaja legitur (*c*) : *Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine*. Et alibi (*d*) : *Ducam cœcos in viam, quam nesciunt*. Per Ezechielem ait Deus ipse (*e*) : *faciam ut in præceptis meis am-*

(a) *Epist. I. Cap. IX. v. 9.*
(b) *Vid. plura apud* Fraffen *Tomo II. Disp. III. art. 3.* Tournely, *Tom. I. q.* XXI.
(c) *Cap.* XXVI. *v.* 12.
(d) *Cap.* LXII. *v.* 16.
(e) *Cap.* XXXVI. *v.* 27.

ambuletis. S. Paulus quoque ad Corinthios scribens (*a*) ait: *Deus operatur omnia in omnibus*. Et ad Philippenses (*b*): *Deus est*, inquit, *qui operatur in nobis et velle, et perficere*. Si ergo Deus omnia in omnibus operatur; si cæcos per viam ducit; si facit ut in præceptis ejus ambulemus; si et velle et perficere operatur in nobis, proculdubio, ita Providentia sua etc.

Prob. 2. hac ratione: Qui vult finem, et media quoque suppeditare debet ad consequendum finem conducentia; Atqui Deus vult omnes homines salvos fieri (§. 90.); Ergo et media necessaria parare, ac praebere debet ut homines salventur; Adeoque Deus providentia sua; etc.

Dices. Multi infantes in matrum utero moriuntur, non pauci etiam statim nati, quin baptizentur, e vita discedunt; Atqui hoc non esset, si Deus omnibus media necessaria paravisset ad æternæ salutis consequutionem; Ergo etc.

§. 122. ℟. Quantum ex se est Deus cunctis media paravit necessaria, ut salventur; quod si multi pueri absque baptismo pereunt, id non est ex defectu

(a) *Epist. I. Cap.* XII. *v.* 6.
(b) *Cap. II. v.* 13.

Divinæ providentiæ , sed ex cursu caussarum secundarum, quas Deus agere sinit, juxta ordinem ab eadem sua providentia præstitutum. *Sic* enim, ait S. Augustinus (*a*), Deus, *administrat omnia, quæ creavit, ut etiam ipsa proprios exercere motus sinat*. Vult ergo Deus pueris media parare ut salventur, sed vult quoque ut naturæ cursus servetur; quia ergo naturæ cursus fert ut infans moriatur, media illa infanti non applicatur quoad effectum. At posset Deus efficere ut infantes illi non moriantur? Posset utique potentia extraordinaria; Omnia enim nutui ejus obtemperant, faciuntque verbum ejus. Cur ergo non facit? Quia liberrimus, et quia ordinarie, mundum gubernare decrevit secundum leges a se statutas, non vero continuis miraculis. Sed egit hoc Deus cum parvulis multis, quos a morte servavit donec ad baptisma pervenirent, cur non ergo cum omnibus? Utique. Sed tu quis es qui talia perscrutari audes? Judicia Dei abyssus multa; sed licet occulta plurima, tamen injusta nulla (*b*).

CA-

(a) *Lib. VII. De Civit. Dei Cap.* XXX.

(b) *Vid.* Franc. Henno *Tract. de Princip. Act. Human. q.* 2. *de suffic. gratiæ art.*3. Gener *Tomo II. Theolog.* §. 625.

Caput IX.

De Prædestinatione, ejusque certitudine, ac signis.

§. 123. Prædestinatio, secundum nomen, nihil aliud significat, quam determinationem rei alicujus, antequam fiat; componitur quippe ejus vocabulum, ex propositione *prae*, et nomine *destinatio*. Quod vero ad rem attinet præsentem, *Prædestinatio*, ex S. Augustino (*a*), *nihil est aliud, quam præscientia, et præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur*. Clarius autem, atque dilucidius, nisi mea me fallit opinio, sic potest describi: *Prædestinatio est efficax divinæ voluntatis determinatio dandi aliquibus hominibus gloriam æternam, eisque media efficacia elargiendi, quibus eam illi, suo tempore, certissime consequuntur*. Quare non immerito Doctor subtilis *Prædestinatio*, inquit (*b*), *est præordinatio alicujus ad gloriam principa-*

(a) *Lib. de dono perseverantiæ Cap.* XIV.
(b) *In III. Dist. VII. q.* 5.

paliter, *et ad alia in ordine ad gloriam*.

§. 124. Quotquot animarum immortalitatem, vitam æternam, atque quamcumque Dei, quoad supernaturalia dona erga homines, providentiam negarunt, prædestinationem quoque ad gloriam non agnoverunt. Idipsum præstarunt Valentiniani, Marcionitæ, Basilidiani, eorumque fautores, putantes quemlibet hominum natura sua nasci bonum, aut malum, prædestinatum, aut reprobum. Pelagiani quoque, atque Semipelagiani multa errorum monstra circa Divinam prædestinationem effutiunt; illi asserentes prædestinationem fieri ex prævisis meritis solius liberi arbitrii, isti vero dicentes, Deum prædestinare ex prævisione meritorum gratiae, sed hanc gratiam dari conatibus naturæ (*a*). Catholici, e contra, prædestinationem Divinam ut dogma Catholicæ fidei tuentur; at inter se non conveniunt in caussa illius assignanda: Quidam (*b*) cum S. Thoma,

(a) *Vid.* Gener. *T. II. Theolog.* §. 552. *n.III. IV.*

(b) *Vid.* Henno *Tomo I. Tract. I Disp. IX q.* 4. Habert *Tomo I. Tract. I. Cap.* XIX. §. 6. Antoinè *Tomo I. Tract. II. Cap. VII. art.* 2. Juenin *Tomo II. Dissert. IV. art.* 2. §.2. Berti *De Theologicis Discipl. Lib. VI. Cap. V. &c.*

ma, Joanne Duns Scoto, Suarez, et aliis, volunt prædestinationem adultorum ad gloriam esse mere gratuitam; hoc est, Deum ex mera sua liberalitate, et nullo habito respectu ad futura merita, quosdam prædestinasse; e contra alii (*a*) cum Seraphico Doctore, Alexandro Halensi, Alberto Magno, aliisque pene innumeris sustinent, prædestinationem efficacem ad gloriam fieri ex praevisis meritis gratiæ; hoc est, Deum neminem ad gloriam prædestinare, quin prius præviderit illum certo gratiae suae consensurum. Quid in tam perdifficili materia sentiemus, paullo inferius patebit.

PRO-

(a) *Leg.* Tournely *Tomo I. Q.* XXII. *art.* 2. *Concl.* Frassen *Tomo II. Tract. II. Disp.* 3. *art.* 2. *Sect.* 2. *q.* 3. Ex-Charmes *Tomo II. Tract. I. Dissert. IV. Cap. III. art.* 2. Boyvin *Tomo I. Tract. I. Cap. ult. Disp. II. q.* 8. *&c.*

Propositio I.

Certa fide tenendum est dari Divinam Prædestinationem ad gloriam; eamque esse indubiam, atque infallibilem.

§. 125. Prob. 1. pars ex Scripturis. Apud S. Matthaeum (*a*) ait Christus Dominus: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione Mundi*. S. Paulus ad Romanos scribens, ait (*b*): *Quos præscivit, et prædestinavit etc.* Et ad Ephesios (*c*): *Prædestinavit nos*, inquit, *in adoptionem filiorum Dei*; Ergo etc. Quare S. Fulgentius de fide ad Petrum scribens, ait (*d*): » Firmissime tene, et » nullatenus dubites, omnes, quos vasa » misericordiae gratuita bonitate Deus fa- » cit, ante constitutionem Mundi in a- » doptionem filiorum Dei praedestinatos » esse a Deo ».

Prob. 2. p. etiam ex Scripturis. Nam: *Omne*

(a) *Cap.* XXV. *v.* 34.
(b) *Cap. VIII. v.* 29.
(c) *Cap. I. v.* 5.
(d) *Cap.* XXXV.

Omne quod dat mihi Pater, inquit Jesus Christus (*a*), *ad me veniet* : *Hæc est enim voluntas Patris* : *ut omne*, *quod dedit mihi Pater*, *non perdam ex eo*. Et alibi (*b*): *Oves meæ vocem meam audiunt*, *et sequuntur me*, *et non peribunt in æternum*, *et non rapiet quisquam de manu mea*: Ergo etc. Optime propterea S. Augustinus de electis loquens (*c*), ait : » Horum si quis » perit, fallitur Deus; sed nemo eorum » perit, quia non fallitur Deus : horum » si quisquam perit, vitio humano vin- » citur Deus : sed nemo eorum perit, » quia nulla re vincitur Deus ».

Objic. 1. Si daretur praedestinatio, eaque esset indubia, atque infallibilis, nemo amplius sollicitus esset de bonis operibus pro aeterna gloria adipiscenda; unusquisque enim diceret, aut sum praedestinatus, aut non; Si sum praedestinatus, faciam quod velim, tandem indubie salvabor; si vero non sum praedestinatus, habeam quodcumque testimonium in operibus bonis, tandem damnabor; Atqui hoc est contrarium praeceptis Di-

vi-

(a) Joann. *Cap. VI. v.* 37.
(b) *Ibid. Cap.* X. *v.* 27. 28.
(c) *Lib. de corrept. & grat. Cap. VI. n.* 14.

vinis, quibus adstringimur bonis operibus insudare, ut aeterna beatitudine fruamur; Ergo etc.

§. 126. ℟. neg. maj. Existentia, et certitudo praedestinationis tantum abest, ut reddat hominem vel socordem, vel diffidentem, vel temerarie praesumptuosum, quin potius pervigilem facit, et sollicitum in bonis operibus. Cum namque certum sit, neminem sine operibus bonis, et mandatorum Dei observantia salvari posse, juxta illud (a): *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, nemo pariter de numero praedestinatorum erit, qui cooperaturus non sit gratiae Dei in salutis negotio. Non valet ergo dicere: si sum praedestinatus faciam quod velim, salvabor. Non valet inquam. Nam Deus cum aliquem praedestinat, jam noscit, quid ille erit facturus pro sua salute, efficacia suae gratiae adjutus. Unde qui est praedestinatus, libere ponet in tempore, quod ab eo ponendum pro salute aeterna consequenda, jam ab aeterno praescivit Deus; faciet ergo praedestinatus bona opera, et cum studio, et sollicitudine faciet, sciens, quod (b) *non co-*

(a) *Matth. Cap.* XIX. *v.* 17.
(b) *Epist. II. ad Timoth. Cap. II. v.* 5.

coronabitur, nisi qui legitime certaverit; et quod (*a*) si delectat magnitudo praemiorum, deterrere non debet certamen laborum (*b*). .

Obij.

(a) S. Greg. *Papa hom.* 37. *in Evangel.*

(b) *Claritatis gratia, & ut tyrones Theologi magis dicta percipiant, non pigeat hic exscribere, quae clarissimus* P. Aloysius Bourdalove *habet in Concione de Praedestinatione. En ejus verba* (Quaresimale Predica IX. pag. 124.): Ma se io sono predestinato, mi direte voi, di nulla ho à temere, e se io nol sono, tutte le mie cure, e tutti i miei timori non bastano a salvarmi. Udite Cristiani: cotesto è il falso ragionamento di cui ha inteso di valersi in ogni tempo il libertinaggio. Se io sono predestinato, di nulla ho a temere: qual conseguenza è cotesta? Ed io rispondo, dover voi conchiudere tutto all' opposto, e dire: Se io sono predestinato, ho a travagliare alla mia salute con timore, e tremore; se io sono predestinato, ciò mi obbliga a stare attento, e a vegliar sopra di me stesso di continuo. Direbbe tosto alcuno, una si fatta proposizione avere qualche cosa del paradosso. No, o Cristiani, ella è fondata su' principj non che i piú fermi, ma anche i più naturali, e i più semplici della ragione. Imperciocchè se io son predestinato, egli è certo che io nol sono, ne'l posso essere, se non dipendentemente da quei mezzi, ai quali ha voluto Iddio affiggere la mia predestinazione; o per parlar più giusto, se non dipendentemente da quei mezzi i quali nella mia predestinazione si contengono. Or la fede m' insegna, che uno de' mezzi più essenziali si è la cura della mia salute, il timore de' Divini giudizj, una salutar diffidenza della mia propria fragilità, una vigilanza oculata, che siami di freno, ed impedisca il darmi in balia alle mie passioni, e abbandonarmi ad un vivere spensierato. Se ci ha una predestinazione, egli è certo che ciò tutto

ella

Obij. 2. S. Petrus fideles admonens, ait (*a*): *Fratres satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, et electionem faciatis . . . . Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri*. Ergo praedestinatio non est certa, et infallibilis.

§. 127. ℟. Cum complementum nostrae praedestinationis ex nostra cooperatione auxiliis Divinae gratiæ pendeat (§. 126.); hinc licet praedestinatio ex parte Dei infallibilis sit, ex parte tamen nostra, quandiu bonis operibus non insistamus, incerta penitus est, et obscura. Ut ergo quodammodo, quoad nos, certa fiat, satagere debemus sollicite Dei volunta-

ta-

---

ella contiene ed abbraccia. Che fo io adunque quando giungo a trascurare me stesso sotto un così fatto vano pretesto di predestinazione, di cui ora abuso? Ammirate o Cristiani, la debolezza della mente umana ne' suoi errori! Che fo io? Io per me stesso distrugga il fondamento su cui fabbrico; cioè io distruggo la mia predestinazione nel punto medesimo che io la suppongo. E perchè ciò? perchè io separo da lei ciò che l'è inseparabile, ciò che trovasi essenzialmente legato a lei, e senza che non può ella sussistere nel decreto di Dio. Così volendo io fare il teologo, ragiono da Uomo privo di principj, e di cognizione. *Legatur quoque pro hac re* Tournely *Tomo I. q. 22. art. 1. Concl. 1. ℟. ad* Dices. Doctrina prædestinationis &c.

(a) *Epist. II. Cap. I. v. 10. 11.*

tatem implere, viam mandatorum ejus inoffenso pede currere; uno verbo, opera bona, aeternae vitae meritoria perpetrare; tunc enim completa redditur praedestinatio, et quis confidens dicere potest cum Paulo (*a*): *Bonum certamen certavi cursum consummavi, fidem servavi: de reliquo reposita est mihi corona justitiae etc.* Hoc in sensu itaque fidelibus ajebat Petrus: *Fratres satagite etc.* (*b*).

Obji. 3. Esto aliquis sit praedestinatus, potest tamen in vita sua mortaliter peccare, et in peccato menses, et annos ducere, infra quod tempus ab aliqua caussa externa subito vita privari, sicque mori in peccato, atque damnari; Ergo praedestinatio non est infallibilis.

§. 128. ℟. Potest utique praedestinatus in peccato existens vita privari violenter, at vita non privabitur. Nam si vita privaretur, hoc utique Deus praescivisset; Deo namque omnia futura, antequam eveniant innotescunt (§. 74.); quare aut ille revera non esset praedestinatus, aut si praedestinatus, ideo, quia Deus praescivit, eum in mortis articulo,

 gra-

(a) *Epist. II. ad Timoth. Cap. IV. v. 7.*
(b) *Vid.* Tirinum *in hunc locum.*

gratiae suae auxilio, perfectae contritionis actum eliciturum, quo in peccato non moriatur.

Propositio II.

Prædestinatio adultorum ad gloriam (a), probabile est fieri ex prævisis meritis gratiæ.

§. 129. PRob. 1. ex Scripturis. Dominus Jesus Christus vocans electos ad aeternae gloriae possessionem, ita loquitur (b): *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione Mundi. Esurivi enim, et dedistis mihi manducare: etc.* Caussa ergo motiva, cur Deus ab aeterno paraverit electis Regnum Caelorum est praevisio bonorum operum, quae illi auxilio gratiae in tempore erant facturi; dicitur quippe: *esurivi enim*. Quasi diceret Christus, ait

(a) Adultorum *dicimus. Nam cum parvuli ante usum rationis decedentes propria merita non habeant, per merita Jesu Christi prædestinantur, qui eis Sacramentum Baptismi dedit, quo culpa originali abluti & santificati, Regnum Cælorum obtinent.*

(b) *Matth. Cap. XXV. v. 35.*

ait Chrysostomus (*a*) : » sciebam , vos » antequam nati essetis hujusmodi futu» ros, haec ideo, vobis a me praeparata » fuere ». Deinde Apostolus ad Romanos scribens inquit (*b*) : *Quos præscivit , et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui* . Quare inquit Apostolus, *quos præscivit , hos et prædestinavit?* » Quia non ante praedestina» vit, respondet S. Ambrosius (*c*), quam » praescivit: sed quorum merita praesci» vit, eorum praemia praedestinavit » Ulterius idem Apostolus ad Corinthios scribens, ait (*d*): *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum.* Deus ergo praeparavit , hoc est praedestinavit (§. 123.) ineffabilia , imo incomprehensibilia bona in Caelis: quibus ? diligentibus se . Quos ergo diligentes se praescivit , eos praedestinavit . Praeterea S. Jacobus Apostolus sic ait (*e*): *Deus elegit pauperes in hoc Mundo, divites in fide, et hæredes regni,*

(a) *Hom.* 80. *in Matth.*
(b) *Cap. VIII. v.* 29.
(c) *Lib. V. de Fide Cap. XV.*
(d) *Epist. I. Cap. II.* v. 9.
(e) *Cap. II. v.* 5.

gni, *quod repromisit Deus diligentibus se*. Tandem Apostolorum princeps ita fideles admonet (*a*): *Satagite ut per bona opera certam vestram vocationem, et electionem faciatis*. Si ergo per bona opera electio, seu praedestinatio fit certa, profecto ea fit ex praevisis meritis gratiae; adeoque etc.

§.130.Prob.2.ex Patribus. Theophylactus sic ait (*b*): » Praecognoscit ac praescit » Deus eos qui vocatione digni sunt, de» inde sic praedestinat; prior itaque est » praescientia, postea sequitur praedestina» tio ». Clare quoque super hanc rem se explicat Damascenus dicens (*c*): » Prae» videns Deus ea quae nos sponte factu» ri sumus, ea scilicet, quae sunt in » nostra potestate, nimirum opera bona, » et mala, etiam ea quae non sunt in no» stra potestate, nempe praemia, et sup» plicia praedefinivit ». Nec absimiliter loquitur Hieronymus, qui ad Hedibiam scribens (*d*), inquit: » Vasa misericor» diae, quae praeparavit in gloriam suam, » non irrationabiliter salvat, et absque

» ve-

(a) *Epist. II. Cap. I. v.* 10.
(b) *In Cap. VIII. Epist. ad Roman.*
(c) *Lib. contra Manichaeos*.
(d) *Q.* 10.

» veritate , sed caussis praecedentibus : » quia alii non susceperunt filium Dei , » alii autem recipere sua sponte voluerunt ; ex quo ostenditur , non gentes » eligi , sed hominum voluntates » . S. Augustinus pariter haec habet (*a*) : » Non » tamen electio praecedit justificationem, » sèd electionem justificatio » . Et ne longius sermo protrahatur , S. Fulgentius (*b*) pro coronide audiatur , qui ita loquitur : » Deus praedestinavit ad re» gnum quos ad se praescivit misericor» diae praevenientis auxilio redituros » .

§.131.Prob.3.ratione theologica. Ac primo quidem. Eo modo praedestinatio executionem obtinet, ac fuit a Deo intenta , et facta ; Atqui praedestinatio nonnisi per merita gratiae exequitur; hoc est praedestinati , nonnisi operibus bonis auxilio gratiae factis salvantur ; Ergo non fit nisi ex praevis meritis gratiae. Secundo . Si praedestinatio fit ante praevisa merita, ut quid Christus passus est , nobis relinquens exemplum , ut crucem tollamus , et vestigia ejus sequamur? Prædestinatio est efficacissima , si ergo a meritis independens , sive quis operetur bo-

 num ,

(a) Ad Simplicianum *Epist.* 150.
(b) *Lib. I. ad Monimum Cap.* 24.

num, sive non, salvabitur; adeoque etc. Tertio si praedestinàtio esset ante praevisa merita, Deus non vellet sincere omnium hominum salutem: Atqui hoc est falsum (§. 90.); Ergo etc. Prob. maj. Ideo probatur Dei sincera voluntas omnes salvandi, licet non omnes salutem reapse consequantur, quia Deus, quantum ex se est, omnibus media necessaria paravit ad salutem consequendam (§. 121.); homines vero non salvantur omnes, quia non omnes mediis a Deo propositis recte utuntur, et auxiliis gratiae cooperantur (§. 91. et seq.); Si ergo Deus absque ullo respectu ad futura merita, vel demerita homines quosdam praedestinaret, reliquos negligeret, illorum tantum, et non istorum vellet sincere salutem; adeoque etc. Quarto tandem. Gloria aeterna dicitur in Scripturis *merces*, *praemium*, *et corona*. Sed merces nonnisi bene operantibus datur, juxta illud Pauli ad Corinthios (*a*): *Si cujus opus manserit, quod superaedificavit, mercedem accipiet*; praemium non datur, nisi praemisso labore operis; unde Christus Dominus ait in Apocalypsi (*b*): *Qui*

(a) *Epist. I. Cap. III. v. 14.*
(b) *Cap. II. v. 7.*

Qui vicerit dabo ei edere de ligno vitæ; corona demum non datur nisi iis qui legitime certaverint, et victores extiterint; juxta illud (*a*): *Non coronabitur, nisi qui legitime certaverit*; Ergo ex praevisis meritis gratiae fit praedestinatio.

Objic. Apostolus ad Ephesios scribens (*b*) ait: *Prædestinavit nos secundum propositum voluntatis suæ*; Ergo praedestinatio ad gloriam est omnino gratuita, et non ex praevisis meritis.

§. 132. ℟. Dist. ans. Praedestinavit nos, etc., includens merita praevisa, conc., secus, nego ans., et consm. Cum ex eodem Apostolo (*c*), voluntas Dei beneplacens et perfecta sit sanctificatio nostra, ut nempe malum fugiamus, imo ab omni specie etiam mala abstineamus (*d*), et provideamus bona non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus, profecto si Deus praedestinavit nos secundum propositum, et beneplacitum voluntatis suae, praedestinavit utique ex praevisis bonis operibus, et meritis gratiae.

Contra. Atqui adeo Deus praedestina-

k 4 vit.

(a) *Epist. II. ad Timoth. Cap. II. v. 5.*
(b) *Cap. I. v. 11*
(c) *Roman. Cap. XII. Epist. I. ad Thessal. Cap. IV.*
(d) *Ibid. Cap. V.*

vit nos secundum beneplacitum voluntatis suae, ut excludat praevisionem meritorum; Ergo n. r. Prob. subsm. Idem Apostolus ad Timotheum scribens, inquit (a): *Vocavit nos vocatione sua sancta, non secundum opera, sed secundum propositum suum*; Ergo etc.

§. 133. ℟. Dist. ans. Et ibi loquitur Paulus de vocatione ad gratiam, conc.; ad gloriam, nego ans, et consm. Laudato in loco Apostolum non loqui de praedestinatione ad gloriam, sed de praedestinatione ad gratiam, omnes fere Expositores sacri ostendunt; quod ex verbis ipsis patet; nam de vocatione sunt ab infidelitate ad fidem, a morte culpae ad vitam gratiae, et a tenebris in lumen Jesu Christi. Jure propterea, ante quaecumque praevisa merita dicitur facta; quod et nos ipsi tuemur adversus Haereticos. Nihil ergo ex adducto testimonio contra nostram thesim eruitur.

Contra. Atqui ex eodem Apostolo etiam praedestinatio ad gloriam est omnino gratuita; Ergo etc. Prob. min. subs. Apostolus ad Titum scribens, inquit (b), quod *non ex operibus justitiae quae feci-*

(a) *Epist. II. Cap. I.*
(b) *Cap. III. v. 5.*

cimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit Deus ; Ergo etc.

§. 134. ℟. Non loquitur ibi Apostolus de praedestinatione ad gloriam , sive de aeterna salute ; sed de liberatione a servitute diaboli, et a morte peccati per adventum Domini nostri Jesu Christi , et per lavacrum regenerationis ab eodem institutum: uno verbo, loquitur de praedestinatione ad gratiam novae Legis , quae non sit ex meritis , quod nos ultro concedimus .

Contra . Atqui laudatus Apostolus praedestinationem ad gloriam pure gratuitam adfirmat ; Ergo n. r. Prob. subsm. Ex concessis, praedestinatio ad gratiam est omnino gratuita ; ergo et praedestinatio ad gloriam . Prob. consa. Praedestinatio ad gloriam est gratia Dei , ait namque citatus Apostolus (*a*): *Gratia Dei vita æterna*; Ergo etc.

§. 135. ℟. Praedestinatio ad gloriam est gratia includens praevisionem meritorum, conc., secus n. ans, et consm. Esto vita eterna dicatur merces , corona , et praemium, supponens propterea laborem, victoriam, et opera, jure tamen optimo gratia

(a) *Rom. Cap. VI. v.* 83.

tia Dei dicitur, et est ; Nam opera nostra bona ideo sunt vitae aeternae meritoria, quia non viribus nostris naturalibus, sed gratiae ea efficimus ; si ergo gratia et donum Dei est, ut bonum faciamus, gratia quoque, et Dei donum est ut bonorum operum mercedem recipiamus in Caelis. At non ideo quia vita aeterna est gratia, praedestinatio non fit ex praevisione meritorum gratiae, alias Apostolus non dixisset vitam aeternam esse quoque mercedem, coronam (*a*), etc.

Quaeres. *Utrum homo certus esse possit de sua praedestinatione?*

§.136. ℟.Non potest homo sine revelatione certo scire se esse praedestinatum, sed solum per quaedam signa conjecturaliter. Nam in Ecclesiaste legitur (*b*): *Nescit homo utrum amore an odio dignus sit ; sed omnia in futurum reservantur incerta*. Unde scripsit Paulus (*c*): *Tu fide stas: noli altum sapere, sed ti-*

(a) *Innumera alia sunt, quae adversae sententiae Patroni contra nostram thesim congerunt; sed ea facile explicari possunt de praedestinatione ad gratiam, uti fuse, & dilucide ostendunt Auctores* (§.124. n. 2.), *quos sequimur*.

(b) *Cap. IX. v. 1.*

(c) *Cap. XI. v. 20.*

time, et scribens Philippensibus, eos monet dicens (*a*): *cum metu et tremore vestram salutem operamini*. Quare S. Augustinus (*b*): » Quis, *inquit*, ex multitudine fidelium, quamdiu in hac mortalitate vivitur, in numero praedestinatorum se esse praesumat? Quis potest » dicere, *subjungit* S. Bernardus (*c*), » ego de electis sum, ego de numero filiorum, reclamante nimirum Scriptura: » nescit homo si dignus sit amore, an » odio »? Jure proinde Tridentina Synodus, expressis verbis, statuit (*d*), quod *Nemo, quamdiu in hac mortalitate vivitur, de arcano divinae praedestinationis mysterio usque adeo praesumere debet, ut certo statuat se omnino esse in numero praedestinatorum* (*e*).

(a) *Cap. II. v. 12.*

(b) *Lib. de correpr. & gratia Cap. XIII.*

(c) *Serm. I. in Septuag. n. 4.*

(d) *Seſſ. VI. Cap. XII.*

(e) *Cum ergo nullus, niſi speciali Dei] revelatione, de sua prædeſtinatione ad gloriam certus eſſe poſſit; cumque ex hoc, licet imperscrutabili myſterio, tota hominis felicitas, aut miseria oriatur, merito vel ipſi viri Sancti illud recogitantes obrigebant, contremiscebantque totis artubus. Terribilis sane cogitatio! quæ mentibus noſtris tenaciter hærere deberet:* Sum prædeſtinatus, an non? Salvabor, aut damnabor? *Non ita tamen de ea, ut fiduciam amittamus, uti debemus, sed ut promptiores eva-*

Quæres. *Quaenam sint illa signa, ex quibus possit quis, saltem conjecturaliter scire, se esse prædestinatum?*

§. 137.

---

damus ad nostram salutem cùm timore, & tremore procurandam. Absit propterea ut Dæmoni de prædestinatione tentanti cedamus, vel in desperationem, vel in præsumptionem incidentes. Utque eum vincere queamus, ponat in praxi unusquisque fidelium, quod Seraphicus Doctor fratri Roberto pro ejusmodi tentatione vincenda proposuit. Si de prædestinatione (*en ejus verba, Remedium defectuum Religiosi*), aut præscientia Dei Diabolus tibi aliquam tentationem immiserit, sic ei respondeas. Quidquid sit de me, certum est te esse damnatum, si autem et ego damnabor, & post hanc vitam Deum meum habere non debeo, habebo per totum tempus vitæ præsentis, & tanto ardentius, quanto brevius novero me habiturum. Momentum igitur temporis non omittam, quin secundum posse meum totaliter fruar ipso, & semper in ipso delectabor, ex quo in futuro sua præsentia privabor, & tu Diabole si tecum esse oportet, scias quod tandiu in Dei servitio perseverabo corde, ore, opere, omni membro, omni momento, quandiu possum. Quod si quis sic Deo adhæreret, cæteras consolationes reputaret absinthium. His ergo præmissis, inferas, te non damnari, quia omnino sua judicia contrariantur damnationi, ut patet in omnibus regulis Sancti Evangelii. Observatis etiam prædictis impossibile est me damnari. Aut certe ibo ad Matrem, & magistram misericordiæ Virginem Mariam, quæ non misereri non potest, & petam ab ea ut Filium inclinet ad parcendum peccatis meis. Nam ipsa propter peccatores Mater Dei effecta, & ipse Filius Dei propter peccatores redimendos voluit esse Filius hominis. Unde proprium est amborum misereri, et parcere, nec propter me tam nobiles proprietates derelinquunt. Quod si prædestinatus sum, & æternam vitam cum Angelis possidere debeo, ex nunc angelicam vitam ducam, & cantabo: Pars mea domi-

§. 137. ℞. principaliora sunt I. *Verbi Dei libens, et attenta auditio*. Nam ait Christus Dominus (*a*): *Qui ex Deo est verba Dei audit : oves meæ vocem meam audiunt* (*b*) . . . *et ego vitam æternam do eis*. II. *Verbi Dei auditi in mente , et in corde conservatio*. Nam idem Dominus inquit (*c*) : *Beati qui audiunt Verbum Dei et custodiunt illud* : quia ut scribit Apostolus (*d*) : *Non auditores legis justi sunt apud Deum , sed factores legis justificabuntur*. III. *Frequens , atque devota Sacramentorum susceptio*. Nam cum Sacramenta sint media a Jesu Christo instituta ad nostram justificationem , et æternam gloriam comparandam , fieri haud posse videtur, ut qui ea frequenter susceperit, finaliter a Dei consortio arceatur . IV. *Adversitatum hujus Mundi alacris*,

---

nus, propterea expectabo eum. Hæc enim pars dignissima perditur per unum vilissimum mortale peccatum, ideo fortissimo studio hæc sunt custodienda. Sic ergo conclude diabolo: quidquid futurum est, non desistam a Dei servitio ; & væ tibi , qui non vis tanto Domino ministrare.

(a) *Joann. Cap. VIII. v.* 47.
(b) *Ibid. Cap. X. v.* 27.
(c) *Lucæ Cap. XX. v.* 28.
(d) *Roman. II. v.* 12.

cris, *atque umilis tolerantia*. Ait namque Christus (a): *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est Regnum Cælorum*; et S. Leo Papa, Apostolo dicenti (b): *Si compatimur, et conglorificabimur*, subjungit (c): » Certa, àtque secura est » expectatio promissæ beatitudinis, ubi » est participatio Dominicæ passionis ». V. *Operum misericordiæ perfecta executio*. Etenim ait Christus Dominus (d): *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur*; et Archangelus Raphael Tobiæ dixit (i): *Eleemosina facit invenire vitam æternam*. VI. *Rerum caducarum hujus Mundi propter amorem Dei, contemptus*. Etenim ait Christus (f): *Omnis qui reliquerit Domum, aut agros propter nomen meum . . . . vitam æternam possidebit*; Unde qui contempserit temporalia merebitur sempiterna. VII. tandem: *Vera devotio erga Virginem Mariam*;

Scri-

(a) *Matth. Cap. V. v. 10.*
(b) *Roman. Cap. VIII. v. 17.*
(c) *Serm. IX. de Quadrag.*
(d) *Matth. Cap. V. v. 7.*
(e) *Cap. XII. v. 9.*
(f) *Matth. Cap. XIX. v. 29.*

Scriptum est enim (a) : *Qui elucidant me vitam æternam habebunt* ; et (b) : *Qui me invenerit, inveniet vitam, et hauriet salutem a Domino*. Hinc Seraphicus Doctor, fideles admonens, ut Deiparam laudibus efferant, eamque dignis obsequiis colant, ait (c) : » Qui adquirit gratiam ejus agnoscetur a Civibus » Paradisi, et qui habuerit characterem » nominis ejus annotabitur in libro vitæ ».

Quæres. *An Prædestinati sint numero plures quam reprobi?*

§. 138. ℟. Si loquimur de hominibus generatim, facta inter eos comparatione, plures sunt reprobi quam prædestinati. Nam cum sine fide, et bonis operibus nemo salvari possit; cumque certum sit, innumeros esse in Mundo Infideles, Schismaticos, Hæreticos, atque peccatores, paucos vero admodum, qui Catholici, atque vere fideles sint, profecto longe plures sunt reprobi quam prædestinati. Si vero loquimur de veris, et solis Catholicis, facta comparatione inter parvulos, qui ante usum rationis moriuntur, et

(a) *Ecclesiast. Cap. XXIV. v. 31.*
(b) *Proverb. Cap. IV. v. 35.*
(c) *In Psalter.*

et adultos, probabile est, numerum salvandorum excedere numerum reproborum. Si tandem de solis adultis loquimur, probabilius est, plures fore reprobos, quam prædestinatos. Hinc S. Gregorius exponens illud Christi Domini apud S. Matthæum (*a*): *Multi sunt vocati, pauci vero electi*, attonitus exclamat (*b*): » Hoc terribile est valde, quia » ad fidem plures veniunt, et ad Cæle- » ste regnum pauci perducuntur ». Et certe: Nam *lata porta est*, ait Christus (*c*), *et spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, et multi sunt, qui intrant per eam*; aliunde autem: *angusta porta, et arcta via est, quæ ducit ad vitam, et pauci sunt, qui inveniunt eam*.

Quæres. Quinam *sint præcipui prædestinationis effectus*?

§. 139. Præcipui, atque directi prædestinationis effectus tres sunt ex Apostolo Paulo; 1. nempe *vocatio*, 2. *justificatio*, et 3. *glorificatio*. Ita enim eos enumerans scribit ad Romanos (*d*): *Quos præ-*

(a) *Cap. XXII. v.* 14.
(b) *Homil. IV. ad Populum*.
(c) *Matth. Cap. VII. v* 13.
(d) *Cap. VIII. v.* 30.

prædestinavit, hos et vocavit, et quos vocavit, hos et justificavit, quos autem justificavit illos et glorificavit.

Caput X.

De Reprobatione, ejusque caussa, et effectibus.

§. 140, REprobationis nomine nihil aliud hic venit, quam exclusio quorundam a Regno Cælorum.

§. 141. Duplex autem distinguitur reprobatio, *positiva nempe, et negativa. Reprobatio positiva* ita describi solet: *Efficax, et absolutum divinæ voluntatis decretum, divinique intellectus judicium de pœna æterna infligenda rationali creaturæ, et ipsius a beatitudine exclusione, propter prævisum gratiæ abusum, et peccatum finale. Reprobatio autem negativa*, juxta illos, qui eam admittunt, *est actus Divinæ voluntatis, quo Deus ante prævisionem demeritorum, aliquos non prædestinat ad gloriam, sed relinquit in massa perditionis, eosque consequenter a gloria æterna excludit.*

§. 142. Porro tam positivam quam negativam reprobationem rident, qui nihil post hanc vitam, neque præmium, neque supplicium animabus, imo nec animas ipsas superesse opinantur. Joannes Calvinus impie docuit, Deum quosdam a gloria æterna exclusisse, atque suppliciis gehennalibus addixisse ex mera sua voluntate, et unico suo arbitrio ante quamcumque peccati prævisionem; itaut qui damnantur, ideo damnantur, quia Deus sic voluit; quia nempe sicut Deus cujus vult miseretur, ita quos vult indurat: excæcat, imo ad peccandum impellit, ut eos æternaliter puniat. Theologi Catholici e contra admittunt reprobationem, et adversantur Calvino, sed discrepant in adsignanda caussa reprobationis. Quidam dicunt, Deum ex mera sua voluntate velle quosdam non prædestinare, neminem vero actu suppliciis æternis damnare, quin ejus demerita atque peccata fuerint prævisa. Alii absolute contendunt, reprobationem omnino fieri post prævisa demerita. Quid sentiemus, paucis explicabimus.

PRO-

P r o p o s i t i o I.

Datur reprobatio positiva, qua nempe aliqui e gloria cœlesti excluduntur, et suppliciis addicuntur æternis.

§. 143. PRobatur propositio hac ratione. Datur reprobatio positiva, si quidam de facto a Paradiso excluduntur, et ad Inferos damnantur; Atqui omnes Sacri eloquii paginæ, Concilia, et Patres, imo ipsa naturalis ratio docent, multos a Paradiso excludi, atque insuper æternis cruciatibus addici; imo plures esse reprobos, quam prædestinatos (§.136.); Ergo etc.

P r o p o s i t i o II.

Videtur admittendam non esse Reprobationem negativam.

§. 144. PRob: Reprobatio negativa est pura derelictio creaturæ in massa perditionis (§. 139.); Atqui hæc Divinæ bonitati, ejusque voluntati repugnat; Ergo etc. Prob. min. Non est Dei vo-

 lun-

luntas ut homo damnetur, sed ut salvus fiat (§. 90.). Quare licet Deus peccatores nos videat, patienter tamen *expectat*, ait S. Petrus (*a*), *nolens aliquem perire*; et hæc Dei voluntas adeo universalis est, ut neminem sine auxiliis gratiæ reliquerit ad salutis æternæ consecutionem necessariis (§. 121.). Si ergo daretur Reprobatio negativa; si nempe Deus, mera voluntate sua, quin aliquod hominum peccatum præviderit, eos in massa perditionis relinquit, quomodo vellet omnes homines salvos fieri? Quomodo dici posset, eum nolle ut quis pereat? Ergo etc.

PROPOSITIO III.

Deus neminem positive reprobat, atque æternis addicit suppliciis, quin ejus peccata, atque demerita præviderit.

§. 145. PRob. ex Scripturis. Apud Ezechielem (*b*) ait Dominus: *Numquid voluntatis meæ est mors impii . . . .*
et

(a) *Epist. II. Cap. IV.*
(b) *Cap. XVIII. v. 23.*

et non ut convertatur a viis suis et vivat? Et apud Oseam (*a*) : *Perditio tua Israel : tantummodo in me auxilium tuum*; et tandem apud Matthæum (*b*) : *Discedite a me maledicti in ignem æternum etc. Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare etc.* Quibus positis, en argumentum: Reprobatio positiva fit ex prævisis peccatis, si Deus non vult aliquem perire, si hominum perditio est ipsorum culpa, si demum qui damnantur, propter mala ipsorum opera damnantur; Atqui res ita se habet; Ergo etc. Unde merito S. Augustinus scribit (*c*) »: Bonus est Deus, justus est » Deus, potest aliquos sine bonis me» ritis liberare quia bonus est, non potest » quempiam sine malis meritis damnare » quia justus est ». Et S. Joannes Da» mascenus (*d*): Deus ex seipso move» tur ad miserendum; ad puniendum » nonnisi ex præsupposita culpa ».

Dices : *Universa propter semetipsum operatus est Dominus: impium quoque*

(a) *Cap. XIII. v. 9.*
(b) *Cap. XXV. v. 42.*
(c) *Lib. III. contra Julian. Cap. 18.*
(d) *Lib. II. de Fide Cap. 26.*

ad diem malum (*a*); Ego Deus positive aliquos reprobat, non quia peccata in eis præviderit, sed propter meram suam voluntatem.

§. 146. ℟. neg. consm. Laudata in argumento verba non ita intelligenda sunt, quasi significent, Deum ideo impios creare, ut eos damnet in Inferno, sed solum quod creat eos, quos futuros peccatores præscivit, et finaliter damnandos; ideoque propter semetipsum, ad manifestationem nempe gloriæ suæ (§. 40.), et justitiæ suæ ostensionem. Quare nihil faciunt contra thesim.

Contra. Atqui ideo dicitur Deum propter semetipsum creare impium ad diem malum, quia ex mera sua voluntate illum reprobat, atque æternis addicit cruciatibus; Ergo n. r. Prob. subsm. Etsi Jacob et Esau *nondum nati* fuissent, *aut aliquid boni egissent, aut mali*, tamen ait Dominus (*b*): *Jacob dilexi*, *Esau autem odio habui*; Atqui per odium Dei intelligitur reprobatio; Ergo etc.

§. 147. ℟. Esto Esau a Deo dicatur odio habitus antequam natus fuisset, vel aliquid boni egisset, non ideo sequitur, eum

(a) Proverb. *Cap. XVI.*
(b) *Ad Romanos Cap. IX.*

eum fuisse reprobatum ex mera Divina voluntate, et ante prævisa ejus demerita. Nam quicumque ob prævisa demerita reprobatur, optime dici potest reprobari antequam quidquam mali egerit; Reprobatio namque est æterna; mala vero opera ab æterno prævidentur, sed in tempore exequuntur. Ex prævisis ergo demeritis, Deus Esau reprobavit; et antequam natus esset, aut aliquid mali egisset eum odio habuit. Apposite S. Augustinus (*a*): » Si nullo merito reprobatus est Esau ... » quomodo ejus reprobatio justa dici potest? ... Non igitur odit Deus Esau » hominem, sed odit Deus Esau peccatorem ».

Quæres. *Quot sint effectus reprobationis?*

§. 148. ℟. Tres potissimum; nempe I. *privatio gratiæ efficacis, et finalis*. Nam peccator gratia sufficienti abutitur; unde et gratia efficaci indignus efficitur. II. *Cordis obduratio, et mentis excæcatio*. Cum namque peccator sine Divina gratia nequeat bonum supernaturalis ordinis efficere, abutens gratia sufficiente, et orbatus gratia efficaci, quæ agenda sunt non videt; unde de abysso in a-

(*a*) *Lib. I. ad Simplicianum q. 2.*

liam profundiorem abyssum prolabitur, nec emendat cogitationes suas malas, ut revertatur ad Dominum. III. tandem, *pœna æterna*. A quibus omnibus Dominus noster Jesus Christus per merita acerbissimæ Passionis suæ, ac intercessione BB. Virginis Mariæ, et omnium Sanctorum nos liberare dignetur; atque efficere ut nomina nostra scripta sint in Cælis.

TRA-

TRACTATUS III.

De ineffabili Sanctissimæ Trinitatis Mysterio.

Sanctissimæ Trinitatis ineffabile Mysterium expositūri, Christum Dominum veram Mundi lucem enixe deprecemur oportet, ut dignetur, ex alto assistricem sedium suarum sapientiam nobis donare, quæ nos instruat, dirigatque ne erremus; imo, ne quid vel minimum tanto Mysterio indignum proferamus. Hujus enim Mysterii expositione sicuti nihil est difficilius, ita nihil est periculosius, cum vel unius litterulæ adjunctione indebita, aut detractione, horrendum hæresis monstrum exurgere possit, ut experientia compertum ast; Quod et monuit S. Augustinus, dicens (a): *Ubi quæritur Unitas Trinitatis Pater, Filius, et Spiritus Sanctus, nec periculosius alicubi erratur, nec laboriosius aliquid quæritur.* Nos interim fidem, atque Sanctam Romanam Ecclesiam fidei magistram in omnibus sequi gloriantes, errare non formida-

(a) *Lib. I. de Trinit. Cap. III.*

damus: Unde fidenter operi manum admovemus.

CAPUT I.

De Mysterii SS. Trinitatis cognoscibilitate.

§. 149. TRinitatis Mysterium in hoc, ex fide positum est (b); *ut unum Deum in Trinitate, et Trinitatem in Unitate veneremur, neque confundentes Personas, neque substantiam separantes.*

§. 150. Mysterium hocce, omnium consensione obscurissimum, altissimumque, sola naturali ratione cognosci, atque demonstrari posse, et quidem positive; putarunt Claudianus Mamertus Ecclesiæ Viennensis Presbyter, Petrus Abaelardus, et Raymundus Lullus (c); sed miserrime allucinatos fuisse, Theologorum omnium testimonio, jam est comprobatum.

PRO-

(b) *Vid. Symb. quod sub Athanasii nomine circumfertur.*

(c) *Vid.* Tournely *Tomo II. q. 2. art. 1.*

Propositio I.

Absque revelationis, et fidei auxilio, sola ratione naturali duce, nequit homo Trinitatis Mysterium cognoscere, atque demonstrare.

§. 151. PRob. 1. ex Scripturis. Apud Isajam legitur (a): *Generationem ejus quis enarrabit?* Ac si diceret Propheta, juxta S. Hilarium (b): *Non putet homo, sua intelligentia, consequi Sacramentum generationis* Divinæ; Nam, sequitur Ambrosius (c): *Impossibile est generationis* (Verbi Divini), *scire secretum; mens deficit, vox silet, non mea solum, sed et Angelorum*. Deinde apud S. Matthæum (d) ait Christus Dominus: *Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare*. Quare cum ipse Dominus Discipulos suos interrogasset, quem homines se esse dicerent Fi-

(a) *Cap. XV.*
(b) *Lib. I. de Trinit.*
(c) *Lib. I. de Fide ad Gratianum August. Cap. X.*
(d) *Cap. XI. v. 27.*

Filium hominis; et Petrus omnium nomine respondisset : *Tu es Christus Filius Dei vivi* (c); statim ipse subjunxit: *Beatus es Simon Bar-jona , quia caro et sanguis non revelavit tibi , sed Pater meus , qui in Cœlis est*; Nempe ; » Ideo beatus es (explicat S. Leo Pa- » pa (d)) , quia Pater meus te docuit : » nec terrena opinio te fefellit , sed in- » spiratio cælestis instruxit , et non ca- » ro , et sanguis , sed ille me tibi , cu- » jus sum unigenitus Filius , indicavit ». Ergo absque revelationis etc.

§.152. Prob.2. hac theologica ratione: Quælibet positiva demonstratio vel fit a priori per caussas, vel a posteriori per effectus ; Atqui Mysterium Trinitatis neque a priori demostrari potest , quia illius nulla est caussa ; neque a posteriori, quia nullus est effectus ad extra , qui proprius sit alicujus Divinæ personæ , et ad Trinitatis cognitionem nos quasi manuducere possit; Ergo etc. Prob. min. quoad 2. partem . Dei effectus ad extra , nempe creaturæ , non producuntur a Deo , ab eoque dependent ut Trino , aut a proprietatibus Personarum , sed a Deo præ-

(c) *Matth Cap. XVI. v. 16. 17.*
(d) *Serm. I. Anniv. Assumpt. suæ.*

præcise ut unus est, Omnipotens, et Creator; adeout quamvis Deus, per impossibile, non esset Trinus in Personis, adhuc tamen, summa potentia præditus, et rerum creatarum effector conciperetur; Ergo etc.

§.153. At demonstratione æquiparantiæ, optime, ait Raymundus Lullus, Mysterium Trinitatis ostendi potest? Somniantium figmenta! Nam » pluralitas Personarum, » inquit S. Bonaventura (*e*), cum uni» tate essentiæ est proprium Divinæ na» turæ solius, cujus simile nec reperitur » in creatura, nec potest reperiri, nec » rationabiliter cogitari: ideo nullo modo » Trinitas personarum est cognoscibilis » per creaturam, rationabiliter ascendendo » a creatura in Deum ». Ergo etc.

Adversariorum objecta solvuntur.

Objic. Seclusa revelatione, et sola naturali ratione ostenditur Deum existere; Atqui Deus est Trinus; Ergo sola ratione ostenditur. Deum esse, Trinum; adeoque falsa propositio.

§. 154. ℟. dist. maj. Seclusa etc., ut unus est, conc., ut Trinus, nego maj., conc. min., e t n. consm. Sola ratione naturali, ex re bus hujus Mundi aspectabi-

(*e*) *Sent. Lib. I. Dist. III. q. 4.*

bilibus Deum existere demonstratur. Cum namque res hujus Mundi sint effectus, creaturæ nempe; cumque effectus sine caussa efficiente esse non possint (§.6.), si existunt effectus, et Deus eorum caussa existat necesse est. Ex hoc autem nihil aliud adstruitur, quam Deum unum existere, non vero ipsum esse quoque Trinum in Personis. Nihil enim in creatis rebus relucet, ex quo Trinitas Personarum in Deo argui possit.

Contra. Atqui sola naturali ratione, ex rebus creatis existentia Dei, etiam ut trinus est, ostenditur; Ergo n. r. Prob. subsm. In rebus creatis multa sunt Dei indicia, etiam ut Trinus est; Ergo, etc.

§. 155. ℟. dist. ans. In rebus creatis etc., quæ cognoscuntur ab intellectu fide illustrato circa hoc Mysterium, conc.; secus n. ans., et consm. Multa quidem in rebus creatis indicia relucent Dei, etiam ut Trinus est, eaque a Sanctis quoque Ecclesiæ Patribus probantur (a); Verum ea fidelibus Trinitatis Mysterium credentibus auxilio sunt ad intelligendum ali-

---

(a) *Vid.* Joannis Dardræi *Loci communes similium & dissimilium v.* Trinitas. Frassen *Tract. III. Disp. I. art. 1. q. 3. Concl. 2.* Estius *in I. Sent. Dist. III.* §. 9. 10.

liquatenus, et explicandum tale arcanum; non vero sunt principia, quibus non credentibus evidentor Trinitas demonstrari possit.

Contra, Atqui in rebus creatis, secluso fidei auxilio, indicia Trinitatem demonstrantia cognoscuntur; Ergo n. r. Prob. subsm. Secluso fidei auxilio, in rebus creatis cognoscuntur indicia, Dei proprietates demonstrantia; Atqui Trinitas Personarum in Deo una est ex proprietatibus Dei; Ergo etc.

§. 156. ℟. dist. maj. proprietates absolutas, quæ in idea, quam habemus divinitatis relucent, et continentur, conc. maj.; relativas, et quæ in ea idea non continentur, nego; et contrad. min.; n. consm. Personarum Trinitas in Deo, esto accipi possit tamquam proprietas quædam, quæ ex Dei natura profluit; in idea tamen, quam Divinitatis habemus ex rebus creatis, ac meditatione comparatam, ea proprietas certe non relucet, neque colligi inde potest (*a*).

Ca-

(a) *Quæ vulgo contra expositam thesim opponi solent, & alia illis similia, satis obvia sunt penes Auctores Theologos, præsertim* Tournely *Tomo II. art.* 1. *pag.* 6. Boucat *Tomo II. Dissertat. I. art.* 3. Habert *Tomo*

Caput II.

De SS. Trinitatis existentia.

§. 157. Varie variis temporibus circa SS. Trinitatis existentiam erraruut Hæretici. Qui primus omnium contra tam ineffabile Mysterium erexit signum Simon Magus fuit. Hic namque per summam insaniam affirmabat, teste Augustino (a) » se in Monte Sina Legem Moysi in Patris persona dedisse Judæis; tempore » Tiberii in Filii persona putative apparuisse, postea se in linguis igneis Spiritum Sanctum super Apostolos venisset ». Quare unam tantum in Deo personam admittebat. Post hunc Valentinus inter alia hæresum portenta, hanc docuit; totam nempe Trinitatem esse passam. Et quidem ab hoc parum distat Pra-

Tomo I. Tract. de Deo Trino Cap. XI. Estium *in I. Sent. Dist. III* §. *VIII. Ex his autem quæ diximus nullo negotio infertur, nemini Gentilium summorum etiam Philosophorum, naturali lumine, Trinitatis Mysterium innotuisse; proindeque quod de Platone asseritur, nihil efficere. Quippe quæ ab eo de Trinitatis Mysterio afferuntur, per conversationem cum Hebreis ediscere potuerat, unde potius revelatione adjutus, quam sola ratione naturali ea novit.*

(a) *Lib. de Hæresibus ad Quodvult Deum Cap. I.*

Praxeas, qui, ut inquit Tertullianus (a) » Deum Patrem Omnipotentem Jesum Christum esse dicit; hunc Crucifixum, passumque contendit, et mortuum: præterea seipsum sibi sedere ad dexteram » suam ». Noetus vero docuit Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum, non solum natura, sed et persona unum esse Deum. Idipsum tenuit Sabellius, dicens unam in Deo esse personam, sicuti una est in eo essentia; hancque Patrem dici cum Legem dedit, Filium cum humanam carnem assumpsit; Spiritum Sanctum, cum super Apostolos delapsus est. Præter hos et alii fuerunt SS. Trinitatis hostes (b), de quibus alibi redibit sermo.

(a) *Lib. de Præscriptionibus Cap. ult.*

(b) *Vide* Tournely *Tomo II. art. IV.* Gener. *Tomo II. Tract. III. Lib. I.* §. 656.

PROPOSITIO.

Pater, Filius, et Spiritus Sanctus sunt tres veræ, reales, ac subsistentes personæ.

§. 158. PRob. 1. ex Veteri Testamento. In Genesi legitur (*a*): *Et vidit Deus quod esset bonum, et ait: Faciamus hominem ad imaginem, et similitudinem nostram*; Ergo in Deo est pluralitas Personarum in unitate naturæ; » Dum enim, ait Theodoretus (*b*), dixit *Deus*, communionem Divinæ naturæ explanavit: subjungens autem illud » *faciamus*, expressit numerum personarum. Similiter cum iterum singulari numero dixit., *imaginem*, eandem » esse naturam ostendit ». Ibidem (*c*), hæc habentur: *Dominus pluit super Sodomam, et Gomorrham sulphur, et ignem, a Domino de Cœlo. Dominus pluit*: en unitas Divinæ naturæ: *pluit a Domino*: en pluralitas Personarum. Sed clarius

---

(a) *Cap. I. v.* 25.26.
(b) *Quæst.* XIX. *in Genes.*
(c) *Cap.* XIX. *v.* 24.

rius in Isaja (*a*) legitur : *Seraphim . . . clamabant alter ad alterum , Sanctus , Sanctus , Sanctus, Dominus Deus exercituum* ; nempe , ut interpretatur Rabbi Simeon : *Sanctus hic est Pater , Sanctus hic est Filius , Sanctus hic est Spiritus Sanctus* . Et sane : » Quid sibi » vult , inquit S. Ambrosius (*b*) , sub » uno nomine sanctitatis trina repetitio ? » Si trina repetitio , cur una laudatio ? » Si una laudatio cur trina repetitio ? Tri» na repetitio cur , nisi quia Pater , et » Filius , et Spiritus Sanctus sanctitate u» num sunt ? Non dixit semel , ne Fi» lium sequestraret : non bis ne Spiritum » Sanctum præteriret ; non quater ne » creaturas conjungeret , et ut ostenderet » Trinitatis unam esse Deitatem , cum » ter dixisset *Sanctus , Sanctus , San*» *ctus* , addidit singulariter , *Dominus* » *Deus Sabaoth* » . Ergo etc. (*c*) .

(a) *Cap. VI. v.3.*
(b) *Lib. II. de Fide ad Gratianum .*
(c) *Ex his, aliisque testimoniis , quæ apud sæpius laudatos Auctores legi possunt , plane sequitur, Patriarchis saltem , atque Prophetis Veteris Testamenti apertam SS. Trinitatis notitiam divinitus fuisse concessam ; nonnisi autem subobscuram Legis peritis : Judæorum autem vulgo aut*

§.159. Prob.2. ex Novo Testamento. Apud Matthæum (a) ait Christus discipulis suis: *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti*. Quid clarius ? Rursus apud Joannem sic ait (b): *Ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum*. Deinde apud Lucam (c) de Domini baptismo legitur: *Apertum est Cælum, et descendit Spiritus Sanctus . . . sicut columba in ipsum, et vox de Cælo facta est: Tu es Filius meus dilectus*. En Tri-

ni-

---

aut nullam, aut valde imperfectam. Unde & de Prophetis ajebat Christus Dominus (*Matth.* 13. *v.* 17.): Multi Prophetæ, & justi cupierunt videre quæ vos videtis &c.; *Et* (*Joan.* 8. *v.* 56.) Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum; vidit, & gavisus est. *Quomodo ergo tam ardens desiderium in Prophetis nisi Verbum Patris in carne venturum divinitus cognovissent? Et quid Abraham vidit nisi spiritu Missiam? Quoad vero Legis peritos vide quomodo idem Dominus* (*Joan.* 5. *v.* 39.) *eos ad Scripturas remittit, dicens:* Scrutamini Scripturas . . illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me. *Ad quid autem ad Scripturas eos remisisset, nisi esset illis suasum multa in Scripturis de suo adventu, atque gestis contineai? Judæorum autem vulgo merito Trinitatis notitia denegata fuit, ne ut pronus ad Idololatriam, sicuti tres personas, ita tres Deos existeret putaret. Vide* Tournely *Tomo II. n.* 9. *art.* 2. *Concl.* 1. 2.

(a) *Cap. ultim. v.* 19.

(b) *Cap. XIV.v.* 16.

(c) *Cap. III. v.* 21. 22

nitas personarum, Filius qui baptizatur, Spiritus Sanctus qui in columbæ specie in eum descendit, et Pater qui de Cælo Jesum suum Filium confitetur. Sed rem hanc plane conficit Sanctus Joannes, qui plenus ea sapientia, quam ex pectore Domini ebiberat, ita scribit (a): *Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, et Spiritus Sanctus, et hi tres unum sunt* (b); Ergo etc.

Satisfit Haereticorum objectis.

Objic. 1. Præcipuum ex argumentis, quo ex veteri Testamento, ostenditur Trinitas personarum in Deo, desumitur ex illo Geneseos: *Faciamus hominem ad imaginem, et similitudinem nostram*; Atqui hoc nullius est roboris; Ergo etc. Prob. min. Laudato in loco loquitur Deus in plurali, more Principum, et Regum ad designandam suam majestatem; Ergo, etc.

§. 160. ℟. n. ans. Nam si quod adversarii prætendunt in argumento verum es-

(a) *Epist. I. Cap. V. v. 7.*

(b) *Hunc Textum veluti ascititium, respuunt hæretici, sed immerito. Vide ejus vindicias apud* Tournely *Tomo II. q. IV. art. 4. parte I.* Juenin. *Tomo III. Dissert. I. Cap. II. pag.* 15. L'Herminier *Tomo II. de Trinit. pag.* 26.

esset, semper ac Deus de seipso locutus est, in plurali locutus fuisset; jam vero, ut cum Theodoreto observant eruditi omnes: » in universa plane Scriptura » Divina licet audire Deum omnium sin» gulari numero loquentem: raro autem » pluraliter sermonem format, nisi cum » innuit numerum personarum »; Ergo falsum quod Hæretici asserunt. Cæterum, si apud Reges mos invaluit, ut cum aliquid agere velint, dicant *faciamus*, id est, quia ut plurimum, in rebus peragendis consilio, et ministerio suorum Optimatum utuntur; ridiculum namque foret Regem audire, qui dum solitarius sedet, dicat sibimetipsi *faciamus*. Nihil ergo laudato argumento adversus thesim nostram conficitur.

Contra. Atqui laudato in loco, more Regum Dominus locutus est, dicens *faciamus*; Ergo n. r. Prob. min. subs. Ex concessis, Reges utuntur verbo plurali *faciamus*, quia Optimates alloquuntur, quos sibi ministros adsciscunt; Ergo pariter Deus loquens in plurali *faciamus*, Angelos alloquitur, qui sunt ministri ejus; Adeoque etc.

§. 161. ℟. n. utramque consm. cum paritate. Reges terræ, ut ut potentes, et

sa-

sapientes in rebus peragendis, aliorum adjutorio, et ministerio opus habent, non sic autem Deus qui sibi ipsi sufficientissimus est ad omnia quæcumque vult facienda. Unde Isajas (*a*): *Quis adjuvit spiritum Domini; aut quis consiliarius ejus fuit?* Nullus certe. Sed neque Angeli in rerum creatione adsumi potuerunt ad aliquid, sive ut caussæ principales, sive ut caussae instrumentales; Cum namque creatio sit rei eductio ex nihilo sive sui, sive subjecti, est actus Divinæ voluntatis, qui in instanti exequitur, neque ullius ministerio indigere potest. Cæterum, nullimode Deus Angelos in hominis creatione allocutum fuisse, vel ex hoc clarissime patet, quod Angeli non habent cum Deo communem naturam, neque homo ad Angelorum imaginem fieri debebat, factumque sit, sed Dei; unde et subjungitur in Scriptura (*b*): *Creavit Deus hominem ad imaginem et similitudinem suam.*

Objic. 2. Apud Isajam ait Deus (*c*): *Ego sum Dominus faciens omnia, extendens Cœlos solus, stabiliens terram,* et

(a) *Cap. XL. v.* 43.
(b) *Gen. Cap. I. v.* 27.
(c) *Cap. XLIV. v.* 24.

et nullus mecum; Ergo in Deo sicuti est unica natura, ita unica est, et singularis persona.

§. 162. ℟. conc. ant., neg. consm. Laudato in loco nihil aliud vult Deus nobis ostendere, nisi, ipsum in rerum creatione fuisse solum absque alicujus creaturæ consortio, non autem excludit aliarum divinarum Personarum societatem. Nam de eadem creatione per os David loquens, ait (*b*): *Verbo Domini Cœli firmati sunt*; *et Spiritu oris ejus omnis virtus eorum*.

Contra. Atqui laudato in loco, non solum creaturarum, sed etiam cujuscumque alterius Personæ divinæ consortium Deus excludit; Ergo n. r. Prob. subs. Eodem in capite (*c*), per eundem Prophetam Deus dixerat: *Ego primus*, *et ego novissimus*, *et absque me non est Deus*. Atqui non esset primus, et novissimus, nisi excluderet Personarum pluralitatem; Ergo etc.

§. 163. ℟. admit. test., n. min., et consm. Verbis illis: *Ego primus etc.* solum ostenditur Dei unitas in natura et substantia, et excluditur pluralitas ina-

nium

(a) *Psal.* 32. v. 6.
(b) *V.* 6.

nium Deorum, non vero Trinitas divinarum Personarum improbatur. Nam tres Personæ licet sint ab invicem distinctæ, unius tamen, ejusdemque substantiæ inseparabili æqualitate divinam insinuant Unitatem; Quare non sunt tres Dii, sed unicus et simplex Deus, *primus et novissimus*.

Contra. Atqui eo in loco *primus et novissimus* dicitur Deus, non solum ad exclusionem inanium Deorum, sed cujuscumque alterius Personæ divinæ; ergo n. r. Prob. subsm. Quo sensu dictum est apud Isajam Cap: 44. *Ego primus, et ego novissimus*, eodem sensu additum est capite sequenti v. 6. *Ego Dominus, et non est alter*; sed per haec posteriora verba ostenditur non solum unitas Dei; sed unitas Personæ, quæ in Deo est, Ergo etc.

§. 164. ℟. n. min. et consm. Falsum omnino est per verba: *Ego Dominus etc.* excludi Trinitatem personarum. Nam licet quælibet persona et Pater, et Filius, et Spiritus Sanctus sit Deus, non alius tamen Deus est Pater ac Filius, aut Spiritus Sanctus, sed unus, idemque. Pluralitas ergo Deorum per ea verba reprobatur, non vero pluralitas, seu Trinitas

per-

personarum. Idque ex eo vel manifeste patet, quod Dominus eodem citato capite Isajæ, aliam in divinitate Personam agnoscit, quam sic alloquitur (*a*): *Te adorabunt, teque deprecabuntur: tantum in te est Deus, et non est absque te Deus. Vere tu es Deus absconditus, Deus Israel Salvator*. Igitur etc. (*b*).

Caput III.

De Verbi Divinitate, ejusque cum Patre consubstantialitate.

§. 165. Verbi nomine, hic intelligunt Catholici secundam SS. Trinitatis personam, Patri primæ personæ consubstantialem; secundum Divinitatem, atque naturam Patri æqualem; a Patre ante omnia sæcula genitam, ab eoque procedentem, et cum eo Spiritum Sanctum spirantem (*c*). Non sic autem Hæretici.

§. 166.

(a) *V.* 14. 15.

(b) *Quæ hic desiderantur legi poterunt diffuse apud sæpius citatos Auctore, aliosque Theologos*.

(c) Verbum *vocatur quoque* Filius Patris, primogenitus, unigenitus, imago, & Sapientia, *uti ostendunt omnes Catholici Theologi*.

§. 166. Nam præter memoratos Trinitatis hostes (§. 157.), qui eam penitus e medio tollere conati sunt, Verbi divinitatem, ejusque cum Patre consubstantialitatem præcipue negarunt Cerinthus, Ebion, Arius, Ariani, Semi-Ariani, Acaciani, Aetiani, Michael Servetus, cæterique eorum sectatores. Non desunt Auctores, qui alios hujus erroris fautores, aut suspectos affirmant, ne aliquibus etiam Patribus, nedum Ante-Nicænis, sed et Post-Nicænis exceptis; sed de hac re consulantur Critici, atque Eruditi (*a*).

PRO-

(a) Gener *Tomo II. de Filio Dei Prolusio: Polemica* §. 785. Tournely *Tomo II. q. IV. Sect. IV.* Boucat *Tomo II. Dissert.IV. Sect.3. per totum.* Iuenin *Tomo III. de Deo Trino q. II. Cap. I. per totum*. Berti *de Theol. Discipl. Lib. VIII.*: Herminier *Tomo II. Tract. I. Trinit. De Filii Divinit.*

PROPOSITIO.

Divinum Verbum est Deo Patri consubstantiale.

§. 167. PRob. 1. ex testimonio Dei Patris tam in Veteri, quam in Novo Testamento. Apud Jeremiam ita loquitur Deus (a): *Ecce dies veniunt, dicit Dominus: et suscitabo David germen justum: et regnabit Rex, et sapiens erit: et faciet judicium, et justitiam in terra. In diebus illis salvabitur Iuda, et Israel habitabit confidenter: et hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus justus noster.* In hoc textu, ut patet, loquitur Dominus Pater, qui promittit aliquando suscitaturum in mundo justum: quis vero erit iste justus? Rex, Sapiens, Judex, pacificus, cujus nomen est *Dominus justus*, hoc est Deus; nam loco: *Dominus justus noster*, in hebræo legitur *Jehovah justitia nostra.* Sed hæc omnia convenire non possunt nisi Verbo Divino, *qui factus est sapientia a Deo, et justitia, et sanctifica-*

(a) *Cap XXIII. v. 5. 6.*

catio, *et redemptio* (*a*); *Rex Regum dicitur*, *et Dominus Dominantium* (*b*); atque *judex a Deo constitutus est vivorum*, *atque mortuorum* (*c*); Ergo Divinum Verbum etc. Deinde per os David ad Verbum loquens, ait (*d*): *Tecum principium in die virtutis tuæ, in splendoribus Sanctorum*: *ex utero ante luciferum genui te*; Atqui *ex utero*, idem est ac ex mea essentia, atque substantia (*e*); Ergo etc. Tandem cum Christus a Joanne baptizaretur in Jordane, ita vox Patris de Cælo intonuit (*f*): *Hic est Filius meus dilectus*, *in quo mihi complacui*; Ergo etc.

§. 168. Prob. 2. ex testimonio ipsiusmet Verbi, cujus testimonium aeque ac illud Patris est infallibile. Et primo quidem ita pèr Davidem ait Verbum (*g*): *Dominus dixit ad me Filius meus es tu*: *ego hodie genui te*. Quid clarius? Secundo apud Joannem ita inquit (*h*); *Sic* . . .

Deus

(a) *Epist. I. ad Corinth. Cap. I. v.* 30.
(b) *Apud Cap. XIX. v.* 16.
(c) *Actor Cap. X. v.* 42.
(d) *Psal.* 109. *v.* 8.
(e) *Vide* Tirinum, Cornelium A lapide, *aliosque in hunc locum*.
(f) *Matth. Cap. III. v.* 17.
(g) *Psal.* 3. *v.* 7. *Lucæ Cap. IX. v.* 33.
(h) *Cap. III. v.* 16.

Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret; et rursus (a): *Ego et Pater unum sumus*; (b): *Pater in me est, et ego in Patre, Philippe* (c), *qui videt me, videt et Patrem . . . Non credidistis, quia ego in Patre, et Pater in me est? Omnia quæcumque habet Pater mea sunt* (d). Tandem, ut cætera taceam, cum Judæi vellent Jesum lapidare propterea quod Patrem dicebat se habere Deum, sic eos arguit Dominus (e): *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi: si autem facio; et si mihi non vultis credere, operibus credite*. Ex quibus hoc efformo argumentum. Illud est Deo Patri consubstantiale, quod est unum cum Patre, quod est genitum a Patre, quod est in Patre, et Pater in ipso; quod omnia habet cum Patre communia; quodque opera Patris facit; Atqui tale est Verbum Divinum; Ergo etc.

§. 169. Prob. 3. aliis Sanctarum Scripturarum testimoniis tam Veteris, quam Novi Testa-

(a) *Cap. X. v.* 30.
(b) *V.* 38.
(c) *Cap. XIV. v.* 9.
(d) *Cap. XVI. v.* 15.
(e) *Joan. X. v.* 37. 38.

stamenti. In Isaja legitur (a): *Ecce Virgo concipiet, et pariet Filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel*, *hoc est nobiscum Deus*; et alibi idem Propheta inquit (b): *Parvulus natus est nobis, et Filius datus est nobis, et vocabitur nomen ejus admirabilis, consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis*; Atqui hæc omnia nonnisi Christo convenire possunt; Ergo etc. Ex Novo autem Testamento celebre est illud Joannis (c). *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum*; sicuti illud etiam ejusdem (d): *Filius Dei venit, et dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, et simus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus, et vita æterna*. Quid afferri potest dilucidius pro Verbi Divini cum Patre cousubstantialitate? Ergo etc.

Objic. I. Ideo asseritur Verbum esse Patri consubstantiale, quia, ut ait Joannes: *In principio erat Verbum*; Atqui hoc nihil probat; Ergo falsa propositio.

Prob.

(a) *Cap. VII. v.* 14.
(b) *Cap. IX. v.* 14.
(c) *Cap. I. v.* 1.
(d) *Epist. I. Cap. V. v.* 20.

Prob. min. Moyses dicens (*a*): *In principio creavit Deus Cœlum et Terram*, non probat eorum æternitatem ; Ergo a pari dicens Joannes, *In principio erat Verbum*, non probat Verbum esse æternum, et Patri consubstantiale.

§. 170. ℟. n. consm., et parit: Immane discrimen intercedit inter primum Geneseos caput, et initium Evangelii D. Joannis. Et sane ad primum, quod attinet, Mosen de temporali creatione loqui satis, superque aperit contextus, qui Deum repræsentat Mundo contulisse existentiam, formam, et formæ perfectionem, quae tria quilibet artifex potest operi suo conferre. Nam Caelum, et terra, quae initio dicuntur creata, statim appellantur abyssus, et aqua; quare non pro mundi, terrae, abyssi, et aquae perfectis substantiis accipi debent; se pro earundem rudimento, sive pro materia informi, ex qua postea formari, et perfici debebant: id apertissime de terra stabilitur, quae ab initio dicitur fuisse inanis et vacua, quodque de ceteris substantiis in haexaemeri descriptione aperte stabilitur. Jam vero informis materiae existentia, seu productio duo apertissime ma-

(a) *Gen. Cap. I. v. 1.*

manifestat, eductionem scilicet ex nihilo, et successivae durationis, quae cum temporis successione cohaeret; Ergo verba illa Geneseos: *in principio*, nonnisi de rerum factarum, temporisque initio accipienda sunt.

Ad illud vero Joannis: *In principio erat Verbum* etc., ex contextu satis apparet sermonem haberi de aeternitate Verbi, per quod dicitur omnia facta esse, quae facta sunt, ac propterea ipsum factum non est. Et certe, ait S. Augustinus (*a*) » Quomodo potest fieri, ut Verbum Dei factum sit, quando Deus per » Verbum fecit omnia? Si et Verbum » Dei ipsum factum est, per quod aliud Verbum factum est »? Sed factum non esse satis confirmatur, cum dicitur, *et Deus erat Verbum*. Ex quo itaque Moyses verbis illis: *In principio* etc., non probat Cæli et terræ æternitatem, non sequitur Joannem verbis illis: *In principio erat Verbum* non probare Verbi æternitatem; quia Moyses loquitur de vera creatione, Joannes vero de Verbi Divini æterna generatione.

Contra. Atqui sicut Moyses verbis illis: *in principio*, Cæli et Terræ æterni-

n ta-

(a) *Tract. III. in Joann.*

tatem non probat, ita nec etiam Joannes verbis illis: *in principio erat Verbum*, Verbi æternitatem etc. Ergo n. r. Prob. subsm: Ideo Moyses verbis laudatis non probat Cæli et terræ æternitatem, bene vero Joannes Verbi æternitatem ostendit, quia ex contextu satis apparet eum loqui de vera creatione, non sic autem Joannes; Atqui etiam Joannes suis verbis laudatis, de vera Verbi creatione loquitur. Ergo sicut Moyses etc. Prob. min. Eo sensu ait Joannes: *In principio erat Verbum*, quo Verbum de seipso, nomine Sapientiæ ait (*a*): *Ab initio, et ante sæcula creata sum*; Ergo etiam Joannes etc.

§. 171. ℟. Dist. ans.: Eo sensu etc., et verba illa: *creata sum*, creationem proprie dictam significant, sicuti verba Moysis: *creavit Deus Caelum, et terram*, nego ans; significant creationem improprie dictam, generationem nempe, conc; Ergo etc., nego cons. Verbum *creare* aliquando lato sensu Sacris in literis usurpatur. Hinc ubi in Proverbiis (*b*), septuaginta Interpretes habent: *Dominus creavit me initium viarum suarum*, nostra

(a) *Cap. XXIV. v. 14.*

(b) Ecclesiastici *Cap. XXIV. v. 14.*

(c) *Cap. VIII. v. 22.*

stra Vulgata latina vertit: *Dominus possedit me etc.*, quod verbum possidere pro generare accipi potest, sicut illud accepit Eva, cum dixit (a): *Possedi hominem*, hoc est genui. Ex adjunctis autem, atque ex verborum sensu argui potest, num *creare* veram ac propriam creationem significet, nec ne. Quod et videri potest in adducto testimonio, ubi ex adjunctis, atque verborum sensu, manifeste apparet, verbum *creare*, non veram, et propriam, sed impropriam creationem denotare. Ipsa namque Sapientia se dicit certe creatam, sed quando? *Ab initio, et ante saecula*; Ergo ab aeterno; Ubi namque non adest saeculum, non adest tempus: et ubi tempus non est, aeternitas est. Si ergo ante saecula, profecto in aeternitate. Jam vero ab aeterno potest ne concipi aliquid vere et proprie creatum, eductum nempe ex nihilo sui, et subjecti? Minime gentium. Quod creatur, utique antea erat nihil; ergo non ab aeternitate, sed in tempore creatur, et in saeculo. Id potest quoque optime confirmari ex eo, quod ipsamet Sapientia, seu Verbum, laudato in Libro, sed Capite V. jam dixerat: *Ego ex ore Altissimi*

 pro-

(a) Genesis *Cap. IV. v.1.*

prodivi primogenita ante omnem creaturam. Si ergo ante omnem creaturam primogenita, creatura certe non est Sapientia; quod si creatura non est, Deus est (*a*).

Contra. Atqui verba *creata sum* indicant veram creationem, sicut verbum Moysis *creavit*; ergo n. r. Prob. subsm. In adducto S. Joannis testimonio post verba: *In principio erat Verbum*, sequitur: *et verbum erat apud Deum*; Atqui quod est apud Deum, certe non est aeternum, sed creatura; Ergo Verbum est creatum; adeoque verba *creata sum*, *etc*.

§. 172. , conc. maj. , et dist. Atqui etc. si *apud* accipiatur per *prope*, *aut post*, conc.; si accipiatur per *simul*, *cum* etc., nego min.; Ergo etc., n. utramque consm. Laudato in loco per *apud Deum*, nihil aliud vult indigitare Joannes, quam Verbum divinum semper fuisse cum Patre, antequam omnia crearentur, non vero quod sit aliquid creatum *prope*, aut *post* Deum. Revera post laudata verba, immediate subjungit: *Et Deus erat Verbum*.

Contra. Atqui per illa verba: *Verbum erat apud Deum*, satis ostenditur Verbum

(a) *Consulantur Expositores Sacri in hoc loco*, A Lapida præsertim.

bum esse aliquod a Deo diversum, et creatura; Ergo n. r. Prob. min. subs. : Si verba illa indicarent Verbum esse cum Patre, et Patri consubstantiale, et non quid a Deo diversum, Joannes loquendo de eo, vocasset illud absolute Patris unigenitum; Atqui Joannes post laudata verba vocat eum quasi unigenitum, et non absolute Patris unigenitum, dicens : *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre*; Ergo etc.

§. 173. ℟. Tota vis hujus argumenti in particula *quasi* reposita est; quare statim evanescit ac advertatur, eam particulam non semper indicare similitudinem rei alicujus cum alia aliqua, sed quandoque veritatem, atque identitatem. Ita apud Lucam (*a*) legitur : *Et factus est sudor ejus quasi guttæ sanguinis* etc., et tamen scimus Christum vere sanguinis sudore manasse. Cum ergo particula illa *quasi* vel *sicut* in adducto testimonio veritatem, et identitatem significet, ut ex pluribus aliis ejusdem Joannis testibus patet, corruit argumentum oppositum, et firma manet propositio Catholica (*b*).

 CA-

(a) Cap. XXII. v. 44.
(b) Vide alia multa apud Boyvin Tomo I. De Deo

Caput IV.

De Spiritus Sancti divinitate, ejusque cum Patre, et Filio consubstantialitate.

§. 174. NOn minus adversus Verbum divinum quam adversus Spiritum Sanctum, tertiam in divinis personam Haeretici linguas suas sicut serpentis acuerunt, eum nedum contristantes indignis operibus, sed et penitus negantes; peccato inde tam enormi se onerantes, quod remissione indignum est sive in hoc, sive in futuro saeculo. Atque illi potissimum, qui in Spiritum Sanctum peculiarius, et vehementius debacchati fuerunt, vocantur Ebionitae, qui eo dementiae devenerunt, ut dicerent, Spiritum Sanctum esse fœminam, et Christi sororem; Macedoniani, et Sociniani, qui Spiritum Sanctum non natura Deum, sed creaturam, virtute tamen, et efficacia Dei ministrum esse dicebant. His accensendus est Valentinus, qui Spiritum Sanctum inter Angelos adnu-

---

Deo Trino Cap. II. *q.* IV Tournely *Tomo* II. *Sect.* II. *pag.* 184 L'Herminier *Tomo* II. *De Divinit. Verbi pag.* 63. *&* *seq.*; aliosque.

numerabat; Angelum vero eum dicebat, aliis quidem coevum, sed majorem; quod et plerisque Arianorum non displicuit. Contra hos, aliosque, si qui sunt, stant Catholici omnes.

Propositio.

Spiritus Sanctus est verus Deus; nempe persona Patri et Filio consubstantialis.

§. 175. Prob. ex Scripturis, David Propheta (*a*) testatur, dicens: *Spiritus Domini locutus est per me*: Quis autem est iste spiritus Domini? Deus ipse; subjungit namque: *Dixit Deus Israel mihi; locutus est fortis Israel dominator hominum*. Idipsum patet ex Isaja; qui testatur se audivisse vocem Domini dicentis (*b*): *Vade et dices populo huic: audite audientes, et nolite intelligere, etc.*; quis namque fuit Dominus iste? Spiritus Sanctus. Unde Paulus Judaeis renuenti-

(a) *Lib. II. Reg. Cap. XXII. v. 2.*
(b) *Cap. VI. v. 9.*

tibus consentire veritati, dixit (*a*): *Bene Spiritus Sanctus locutus est per Isajam . . . Vade ad populum istum, et dic ad eos: aure audietis, et non intelligetis, etc.* Quid clarius? Ergo etc.

§.176. Prob. iterum ex Scripturis Novi Testamenti; atque omissis illis omnibus testimoniis supra (§.158.) relatis, audiamus Apostolorum Principes. Et Petrus quidem Ananiam alloquens (*b*), sic inquit: *Anania cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui Sancto, et fraudare de pretio agri? . . . non es mentitus hominibus, sed Deo*. Paulus vero ad Corinthios scribens (*c*), ait: *Divisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus . . . . Haec autem omnia operatur unus, atque idem Spiritus*; nempe Spiritus Sanctus; Ergo etc.

Objic. I. Si Spiritus Sanctus esset Deus, persona nempe Patri, et Filio consubstantialis, cognosceret utique alias duas personas, Patrem scilicet, et Filium; Atqui non cognoscit, dicente Christo (*d*): *Nemo*

(a) Actor. Cap. XXVIII. v. 25.
(b) *Ibid. Cap. V. v. 3.*
(c) *Epist. I. Cap. XII. v. 6. 11.*
(d) *Matthaei Cap. XI. v. 27.*

mo novit filium nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius; Ergo etc.

§. 177. ℟. admitt. auct., n. min. cum consa. Cum Christus Dominus laudato in loco de se, et Patre tantum verba faceret, Spiritum Sanctum non expressit; non vero negavit eum esse personam Patri, et sibi consubstantialem. Apud Joannem enim (*a*) jam dixerat discipulis: *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me*; quibus sane verbis Christus fatetur, Spiritum Sanctum esse Patri, et sibi consubstantialem; quippe a Patre, et ipso procedit, et ipse eum mittit a Patre, atque insuper, eum ipsum noscere; quippe de ipso testimonium perhibere debebat. Hinc Paulus (*b*): *Quae Dei sunt*, ait, *nemo novit, nisi spiritus Dei*.

Contra. Atqui dato etiam quod Spiritus Sanctus noscat Filium, adhuc tamen Deus non est; Ergo n. r. Prob. min. subs. Ille Deus non est, quamvis sciat et noscat Deum, et quae Dei sunt, qui id **quod scit, scrutando scit, et a Deo audit;**

(a) *Cap. XV. v. 26.*
(b) *Epist. I. ad Corinth. Cap. II. v. 11.*

dit; Atqui talis est Spiritus Sanctus, *qui scrutatur profunda Dei* (a), *et quaecumque audiet, loquetur* (b); Ergo etc.

§. 178. ℟. dist. maj. Si scrutari proprie sumatur pro inquirere, et pervestigare quae ignota sunt, atque occulta, conc., si accipiatur tropice, hoc est pro perfecte nosse; n. maj.; et contrad. min., n. consm. Scrutari Spiritus Sancti hoc loco significat perfecte nosse; juxta illud (c): *quae Dei sunt nemo novit, nisi spiritus Dei*. Quemadmodum et de Deo dicitur (d): *Omnia corda scrutatur Dominus*, et (e): *scrutans corda, et renes Deus*; non vero significat Spiritui Sancto inquistione opus esse, ut quae Dei sunt sciat. Quod vero Spiritus Sanctus loquatur quae audit, id ejus divinitati non officit. Cum namque ipse, ut infra dicetur, a Patre, Filioque procedat, scientiam suam, quae ipsa est ejus essentia, non a seipso habet, sed a Patre et Filio, a quibus per aeternam processionem habet essentiam.

Au-

(a) *Epist. I. ad Cor. Cap. II. v.* 20.
(b) *Joann. Cap. XVI. v.* 13.
(c) *Epist. I. ad Corinth. Cap. II. v.* 11.
(d) *I. Paralip. Cap. XXVIII v.* 9.
(e) *Psal.* 7. *v.* 10.

Audiatur S. Augustinus (*a*) : « Non lo-
» quetur a semetipso, sed quaecumque au-
» diet loquetur. Ab illo audiet, a quo pro-
» cedit. Audire illi scire est: Scire vero es-
» se. Quia ergo non est a semetipso, sed
» ab illo, a quo procedit, a quo illi est
» essentia, ab illo scientia, ab illo igitur
» audientia, quod nihil est aliud, quam
» scientia «.

Objic. 2. Spiritus Sanctus, ex Apostolo ad Romanos (*b*), *postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*; sed alium orare, et postulando gemere indignum est Deo, qui se majorem non habet, et ipsa laetitia est, atque beatitudo; Ergo Spiritus Sanctus non est Deus.

§. 179. ℟. Dist. maj. Spiritus Sanctus etc.; hoc est operatur in nobis orare, et gemere, conc.; revera ipse postulat, et gemit, nego maj., et dist. min.; sed alium etc. proprie, conc., secus, n. min. et consm. Spiritus Sanctus non ideo dicitur ab Apostolo plorare, et postulare quia revera id per se facit; sed quia per gratiam, quam in cordibus nostris infundit, nos adjuvat ut peccata nostra defleamus, et quod bonum est a Deo petamus. Hinc S.

(a) *Tract. 99. in Joan.*
(b) *Cap. VIII. v. 26.*

S. Augustinus (*a*): » interpellat, inquit, » pro Sanctis, quia interpellare Sanctos » facit «.

Objic. 3. *Omnia per ipsum*, nempe *per Verbum*, facta sunt, ait S. Joannes (*b*). Ergo et Spiritus Sanctus; Adeoque non est Deus.

§. 180. Quae facta sunt, utique per Verbum facta sunt. Spiritus ergo Sanctus, quia non est factus, neque per Verbum factus est. Unde merito Joannes se explicans, postquam dixit: *omnia per ipsum facta sunt*, subjungit, *et sine ipso factum est nihil quod factum est* (*c*).

CA-

(a) *Epist.* 121.

(b) *Cap. I. v.* 3.

(c) *Vid. alia non pauca apud Auctores citatos* Boucat *praesertim Tomo II. Dissert. IV. Art. I. II. L' Herminier Tomo* II. *de Spiritus Sancti Persona*.

Caput V.

De divinis Relationibus.

§. 181. Relatio nihil est aliud quam respectus, seu ordo unius ad alterum.

§. 182. Duplicis generis sunt in Deo relationes, aliae dicuntur ad *extra*, aliae ad *intra*. Primae sunt illae, quibus Deus ad creaturas refertur, uti sunt relationes Creatoris, Gubernatoris, Redemptoris, Domini etc., et de his modo non loquimur. Secundae sunt illae, quibus divinae Personae ad invicem mutuo referuntur.

§. 183. Atque hae rursus aliae edicuntur *originis*, et *propriæ* singulis divinis Personis, uti sunt Paternitas, Filiatio, Spiratio activa, et passiva; aliae vocantur *Communes*, quae nempe in singulis Personis reperiuntur, et super unitatem, quantitatem metaphysicam, et qualitatem divinam fundantur, suntque *identitas similitudo*, *æqualitas*.

§. 184. Porro esse in Deo relationes hujusmodi, omnes Theologi fatentur; quod ab aliquibus in quaestionem vocatur, est; num tales in Deo relationes sint reales, nec ne? Praepositivo, Gre-

gorio Ariminensi, Gulielmo Parisiensi, aliisque paucis exceptis, caeteri omnes cum Praeceptore Subtili (*a*) eas reales esse sustinent. Cum quibus et nos.

PROPOSITIO II.

Dantur in Deo verae, ac reales originis Relationes.

§. 185. PRob. In Deo sunt tres verae, ac subsistentes Personae; Pater nempe, Filius, et Spiritus Sanctus; quae quidem sunt ab invicem realiter distinctae; Nam (*b*) *alia est Persona Patris, alia Filii, alia Spiritus Sancti*, realiter distinctae inquam, non natura; nam *Patris, et Filii, et Spiritus Sancti una est divinitas, æqualis gloria; coeterna majestas*; sed relationibus; Atqui id per quod unus ab altero realiter distinguitur est reale; Ergo, si propter relationes, Personae divinae ab invicem distinguntur, relationes sunt reales; Adeoque dantur etc.

Idi-

(a) *Quodlibet IV.*
(b) *Ex Symb. S. Athanasii.*

§. 186. Idipsum patet ex Conciliis, praecipue Toletano II. (*a*), et Florentino (*b*); in illo enim dicitur: *In relativis personarum nominibus Pater ad Filium, et Filius ad Patrem, et Spiritus Sanctus ad utrosque refertur.* Quae cum relative tres personae dicantur, una tamen natura per substantiam creditur. In isto autem ita ex communi tam Græcorum, quam Latinorum Patrum sententia loquitur Joannes Theologus: *Sola relatio apud omnes Graecos, et Latinos Doctores, divina processione personas multiplicat; ita ut non alia ratione, quam vi relationis, una persona ab alia differat.*

§. 187. Ex quibus hæc duo, veluti sua sponte fluunt; 1. nempe, Personas Divinas non constitui per aliquid absolutum, scilicet per essentiam Divinam, per quam sunt unum, et idem inter se; sed per relationes; Pater nempe per Paternitatem, Filius per Filiationem, et Spiritus Sanctus per spirationem passivam. 2. Oppositionem relativam caussam esse distinctionis realis inter Personas divinas (*c*).

CA-

(a) *Cap. I.*
(b) *Seff. XVIII.*
(c) *Sitne vero oppositio relativa sola caussa hujusmodi, lis est inter Doctores. Negant Doctor subtilis,*

Caput VI.

De missione, ac processione Divinarum Personarum.

§. 188. Missio hic nihil est aliud, quam *Processio alicujus Personae divinae a Persona mittente, ad creaturam, in qua incipit esse novo modo.*

§. 189. Missio itaque supponit I. processionem Personae missae a mittente. Hinc solus Pater aeternus mitti nequit, quippe a nulla alia Persona procedit, » Solus » Pater, ait S. Augustinus (a), legitur » non missus, quia solus non habet Au» ctorem, de quo sit genitus, vel a quo » procedat «. II. Necessario importat manifestationem Personae missae per pro-

---

Ochamus, Gabriel, Henricus, aliique non pauci; unde & sustinent, quod si per impossibile Spiritus Sanctus a Filio non procederet, adhuc tamen a Filio realiter distingueretur. *Adfirmant e contra Thomistæ, & alii permulti. Quid sentiendum sit, resolvat Lector postquam æqua lance Auctorum argumenta perpenderit; Unde & pro Scotistis legat* Boyvin Tomo *I. de Trinit. Cap. VII. q. I.* Frassen Tomo *III.* Tract. *III. Disp. III. Art. III. q. II. Pro Thomistis vero* Tournely Tomo *II. de Trinit. q. V. Art. III. pap.* 284.

(a) *Lib. contra Arianos Cap. IV.*

productionem alicujus doni creati invisibilis, puta gratiae sanctificantis, aut visibilis.

§. 190. Hinc duplex est missio ex parte effectus, *visibilis* nempe, atque *invisibilis*; haec est illa, qua Filius, et Spiritus Sanctus peculiari modo ad habitandum creaturam rationalem, per gratiam sanctificantem mittuntur; illa vero ea est, qua Filius, et Spiritus Sanctus aliquo visibili signo in creatura manifestantur. Atque haec insuper alia est *substantialis*, qualis est sola Verbi divini Incarnatio; alia *apparens*, uti illa Spiritus Sancti in specie Columbae, in linguis igneis, in sono, in nube lucida, etc.

§. 191. *Processio* generatim sumpta, *est productio, seu origo unius ab alio.*

§. 192. In Divinis autem Processio nihil est aliud, quam *origo, emanatio, emissio,* vel *productio unius Personae ab alia*. Strictius, et magis ad rem: Processio in divinis significat veram, et realem emanationem unius Personae ab alia, quae non exeat extra Deum in creaturas; sed maneat intra entitatem divinae substantiae, et velut in sinu personae producentis aeternum subsistat, de qua illud Joannis (a):

(a) *Cap. I. v. 18.*

Unigenitus qui est in sinu Patris. Ita Claudius Frassen (*a*).

§. 193. Porro dari in Divinis missionem proprie dictam (§. 188.), atque veram, et realem processionem ad intra, secundum quam una persona procedit, et ab alia producitur, est dogma Catholicum ab omnibus Romanae Ecclesiae Theologis propugnatum; non ita tamen Haereticis probatum. Omnes namque illi, qui aut Personarum Trinitatem in Deo negant (§. 157.), aut earum consubstantialitatem ad invicem (§. 166. 174.); missionem quoque Personarum, atque processionem inficiati sunt in sensu supra exposito. Qui autem expresse Spiritus Sancti processionem a Filio negarunt, Graeci fuerunt; Unde eos inter atque Latinos acris, et diuturna fuit disputatio. Hujus erroris auctor, ex Bellarmino, aliisque, fuit Theodoretus, quem furenti audacia in eo propugnando, secutus est Photius, circa finem IX. saeculi. Atque ista adnotasse sufficiat (*b*).

PRO-

(a) *Tom. III. Tract. III. disp. I. art. 2. q. 1.*

(b) *Vide alia apud Tournely de Trinit. qu. VI. art. 3.*

Propositio I.

Datur vera Missio in Divinis.

§. 194. PRob. ex Scripturis. Apud S. Joannem sic de seipso ait Christus (*a*): *Misit Deus Filium suum in Mundum etc.*: et alibi (*b*): *Solus non sum, sed ego et qui misit me, Pater*. Rursus (*c*): *Quem Pater sanctificavit, et misit in Mundum*; Et (*d*): *Exivi a Patre et veni in Mundum*. Etenim » a Patre » exire, et venire in Mundum, hoc est » mitti » inquit S.Augustinus (*e*). De Spiritu Santo autem ita apud eundem loquitur (*f*): *Cum assumptus fuero a vobis mittam eum ad vos*. (*g*) *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre*. Ergo etc.

Dices. Qui mittitur videtur minor, et imperfectior illo, a quo mittitur; Igitur, etc.

 §.184.

(a) Joan. *Cap. III. v. 17.*
(b) *Cap. VIII. v. 4.*
(c) *Cap. X. v. 16.*
(d) *Ibid. Cap. XVI. v. 28.*
(e) *Lib. II. de Trinit.*
(f) *Cap. 16. v. 7.*
(g) *Cap. XV. v. 26.*

§. 195. ℟. Hoc verum esse de missione quae fit per imperium, consilium, aut per transmissionem de uno in alium locum; non vero de missione divina, quae fit per processionem originis cum habitudine ad novum modum essendi ad extra; nempe ad creaturas. Apposite S. Augustinus (a): » quid mirum, inquit, si mittitur, non quia inaequalis est Patri; sed » quia est emanatio quaedam claritatis O» mnipotentis Dei sincera. «

PROPOSITIO II.

Dantur in Divinis veræ, et reales Processiones.

§. 196. PRob. ex Scriptura. Nam Christus Dominus de semetipso ita loquitur (b): *Ego ex Deo processi et veni: neque enim a meipso veni, sed est verus, qui misit me. Ego scio eum, quia ab ipso sum* (c). De Spiritu Sancto autem inquit (d): *Paraclitus, quem ego mittam vobis, Spi-*

(a) *Lib. III. contra Maximinum Cap. XIV.*
(b) Joann. *VIII. v.* 42.
(c) *Ibid. Cap.* VII. *v.* 29.
(d) *Ibid. Cap. XV. v.* 26.

Spiritum veritatis, *qui a Patre procedit*. Ego dantur etc.

Dices I. Laudati textus videntur loqui de processione vel missione *ad extra*, non vero *ad intra*; Ergo non dantur etc.

§. 197. ℞. Laudati textus innuunt tam processionem *ad intra*, quam *ad extra*. Nam quid significant verba illa: *Ex Deo processi*, *ab ipso sum*, *etc.* nisi missionem *ad intra*? Sed esto ex Origenis, Euthymii, et Theophylacti explicatione, temporaneam processionem, aut missionem significarent, nihil adhuc adversus nostram thesim facerent, quia processio, vel missio temporanea, et *ad extra*, supponit processionem aeternam, et *ad intra*. Nam ex communi Theologorum sententia, vera, et completa missio in divinis duo includit (*a*); nempe productionem, unius personae ab alia (§. 189.); et 2. ut persona quae mittitur effectum aliquem supernaturalem sive invisibilem, sive visibilem producat.

Dices 2. Processio in divinis videtur omnino repugnare; Nam qui ab alio procedit, posterior utique est illo, a quo procedit; Ergo

§. 198. ℞. Quoniam in divinis una

 per-

(a) *Consul. Auctores citati.*

persona, communicat alteri suam naturam non libere, sed ex necessitate suae perfectissimae naturae, et sine ulla dependentia; hinc est quod processio in divinis non repugnet; Nam etsi alia sit persona Patris, alia Filii, alia Spiritus Sancti; una est tamen, et eadem natura Divina in Patre, Filio, et Spiritu Sancto; Quare nulla persona est alia major, aut minor, *sed totæ tres personæ coæternæ sibi sunt*, et *coæquales* (*a*).

Propositio III.

Spiritus Sanctus a Patre, Filioque procedit.

§. 199. PRob. I. ex Scripturis. Apud Joannem (*b*) inquit Christus: *Paraclitus autem Spiritus, quem mittet Pater in nomine meo*; Et (*c*): *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit. Si non abiero* (*d*), *Paraclitus*

(a) *Consul. Auctores citati.*
(b) *Cap. XIV. v. 26.*
(c) *Ibid. Cap.* XV. *v.* 26.
(d) *Ibid. Cap. XVI. v* 7.

tus non veniet ad vos ; si autem abiero, mittam eum ad vos ; ille me clarificabit (*a*) , *quia de meo accipiet*. Apud Matthaeum vero ita loquitur idem Dominus ad Discipulos suos (*b*) : *Non vos estis qui loquimini , sed spiritus Patris vestri , qui loquitur in vobis* ; his adde Apostoli ad Galatas (*c*) , testimonium : *Misit Deus spiritum filii sui in corda vestra* ; Unde hoc liceat efformare argumentum . Spiritus Sanctus a Patre , Filioque procedit si ab utroque mittitur , si utriusque est Spiritus , si a Filio , aeque ac a Patre suum esse accipit , ac naturam ; Atqui , ex dictis, talis est Spiritus Sanctus ; Ergo a Patre , Filioque procedit .

§.200.Prob.2. traditione.S.Athanasius in Symbolo haec habet: » Spiritus Sanctus a » Patre , et Filio: non factus , nec crea» tus , nec genitus, sed procedens ». S. Epiphanius ita (*d*) scribit : » Spiritus e» nim Dei, ac spiritus Patris et Filii » spiritus : non compositione aliqua , » quemadmodum in nobis anima cor-

(a) *Ibid. v.* 14.
(b) *Cap.* X. *v.* 20.
(c) *Cap. IV. v. 6.*
(d) *In Ancoram* 2. 8.

» pusque conjungitur : sed inter Patrem » et Filium medius , ex Patre, Filioque » procedens , et appellatione tertius «. S. Cyrillus Alexandrinus ita loquitur (*a*): » Etsi Spiritus in propria persona subsi- » stat, eatenusque in seipso consideretur, » quatenus Spiritus est , et non Filius ; » non est tamen ab eo alienus : quando- » quidem Spiritus veritatis nominatur , » Christus autem Veritas est ; et proinde » quoque ab illo, atque a Deo Patre pro- » cedit «. Nec dissimiliter se explicant Pa- tres Latini. Prae aliis audiamus S. Ambro- sium, et S. Augustinum, quorum primus scri- bit (*b*): » Spiritus quoque Sanctus cum pro- » cedit a Patre et Filio, non separatur a Pa- » tre, nec separatur a Filio : et alibi (*c*): » Spiritus S. vere spiritus est , procedens » quidem a Patre , et Filio , sed non est » ipse Filius »: Secundus vero (*d*). « Nec » possumus dicere, inquit, quod Spiritus » Sanctus et a Filio non procedat: neque » enim frustra idem Spiritus et Patris , et » Filii Spiritus dicitur » . Ergo etc.

Objic. In Scripturis dicitur solum Spiri-

(a) *In Epist. ad Nestorium*.
(b) *Lib. I. de Spiritu Cap. XI.*
(c) *Tract. de Symb. Apostolorum*.
(d) *Lib. IV. de Trinit. Cap. XX.*

ritum Sanctum a Patre procedere, de ejusdem vero processione a Filio altum silentium est; Ergo etc.

§. 201. ℟. dist. maj. In Scripturis nulla fit mentio expressis, et distinctis verbis de processione Spiritus S. a Filio, conc.; nulla penitus fit mentio, nequidem verbis aequivalentibus, n. ans., et consm. Esto in Scripturis expresse dicatur de Spiritu Sancto, quod a Patre procedat, non sic autem quod procedat etiam Filio; non ideo dicendum est, eum sicuti a Patre ita et a Filio non procedere. Nota siquidem sunt verba aequivalentia, quae id demonstrant (§. 199.) in Scripturis.

Contra. Atqui nec verbis quidem aequivalentibus constat ex Scripturis, Spiritum Sanctum a Filio etiam procedere; Ergo n. r. Prob. subm: Si verba forent in Scripturis aequivalentia, maxime essent illa, quibus dicitur Spiritum Sanctum sicuti a Patre, ita et a Filio mitti; Atqui haec nihil probant. Ergo etc. Prob. min. Si laudata verba, Spiritus Sancti a Filio processionem ostenderent, ostenderent quoque Filii processionem a Spiritu Sancto; Nam apud S. Lucam ait Christus ipse, se a Spiritu Sancto missum evangelizare

pau-

pauperibus ; Atqui hoc est falsum; Ergo etc.

§. 202. ℟. dist. maj. Si laudata verba etc. Si missio Spiritus Sancti a Filio ejusdem esset naturae ac missio Filii a Spiritu Sancto, conc. : secus, n. maj. et contradist. min., n. consm. Missio Spiritus Sancti a Filio non est eadem ac missio Filii a Spiritu Sancto; haec enim est incompleta (§.189. 197.) , nempe solum ratione assumptae humanitatis ab eo ad praedicandum Regnum Caelorum, aliaque salutis humanae opera adimplenda ; et quae proinde aliis Personis communis est, ut dici possit, et dicatur, Christum a tota divinitate missum , etiam a seipso , ut statuit Toletana Synodus dicens : *A seipso quoque missus accipitur, per quod inseparabilis non solum voluntas, sed operatio totius Trinitatis agnoscitur*; illa autem est *ad intra*, et vera origo, et emanatio Spiritus Sancti, sicuti a Patre, ita et a Filio ; unde et Spiritus Sanctus vocatur *spiritus Patris* , *et spiritus Filii*; et , dicitur accipere de eo quod habet Filius (§. 188.) . Uno verbo : Missio Spiritus Sancti a Filio est vera , atque completa missio ; Missio autem Filii a Spiritu Sancto

cto est impropria, et incompleta (*a*).

Propositio IV.

Jure Catholica Ecclesia addidit Symbolo Nicœno particulam Filioque.

§. 203. PRob. Nam Ecclesia Catholica jus habet novam particulam Symbolo addere quoties judicat necessarium ad fidem clarius explicandam adversus novas insurgentes haereses, ut sic fideles ab errore praeserventur immunes; Unde haeresi Ariana exorta, ad eam comprimendam Nicaena Synodus ad Symbolum Apostolorum adjunxit vocem *consubstantialis*; et ad Macedonianos penitus debellandos, in Concilio Constantinopolitano I., Symbolo Nicaeno additae sunt illae voces: *Qui ex Patre procedit*; Ergo ut Graecos Schismaticos refutaret circa processionem Spiritus Sancti a Filio, atque omnem in posterum errandi tolleret occasionem, eodem Symbolo Nicaeno-Con-

(a) *Vide alia plura apud* Ex-Charmes *Tom. II. Tract. de* Trinit. *q. VI. art. 3. Rovit. Tomo II. Dissert. V. art. 3.*

Constantinopolitano addidit, veluti quandam expositionem et explicationem, vocem illam *Filioque*. Jure itaque etc. Unde merito Patres Florentinae Synodi hanc fidei definitionem subscribendam, tam Graecis, quam Latinis, ediderunt: *Definimus, quod Spiritus Sanctus ex Patre et Filio æternaliter est, et essentiam suam, suumque esse subsistens habet ex Patre simul et Filio, et ex utroque æternaliter tamquam ab uno principio, et unica spiratione procedit . . . Definimus insuper, explicationem verborum illorum, Filioque, veritatis declarandæ gratia, et imminente tunc necessitate, licite, ac rationabiliter Symbolo fuisse appositam*.

Objic. In Concilio Ephesino Generali III. severe prohibitum fuit, ne aliquid unquam fidei Symbolo adderetur; Ergo immerito Ecclesia etc.

§. 204. In eo Concilio vetitum fuit ne aliquid novum a recepta tunc PP. fide alienum, vel fidei contrarium, non vero ne adderetur aliquid ad fidem melius, clariusque explicandam. Cum ergo particula *filioque* Symbolo Nicaeno addita, non sit a Fide SS. Patrum aliena, sed explicatio Fidei, Fidelibus utilis, ut ab

er-

erroribus praeservantur; iccirco non fuit Synodi Nicenae prohibita additio.

Contra. Atqui fuit prohibita; Ergo n. r. Prob. Sub. Si non fuisset prohibita Summus Pontifex Leo III. non eam improbasset a Patribus Concilii Aquisgranensis Concilio Nicaeno additam; Atqui eam improbavit; Ergo etc.

§. 205. ℟. Cum tempore Leonis III. pondum esset ortum schisma Graecorum; merito ille non adprobavit additionem *filioque* a Patribus Aquisgranensibus Symbolo Nicaeno factam. Ubi enim nulla necessitas est urgens, licitum non est aliquid addere Symbolo, alias in immensum Symbolum succresceret. Quoniam vero sequentibus temporibus, occasione Schismatis Græcorum, alii Summi Pontifices necessariam existimarunt additionem illam, jure meritoque eam fecerunt (a).

Quæres. *Quomodo vocetur processio Filii, quomodo illa Spiritus Sancti?*

§. 206. ℟. Processio Filii vocatur *generatio*; unde Filius ab æterno Patre genitus, ejusque *unigenitus*, *primogenitus*, *et imago* dicitur. Processio vero Spiritus Sancti dicitur simpliciter *processio*, vel *spiratio*.

Quæ-

(a) *Consultantur Auctores supra citati* §. 202. (a).

Quæres. *Cur processio Filii vocetur generatio, non vero generatio dicatur processio Spiritus S.*

§. 207. ℟. 1. Adeo difficilis hæc quæstio ipsis Ecclesiæ Patribus visa fuit, ut S. Augustinus (*a*) dicere non dubitarit, se eam solvere non posse. Ita enim inquit, » De Patre est Filius; de Patre est » Spiritus Sanctus, sed ille genitus, iste » procedens: ideo ille est Filius Patris, » de quo est genitus, iste autem est Spi» ritus utriusque, quoniam de utroque » procedit; quid autem inter nasci et » procedere intersit, explicare quis potest? » distinguere inter illam generationem, et » processionem non valeo, non sufficio « Et alibi (*b*):» Quid intersit inter procede» re et nasci, et longum est quærendo » disserere, et temerarium, cum disse» rueris definire «. Theologi nihilominus, aliquas rationes inquirere, atque adsignare conati sunt ad eam solvendam: Unde

℟. 2. Ideo Filii processio vocatur generatio, non vero processio Spiritus Sancti, quia Filius procedit per intellectum, et producitur naturaliter; Spiritus vero Sanctus procedit per voluntatem, et volun-

(a) *Lib. III. contra Maximum Cap. XIV.*
(b) *Tract. 99. in Joann.*

luntarie, non naturaliter producitur. Hinc S. Augustinus explicans, cur non sit Filius etiam Spiritus Sanctus, cum et ipse a Patre exeat, inquit (*a*): » Exit » enim non quomodo natus, sed quomo- » do datus, et ideo non dicitur Filius «: Et S. Bonaventura: » Si voluntas, in- » quit (*b*), est principium cum commu- » nicante natura, sic est processio Spi- » ritus Sancti, qui procedit per modum » amoris tamen similis in natura; Si ve- » ro natura est principium cum commu- » nicante voluntate, sic est generatio Fi- » lii, qui producitur, ut omnino simi- » lis, et per modum naturæ ». Ita sentit quoque Doctor Subtilis (*c*).

Quæres. *Quodnam sit principium divinarum processionum?*

§. 208. ℟. 1. Principium quod ad rem attinet præsentem duplex est, nempe *principium quod*, et *principium quo*; *Principium quod* est ipsa persona, ipsumque suppositum agens, seu producens; *principium quo* est forma, seu virtus, qua mediante persona suam elicit actionem.

(a) *Lib. V. de Trinit. Cap.* IX. *et* XIV.
(b) *In* 1. *Sent. Dist.* VI. *q.* 2.
(c) *Vide Frassen Tomo* III. *disput.I. art.* 2. *q.* 4. *concl.* 3.

nem . Atque hoc insuper duplex est, *radicale* nempe, vel *remotum*, et *formale*, seu *proximum*. Primum est illud, per quod persona *mediate* tantum operatur; secundum vero est illud, per quod persona *immediate* agit.

§.209. ℟.2. Principium *quod* divinarum processionum est Persona, quæ aliam producit: hinc Pater est principium *quod* generationis Filii, uterque autem unum principium *quod* processionis Spiritus Sancti. Principium vero *quo* remotum est divina essentia; in ea enim virtus divinarum processionum remota continetur. Principium *quo* proximum tandem *intellectus*, et *voluntas* divina; Nam ideo Filius vocatur Verbum, quoniam procedit immediate per intellectum; et Spiritus Sanctus vocatur amor, quia a voluntate procedit; Amor enim est fœtus voluntatis, non naturæ; Ergo intellectus et voluntas sunt principium *quo* proximum, et immediatum divinarum processionum.

Quæres. *Quid sit divinarum personarum circumincessio?*

§. 210. ℟. Circumincessio est divinarum personarum intima in se mutuo inhabitatio atque inexistentia, qua fit ut Pater sit in Filio, Filius in Patre, et

Spi-

Spiritus Sanctus in utroque inseparabiliter.

Quæres. *An admitti debeat Divinarum personarum sic exposita circumincessio?*

§. 211. ℟. Affirm.: Nam ait Christus Dominus (a): *Non creditis quia ego in Patre, et Pater in me est?* Unde docent Patres cum S. Fulgentio (b): » Totus est Pater in Filio et Spiritu » Sancto, totus Filius in Patre et Spiri- » tu Sancto, et totus Spiritus Sanctus » in Patre et Filio «. Et recte quidem; etenim Personæ divinæ habent eandem numero naturam indivisibilem; ergo in se invicem inexistunt.

Dices 1. Christus Filius Dei exivit a Patre, ut ipse testatur dicens (c): *Exivi a Patre*; Ergo non est in eo; Adeoque etc.

§. 212. ℟. Exire Filium a Patre nihil aliud significat, quam vel generari a Patre, vel mitti a Patre in Mundum; sequitur enim: *et veni in Mundum*; sive autem Filius a Patre generatur, sive in Mundum mittitur, semper est in eo; ut

(a) Joann. Cap. XIV. v. 11.
(b) *Lib. de fide ad Petrum Cap. I.*
(c) Joann. Cap. XII. v. 28.

ipse testatur dicens (*c*) : *Pater in me manens, etc.*

Dices 2. Si Filius esset in Patre, et Pater in Filio, Pater dici posset Filius, et vicissim Filius Pater; Atqui hoc est absurdum.

§. 213. ℟. n. maj. : Nam Paternitas est in Filio tantum ratione Divinæ essentiæ, et naturæ, quæ una et eadem est in tribus Personis, non autem per modum proprietatis personalis, cujus est constituere personam. Unde nequit Filius vocari Pater (*e*).

TRA-

(d) Joann. *Cap.* XIV.

(e) *Quæ in hoc Tractatu collegimus satis obvia sunt penes Auctores Theologos; & fuse ab iis præsertim, quos accurate citavimus, pertractantur. Si quis vero plura desiderat, consulat* Dionysium Petavium *Tomo II. Operis Theologicorum Dogmatum.* Franciscum Suarez *I. Parte Summæ Theolog. Tract. III., aliosque.*

TRACTATUS IV.

De Deo Creatore.

DEus intra se ab æterno perfectissime beatus, atque nullius egens, effusissima liberalitate volens ad extra quoque attributa sua infinita patefacere, atque bonitatem suam ostendere, aliis se communicando, creaturas omnes sive visibiles, sive invisibiles, omnipotenti sua virtute creavit; unde et credere ab Ecclesia jubemur *in Deum Patrem Omnipotentem, factorem Cæli, et Terræ, visibilium omnium, et invisibilium.* Postquam ergo pertractavimus de Deo ut Uno in essentia, et Trino in personis, opere pretium est de eo agere ut Creatore.

Caput I.

De Mundi creatione.

§. 214. Mundus hic aspectabilis est quædam machina affabre elaborata, omnibus suis in partibus ordinatissime disposita, Cœlo, Terraque constans, atque omnibus his substantiis sive spiritualibus, sive materialibus, quæ Cœli et Terræ ambitu continentur.

§. 215. Ex hac Mundi descriptione, quæ in experientia sensuum, et naturali ratione fundatur, patet I. in Mundo esse ordinem; cumque ordo sit rerum dispositio ad finem, quæ ab aliquo, mente et ratione orbato, obtineri nequit, sequitur in Mundi efformatione sapientiam, non minus ac potentiam locum habuisse; II. esse entia materialia, composita proinde; quæ quoniam aliter, atque aliter esse possunt, mutabilia sunt, finita, et contingentia: proindeque ab alio. III. esse entia spiritualia, quæ cum partibus careant, tota simul existere incipiunt; nec proinde per generationem, sed per solam creationem esse possunt.

§. 216. Per creationem sive Philoso-

phi,

phi, sive Theologi, stricto sensu, intelligunt rei alicujus eductionem ex penitus nihilo, non quidem essentiæ, quod est metaphysicum impossibile, et omnino repugnans, sed existentiæ. Quare creatum dicitur, quod ex mere possibili statu, ad realiter existendum adducitur.

§. 217. Quamvis vero hic Mundus continuis suis vicissitudinibus, et perpetua rerum, quæ in ipso sunt mutatione, corruptione, et alteratione, se factum, et nonnisi ab omnipotenti, sapientissimo, atque optimo maximo Deo, non defuerunt tamen ex antiquis non modo, sed ex recensioribus, qui aliter sine pudore sentire ausi sunt. Ac primo omnes illi, qui cum veteribus Stoicis, atque Epicureis, materiam æternam statuunt, Mundi creationem inficiantur, quos inter non immerito accensentur Vaninus, Hobbesius, Benedictus Spinoza, aliique. Putant alii, Deum quidem condidisse materiam, sed informem, eamque in partes cubicas divisam, singulis suis partibus motum impressisse; unde ea in motu posita et sibi ipsi relicta, juxta physicas motus leges agitur, et ex hoc Universi aspectabilis ordo nascitur. Opinantur alii, materiam creatam esse, sed a malo princi-

cipio, ita Marcionitæ, et Manichæi. Existimarunt alii, Mundum sicuti se habet, creatum a Deo fuisse initio temporis, sed totum simul, unde et quæ de sex diebus creationis enarrat Moyses, in sensu metaphorico accipienda esset, contendunt. Alii tandem nil dubitant de Mundi creatione quomodo a Moyse narratur, disputant vero de anni tempestate, in qua Mundus conditus fuit. Gerardus Mercator, Julius Firmicus, et alii, Mundum in Æstate conditum fuisse volunt; Nicolaus de Lyra, Tostatus, Scaliger cum aliis non paucis, eum in Autumno prodisse contendunt. Sanior vero, et major pars Theologorum cum Sanctis Ecclesiæ Patribus, Mundum Verno tempopore productum fuisse, sustinet. Quid sentiendum sit, paucis exponemus (*a*).

PRO-

(a) *Vid.* Estius *in II. Sent. Dist. I. §. I.*

Propositio I.

Mundus est a Deo in tempore creatus.

§. 218. PRob. 1. Ex Scripturis · In Genesi habetur (*a*): *In principio creavit Deus Cælum et Terram*; et in Psalmis (*b*) : *Ipse dixit, et facta sunt; ipse mandavit, et creata sunt*. Apud Isaiam legitur (*c*): *Hæc dicit Dominus creans Cælos, et extendens eos : firmans terram: et quæ germinant ex ea: dans flatum populo, qui est super eam, et spiritum calcantibus eam* : Hinc Propheta Daniel a Rege Persarum interpellatus, quare non coleret idolum Bel, *respondens* (*d*) *ait ei: Quia non colo idola manufacta, sed viventem Deum; qui creavit Cælum et Terram, et habet potestatem omnis carnis*; Ergo Mundus etc.

§. 219. Prob. 2. Hac ratione: Mundus est ens contingens; sed Ens contingens nequit esse a se; ergo est ab alio. Sed quod

 est

(a) *Cap. I. v. 1.*
(b) *Psal. 32. v. 9. & 24. v. 5.*
(c) *Cap. XLII. v. 5.*
(d) *Cap. XIV. v. 4.*

est ab alio est creatum; Ergo Mundus est a Deo etc.

§. 220. Prob. altera pars, quod nempe Mundus fuit in tempore creatus. Mundus est ens factum, atque creatum; Ergo non potuit in æternitate creari. Prob. consa. Creatio supponit transitum rei, quæ creatur a non esse ad esse; Sed quod a statu inexistentiæ ad statum existentiæ transit fit in tempore; ergo etc. Prob. min. Perfecta, atque completa æternitas est instans initio carens, et fine. Quod ergo est ab æterno, nec initium habet, nec finem; et consequenter quod esse incipit, ab æternitate esse nequit; Ergo quod a statu, etc.; Atqui Mundus est creatus, et initium habuit; Ergo non potuit ab æterno creari; ideoque etc. His adde: Si Mundus fuisset in æternitate creatus, innumera alia de hominibus, atque rebus per tot sæculorum decursum in Mundo existentibus, nobis Historiæ narrarent; Atqui uti constat, nonnisi de rebus per sex fere mille annos in Mundo actis aliquid nobis Historiæ narrant; Ergo etc. (*a*).

Obijc.

(a) *Hujus rationis pondus adeo grave ipsi Lucretio fuit, ut eo pressus sententiam de Mundi æternitate revocavit. Unde & cecinit. Lib. V. de Nat. rerum.*

Objic. contra 1. p. Ex nihilo nihil fieri potest; Ergo Mundus creari non potuit; adeoque etc.

§. 221: ℟. dist. cons. Ex nihilo essentiæ nihil fieri potest, virtute sive Dei, sive creaturæ, conc. ans.; ex nihilo existentiæ etc., virtute etiam Dei, n. ans., et consm. Ex nihilo essentiæ nihil fieri posse virtute quidem divina, nemo unquam negavit. Cum namque nihil essentiæ sit quod intrinsecus repugnat, fieri utique nec etiam a Deo potest, alias idem simul esset, et non esset; At non ita de nihilo existentiæ loquendum est. Etenim cum nihil existentiæ nullam dicat in suis essentialibus repugnantiam, ex eo potest utique, virtute divina, aliquid fieri. Quoniam ergo Mundus ex nihilo existentiæ a Deo factus dicitur, nihil officit, quod in argumento opponitur.

Contra. Atqui Mundus nec etiam ex nihilo essentiæ a Deo creari potuit. Ergo

n. r.

Si nulla fuit genitalis origo
Terrarum & Cæli, semperque æterna fuere.
Cur supra bellum Thebanum, & funera Trojæ,
Non alias alii quoque res cecinere Poetæ?
Quo tot facta virum toties cecidere nec usquam
Æternis famæ monimentis insita florent?
Verum (ut opinor) habet novitatem summa, recensque
Natura 'st mundi, neque pridem exordia cepit &c.

n. r. Prob. subsm. Inter esse, et non esse reperitur distantia infinita; Atqui distantia infinita superari nequit. Ergo etc.

§. 222. ℟. dist. maj. : Distantia infinita negativa, conc., positiva, n. maj., et dist. min. : Sed distantia hujusmodi superari nequit a potentia creata, conc., a potentia increata, et infinita, n. min., et consm. Distantia, quæ inter esse et non esse intercedit, est quidem infinita, at negativa est, non positiva. Jam vero hæc distantia a Deo, infinita potentia prædito, superari potest, superaturque; ipse enim (*a*) *vocat ea, quæ non sunt, tamquam ea, quæ sunt* : *Ipse dixit, et facta sunt* : *ipse mandavit, et creata sunt* (*b*):

Objic. contra 2. partem. Si Deus ab æterno non creasset Mundum esset mutabilis, de non creante enim factus fuisset creans; Atqui Deus est immutabilis; Ergo Mundus ab æterno, et non in tempore est creatus.

§. 223. ℟. n. maj. Nam Deus de non creante factus est creans, non per actum, qui ei de novo advenit, sed per actum quem semper, et ab æterno habuit. Quare mutabilis dicendus non est, eo quia de no-

(a) Roman. *Cap. IV. v.* 17.
(b) *Psal.* 32. *v.* 9.

novo aliquid creat, quia nulla nova entitas ei advenit, sed solum nova denominatio, et relatio ad creaturas. Etenim quidquid Deus vult in tempore, vult etiam ab æterno, et nihil in tempore fit quod a Deo ab æternitate non sit volitum, licet non pro æterno, sed pro tempore (*a*). Porro illud unum in Deo est, nimirum volo Mundum creare, quod in ipso æternum est, et immutabile: Mundus vero mutatur, qui ex non creato creatur, sive ex non existente, evadit existens.

Propositio II.

Omnia sex dierum intervallo Deus condidit.

§. 224. Prob, ex Scripturis. In Genesi namque distincte narrantur opera singula, quæ per sex dies distinctos in unoquoque eorum fecit Deus; et postea (*b*) concluditur sic: *Igitur perfecti sunt Cœli et terra, et omnis ornatus eorum. Complevitque Deus die septimo opus suum, quod fecerat, et requievit die septimo ab universo opere, quod patrarat.*

(a) *Vid. alia apud* Estium *in II. Sent. Dist. I.* §. *X.*
(b) *Genes. Cap. II. v.* 1. 2.

rat. Et benedixit diei septimo, et sanctificavit illum. Unde in Exodo (*a*) rationem reddens Dominus Judæis de Sabbati sanctificatione, inquit: *Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini Dei tui est: non facies omne opus in eo . . . Sex enim diebus fecit Dominus Cœlum et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt.* Ergo omnia etc.

Dices. In Ecclesiastico habetur (*b*): *Qui vivit in æternum creavit omnia simul*; Ergo falsa propositio.

§. 225. ℟. Deus dicitur creasse omnia simul, non quia unico istanti, aut uno die omnia creaverit, sed vel quia nihil non est, quod non sit ab eo creatum; vel quia omnia ab initio, continuato tempore creavit; vel quia prima die omnia in semine, atque in substantia creavit: vel tandem, quod Mosaicæ descriptioni apprime respondet: ab initio materiam omnem simul creavit, quæ futuri deinde Mundi rudimentum fuit, ex quo universæ, quibus Mundus modo componitur, substantiæ prodierunt.

PRO-

(a) Cap. XX. v. 9. 10. 11.
(b) Cap. XVIII. v. 1.

PROPOSITIO III.

Probabilius est, Mundum in Æquinoctio, verno fuisse a Deo conditum.

§. 226. PRob. Nam cum dixisset Deus (*a*) : *Germinet terra herbam virentem, et facientem semen, et lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram*; *factum est ita, et protulit terra herbam virentem, et facientem semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum etc.*; Atqui in æquinoctio verno potius, quam autumnali, terra germinat herbam, et plantæ floribus non solum, sed et fluctibus pleræque in illa orientali plaga, in qua homo conditus fuit, onustæ apparent; Ergo etc. Deinde Diluvium cessavit cum initio anni, et cum cessavit, quoniam aquarum inundatione omnia perierant a facie terræ, necesse erat ut terra herbam virentem germinaret pro animalium cibo, et plantæ novos fructus producerent in hominum usum; Atqui nonnisi verno tempore id obtineri potest; Ergo initium anni fuit ver-

(a) *Gen. Cap. IX. v. 11.*

verno tempore; adeoque, probabilius etc. Rursus Deus creavit pro homine Paradisum voluptatis, variis arboribus fructiferis, atque plantis consitum, variisque herbis, atque floribus refertum; Atqui hujusmodi Paradisus hortus deliciarum pro homine non fuisset si in Autumno creatus fuisset; Ergo etc. Prob. min.: In Autumno terra floribus caret, et plantæ, ut plurimum ipsis frondibus spoliantur; quod si aliquæ plantæ fructus habent, modico tempore durant; nam statim succedit Hyemns; Ergo etc. Tandem, juxta multorum Sanctorum Patrum sententiam, tunc Mundus conditus fuit, cum a Jesu Christo per vitam, mortem, et Resurrectionem suam fuit redemptus; atqui recurrente æquinoctio verno Jesus Christus ex Maria Virgine carnem assumpsit, et pro Mundi redemptione seipsum in ara Crucis Deo Patri obtulit; Ergo etc. (*a*). Hinc Patres Palestinæ Synodi jussu Victoris Papæ a Theophilo Cæsariensi convocatæ, ita unanimi consensu loquuntur: *Nunc ergo investigavimus quomodo in principio factus fuerit Mundus, idest die Do-*

(a) *Vid.* Ferraris *Biblio. Verbo* Mundus. Tirini *Chronicon Sacrum* Berti *Lib.* XI. *de Theolog. discip. Cap. VI. Sgambat. de Theolog. Instit. Lib.* X. *Cap.* IV.

Dominico, verno tempore, in æquinoctio, quod est octavo Kalendarum Aprilium, luna plena: per ipsum tantummodo tempus et elementa resurgunt.

Quæres. *Quid illis sex diebus in unaquaque die a Deo sit conditum?*

§. 227. ℟. Prima die ex nihilo creavit Deus Cælum Empyreum, et terram, quoad substantiam quidem, sed absque ullo ornamento; quippe terra erat inanis, et vacua, et tenebris cuncta obvolvebantur. Creavit pariter aquam, necnon et lucem; corpus nempe, vel substantiam lucidam, quæ tenebras fugavit.

Secunda die produxit firmamentum; corpus nempe juxta S. Hieronymum (*a*), et S. Augustinum (*b*), non solidum, sed diaphanum, quod ab Empyreo Cælo ad terram usque protenditur. Audiatur S. Augustinus: » Cum dicitur *firmamentum Cœlum*, » intelligendum est omnem istam æthe- » ream machinam dici, quæ omnia sub- » stantia continet, sub qua puri et tran- » quilli aeris serenitas viget, sub qua i- » tem iste aer turbulentus et procellosus » agitatur «.

Tertia die aqua quæ superficiem terræ ope-

(a) *Psal. 43. ad Oceanum.*
(b) *In opere imperf. Genes. ad Literam Cap.* XII.

operiebat, in alveos, et cavitates terræ ipsius congregata est, sicque in multis partibus discooperta terra, apparuit arida; atque jussu Dei protulit herbas, plantas, atque arbores, et Paradisus terrestris, consitus fuit.

Quarta die ex corpore lucido, Solem, Lunam, et Stellas condidit Deus.

Quinta die ex aquis Omnipotens Deus pisces, et aves eduxit (*c*).

Sexta die produxit animalia omnia terrestria quadrupedia, et reptilia. Inde creavit hominem, Adam nempe, ad imaginem et similitudinem suam, anima spirituali, et corpore compositum, ex cujus dormientis latere, ablata costa, ex ea mulierem, Evam nempe, formavit ipsi Adæ consortem (*d*).

CA-

(c) *Hinc Ecclesia in hymno Feriæ V. ad Vesperas canit.*

Magnæ Deus potentiæ.
Qui fertili natos, aqua
Partim relinquis gurgiti
Partim levas in aera
Demersa lymphis imprimens,
Subvecta Cælis erigens,
Ut stirpe ab una prodita,
Diversa repleant loca.

(d) *Vid.* Genesis *Cap. I.* Frassen *de Creaturarum corporalium etc. formatione.* Tournely *Tract. de opere sex dierum q. V. art. 2.* Boucat *Tomo II. de efficacia Omnipotentiæ Dei Dissert. III. art. 3.*

Caput II.

De primorum Parentum formatione, atque dotibus.

§: 228. INcredibile est quot errorum monstra circa primorum Parentum creationem pervulgata fuerint. Ex Mahumetanis Giafar Sadik, tres Adamos, nostrum Adamum prædecessisse asserit. Idipsum fere circa medietatem sæculi 17. docuerunt Præadamitæ, plures homines ante Adam fuisse dicentes. Philo Judæus, Simon Magus, aliique, Adami corpus ab Angelis efformatum fuisse tenent. Manichæi illud a principe materia; Beguardi, et Cathari vero a diabolo conditum esse dicunt. Julianus Augustus non unum hominem ab initio, sed plurimos simul cum Adamo extitisse ait. Origenes tandem, ut alios taceam, quæ de Opere sex dierum in Scripturis leguntur, non proprie, et literaliter, sed figurate, et mystice intelligenda esse putat. Nos, quæ catholice tenenda sunt, distinctis propositionibus exponemus.

Propositio I.

Adam quoad corpus, et animam, immediate a Deo conditus fuit.

§. 229. PRob. Nam Scriptura expressis verbis ait (*a*): *Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, et factus est homo in animam viventem*; Atqui per hominem de limo terræ intelligunt unanimiter Sancti Patres, atque Theologi, Adæ corpus, per spiraculum vero vitæ animam rationalem, atque spiritualem ejus corpori infusam; Ergo etc. (*b*).

Propositio II.

Ante Adamum, et Evam, nullus homo extitit.

§. 230. PRob. Adam sexto die ab incepta Mundi creatione conditus fuit; Si ergo aliquis alius homo ante Adamum ex-

(a) *Genesis Cap. II. v. 7.*
(b) *Vid. Suarez de opere sex dierum Lib. III. Cap. I.*

extitisset, vel extitisset ante Mundi creationem, vel in aliquo dierum creationis rerum fuisset creatus; Atqui neutrum dici potest; non primum, quia locus deerat, ubi homines habitarent; non secundum, quia solum sexta die dicitur Deum hominem creasse; Ergo etc. Deinde, si ante Adamum et Evam alii homines fuissent, Adam non fuisset solus, et facile inventum fuisset ei adjutorium simile sibi; neque defuisset qui terram operaretur; Atqui ex Sacra Scriptura (*a*); Adam erat solus, cum a Deo creatus fuit; Unde et dixit Dominus; *Non est bonum hominem esse solum*; *nec inveniebatur adjutor similis ejus*; imo ante ipsum (*b*): *homo non erat, qui operaretur terram*; Ergo etc. (*c*).

(a) *Genes. Cap. II. v.* 18.
(b) *Ibid. v.* 5.
(c) *Lege* Sgambati *de Theolog. Inst. Tomo V. Lib. X. Cap.* XI.

Propositio III.

Eva reapse ex Adæ costa efformata fuit.

§. 231. PRob. Quod Scriptura clarissimis verbis exprimit, indubia fide tenendum est; Atqui Scriptura Evæ formationem enarrans, apertissime dicit, eam ex Adae costa a Deo fuisse efformatam; Ergo etc. Prob. min. In Genesi legitur (*a*): *Immisit Dominus Deus soporem in Adam, cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus, et replevit carnem pro ea. Et ædificavit Dominus Deus costam quam tulerat de Adam, in mulierem etc.* Ergo etc. (*b*).

PRO-

(a) *Cap. II. v.* 21.

(b) *Vid.* Sgambati *Lib. X. de Theolog. Instit. Cap. VII.* Poncius *Disp. XVI q. III. Concl.* 3. Estius *in II. Sent. Disp. XVII.* §. *I.* Suarez *de opere sex dierum Lib III. Cap. II.*

PROPOSITIO IV.

Revera extitit Paradisus terrestris, in quo Adam, et Eva positi fuerunt.

§. 232. PRob. Nam ille locus revèra extitit, qui in Sacra Scriptura describitur distincte, atque dicitur a Deo plàntatus ab initio, consitus omni lingo pulchro visu, et ad vescendum suave, in medio habens lignum vitæ, lignumque scientiæ boni, et mali, irrigatus a fluvio, qui de loco voluptatis egrediebatur, etc. Atqui talis est Paradisus terrestris etc., uti patet ex Genesi (*a*); Ergo etc. (*b*).

(a) *Cap. II. v. 16. et seq.*

()b *Vid. laud.* Sgambati *ibid. Cap. VI.* Ponciu *diso. XVI. q.* 4. Estius *in. II. Sent. Diss. XVII* §s *XVI.* Bellarminus *Lib. unico de grat. primi hominis Cap* X. Suarez *de opere sex dierum Lib. III. Cap. VI.*

PROPOSITIO V.

Quæ de primorum Parentum tentatione, et lapsu narrat Scriptura, in sensu proprio accipienda sunt.

§. 233. Prob. Moyses Mundi creationem, hominumque primorum formationem, et omnia quæ eis acciderunt historice narrat; Atqui quod historice narratur, literaliter non allegorice accipiendum est; Ergo quæ de etc. Hinc S. Augustinus Librum Genesis exponens, cum præmisisset textum, in quo narratur Evæ tentatio, et tam ipsius, quam viri lapsus, ait (*a*): » Antequam hujus propositæ Scri-
» pturæ textum ex ordine pertractemus,
» admonendum arbitror, quod jam me et
» alibi in hoc opere memini prælocutum,
» illud a nobis flagitandum, ut ad pro-
» prietatem literæ defendatur, quod ge-
» stum narrat ipse, qui scripsit (*b*) «.

Quæres: *An primi Parentes a Deo conditi fuerint immortales?*

§. 254.

(a) *Lib. XI.*

(b) *Vid.* Poncius *Disp. XVIII. q.* 1. Estius II. Sent. *Disp.* XXI. §. 1. *et seq.* Suarez *ut supra Lib. IV. Cap. I.*

§. 234. ℟. Primi Parentes mortales, quidem conditi fuerunt, at si perseverassent in statu innocentiæ, Dei beneficio non erant morituri. Quare immortalitas, eorum, non erat naturalis conditio, sed gratiæ beneficium (Tomo I. §. 221. et seq.). Optime Præceptor Subtilis (*a*): » Concedo, quod primus Parens habuit » potentiam ad mori, ista tamen potentia non fuisset redacta in actum, et sic » poterat non mori «. Ita communiter etiam omnes Theologi.

Quæres: *Qua ratione Adamus, ejusque posteri fuissent immortales, si Adam non peccasset?*

§. 235. ℟. Si Adam non peccasset, tam ipse, quam ejus posteri fuissent immortales, non quidem per donum Dei intrinsecum, sed per providentiam Dei extrinsecam. Nam homo, conditione suæ naturæ, mortalis a Deo conditus fuit (§. 220.). Immortalitas ergo primis parentibus donum Dei erat, non intrinsecum illis, quo mortem effugerent, sed extrinsecum, quo a morte præservarentur. Et sane ex S. Augustino (*b*): Sicut vesti-

 men-

(a) *II. Sent. dist.* XIX.
(b) *Lib. I. de peccat. mer. Vid. Dupasquier summa*

menta filiorum Israel attrita non sunt 40. annis per desertum, nec calceamenta pedum sunt vetustate consumpta, Deo supra id, quod illorum natura postulabat, toto illo tempore conservante: sic animali, et mortali corpori hominum in statu innocentiæ contulisse Deum statum quemdam, quo sine defectu annosum esset, quousque ad omnimodam immortalitatem perveniret.

Quæres. *Qua ratione homo in statu innocentiæ immunis erat a passionibus?*

§. 236. ℟. Homo in statu innocentiæ immunis erat a passionibus, quia appetitus sensitivus, seu pars ejus inferior, perfecte parti superiori animae subjiciebatur, et rationi, idque ex gratuito, et supernaturali Dei dono, quod nempe humanae naturae indebitum erat. Nam si ex dono naturae tunc homo liber, atque immunis erat a passionibus, etiam nunc talis esset, quia, uti docent Theologi, pura naturalia in homine remanserunt; Atqui talis modo non est; Ergo etc. Quare merito inter damnatus a Pio V., et Innocentio XIII. Michaelis Baji propotiones, haec recensetur: *Integritas primæ con-*

---

ma Theolog. Scotist. Tomo III. disp. II. q. V. concl. 2. Bellarminus *Lib. unico de gratia primi hominis Cap XI.*

conditionis non fuit indebita humanae naturae exaltatio, sed debita ejus conditio.

Caput III.

De gratia Adae primo parenti concessa.

§. 137. PEr gratiam hic supponimus Dei donum supernaturale, de quo Tractatu sequenti erit specialis sermo.

§. 238. Lutherus justitiam Adae originalem vere naturalem fuisse asserit. Idipsum fere sensit Calvinus. Michael Bajus nihil supernaturale in statu innocentiae statuendum esse affirmat. Iansenius vero junior, supernam gratiam, creaturae rationali innocenti, atque ideo Adae in prima sui conditione debitam esse inquit: Hinc Paschalis Quesnellus Baji, et Jansenii sectator asserere non dubitavit, gratiam Adami esse sequelam creationis, atque naturae sanae et integrae debitam. Theologi Catholici his omnibus adversantur, solummodo discrepant inter se in assignando tempore, quo Adam gratia supernaturali condecoratus fuit. Alii volunt

lunt gratia donatum fuisse in ipsa sui creatione, alii post creationem. Hoc autem fidei non officit (*a*).

Propositio I.

Adam ante lapsum gratia sanctificante præditus erat.

§. 239. Prob. Nam ex Concilio Tridentino (*b*): *Si quis non confitetur primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradiso fuisset trangressus, statim sanctitatem et justitiam, in qua constitutus fuerat amisisse, anathema sit.* Ergo Adam ante lapsum gratiam sanctificantem habebat; si enim non habuisset, nihil amisisset. Adeoque etc.

Pro-

(a) Gener. *Parte II. Tract. I. Lib. III.* §. 171.
(b) *Sess. V.*

Propositio II.

Communior sententia est, Adamum in gratia sanctificante conditum fuisse.

§. 240. Prob. ex Scripturis. In Ecclesiaste (*a*) habetur: *Hoc inveni, quod fecerit Deus hominem rectum*; ac per hoc voluntatis bonae, subdit Augustinus (*b*): *Non enim rectus esset, bonam non habens voluntatem*.» Deus ergo fecit hominem rectum, concludit a Lapide (*c*), quia » in ipso creationis momento Adamo gratiam sanctificantem infudit, eumque » justitia originali vestivit «. Quare Apostolus ad Ephesios scribens, eos hortatur dicens (*d*): *Renovamini spiritu mentis vestrae, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, et sanctitate veritatis*. Igitur etc. (*e*)

Pro-

(a) *Cap. VII. v. 30.*
(b) *Lib.* XIV. *de Civit. Dei Cap.* IX.
(c) *In hunc loc.*
(d) *Cap. IV.*
(e) *Vid.* Suarez *de Opere sex dierum Cap. XVIII.*

Propositio III.

Immunitas a miseriis, et morte, necnon gratia, qua mereri poterat æternam beatitudinem, in Adamo non fuerunt humanæ naturæ conditiones, et proprietates, sed potius dona eidem humanæ naturæ indebita.

§. 241. Prob. Nam poterat Deus Adamum condere miseriis hujus vitæ obnoxium, ut nempe frigus, calorem, sitim, famem, laxitatem, etc. persentiret; Ergo si talem còndidit, ut ab iis miseriis fuerit immunis, id ejus donum fuit, et quidem humanæ naturæ indebitum; unde et peccando amisit. Deinde: ex praecipuis Adami miseriis potior est mors; Sed immunitas a morte non fuit conditio humanae naturae, sed beneficium et gratia conditoris (§. 234.); Ergo etc. Tandem si gratia in Adamo ad beatitudinem aeternam consequendam fuisset humanae naturae conditio, ea post lapsum in Adamo mansisset, *cum*, sicut ait S. Thomas (*a*), *etiam in Dæmonibus data naturalia post peccatum permanserint.*

(a) *Parte I. q.* 95. *art.* 1.

rint; Atqui non permansit; Ergo etc. Hinc jure a Summo Pontifice Clemente XI. damnata fuit haec Quesnelli propositio: *Gratia Adami est sequela creationis, et erat debita naturæ sanæ et integræ.*

Caput IV.

De primorum Parentum peccato: ejusque propagatione, et effectibus.

§. 242. PRimum hominem a Deo miris donis supernaturalibus condecoratum, invidia diaboli peccasse, atque ideo mala innumera incurrisse, dogma Fidei Catholicae est inconcussum; quodnam vero fuerit ejus peccatum, quosque effectus produxerit, in disquisionem vocatur. Doetor Subtilis putat primum Adæ peccatum fusse inordinatum ejus amorem; non quidem concupiscentiae, sed amicitiæ erga suam uxorem. S. Thomas cum suis docet, peccatum illud fuisse superbiam. Utraque opinio suis fulcitur probationibus tum ex Sacra Scriptura, cum ex Sanctis Patribus petitis. Pelagiani, Albigen-

ses,

ses, Anabaptistae, et alii volunt Adami, peccatum in posteros non transfundi; alii e contra ita illud in omnes ejus posteros traduci sustinent, ut nequidem BB. Virgo, singulari privilegio, fuerit ab illo immunis. Joannes Oecolompadius, Martinus Lutherus, Joannes Calvinus, Laurentius Valla, aliique tenent per Adae peccatum extinctum omnino fuisse liberum arbitrium. Pelagiani contra, liberum arbitrium in Adae posteris æque sanum, validum, perfectum, atque felix esse affirmant. Quid sentiemus, ex sequentibus patebit.

PROPOSITIO I.

Admodum probabile est, primum Adæ peccatum fuisse inordinatum ejus amicitiæ amorem erga uxorem.

§. 243. PRob. Illud fuit primum Adae peccatum, quo ille primo ductus divinum praeceptum transgressus est; Atqui Adam amore uxoris suae ductus, pomum vetitum degustavit, et Dei praeceptum transgressus est; Ergo etc. Prob. min. Arguens Deus Adam de patrata culpa, et intero-

rogans quare pomum vetitum gustasset, respondit Adam (*a*): *Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, et comedi*; Ergo Adam etc. Adeoque etc. Deinde illud fuit primum Adae peccatum, ob quod ipse a Deo punitus fuit; Atqui de inordinato amore erga suam uxorem fuit a Deo punitus; dixit namque illi Deus (*b*): *Quia audisti vocem uxoris tuae, et comedisti etc.* Ergo etc.

§. 244. Prob. 2. Auctoritate S. Augustini, qui Adae primum peccatum inordinatum amicitiae amorem erga suam uxorem, pluribus in locis fuisse docet. Sane in libro VI. de Civitate Dei (*c*): » Credendendum est, inquit, illum virum » suae faeminae, uni unum, hominem » homini, conjugem conjugi ad Dei le» gem transgrediendam, non tanquam » verum loquenti credidisse seductum: » sed sociali necessitudine paruisse »: et » Libro XI. de Genesi ad literam (*d*), ait: » Noluit Adam Evam contristare, » quam credebat posse sine suo solatio » con-

(a) Genes. *Cap. IV. v.* 12.
(b) *Ibid. v.* 17.
(c) *Cap.* XI
(d) *Cap. XLII.*

» contabescere, si ab ejus alienaretur » animo, et omnino illa interire discor- » dia: non quidem carnis victus concu- » piscentia, quam nondum in membris » suis senserat, sed amicali quadam be- » nevolentia, qua plerumque fit, ut of- » fendatur Deus etc.

Dices. *Initium omnis peccati est superbia* (*a*); Ergo primum Adae peccatum fuit superbia; adeoque falsa propositio.

§. 245. ℟. Superbia non ideo initium omnis peccati dicitur, quia fuit primum Adae peccatum, sed aliis de caussis (*b*), praesertim, ut omne peccatum de ipsa, ait S. Fulgentius (*c*), tan- » quam de radice pullulare monstretur, » quae multiplici modo miseris inferens » mortem, publico certamine carnales de- » jicit: spirituales vero, si quos incau- » tos invenerit, occultiore conflictu pro- » sternit. Hinc scripsit S. Prosper (*d*): » Nullum peccatum fieri potest, potuit, » aut poterit sine superbia: siquidem nil » aliud est omne peccatum nisi contem-

» ptus

(*a*) Ecclesiast. *Cap.* X. *v.* 15.
(b) *Vide a Lapide in hunc loc.*
(c) *Epist. III. ad Probam.*
(d) *Lib. III. de vita contemplat. Cap. VI. v.*

» ptus Dei »; et S. Gregorius Papa (*a*): » Vitiorum, ait, regina superbia, cum » devinctum plane cor caeperit, illud » septem principalibus vitiis, quasi qui» busdam suis ducibus devastandum tra» dit «; Quod si ad peccatum primorum Parentum referre volumus dictum illud Ecclesiastici, adhuc etiam contra thesim non militat, quippe intelligi potest, et optime explicari de primo peccato Evae, quod revera superbia fuit; Hinc legitur de Eva (*b*): *A muliere initium factum est peccati*.

Dices iterum. Multi Patres, atque Theologi docent, Adae peccatum fuisse superbiam; Ergo etc.

§. 246. Optime docent Patres, atque Theologi, Adae peccatum, ut sic acceptum, fuisse superbiam. Nam Adamus ne uxori, cum qua erat una caro, contradiceret, cibum vetitum comedit; sicque seipsum, et proprium commodum anteposuit Dei praecepto. Insuper peccavit inobediendo, et sic peccando apostatavit a Deo; peccatum ergo ejus superbia fuit quoque; nam apostatare a Deo initium superbiae

r est

(a) *Lib. III. Moralium Cap. IV.*
(b) *Eccl. Cap. XXV. v. 33.*

est (*a*). Hic autem non disputatur, an Adam peccaverit quoque superbia; sed an primum ejus peccatum fuerit superbia: primum concedimus, secundum negamus; et jure, quia nullum ad superbiendum motivum Adae, quemadmodum Evae propositum fuit, quod ad esum pomi eum impelleret; et dato quod fuerit etiam illi propositum, nihil ei obfuisse dicendum est, quia constat, non fuisse sicut Eva in praevaricatione seductum (*b*); neque ita stupidus erat Adam, ut promissis a Serpente suæ uxori factis staret, sicque seduceretur; habebat namque ante oculos experimentum falsitatis illorum in eadem sua uxore, quæ pomum comederat, neque interim in deam conversa erat, aut novam, atque aliquam Divinam scientiam adquisierat (*c*).

PRO-

(a) Ecclesiast. *Cap. X. v.* 15.
(b) *Epist. I. ad Timoth. Cap. II. v.* 41.
(c) *Vid.* Dupasquier *Tomo III. Disp. IV. q.* 2. *Concl.* 2.

PROPOSITIO II.

Adæ peccatum in ejus posteros transfunditur.

§. 247. PRob. 1. ex Scriptura. Ac primo luculentissimum est illud Davidis testimonium (*a*): *In iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea*. Deinde ad Romanos scribens Apostolus (*b*), ait: *omnes peccaverunt, et egent gloria Dei*; et ad Corinthios (*c*): *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt*; et ad Ephesios (*d*): *eramus natura filii iræ*. Ex quibus sic: Si Adæ peccatum in posteros non transfunderetur, nemo in peccatis conciperetur; non omnes peccarent, nec omnes per peccatum mortui dici possent; neque tandem nos essemus filii iræ natura, sed propria actuali culpa; Atqui oppositum ex adductis auctoritatibus constat; Ergo etc. Sed et expressis verbis veritatem hanc laudatus A-

 po-

(a) *Psal.* 50.
(b) *Cap. III. v.* 23.
(c) *Epist. II. Cap. V. v.* 14.
(d) *Cap. II. v.* 3.

postolus docet, dicens (*a*): *Per unum hominem peccatum intravit in Mundum, et per peccatum mors, ita et in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt*. Quid clarius? Ergo etc.

§. 248. Prob. 2. ex Conciliis. Concilium Arausicanum II. hæc habet (*b*): *Si quis soli Adæ prævaricationem suam, et non ejus propagini asserit nocuisse, anathema sit*. Concilium vero Tridentinum supradicto canoni Arausicani Concilii subjungit (*c*): *Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine unum est, et propagatione, non imitatione transfusum in omnibus inest, unicuique transfusum .... per aliud remedium asserit tolli, quam per meritum unius Salvatoris etc., anathema sit* (*d*).

Ob-

(a) *Ad Roman. Cap. V. v. 12.*

(b) *Canone 2.*

(c) *Sess. V. Can. 2.*

(d) *Ab hac autem generali lege transfusionis peccati originalis excipienda est Sanctissima, atque dignissima Virgo Maria. Hæc namque licet Adæ filia secundum carnem, singulari tamen Dei privilegio Adæ culpam non contraxit, sed pura, sancta, & ab omni labe immunis semper fuit; ab ipso primo instanti Conceptionis suæ, nedum a macula originali præservata, sed insuper gratia plena, quod & olim innuerat Tridentina Synodus Sess. V. dicens*: Non esse suæ intentionis comprehendere in hoc Decreto, ubi de peccato originali agi-

Objic. 1. Apud Ezechielem legitur (a): *Anima quæ peccaverit ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris etc.* Ergo Adæ peccatum in ejus posteros non transfunditur.

§. 249. ℟. Dist. sensum auctoritatis, Anima etc. iniquitatem personalem, conced. ans., iniquitatem communem, n. ans, et consm. Iniquitas Adæ non fuit iniquitas mere personalis ut ipsi soli noceret, sed fuit communis. Cum namque Adam a

 Deo

agitur, Beatam, & Immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem, *& nunc, nedum Theologi omnes tuentur, sed & Ecclesia ipsa Catholica approbat, ubique terrarum festum Conceptionis Immaculatæ Virginis Mariæ celebrando. Et sane. si Virgo Maria vitam nobis præparavit, quomodo ipsa subdita mortis? Si Æterni Patris Filium, qui est candor lucis æternæ, speculum sine macula, & sol justitiæ edere debebat illuminare his qui in tenebris, & umbra mortis sedebant, quomodo tenebrosa, & maculata parens? Si fructum benedictum ex se producere debebat, quomodo venenata planta? Si unica sponsa Dei, quomodo ancilla diaboli? Si columba candida & pura, quomodo nigra cornix? Heus præ rabie fremat antiquus ille coluber Evæ seductor, & venenatum evomat pomum, intemeratoque Virginis pede contritum habens caput, tartara nigra petat. Decuit siquidem, decuit Virginem ea puritate nitere, quá major sub Deo nequit intelligi? Decuit; Deus autem non fecit? fecit utique, quia potuit ut omnipotens, scivit ut sapiens, voluit ut amator Mariæ, & præ aliis in privilegiis, & dignitate distinxit. Unde & læti canimus.*

In Conceptione tua Virgo Immaculata fuisti.
Ora pro nobis Patrem, cujus Filium peperisti.

(a) *Cap. XVIII. v. 20.*

Deo constitutus fuerit omnium hominum caput, et humani generis procurator, sicut ex pacto Divino, in eo omnium hominum voluntates continebantur, ita ut omnes ejus posteri essent unum cum eo; ita peccante Adamo, omnes in eo peccaverunt.

Objic. 2. » Non peccat infans qui na-
» scitur, cum electionis non sit capax:
» non peccat qui generat, . . Non pec-
» cat qui condidit; Per quas ergo rimas,
» inter tot præsidia innocentiæ, peccatum
» fingis ingressum » ait Julianus?

§. 250. ℟. Per unum hominem peccatum intrasse in Mundum. Unde S. Augustinus, *quid quæris*, inquit Juliano (*a*): *Quid quæris latentem rimam, cum habeas apertissimam januam? Per unum hominem, ait Apostolus, peccatum in hunc Mundum intravit* (*b*).

PRO-

(a) *Lib. 2. de Nuptis & concup. Cap.* 22.

(b) *Vid. plura apud* Bellarminum *Tomo IV. Lib. IV. de ſtatu peccati Cap. III.* Dupasquier *Tomo III. Diſput. V. q.* 1. Henno *De peccatis actualibus Diſp. III. q.* 1.

Propositio III.

Peccatum originale per hoc in omnes posteros Adæ traducitur, quod per naturalem viam generationis humanæ in ipso suæ conceptionis momento fiunt homines, et filii naturales ejus tanquam capitis sui ex Dei decreto constituti cum debito habendi justitiam originalem.

§. 251. PRobatur 1. ex Concilio Tridentino (*a*), in quo habetur: *revera homines, nisi ex semine Adæ propagati nascerentur, non nascerentur injusti; cum ea propagatione per ipsum dum concipiuntur, propriam injustitiam contrahant*. Ergo etc.

§. 252. Prob. 2. ex Augustino, qui (*b*) » ait, ideo illos, idest homines, expertes non » esse delicti, quia de illa commixtione » sunt nati, quæ sine pudenda libidine » non potest etiam, quod honestum est » operari. Dixit hoc etiam, subjungit » idem S. Doctor, beatissimæ memoriæ » Ambrosius Ecclesiæ Mediolanensis Epi-

r 4 » sco-

(a) *Sess. VI. Cap. III.*
(b) *Lib. II. de Nuptiis, & Concup. Cap. V.*

» scopus, cum Christi carnalem nativita-
» tem ideo diceret expertem esse delicti,
» quia conceptus ejus utriusque sexus
» commixtione est expers: nullum autem
» hominum esse sine delicto, qui de illa
» commixtione conceptus est «; Ergo peccatum originale etc.

Propositio IV.

Per Adæ peccatum extinctum non fuit liberum hominis arbitrium.

§. 253. Prob.: Liberum arbitrium est potentia, vel facultas, qua homo positis omnibus ad agendum requisitis, potest agere et non agere; agere hoc modo potius quam alio; Atqui in præsenti statu naturæ lapsæ hanc facultatem habet homo; Ergo etc. Prob. min.: In Sacra Scriptura dat Deus hominibus facultatem eligendi quod placet sive bonum, sive malum, sive vitam, sive mortem: *Optio vobis datur*, legitur apud Josue (*a*): *eligite hodie quod placet*; *Testes invoco Cœlum et terram*, ajebat Moyses filiis Israel (*b*), *quod*

(a) *Cap. XXIV. v.* 15.
(b) *Deuteronom. Cap. XXX. v.* 19.

quod proposuerim vobis vitam et mortem, benedictionem, et maledictionem. Elige ergo etc.; et in Libro Numerorum idem Moyses inquit (a): *In arbitrio viri erit ut faciat, sive non faciat*. Quare laudatur in Ecclesiastico (b) vir bonus, ex quo *potuit transgredi, et non est transgressus, facere mala, et non fecit*. Ergo etc.

§. 254. Prob. 2. ex Concilio Tridentino, in quo ita statutum legitur (c): *Si quis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum, et extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, imo titulum sine re, figmentum denique a Satana invectum in Ecclesiam, anathema sit*.

Dices 1. Apostolus ait (d): *Deus operatur omnia in omnibus*; Ergo liberum arbitrium non habemus.

§. 255. ℟. Dist. ans.: Deus etc.: sine cooperatione nostri liberi arbitrii, n. ans. secus conc.; ergo etc. n. consm. Deus utique omnia in nobis operatur, quia nihil, quod sit æternæ vitæ meritorium sine

(a) *Cap. XXX. v. 14.*
(b) *Cap. XXXI. v. 10.*
(c) *Sess. VI. Canone V.*
(d) *Epist. I. ad Corinth. Cap. XII. v. 16.*

ne ipso nedum efficere, sed nec cogitare quidem possumus. At non solus operatur, sed cum nostra libera cooperatione. Quare bona opera et nostra dicuntur, et Dei; Dei, quia Deus operatur omnia in omnibus, nostra vero, quia Deo cooperamur; necnon vita æterna, quæ bona opera consequitur, gratia Dei dicitur a citato Apostolo (*a*), et simul corona justitiæ (*b*); gratia utique Dei, quia sine Dei adjutorio non comparatur; corona vero justitiæ, quia est merces quam justus judex Deus reddit amicis suis ob labores liberæ cooperationis auxiliis gratiæ suæ.

Dices 2. S. Augustinus aperte testatur, liberum arbitrium, Adæ peccato, in homine penitus fuisse extinctum; ait siquidem (*c*): *Libero arbitrio male utens homo et se perdidit, et ipsum*; Ergo etc.

§. 256. ℟. S. Augustinus non loquitur ibi de libero arbitrio quoad vires naturales, sed quoad supernaturales; nec dicere vult, liberum hominis arbitrium per culpam fuisse penitus extintum, sed non esse nunc in hominibus quale fuit in Adamo innocente. Audiatur Augustinus ipse, qui sei-

(a) Roman. *Cap. VI. v.* 23.
(b) *Epist. II. ad Timoth. Cap. IV. v.* 8.
(c) *In Enchiridio Cap. XXX.*

seipsum clare explicat dicens (*a*): » Quis » nostrum dicat, quod primi hominis pec- » cato perierit liberum arbitrium de hu- » mano genere ? Libertas quidem perit » per peccatum, sed illa quæ in Paradi- » so fuit habendi plenam cum immortali- » tate justitiam; propter quod natura hu- » mana, divina indiget gratia, dicente Do- » mino: si vos filius liberaverit, tunc ve- » re liberi eritis: utique liberi ad bene » justeque vivendum. Nam liberum arbi- » trium usque adeo in peccatore non pe- » riit, ut per illud peccent, maxime o- » mnes, qui cum delectatione peccant. Quare idem Augustinus pluries dixit, hominis arbitrium, per peccatum fuisse infirmatum, ac sauciatum, non vero totum amissum, penitusque deletum. Quid clarius (*b*)?

Quæres. *Qua ratione vires arbitrii, et cognitiones attenuatæ sint?*

§. 257. ℟. Hac ratione per culpam Adæ originariam vires arbitrii attenuatæ fuerunt, quia amiserunt illa bona, quibus in statu innocentiæ primus homo præditus erat.

Adam

(a) *Lib. I. contra duas Epist. Pelag. Cap. 2.*

(b) *Vid.* Becanus *Tomo I. Operum Parte II. Theolog. Scholast. Tract. I. Cap. II. Et in* Manuale *Lib. III. Cap. III. n. 7.*

Adam namque tria supernaturalia dona habebat; gratiam nempe, et charitatem, justitiam originalem, et corporis incorruptionem, seu immortalitatem. Per gratiam et charitatem, homo reddebatur justus, et Deo gratus; per justitiam originalem, carnis, et appetitus sensitivi rebellio domabatur, et uterque rectæ rationi subjiciebatur; per immortalitatem, et incorruptionem excludebantur ab eo omnis læsio, et corporis defatigatio. Porro hæc dona peccando perdidit Adam; quare non solum non potuit opera supernaturalia, et æternæ vitæ meritoria præstare, ad quæ requiritur gratia, sed nec etiam tam facile et commode ea exercere, quæ moralia sunt et civilia, ad quæ gratia non requiritur. Deperdita enim justitia originali lex carnis cœpit vigere in homine, legi mentis contraria; concupiscentia carnis adversus spiritum, et spiritus adversus carnem, qua fit ut non quod bonum vult, agat; sed quod aversatur malum, faciat, dominari cœpit: deperdita immortalitate, atque incorruptione cœperunt organa corporis destrui, atque fatigari (*a*).

Quæ-

(a) *Vid.* Bellarminus *Tom. IV. Cont. III. Generali de Reparatione Gratiæ parte I.*

Quæres . *In quo consistat originale peccatum ?*

§. 258. ℟. Originali peccato *nihil est*, ajebat Augustinus (*a*), *ad prædicandum notius* , *nihil ad intelligendum secretius*; Quare non una est de ejus natura Eruditorum sententia. Lutherani, et Calvinistæ , Peccatum originale , nihil aliud formaliter esse dicebant quam concupiscientiam habitualem , seu peccati fomitem . At fides oppositum docet , et jure quidem . Nam si hoc est , cum per Sacramentum Baptismi peccatum originale tollatur , tolleretur utique concupiscentia , et fomes peccati ; Atqui post Baptismum remanet; Ergo etc. Volunt alii cum Gregorio Ariminensi , Gabriele , et Gulielmo Parisiensi , carnem Adæ peccato infectam inficere et ipsam animam; At si hoc esset , homo post Baptismum in anima , aut in corpore experiretur aliquam qualitatem , quam antea non experiebatur ; hoc autem est falsum ; Ergo etc. Contendunt alii cum pluribus Thomistis, peccatum originale consistere in privatione justitiæ originalis ; At subtractio justitiæ originalis pæna est peccati originalis , et illius effectus , non vero peccatum ipsum originale, do-

(a) *Libro de Moribus Ecclesiæ Cap. XVI.*

docente D. Thoma (*a*): *subtractio originalis justitiæ habet rationem pœnæ*. Alii alia excogitarunt ut hanc solverent quæstionem; Sed cui potius adhærendum sit nos nescire ingenue fatemur. Nihilominus:

℟. 2. Peccatum originale formaliter non est aliud quam ipsemet reatus peccati Adæ manens in posteris habitualiter, quoad effectum constituendi eos filios iræ perinde ac si actu peccatum illud committerent. Nam peccatum originale est illud ipsum, quod per Adam est introductum in Mundum, dicente Apostolo (*b*): *Per unum hominem peccatum intravit in Mundum*; Atqui non aliud peccatum Adam in Mundum invexit, quam peccatum suum, adfirmante eodem Paulo, quod in Adam omnes peccaverunt; Ergo peccatum originale est ipsemet reatus peccati Adæ, non quidem actualis, sed manens in posteris habitualiter etc. (*c*). Quod et Tridentina Synodus haud obscure confirmare videtur verbis illis (*d*): *Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam*, *quæ*

(a) *1. 2. q. 48. art. 5.*
(b) *Roman. Cap. V. v. 12.*
(c) *Vid.* Dupasquier *Tomo III. Disp. V. Concl. 3.* Henno *Tract. I. de Peccatis actual. Disp. III. q. 2.*
(d) *Sess. V. Can. V.*

quæ in Baptismate confertur , reatum originalis peccati remitti negat ; aut etiam asserit, non tolli totum id quod veram , et propriam peccati rationem habet ; sed illud dicit tantum radi , aut non imputari , anathema sit . Sane si in Baptismate remittitur reatus peccati originalis , si tollitur omne id quod habet rationem veram , et propriam peccati , proculdubio peccatum originale formaliter etc.

Quæres . *Utrum homo condi a Deo potuerit qualis nunc nascitur , concupiscentiæ , ad bene agendum difficultati , et ignorantiæ subjectus* .

§. 259. ℟. Adfirmative . Nam quod in primo homine non fuerit concupiscentia ; deordinatio nempe illa in membris , qua fit ut caro adversus spiritum pugnet, et spiritus adversus carnem , sed caro perfecte spiritui subjiciebatur , et spiritus Deo ; quod in eo ad bene agendum difficultas non fuerit, quemadmodum est in nobis , id ei præstabatur a justitia originali (§.236.) ; Quod tandem ei scientia fuerit, id fuit ex conditoris largitate, qui (*a*) *creavit illis* , nempe primis parentibus , *scientiam spiritus , et sensu implevit cor il-*

(a) Ecclesiastici *Cap. XVI. v. 6.*

illorum; Jam vero tam justitia originalis, quam scientia infusa dona Dei gratuita fuerunt, et non naturæ humanæ debita (§. 241.); Ergo etc. Id aperte docet D. Thomas dicens (*a*) : » Poterat » Deus a principio quando hominem condidit, etiam alium hominem de limo » terræ formare, quem in conditione suæ » naturæ relinqueret; ut scilicet mortalis, » et passibilis esset, et pugnam concupi- » scentiæ ad rationem sentiens, in quo » nihil humanæ naturæ derogatur, quia » hoc in principiis naturæ consequitur. » Quare S. Augustinus (*b*) : Gratia Dei » magna erat in Adamo, inquit; ubi terrenum et animale corpus bestiale libi- » dinem, effrænem scilicet concupiscen- » tiam non habebat « . Hinc inter alias propositiones Michaelis Baji; quæ ab Ecclesia proscriptæ fuerunt, legitur sequens, quæ est 55. *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur*.

Quæres. *Num possibilis saltem sit status puræ naturæ, in quo scilicet concupiscentia desit, nec sint humanæ mentis vires attenuatæ*.

§. 260.

(a) *Quod.* I. a. 8. 2. *Dist.* 31. *q.* 1. *v.* 1.
(b) *Lib. I. contra Julian. Cap.* 17.

§. 260. ℟. Impossibilis non fuit status puræ naturæ, at non extitit unquam, neque stante actuali rerum ordine, de ordinaria Dei potentia poterit esse aliquando. Nam si Deus poterat hominem condere qualis nunc nascitur (§. 259.), a fortiori hominem condere poterat absque concupiscentia, et viribus integris, quod et probatum est illis, qui volunt Adam in gratia santificante creatum non fuisse. Hic autem status nec extitit, nec erit aliquando extiturus. Non extitit, quia Adam in gratia sanctificante conditus fuit (§. 240.), non erit, quia per legem transfusionis peccati originalis, nullus, de filiis Adæ sine speciali Dei privilegio, et potentia extraordinaria, a peccato originali immunis nascitur, et consequenter omnes cum concupiscentia, et viribus attenuatis nasci debent (*a*).

(a) *De Opere sex dierum, & de primorum Parentum formatione, dotibus, & miseriis fusius agunt Dionisius Petavius Tomo III. Teologic. Dogmat. Robertus Bellarminus Tomo II. Controverf. Franciscus Suarez Tomo II. Summæ Theolog. P.II. Fraffen Tomo IV. edit. in 4. Berti Lib. LX XII.*

TRACTATUS V.

De Divina Gratia.

Esto per culpam primus Homo a Deo recesserit, Deus tamen, qui dives est in misericordia, visitavit quidem in virga iniquitatem ejus, et in verberibus peccatum ejus, misericordiæ tamen suæ oculos non avertit ab eo; sed memoratus facturæ præcellentis dexteræ suæ, ei non defuit auxilio suo, et eduxit illum a delicto, sibique reconciliatum, æterna salute donavit. Et quod misericordiam ejus magis commendat, in omnes nos illius posteros divitias bonitatis suæ adeo diffudit, ut gratia liberati a peccato, divinæ ipsiusmet naturæ consortes efficimur. O mira Dei benignitas, et dignatio! Quis intellectus quanta ea sit capere sufficiet? Quis loquetur potentias Domini, quibus impios justificat, et de vasis iræ facit vasa misericordiæ? De hoc nihilominus Dei effusissimæ charitatis dono, de Gratia nempe, tractatum habere debemus. At quomodo? Ipsa Dei gratia illustrati, corroborati, et potenter in omnibus adjuti.

Ca-

Caput I.

De varia Gratiæ acceptione, atque divisione.

§. 261. GRatiæ nomen ad plura significanda usurpari solet. Aliquando enim accipitur pro corporis venustate, aut quadam in tractando comitate; Unde (*a*) dicitur: *Fallax gratia*, *et vana est pulchritudo*. Aliquando sumitur pro elegantia, et concinnitate sermonis, veluti cum dicitur (*b*): *Diffusa est gratia in labiis tuis*. Aliquando usurpatur pro amore, benevolentia, favore, unde aliquis alteri est acceptus; hoc sensu dicitur (*c*): *Noe invenit gratiam coram Domino*; et Esther (*d*) dixit Regi Assuero: *Si inveni in conspectu regis gratiam*; Aliquando accipitur pro remuneratione, aut agnitione beneficii sive re, sive voce facta. Hac ratione dixit David (*e*): *sed et ego reddam gratiam*. Aliquando tandem, ut cæte-

(a) *Proverb. Cap.* XXXI. *v.* 30.
(b) *Psal.* 44. *v.* 3.
(c) *Genes. Cap. VI. v.* 8.
(d) *Cap. V. v.* 8.
(e) *Lib. II. Reg. Cap. II. v. 6.*

tera mittam, usurpatur pro dono mere gratuito, quod ut merces præcedentibus operibus a Deo non rependitur. Atque hoc pacto gratia hic accipitur a Theologis, et Patribus; atque hoc in sensu eam nos accipiemus.

§. 262. Porro gratia hæc dupliciter considerari potest; *strincte* nempe vel *proprie*, et *late*, et *improprie*. Late sumpta est quodvis naturale donum homini a Deo gratis concessum. Hinc gratiæ sunt creatio, conservatio, mens, liberum arbitrium, vita, valetudo, indoles bona, memoria felix, ingenium acre etc. Atque hanc gratiam necessariam admittebat Pelagius. *Gratia* vero stricte sumpta, de qua tantum dicturi sumus, *est donum quodcumque supernaturale, hominibus a Deo gratis concessum, intuitu meritorum Christi Redemptoris, in ordine ad salutem æternam*.

§. 263. Majoris claritatis gratia explicetur definitio. Primo namque dicitur *Donum*, quia convenit cum aliis donis sive naturalibus, sive supernaturalibus in genere. 2. dicitur *supernaturale*; quia supra naturæ debitum, et exigentiam datur, et quia excedit omnem creaturarum virtutem, et ordinem. 3. dicitur *hominibus*; quia

ho-

homines (sicut etiam Angeli) sunt capaces æternæ vitæ . 4. dicitur *a Deo* ; quia Deus solus est caussa efficiens gratiæ ; 5. dicitur *gratis concessum* ; quia ex mera Dei bonitate, et liberalitate procedit ; scilicet sine ulla obligatione, et debito ex parte Dei, et sine ullo merito, et jure ex parte hominum ; *alioquin gratia jam non est gratia*, inquit Apostolus (*a*); 6. dicitur *intuitu meritorum Christi Redemptoris* ; quia gratiam omnem nobis Christus Dominus passione, et morte sua promeruit, et ipse est caussa tum efficiens gratiæ, qua Deus est ; tum meritoria, qua Christus est ; *Nec enim* (*b*) *aliud nomen est sub Cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri* . 7. tandem dicitur *in ordine ad vitam æternam*; quia omnia quæ pro nobis fecit Dominus Jesus Christus, et facere non cessat, ad hoc unum reducuntur ; *Ut* (*c*) *justificati gratia ipsius hæredes simus secundum spem vitæ æternæ* .

§. 264. Jam vero quod hæc gratia supernaturalis existat , nemo Catholicorum ignorat . Nam clamant Sacræ literæ pluri-

(a) Roman. Cap. XI. v. 6.
(b) Actorum Cap. IV. v. 12.
(c) Ad Titum Cap. III. v. 7.

ribus in locis (a) : *gratiam et gloriam dabit Dominus*; *Gratia* (b) *estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis, Dei donum est . Gratia Dei sum id quod sum* (c) , *et gratia ejus in me vacua non fuit etc.*

§. 265. Hæc autem gratia supernaturalis multipliciter dividitur. Et 1. in *æternam*, et *temporalem*. *Gratia æterna est charitas illa, qua Deus ab æterno, et ante Mundi constitutionem nos diligens prædestinavit, atque in filiorum adoptionem elegit.* Unde apud Jeremiam (d): *In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te* ; *Gratia vero temporalis est omne beneficium a Deo hominibus in tempore collatum*; uti vocatio, justificatio, etc. Unde Apostolus (e): *Quos vocavit, hos et justificavit etc.*

§. 266. Gratia hæc temporalis dividitur in *externam*, et *internam*; atque hæc insuper in gratiam *gratis datam* , et *gratum facientem*; et hæc gratia gratum faciens subdividitur in *gratiam habitualem*, et

(a) *Psal.* 85. *v.* 2.
(b) *Ad Ephes. Cap. II. v.* 8.
(c) *Epist. I. ad Corinth. Cap. XV. v.* 10.
(d) *Cap. XXXI. v.* 3.
(e) Roman. *Cap. VIII. v.* 30.

et *actualem*; et hæc rursus in *efficacem*, et *sufficientem*; quarum, sicuti, et aliarum gratiarum definitiones, cum de illis sermo erit, dabimus.

Caput II.

De Discrimine inter gratiam hominis innocentis, et hominis lapsi.

§. 267. Gratia Adæ concessa gratia *sanitatis* vocatur, quia tunc humana natura integra erat, atque sana, neque ullo morbo, aut malo affecta; contra vero gratia quæ homini post Adæ lapsum conceditur, gratia *medicinalis* dicitur, quia est veluti quædam medicina, curandis animæ infirmitatibus, ob originale peccatum, susceptis a Domino concessa. Unde et inter hanc, et illam discrimen quoddam esse nemo non videt (*a*).

§. 268. At quodnam sit discrimen istud, non una est Eruditorum sentententia. Martinus Lutherus, Joannes Calvinus, et Jansenius in hoc consistere dicunt discri-

 men

(*a*) *Consulatur* S. Augustinus *Lib. De corrept. & gratia Cap. XI.*

men inter gratiam homini innocenti collatam, et eam, quæ homini lapso donatur, quod illi homo poterat dissentire, huic vero non potest; ita ut ea posita, hominem operari necesse est. Theologi Catholici hanc sententiam detestantur, sed in tali discrimine adsignando, inter se non conveniunt, et unusquisque, salva fide, in suo sensu abbundat. Nos brevitatis gratia, omissis tricis, quæ necessaria sunt, paucis exponemus.

Propositio I.

Discrimen inter gratiam homini innocenti collatam, et illam, quæ homini lapso confertur non est in hoc, quod illi Adam dissentire poterat, huic nos cogimur assentiri.

§. 269. PRob. Hominis culpa, etsi maximum ejus arbitrio vulnus inflixit, illud tamen accepto vulnere, infirmum, ac sauciatum evasit, non autem extinctum fuit, ac omnino deperditum (§. 252.); ergo potest tam assentiri quam dissentire gratiæ; Adeoque etc. Deinde in Sacris literis laude dignus censetur ho-

mo ille, qui mala non fecit, et Dei legem non est trangressus; Quare? Quia forsan gratia Dei obstrictus fuit ad faciendum bonum, et Dei legem observandam? minime quidem: sed quia *potuit transgredi, et non est transgressus*: *facere mala, et non fecit*; Ergo tam homo in statu innocentiæ poterat gratiæ resistere quam nunc potest in statu naturæ lapsæ; Adeoque etc. Hinc jure Tridentina Synodus (*a*) hunc edidit Canonem: *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum, et excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se diponat, ac præparet, neque posse dissentire si velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passive se habere, anathema sit.*

(a) *Seſſ. VI. Can. IV.*

PROPOSITIO II.

In eo Gratia hominis innocentis ab illa hominis lapsi differre videtur, quod hæc abbundantior sit, potentior, et magis determinativa voluntatis ad bene agendum, Deumque caste diligendum; in qua ut perseveret homo eget iterata, eademque voluntati impressa Christi gratia, qua adhæreat Deo; Adam vero innocens talem non habuit gratiam, neque hujusmodi tam valido indigebat adjutorio ad perseverandum in bono.

§. 270. PRob. Nam 1. Gratia homini lapso concessa est abundantior; et sane ait Christus Dominus (a): *Ego veni ut vitam habeant, et abundantius habeant*. Et Apostolus ad Romanos scribens inquit (b): *Christus pro nobis mortuus est: multo igitur magis nunc justificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum*; et ibidem (c): *Ubi abundavit delictum superabundavit*

(a) Joann. *Cap. X. v.* 10.
(b) *Cap. V. v.* 9.
(c) *V.* 20.

vit et gratia. II. Gratia ista est potentior. Nam quo debilior est homo, et major difficultas ad bonum agendum in ordine ad salutem æternam, tanto potentior est gratia, qua adjutus bonum illud operatur; Jam vero homo lapsus, Adæ culpa sauciatus, debilior est effectus, et difficultatem magnam experitur ad bonum agendum; Ergo potentior gratia illi concessa fuit. Audiatur S. Augustinus (a): » Adam habuit Dei gra-
» tiam magnam, sed disparem. Ille in
» bonis erat, quæ bonitate sui condito-
» ris acceperat .... Sancti vero in
» hac vita ad quos pertinet liberationis
» hæc gratia, in malis sunt, ex quibus
» clamant ad Deum: *Libera nos a ma-*
» *lo*. Ille in illis bonis Christi morte
» non eguit, istos a reatu et hæredita-
» rio et proprio, illius Agni sanguis ab-
» solvit. Ille non opus habebat eo ad-
» jutorio, quod implorant isti cum di-
» cunt: *Video aliam legem in mem-*
» *bris meis repugnantem legi mentis*
» *meæ, et captivantem me in lege pec-*
» *cati, quæ est in membris meis: In-*
» *felix ego homo, quis me liberabit*
» *de corpore mortis hujus? Gratia Dei*
» *per*

(a) *Lib. de Corrept. & gratia Cap. XI.*

» *per Jesum Christum Dominum nostrum* : quoniam in eis caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem, atque in tali certamine laborantes ac periclitantes, dari sibi pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam poscunt. Ille vero nulla tali rixa a seipso adversus seipsum tentatus, atque turbatus, in illo beatitudinis loco sua secum pace fruebatur. Proinde etsi non interim lætiore, nunc veruntamen potentiore gratia indigent isti, etc. III. Gratia ista est magis determinativa ad bene agendum etc. Ita citatus Augustinus (*a*) : » subventum est, inquit, infirmitati voluntatis humanæ ut divina gratia indeclinabiliter, et insuperabiliter (*b*) ageretur: et ideo quamvis infirma non deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur. Ita factum est ut voluntas hominis invalida, et imbecillis in bono

» ad-

(a) *Eodem in Lib. Cap. XII.*

(b) *Cave ne credas verbis his* indeclinabiliter, insuperabiliter *velle S. Doctorem asserere voluntatem humanam non posse dissentire motioni gratiæ; sed hoc solum, quod talis gratia numquam declinatur, aut superatur; nec voluntas ei dissentit; ea enim fit, ait citatus Doctor* (*Ibid. Cap.* XI.) ut homo velit, & tantum velit, tantoque ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat.

» adhuc parvo perseveraret per voluntatem Dei: cum et voluntas primi hominis fortis, et sana in bono amplio» re non perseveraverit, habens virtutem » liberi arbitrii; quamvis non de futuro » judicio Dei sine quo non posset per» severare si vellet; non tamen tali, quo » in illo Deus operaretur ut vellet: For» tissimum quippe dimisit, atque per» misit facere quod vellet; infirmos ser» vavit, ut ipso donante, invictissime nol» lent ». IV. Homo in statu naturæ lapsæ indiget eadem Christi gratia, illiusque repetita impressione ut voluntas ejus in casta Dei dilectione perseveret. Nam ex Concilio Arausicano (a): *Adjutorium Dei etiam renatis, ac Sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint perdurare*; et ex Tridentino (b); *Si quis dixerit justificatum vel sine speciali auxilio Dei, in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit*. V. Adam talem gratiam non habuit, neque ea indigebat ad perseverandum in bono; Etenim, ut ait

(a) *Canone* X.
(b) *Sess. VI. Can.* 22.

ait S. Augustinus (a). » Ut non acciperet hoc donum Dei, idest in bono perseverantiam primus homo, sed perseverare, vel non perseverare in ejus relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, quae sine ullo fuerat instituta peccato, et nihil illi ex seipso concupiscibiliter resistebat, ut digne tantae bonitati, et tantae bene vivendi facilitati perseverandi committeretur arbitrium »; Ergo etc.

Caput III.

De existentia gratiæ interioris, ejusque necessitate ad verum cognoscendum, et bonum agendum.

§. 2 GRatia supernaturalis alia dicitur [illegible]ior, alia *interior*. Gratia *exterior* est donum, quod ab extrinseco homini conceditur a Deo; et ad ejus salutem consequendam conducit: Sic Evangelii prædicatio, bonorum exempla, miracula, etc. gratiæ Dei dicuntur (b). Gratia vero interior est Dei donum, quod in-

(a) *De Corrept. & gratia Cap.* XII.

(b) *Vid.* S. Augustinus *Libro de Gratia Cap. X.*

interne afficit illum, cui conceditur: Ita sunt Fides, Spes, Charitas, Intellectus illustrationes, voluntatis inspirationes, terrores, delectationes, et cætera hujusmodi, quibus Deus interne nos afficit ut malum fugiamus, bonum faciamus, eique summo bono adhæreamus. Et de hac gratia in præsenti agimus.

§. 272. Hæc vero gratia duplex distinguitur, et alia est *gratis data*, alia *gratum faciens*. Nomine *gratiæ gratis* datæ veniunt omnia illa dona et beneficia, quæ Deus alicui confert, primo et per se ad aliorum salutem procurandam. Hujus gratiæ novem species a Paulo Apostolo ad Corinthios (a) enumerantur; nempe 1. *Sermo Sapientiæ*; 2. *Sermo scientiæ*; 3. *Fides*; 4. *Gratia sanitatum*; 5. *Operatio virtutum*; 6. *Prophetia*; 7. *Discretio spirituum*; 8. *Genera linguarum*, et 9. *Interpretatio sermonum*. Omnis gratia est gratis data; ideo autem specialiter hæc gratis data dicitur, quia cum respiciat aliorum et non proprium bonum, monet Christus, ut sicuti hanc gratiam gratis accipimus, gratis quoque aliis eam donemus. Ait siquidem (b) *Gratis ac-*

(a) *Epist. I. Cap. XII. v. 8. & seq.*
(b) *Cap. X. v. 8.*

cepistis, gratis date . Gratia vero *gratum* faciens est Dei donum supernaturale homini gratis concessum, potissime ad propriam ipsius salutem spiritualem consequendam. Hæc itaque gratia eo principaliter tendit, ut homo perfecte Deo adhæreat, eique gratus, et acceptus reddatur; et duplex est *habitualis*, atque *actualis* :

§. 273. Gratia *habitualis* seu *sanctificans* est Dei donum supernaturale, per modum habitus animæ inhærens, quo homo redditur formaliter justus. Hæc gratia hominem justificat, et reddit Deo acceptum; atque insuper initium est omnis boni operis aeternae vitae meritorii. Gratia vero actualis est Dei donum supernaturale, quod per modum actus, sive actionis transeuntis homini conceditur, ordinate ad actiones, quae vires naturae superant, exercendas. Atque triplex distinguitur; scilicet 1. *Operans*, 2. *Adjuvans*; et 3. *subsequens* .

§. 274. Gratia *operans*, alias *præveniens*, et *excitans*, est ea, per quam Deus in nobis sine nobis operatur, præveniens nostrae voluntatis assensum; atque nos excitans ad bona opera facienda. De hac aje-

ajebat David (*a*): *Misericordia ejus præveniet me*. Gratia *adjuvans*, quae dicitur quoque *cooperans*, et *concomitans*, est illa, qua nostra voluntas roborata, praevenienti gratiae, libere assentitur (*b*). Pro hac, et antecedenti gratia orat Ecclesia dicens: *Actiones nostras quæsumus Domine aspirando præveni, et adjuvando prosequere, ut cuncta nostra oratio, et operatio a te semper incipiat, et per te cœpta finiatur*. Gratia tandem *subsequens*, vel *consequens* est illa, quae voluntatem hominum in bono incoepto confirmat, necnon adjuvat ut opus bonum ad finem perducat; vel ut ait Augustinus (*c*), *volentem subsequitur ne frustra velit*. Pro hac gratia orabat David dicens Deo (*d*): *Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ*.

§. 275. Has porro gratias per Christum existere, atque hominibus elagiri, Catholicorum omnium una vox est, atque doctrina; non ita vero aliorum. Putarunt

t non-

(a) *Psal.* 58 *v.* 11.

(b) *Vid.* Augustinus *Lib. II. præsertim de peccatorum meritis, & remissione. Trident. Synodus Sess. VI. Cap. VI.*

(c) *Enchiridii Cap.* XXXII.

(d) *Psal.* 22. *v.* 6.

nonnulli posse hominem suis solis naturae viribus obtinere ut sit absque peccato, inter quos accensentur Ammonius, Eusebius, Euthimius, aliique. Theodorus Mopsuestenus Antistes adeo naturae vires exaltavit, ut cum eis quamlibet dignitatem supernaturalem sibi comparare posse asseruit. Pelagiani, gratiam internam ad opera aeternae vitae meritoria peragenda necessariam non esse effutierunt. Mitiores his fuerunt semi-Pelagiani, dicentes, gratiam necessariam quidem esse ad bona opera aeternae vitae meritoria facienda, ad eorum progressum, et perfectionem; sed initium salutis, fidem nempe, atque bonam voluntatem bonum operandi esse a nobis, viribus naturae, affirmabant (a). E contra vero Joannes Hus, et Wiclefus adeo gratiam ad opera bona facienda necessariam dicebant, ut quidquid sine ea fieret, peccatum esset; unde per ipsos, omnia peccatorum opera sunt peccata; quinimo ipsa justorum opera peccata sunt, quoniam sunt vitiata a concupiscentia. Hos sequuti sunt Martinus Lutherus, Joannes Calvinus, et Kemnitius, qui insuper addiderunt, liberum arbitrium nonnisi

ad

(a) *Vid. Gener Tomo V. Parte III. Tract. I. Lib. II. Cap. I.*

ad peccandum valere: omnia proinde Infidelium opera esse peccata, et ipsas Philosophorum virtutes vitia. Neque ab his distat Cornelius Jansenius, qui in praesenti statu naturae lapsae, sine fide, nullum opus moraliter bonum fieri posse defendit; Unde ipsius sententia, infideles in omnibus operibus suis peccant, et quidem stricte, et rigorose. Idipsum alii tenuere. Nos quae in hac tam difficili materia, catholice tenenda sunt, distinctis propositionibus, dilucide exponemus, et demostrabimus.

PROPOSITIO I.

Præter liberum arbitrium, et gratias exteriores, admittenda est in statu naturæ lapsæ Gratia interior per merita Jesu Christi.

§. 276. PRob. 1. p. ex Scripturis. Per Ezechielem ait Dominus (a): *Dabo vobis cor novum, et spiritum novum ponam in medio vestri*. Sed clarius Apostolus ad Thessalonicenses scribens (b) the-

(a) *Cap. XXXVI. v. 26.*
(b) *Epist. I. Cap. I. v. 5.*

thesim hanc statuit; ait siquidem: *Evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed et in virtute, et in Spiritu Sancto, et in plenitudine multa*. Quibus verbis, ut patet, distinguit Paulus gratiam exteriorem, prædicationem nempe Evangelii in sermone, et gratiam interiorem in Spiritu Sancto. Ergo etc.

§. 277. Prob. 2. eadem pars ex Concilio Tridentino, ubi legitur (a): *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicuti oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit*. Ex quibus sic: Deus vult omnes homines salvos fieri (§. 90.); unde et media necessaria omnibus paravit ad salutem consequendam (§. 121.); Atqui fides, spes, charitas, atque peccatorum pænitentia sunt necessaria media ad salutem; Ergo ea homo habere debet; Atqui sine gratia non habet; Ergo datur gratia interior etc.

§. 278. Prob. II. pars; quod nempe gratia haec interior per merita Jesu Christi conceditur, Apostolus ad Philippenses scri-

(a) *Sess. VI. Cap. III.*

scribens, ait (a): *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro ipso patia mini*; et ad Timotheum (b): *Nos liberavit, et vocavit vocatione sua sancta, et non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum et gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu*. Hinc Ecclesia divinitus edocta, quidquid orando petit, semper per Jesum Christum petit. Ergo etc. Jure, meritoque propterea Tridentina Synodus statuit (c): *Si quis dixerit, hominem suis operibus ... absque divina per Jesum Christum gratia posse justificari coram Deo, anathema sit.*

(a) *Cap. I. v. 29.*
(b) *Epist. II. Cap. I. v. 9.*
(c) *Sess. VI. Can. I.*

Propositio II.

Potest homo sine speciali Dei gratia quasdam veritates naturales certo cognoscere.

§. 279. Prob. Nam (*a*) : *a magnitudine speciei, et creaturæ, cognoscibiliter poterit creator horum videri* Quibus verbis duo ostendit Sapiens : primum, res creatas cognosci ab hominibus naturaliter posse : secundum, earum cognitionem ducere ad cognitionem auctoris earumdem; Hinc Apostolus ad Romanos scribens (*b*), inexcusabiles dicit Philosophos gentiles, quoniam naturali ratione Deum auctorem naturae ex rebus hujus Mundi aspectabilibus agnoscentes, ei gloriam, ut oportebat, non dederunt ; ait siquidem : *Invisibilia Dei, a creatura Mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur . . . . ita ut sint inexcusabiles, quia cum cognovissent Deum; non sicut Deum glorificaverunt.* Supponit itaque Paulus, et pro certo habet, Philosophos ipsos Ethnicos, gratia Dei

(a) *Sapientiæ Cap.* XIII. *v.* 5.
(b) *Cap. I.* 20.

Dei carentes, multas veritates solo naturali lumine cognovisse, et quidem certe, alias inexcusabiles eos non vocasset quod Deum sic cognitum, ut Deum non glorificaverint. Ergo etc.

§. 280. Prob. 2. ratione. Experientia constat multos infideles nedum antiquos, sed etiam recentes, scientia rerum naturalium adeo donatos fuisse, ut admirationi fuerint, librosque conscripserint plenos scientia, et doctrina; et quidem sine speciali Dei auxilio; Et sane, ait S. Prosper. » Quis ambigat hanc » sapientiam humano generi ad tempo- » ralis vitae utilitatem ex natura a Deo » condita superesse reliqua? Si enim » nec ad ista terrena ordinanda rationalis » animi vigeret ingenium, non vitiata » esset, sed extincta natura ».

Objic. Doctrina S. Pauli est, aliorumque Sacrorum Scriptorum, saepius repetita, mentem hominis per culpam fuisse sauciatam, et ignorantiae poena mulctatam; Ergo nullam prorsus veritatem potest homo noscere absque Dei speciali auxilio.

§. 281. ℞. Dist. ans. ignorantiae poena ita mulctatam, ut nullam penitus veritatem naturalem adquirere possit, nego

 ans;

ans ; ut nequeat omnes noscere , vel eo modo noscere , quo primus homo eas agnoscebat , conc. ans ; Ergo etc. , n. consm. Inter alia bona , quae Deus homini primaevo contulit, et illius uxori , dedit illis infusam rerum tum naturalium, cum supernaturalium scientiam : legitur quippe (a) : *Disciplina intellectus replevit illos*: *creavit illis scientiam spiritus*, *sensu implevit cor illorum*. Hinc poterat Adam tali scientia praeditus , veritates omnes naturales, nedum cognoscere, sed cum mira promptitudine , atque facilitate . Porro haec scientia in homine per culpam laeso , et sauciato frustra quaeritur: Nam aliquas tantum veritates, easque nonnisi post longum tempus , et improbo labore adquirere potest . Et hoc sensu loquitur Paulus cum aliis Sacris Scriptoribus , non vero denegat homini aliquas rerum naturalium cognitiones , absque speciali gratiae auxilio , uti patet ex probationibus (§. 279.) .

Contra . Atqui S. Paulus aperte docet nullam penitus veritatem naturalem , sine Dei speciali auxilio , posse hominem cognoscere ; Ergo n. r. Prob. subsm. Pau-

(a) *Cap.* XVII. *v.* 6

Paulus ad Corinthios scribens, ita (*a*) inquit: *Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei quæ data est vobis in Christo Jesu, quod in omnibus divites facti estis in illo in omni verbo, et in omni scientia*; Si ergo Paulus omnem scientiam attribuit gratiae Dei, profecto aperte docet, etc.

§. 282. ℟. Dist. ans. Et nomine omnis scientiae intelligit Paulus intelligentiam spiritualem Doctrinae Evangelii, quae conducebat ad aeternam salutem consequendam, concedo ans.; intelligit omnem prorsus scientiam, etiam rerum naturalium, n. ans, et cons. Paulum laudato in loco, non de omni scientia, et quacunque loqui, sed de illa quam per Evangelium adquisierant Corinthii, in ordine ad vitam aeternam, satis compertum est, et Sacri Expositores clare demonstrant (*b*). Et sane: venerat ne Paulus erudire Corinthios in Onthologia, in Physica, in Mathematica? Ad praedicationem ne Pauli omnes subito facti sunt Philosophi, Mathematici? Non equidem: et si quidem ta-

(a) *Epist. I. Cap. I. v.* 4. 5.

(b) *Vide* S. Thomam, Cornelium a Lapide, *aliosque in hunc locum*.

tales evasissent, non ideo sequeretur eos aliquas veritates solo rationis lumine, et absque gratia cognoscere non potuisse, quippe, licet gratia Dei possit quis subito fieri doctus, absque Dei gratia, nihilominus potest, tempore, et labore aliquibus scientiis excultus videri. Venerat ergo D. Paulus erudire Corinthios Evangelium Jesu Christi, et quia eos in Evangelii sensu, et spirituali intelligentia versatos agnovit, cum id sine gratia fieri haud potuisse perspiceret, pro gratia, et tali beneficio Corinthiis collato gratias Deo agit, non quod Corinthii in omni, et quacumque scientia divites facti fuerint.

Contra : Atqui Paulus omnem, et quamcumque scientiam in homine a gratia repetit; Ergo n. r. Prob. subsm. Res ita se habet si Paulus nedum omnem nostram cognitionem, sed et cogitationem nostræ mentis, imo sufficientiam ipsam ad aliquid cogitandum a Deo repetit; Atqui revera hoc facit Paulus; ad Corinthios namque rescribens (a) ait: *Non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis tanquam ex nobis, sed*

(a) *Epist. II. Cap. III. v. 5.*

sed sufficientia nostra ex Deo est; Ergo etc.

§. 285: ℟. Apostolus laudato in loco non loquitur de cogitatione quacumque, sed de cogitatione sancta, quæ fideles attahit, atque ad virtutem sectandam allicit; atque hanc dicit esse a Deo. Audiatur S. Augustinus (*a*): » Cogitantes » credimus, cogitantes loquimur, cogi- » tantes agimus quidquid agimus: quod » autem attinet ad pietatis viam, et ve- » rum Dei cultum, non sumus idonei » cogitare aliquid tanquam ex nobisme- » tipsis, sed sufficientia nostra ex Deo » est ». Hoc autem et nos ipsi tuemur (*b*).

PRO-

(a) *De Bono Persever. Cap.* XIII.
(b) *Consul. Frassen Tract. III. Disp. I. art. I. q. I. Concl. I.*

Propositio III.

Potest homo absque speciali gratiæ auxilio aliquas veritates morales; et practicas ordinis naturalis cognoscere.

§. 284. Prob. Nam Apostolus Paulus ad Romanos scribens (*a*) reprehendit, tamquam inexcusabiles antiquos Philosophos, quod Deum non glorificaverint; atque insuper affirmat (*b*), quod *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt.* Supponit ergo Paulus, Philosophos illos cognovisse hanc veritatem moralem: Deum nempe esse glorificandum, eique pro beneficiis acceptis gratias agendas esse; supponit, gentes sine lege, naturaliter novisse veritates morales et practicas; nam quomodo naturaliter fecissent, quæ legis sunt, nisi prius naturaliter novissent ea facienda? Ergo potest homo etc. Huc accedit, quod lex naturæ scripta dicatur in

(a) *Cap. I. v. 21.*
(b) *Ibid. Cap. II. v. 14.*

in hominum cordibus, qua fit ut cognoscant naturaliter quod bonum, quod malum est; licet non omne. Unde Chrysostomus (a): » In natura nostra, ait, » insita est scientia boni, et mali; nullus igitur prætexat, quod ignorans virtutem negligat » (b).

PRO-

(a) *Hom. 59. in Genes.*

(b) *Graphice hanc veritatem demonstrans S. Prosper, his versibus (Carm. de Provid.) homines alloquitur:*

Ite ipsi in vestræ penetralia mentis, & intus
Incisos apices, ac scripta volumina cordis
Inspicite, & genitam vobiscum agnoscite legem
Nam quis erit, modo, non pecus agri aut bellua ponti,
Qui vitiis adeo stolide oblectetur apertis,
Aut quod agit velit ipse pati? Mendacia fallax,
Furta rapax, furiosum atrox, homicida cruentum
Damnat, & in mœchum gladios distringit adulter.

PROPOSITIO IV.

Ad veritates supernaturales cognoscendas, et ad ipsum fidei initium habendum necessarium est gratiæ supernaturalis auxilium.

§. 285. PRobatur 1. pars. Apud S. Matthæum (*a*) ait Christus Dominus: *Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare*. Hinc cum ipsi dixisset Petrus (*b*): *Tu es Christus Filius Dei vivi*, statim ei respondit dicens: *Beatus es Simon Bar-Jona, quia caro, et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Cœlis est*. Deinde apud Joannem hoc ipsum testatur dicens (*c*); *Nemo venit ad me nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*; Jam vero ex Augustino (*d*) » trahi a Patre ad Christum . . . nihil aliud » est, quam donum accipere a Patre, » quo credat in Christum; Fides igitur

» et

(a) *Cap. XI. v. 27.*
(b) Matthæi *Cap. XVI. v. 17.*
(c) *Cap. VI. v. 44.*
(d) *Libro de Prædest. Sanctor. Cap. VIII.*

» et inchoata et perfecta donum Dei » est » . Sed et Apostolus veritatem hanc pluribus in locis declarat; Ad Corinthios namque scribens ait (*a*) : *Non sumus sufficientes aliquid cogitare ex nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*; Et ad Ephesios (*b*) , inquit: *Gratia estis salvati per fidem , et hoc non ex vobis* : *Dei enim donum est* ; Necnon ad Philippenses (*c*): *Vobis donatum est pro Christo , non solum ut in eum credatis , sed ut etiam pro isto patiamini* . Quinimo de seipso loquens (*d*) inquit: *Misericordiam consecutus sum ut sim fidelis*, non dixit, recte animadvertit Magnus Augustinus (*e*) » quia fidelis eram , sed ut fi» delis essem ; ostendens ipsam fidem » nisi a Deo miserante non posse esse ; et esse donum Dei »; Ergo etc.

§. 286. Prob. 2. ex Conciliis . Concilium Carthaginense Canone IV. hæc habet; *Donum Dei est et scire quod facere debeamus, et diligere ut faciamus.*

(a) *Epist. II. Cap. III. v.* 5.
(b) *Cap. II. v.* 8.
(c) *Cap. I. v.* 29.
(d) *Epist. ad Cor. Cap. VII. v.* 25.
(e) *De grat. & lib. arb. Cap. VII.*

mus. Concilium Arausicanum II. Canone VII. ita definit: *Divini est muneris, cum et recte cogitamus, et pedes nostros a falsitate, et injuria tenemus*; Tandem Tridentina Synodus (*a*) anathema in eum dicit, qui affirmat, *hominem posse credere . . . sicut oportet sine præveniente Spiritus Sancti gratia, et adjutorio*; Ergo etc.

Objic. Quod ab homine exigitur, in hominis est potestate; Atqui rerum supernaturalium fides ab homine exigitur, dicente Apostolo (*b*): Si *credideris salvus eris*; Ergo fides est in hominis potestate; Adeo etc.

§. 287. ℟. dist. maj. Quod non excedens vires naturales, ab homine etc. conc. excedens; nego maj., et dist. min., absque gratia Dei, nego min., supposita Dei gratia, conc. min.; Ergo etc. nego utramque consequentiam. Quod vires naturæ non excedit, et ab homine exigitur, in hominis est potestate; non vero quod vires naturæ creatæ excedit. Hoc namque ab homine quidem exigitur, sed ab homine Dei gratia suffulto; et dicitur in hominis potestate, tum quia homo po-

(a) *Sess. VI.*
(b) *Roman. Cap. X. v. 9.*

potest illud peragere viribus gratiæ adjutus; tum quia libertatem habet illud non facere. Fides itaque ab homine exigitur, ut salutem consequatur, cum sine fide impossibile sit placere Deo (*a*). At initium fidei, et fides ipsa, quæ maxime salutem operatur, cum supernaturalis sit, exigitur ab homine, sed supposita gratia; exigitur nempe, ut homo non respuat gratiam fidei, sed sufficienter revelatis, liberum voluntatis suæ consensum præbeat; ut vocanti Deo aures adhibeat, nec cor suum obduret, sed convertatur. Hinc S. Augustinus: » utrum» que, ait (*b*), Dei est, et quod ju» betur, et quod offertur: rogatur enim ut » det quod jubet, rogant credentes, ut sibi » augeatur fides: rogant pro non credenti» bus, ut eis donetur fides, ut et in suis » incrementis, et in suis initiis Dei do» num sit fides ».

Contra. Atqui ex citato Apostolo saltem fidei initium est a nobis; Ergo n. r. Prob. subsm. Paulus ad Romanos scribens ait (*c*): *Velle adjacet mihi: perficere autem non invenio*; Ergo sal-

u tem

(a) *Hebr. Cap. XI. v. 9.*
(b) *Lib. de Prædest. Sanct. Cap. XI.*
(c) *Cap. VII. v. 18.*

tem initium bonæ voluntatis ad credendum est a nobis; Quare S. Augustinus (*a*) sic ait : » Quod credimus » nostrum est : quod autem bonum » operamur, illius est, qui credentibus dat Spiritum Sanctum »; adeoque, etc.

§. 288. ℟. dist. ans. Velle etc. ex gratia præveniente, et excitante, conc.; sine tali gratia, nego ans., et consm. Nam ita explicat hunc S. Pauli locum Angelicus Doctor (*b*): » *Velle adjacet* » *mihi*; scilicet per gratiam jam reparato est ex operatione Divinæ gratiæ, » per quam quidem gratiam non solum » volo bonum, sed etiam aliquid boni » facio; quia repugno concupiscentiæ, et » contra eam agam ductus spiritu, sed » non invenio in mea potestate quomodo istud bonum perficiam . . . . Et » per hoc manifestatur, quod bonum gratiæ, non habitat in carne, quia si » in carne habitaret, sicut habeo facultatem » volendi bonum per gratiam habitantem » in mente, ita haberem facultatem perficiendi per gratiam habitantem in car-

» ne

(a) *Exposit. quarumdam proposit. Epist. ad Roman.*

(b) *Epist. in hunc loc.*

» ne ». Quod vero velle adjacet nobis revera per gratiam, Apostolus ipse claro ostendit ad Philippenses (*a*) scribens, dum ait: *Deus est, qui operatur in vobis et velle, et perficere pro bona voluntate*. Ad illud autem, quod in confirmationem ex Augustino subjungitur, respondet Augustinus ipse, seipsum explicans (*b*): » dixi, nostrum est enim » credere, et velle; illius autem dare » credentibus et volentibus facultatem be- » ne operandi per Spiritum Sanctum.... » Verum est quidem, sed eadem regu- » la, et utrumque ipsius est, quia ipse » perparat voluntatem; et utrumque no- » strum, quia non fit, nisi volentibus » nobis » (*c*).

(c) *Cap. II. v.* 13.

(b) *Ibid. n.* 7.

(c) *Vid.* Boucat *Tomo III. Differt. IV. art.* 1. *&* *Sect. IV. Concl.* 2. Tournely *Tomo III. Parte II. q.* 5. *art.* 2.

PROPOSITIO V.

Justorum opera dicenda non sunt peccata.

§. 289. PRob. 1. De Job namque legitur (*a*): *In omnibus his non peccavit Job labiis suis, neque stultum aliquid contra Deum locutus est*. De Jeroboam Rege Israel, legitur ei dictum a Domino (*b*): *Non fuisti sicut servus meus David, qui custodivit mandata mea, et secutus est me in toto corde suo faciens, quod placitum esset in conspectu meo*. Apud S. Matthæum (*c*) ait Dominus Discipulis suis: *Luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bona*. Tandem, ut alia taceamus, brevitatis gratia, Apostolorum Princeps, fidelibus omnibus inquit (*d*): *Fratres magis satagite ut per bona opera certam vestram vocationem, et electionem faciatis: hæc enim facien-*

(a) *Cap. I. v.* 22.
(b) III. Regum *Cap. XIV. v.* 8.
(c) Matthæi *Cap. V. v.* 16.
(d) *Epist. II. Cap. I. v.* 10.

cientes, non peccabitis aliquando. Quid clarius?

§. 290. Prob. 2. auctoritate Concilii Tridentini, in quo ita statutum legitur (*a*): *Si quis in quolibet bono opere justum saltem venialiter peccare dixerit, aut (quod intolerabilius est) mortaliter, atque ideo pœnas æternas mereri; tantumque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem, anathema sit.*

Propositio VI.

Homo sanctificante gratia destitutus potest aliquod morale bonum facere; proinde omnia peccatoris opera non sunt peccata.

§. 291. PRob. I. Apud Ezechielem (*b*) *ait Dominus Deus: Convertimini, et agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris*; Regi quoque Nabuchodonosor dixit Daniel (*c*): *peccata tua eleemosinis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum: forsitan ignoscet*

(a) *Sess. VI. Can.* 25.
(b) *Cap. XVIII. v.* 30.
(c) *Cap. IV. v* 24.

scet delictis tuis. Hæc et alia his similia multa in Scripturis tum veteris, tum Novi Testamenti, ex quibus sic: Deus vult nos agere pœnitentiam, atque eleemosinis redimere iniquitates nostras; eleemosinam igitur facere est opus bonum, orare Deum, ut dimittat nobis delicta nostra, et alia hujusmodi sunt bona, alias Deus nobis consuleret, et præciperet malum, et peccata, ad quid? ad remittenda peccata, quo nihil iniquius excogitari potest. Ergo etc.

§. 292. Prob. II. ex Tridentino, in quo ita definitum habetur (*a*): *Si quis dixerit opera omnia, quæ ante justificationem fiunt, quacumque ratione facta sint, vera esse peccata, vel odium Dei mereri; aut quanto vehementius quis nititur se disponere ad gratiam, tanto eum gravius peccare, anathema sit*.

Objicies. Jesu Christi Domini nostri oraculo apud S. Matthæum (*b*): *Non potest arbor mala bonos fructus facere*. Atqui malorum arborum nomine intelliguntur peccatores, et nomine bonorum fructuum intelliguntur opera bona;

Er-

(a) *Seff. VI. Can.* 7.
(b) *Cap. VII. v.* 18.

Ergo peccator nequit opus bonum efficere; adeoque falsa propositio.

§. 293. ℟. Dist. 1. cons. peccator quoties agit ut peccator est, ex malitia nempe, et cupiditate, nequit bonum efficere, conc.; quoties agit ex fine honesto, et in se bono, nego consm. Peccator uti peccator est,. et agens sine Dei timore, et ex malitia, atque cupiditate, est utique arbor mala, et non potest bona opera, fructus scilicet bonos facere. At peccator non semper ut peccator agit, atque ex prava cupiditate; quot namque peccatores sunt, adeo peccatorum sarcina gravati, ut repetere possent illud Davidis (a): *Iniquitates mææ supergressæ sunt caput meum, et tamquam onus grave grave gravatæ sunt super me*, et tamen aliquando observantur manus suas ad pauperes extendere, viduas sustentare, sacrificiis, atque sacris functionibus devote assistere; præces ad Deum, atque BB. Virginem sæpius fundere, et alia hujusmodi perpetrare? Numquid ergo ista faciendo male agunt, et novis iniquitatibus se onerant peccatores? Nihil absurdius excogitari potest; Ergo etc.

(a) *Psal.* 35. v. 5.

Contra. Atqui quomodocumque peccator agit, sua opera mala sunt, et peccata; ergo n. r. Prob. subsm. Apostolus ad Titum scribens ait (*a*): *Omnia munda mundis, coinquinatis autem, et infidelibus nihil est mundum, sed inquinatæ sunt eorum mens, et conscientia*; Atqui peccator est coinquinatus; Ergo ei nihil est mundum; adeoque quomodocumque etc.

§. 294. ℟. Apostolus laudato in loco non loquitur de operibus omnibus justorum, et peccatorum, et istorum opera, omnia peccata dicit, illorum vero opera bona et munda; Si enim hoc esset, justus nihil umquam mali ageret, contra ac scriptum legitur (*b*): *Septies in die cadit justus. Si dixerimus quoniam* (*c*) *peccatum non habemus, ipsi nos seducimus*; Loquitur ergo de cibis mundis, et immundis secundum legem, quasi dicat: hominibus fidelibus et justis nullus cibus est amplius immundus, quia per novam legem Lex vetus obligare cessavit; omnia ergo illis munda sunt; Judæis autem, et Infidelibus, omnes cibi sunt immun-

(a) *Cap. I. v. 15.*
(b) *Proverb. Cap. XXIV. v. 16.*
(c) *Epist. I. Joan. Cap. I. v. 8.*

mundi, illi quoque qui olim mundi censebantur, quia inquinatam habent et mentem, et conscientiam, ut inquit Apostolus. Nam si manducant illos solum, qui secundum legem Mosaycam mundi sunt, peccant peccato infidelitatis, quia Messiam non credunt advenisse; si vero et mundos, et immundos comedunt, peccant contra coscientiam, quia credentes legem Mosaycam adhuc vigere, manducant quod in illa prohibetur. Hoc ergo sensu ait Apostolus: *omnia munda mundis, etc.*

PROPOSITIO VI.

In præsenti statu, homo, fidei gratia destitutus, potest velle et operari bonum aliquod opus morale naturalis ordinis, sine gratia actuali; adeoque non omnia Infidelium opera sunt peccata.

§. 295. PRobatur 1. Nam Sacris in literis legitur, Deum multa Infidelium opera remunerasse. Et sane (*a*): *Benefecit Deus obstetricibus* Ægyptiis, *et quia timuerunt Deum*, hoc est contra præceptum Pharaonis, servarunt infantes mascu-

(a) Exodi *Cap. I. v.* 15.

sculos, *ædificavit eis domos*, prolem scilicet copiosam eis concessit. Nabuchodonosor jussu domini bellum adversus Tyrios feliciter cum gessisset: *Dedi ei* (*a*) *terram Ægypti, pro eo quod laboraverit mihi, ait Dominus Deus.* Si ergo Gentiles pro aliquibus operibus a Deo remunerati fuerunt, profecto illa eorum opera peccata non fuerunt, sed bona, moraliter saltem, et naturaliter. Recte S. Hieronymus (*b*): » Ex eo quod Nabuchodonosor mercedem » accepit boni operis, intelligimus etiam, » Ethnicos, si quid boni fecerint, non » absque mercede Dei judicio præteriri. » Unde et per Jeremiam Nabuchodonosor » columba Dei appellatur, eo quod ad» versus populum peccatorem Dei servie» rit voluntati ». Sed et Apostolus veritatem hanc clare ostendit ad Romanos (*c*), scribens: *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt*. Si ergo *naturaliter*, hoc est natura duce, quæ legis sunt, Gentes faciunt, faciunt profecto aliquod morale bonum; quod namque lege præscribitur, nonnisi bonum esse potest; adeoque omnia In-

(a) Ezechiel's *Cap. XXIX. v.* 21.
(b) *In laud. locum.*
(c) *Cap. II. v.* 14.

Infidelium opera minime dicenda sunt peccata.

§. 296. Prob. 2. hac ratione. Si omnia Infidelium opera essent peccata, profecto monendi forent Turcæ, Idololatræ, aliique Infideles, atque ipsi hæretici, ut ab eleemosinis elargiendis se abstineant, ut debitum Parentibus honorem non tribuant, ut mutua charitatis officia omnino deserant. Si enim prædicta ab Infidelibus facta peccata sunt, suadenda non sunt; atqui hoc nemo unquam dicere audebit; Ergo etc.

Objic. I. Ex Apostolo (*a*); *Quod non est ex fide peccatum est*; Atqui opera Infidelium non sunt ex fide; Ergo sunt peccata.

§. 297. ℟. dist. maj. Quod etc., quia fit ex motivo incredulitatis, aut non est vitæ æternæ meritorium, conc.; secus neg. maj.; et dist. min.: Atqui etc. non sunt ex fide, hoc est ex motivo fidei Divinæ supernaturalis, aut ex motivo incredulitatis ab infidelibus fiunt, conc. min.; sunt omnia contra dictamen rationis et conscientiæ, n. min., et consm. Paucis rem totam conficit Angelicus Doctor (*b*):

» In

(a) *Cap. XIV. v. ult.*
(b) *In hunc loc.*

» In homine infideli, ait ipse, cum infi-
» delitate est bonum naturæ. Et ideo
» cum aliquis infidelis ex dictamine ra-
» tionis aliquod bonum facit non referen-
» do ad malum finem, non peccat. Non
» tamen opus ejus est meritorium, quia
» non est gratia informatum «. Et post pauca, concludit » *Opus omne quod non* » *est ex fide peccatum est*, sic est in-
» telligendum: omne quod est contra fi-
» dem, vel contra conscientiam, peccatum
» est, etsi ex genere suo bonum esse vi-
» deatur, puta si Paganus ad honorem
» suorum Deorum virginitatem servet,
» vel eleemosinam det, hoc ipso peccat.

Objic. II. Si absque gratia fidei posset infidelis aliquod morale bonum efficere, infideles possent placere Deo; Atqui (a): *sine fide impossibile est placere Deo*; Ergo etc.

§. 298. ℟. dist. maj.: Si absque gratia etc. placere Deo ratione sui, nego maj. ratione operis, conc. maj.; Atqui etc., ratione sui, conc.; ratione operis, nego min. et consm.: Infidelis utique in infidelitate sua manens placere non potest Deo, utpote qui non est de populo ejus, et ovis pascuæ ejus; At cum objectum Di-

(a) Hebr. Cap. XI. v. 6.

Divinæ voluntatis sit bonum (§. 99.), faciens ille aliquod bonum morale, ordinis licet naturalis, bonum hoc Deo placet; et ratione hujus boni, Infidelis dici potest Deo placere, ipsique placet, et ab ipso quandoque remuneratur (§. 295.) Licet dicere hic etiam possumus, Apostolum ibi non loqui de placentia Deo, qua homo fit Deo dilectus, juxta illud (*a*): *Placens Deo factus est dilectus*, et æterna mercede dignus; Hoc sensu: Impossibile utique omnino est placere Deo sine fide; cum certum sit, sine fide, quam bona opera comitantur, impossibile esse salutem æternam obtinere; Ait siquidem Dominus (*b*): *Qui crediderit, et baptizatus fuerit salvus erit: qui vero non crediderit condemnabitur* (*c*).

PRO-

(a) Sapientiæ *Cap. V. v.* 10.
(b) Marci *Cap. XVI. v.* 16.
(c) *Leg.* Fraffen *Tomo VIII. Tract. III. Disp. I. Art. II. q.* 3. Antoinè *Tomo II. Tract. de Gratia Cap. V. Art. VII.* Tournely *Tomo III. q. IV. Art. II. pag.* 364.

Propositio VII.

Homo sine actuali gratia nequit supernaturale opus efficere ad salutem aeternam conducens. Quare etiam justi gratia actuali opus habent, ut in bono perseverent.

§. 299. Prob. I. ex Scripturis. Apud S. Joannem ait Christus (a): *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum*; et alibi (b): *Sine me nihil potestis facere*. Hinc Apostolus; *Non quod sufficientes simus*, ait (c), *cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est.* Nam: *Deus est*, inquit idem ad Philippenses scribens (d): *Deus est, qui operatur in nobis et velle, et perficere pro bona voluntate.* Quare Ecclesia Dominum orat, dicens: *Actiones nostras quaesumus Domine aspirando praeveni, et adjuvando prosequere, ut cuncta*

(a) *Cap. VI. v. 44.*
(b) *Cap. XV. v. 5.*
(c) *Epist. II. ad Cor. Cap. III. v. 5.*
(d) *Cap. II. v. 13.*

cta nostra oratio, et operatio a te semper incipiat, et per te cœpta finiatur.

§. 300. Prob. II. Conciliorum auctoritate. Siquidem in Concilio Palestino definitum est: *Gratiam Dei ad singulos actus dari*. In Concilio Carthaginensi inquiunt unanimiter Patres: *Dicamus gratiam Dei per Jesum Christum Dominum non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam justitiam, nos per actus singulos adjuvare: ita ut sine illa nihil veræ, sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus*. In Concilio Arausicano II. (a) ita definitum legitur: *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, aut eligere posse confirmet absque illuminatione, et inspiratione Spiritus Sancti, hæretico fallitur spiritu*. Neque his dissimilia habentur statuta in Concilio Tridentino (b).

§. 301. Prob. Secunda pars. Propheta David Deum orans ait (c): *Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ, et super filium hominis, quem confirmasti tibi, et*

(a) *Canon. VII.*
(b) *Sess. VI.*
(c) *Psal. 79. v. 18. 19.*

et non discedimus a te. » Manus igitur Dei, inquit S. Augustinus (*a*) est ista, non nostra ut non discedamus; manus inquam ejus est ista, qui dixit Jeremiæ (*b*): *Timorem meum dabo in cor eorum, ut non recedant a me*. Ergo etc.

§. 302. Prob. eadem pars ex Conciliis. Concilium Arausicanum II. (*c*) ita definit : *Adjutorium Dei etiam renatis ac Sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare*. Concilium Tridentinum (*d*) perseverantiam appellat : *magnum donum*; atque statuit (*e*) : *Si quis dixerit justificatum vel sine speciali auxilio Dei, in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit*.

Dices contra 1. partem propositionis. Multa in Sacris Scripturis leguntur, quæ satis superque ostendunt posse hominem sine gratia actuali bonum aliquod supernaturalis ordinis efficere. Sane David ait

(a) *De bono persever. Cap. VII.*
(b) *Cap.* XXXII. *v.* 40.
(c) *Can. X.*
(d) *Sess. VI. Can.* 16.
(e) *Canone* 22.

ait (*a*) : *mane oratio mea præveniet te*. Per Prophetam Ezechielem ait Dominus (*b*): *Convertimini, et agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris ... Et facite vobis cor novum, et spiritum novum*. Similiter per Zachariam (*c*) : *Convertimini ad me, dicit Dominus exercituum, et convertar ad vos*. Tandem in Proverbiis habetur (*d*): *Hominis est animam præparare etc.*; Ergo sine gratia etc.

§. 303. ℟. Dist. ans. Et hæc omnia, et si quæ sunt ejusmodi supponunt gratiam actualem præcedentem, et solummodo admonent nos de libera hominis cooperatione, concedo; ostendunt sine gratia posse hominem aliquod opus perficere ordinis supernaturalis, nego ans. Et consm. Et ad David quod attinet; ait ille quidem orationem suam prævenire gratiam auxiliantem; et recte; nam omne nostrum auxilium est a Domino (*e*); Dominus autem ut auxilium suum concedat

(a) *Psal.* 87. *v.* 14.
(b) *Cap. XVIII.* *v.* 30. 31.
(c) *Cap. I.* *v.* 2.
(d) *Cap. XVI.* *v.* 1.
(e) *Psal.* 120. *v.* 2.

vult orari; juxta illud (*a*): *Quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis*; Unde Jesus rationem reddens cur favores non obtinuissent sui discipuli, dixit eis (*b*): *Usque modo non petistis quidquam in nomine meo : petite et accipietis* ; At non dicit David orationem se fecisse nulla Divina gratia adjuvante ; alibi enim dixerat (*c*) : *misericordia ejus prœveniet me*. Ad illa vero Ezechielis, et Zachariæ, respondet ipsa Scriptura tribuens Deo, non nobis nostram conversionem; legitur quippe (*d*): *Converte nos Deus salutaris noster* : *Converte* (*e*) *nos Domine ad te, et convertemur*: *Dabo vobis cor novum, et spiritum novum* (*f*) *ponam in medio vestri*. Cum ergo, concludit Tridentina Synodus (*g*) : *In sacris literis dicitur convertimini ad me, et ego convertar ad vos*; *libertatis nostræ admonemur*. *Cum respondemus* : *converte nos Domine ad te, et convertemur*, *Dei*

nos

(a) Marci *Cap. XI. v.* 24.
(b) Joannis *Cap. XVI. v.* 24.
(c) *Psal.* 58. *v.* 11.
(d) *Psal.* 48.
(e) *Tren. Cap. V. v.* 21.
(f) Ezech: *Cap. XXXVI. v.* 26.
(g) *In Decreto de Justificat. Cap. V.*

nos gratia præveniri confitemur; Et S. Augustinus (*a*) » Meminerimus, inquit, » ipsum dicere : *Facite vobis cor novum, et spiritum novum* : qui dicit : » *Dabo vobis cor novum et spiritum* » *novum dabo in vobis*: Quomodo ergo » qui dicit : *Facite vobis*, hoc dicit, » *dabo vobis*? Quare jubet, si ipse daturus est? Quare dat si homo facturus » est? nisi quia dat quod jubet, cum » adjuvat ut faciat cui jubet ». Ad illud tandem Proverbiorum, respondet laudatus Augustinus dicens (*b*): » *Hominis* » *est præparare cor, et a Domino re-* » *sponsio linguæ* : quia homo præparat » cor, non tamen sine adjutorio Dei, » qui tangit cor . . . Nam sicut dictum » est *præparare cor* . . . ita etiam di- » ctum est (*c*): *Aperi os, et adimple-* » *bo illud*. Quamvis namque sine adju- » vante illo, sine quo nihil possumus fa- » cere, os non possumus aperire, tamen » nos aperimus illius adjumento et ope- » re nostro, implet autem illud Domi- » nus sine opere nostro . . . . Hominis

 » est

(a) *Libro de gratia, & libero arbitrio Cap. XV.*
(b) *Contra duas Epist. Pelagian. Cap. VIII.*
(c) *Psal. 80. v. 11.*

» est præparare cor, et tamen ut hoc
» faciat homo, adjuvat Deus, etc.

Quæres. *An homo sine gratia possit Deum diligere?*

§. 304. ℟. Si Deus consideretur ut auctor naturæ, potest homo sine gratia eum diligere, sed amore imperfecto, non tamen super omnia; Nam Deus naturali ratione cognoscitur bonus, jam vero hominis voluntas fertur in bonum; Ergo etc. Hinc Paulus (*a*), inexcusabiles vocat Philosophos gentiles, quia cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverint. Si ergo inexcusabiles, poterant Philosophi illi aliquo, saltem amore imperfecto, Deum diligere. Si vero Deus consideretur ut auctor gratiæ, et tunc homo non potest diligere Deum; Nam Deus ut auctor gratiæ non dignoscitur nisi per gratiam fidei. Ergo nonnisi per gratiam diligi potest. Unde apud Joannem (*b*) legitur: *Charitas ex Deo est*, et in Concilio Arauscano II. (*b*); *Prorsus donum Dei est diligere Deum.*

Quæres. *An homo lapsus sine gratia actuali possit servare omnia præcepta Legis naturæ, ita ut non peccet.*

§. 365.

(a) Rom. Cap. I.
(b) Canon. ult.

§. 305. ℟. Negat. Nam per observantiam omnium præceptorum Legis homo justificatur, et vitam consequitur æternam, juxta illud Pauli ad Romanos (*a*): *Factores legis justificabuntur*; nec non Christi Domini (*b*): *Si vis ad vitam ingredi serva mandata*. Atqui justificatio, et æterna vita sunt ex gratia, dicente Apostolo (*c*): *Quod non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi*; *justificati*, scilicet (*d*) *per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu*; et quod (*e*): *Gratia Dei vita æterna*; ergo etc. Deinde nequit homo ex seipso, tamquam ex seipso aliquid efficere, imo cogitare, quod sit æternæ vitæ meritorium (§. 299.) et ita quidem, ut homo justus quoque, ut stet in bono, et perseveret, eget gratia Dei actuali. Atqui servare totam legem est facere bonum æternæ vitae meritorium; Ergo absque gratia nequit lex tota servari. Hinc firmiter tenendum est tam in lege naturae,

x 3 quam

(a) *Cap. II. v.* 12.
(b) Matthæi *Cap. XIX.*
(c) *Ad Galatas Cap. II. v.* 16.
(d) *Roman. Cap. III. v.* 24.
(e) Imaadbid. *Cap. VI.* 23.

quam in lege scripta, sicuti justi fuerunt, ita et gratia fuit homini necessaria, atque a Deo concessa.

Quaeres. *An homo sine gratia possit superare tentationes?*

§. 306. ℟. Non potest superare tentationes graves; Unde David (*a*): *In te eripiar a tentatione*; Et Christus Dominus ait discipulis suis (*b*): *Orate ut non intretis in tentationem*; Quoad leves, potest. Nam si potest homo absque gratia facere aliquod morale bonum (§. 291. 295.); potest quoque superare illas difficultates, quae occurrunt in eo bono faciendo; hoc est leves tentationes.

CAPUT IV.

De gratia efficaci.

§. 307. GRatia efficax est auxilium supernaturale, quo voluntas infallibiliter operatur, et producit effectum.

§. 308. Hanc gratiam dari, dogma fidei Catholicae est. Nam per Ezechielem di-

(c) *Psal.* 17. *v.* 30.
(b) Matthaei *Cap.* XXV. *v.* 41.

dixit Deus (a): *Spiritum meum ponam in medio vestri, et faciam ut in præceptis meis ambuletis*; et Paulus Apostolus (b): *Deus est*, inquit, *qui operatur in vobis et velle, et perficere*. Ultraquamquod si opus quodcumque æternæ vitæ meritorium gratia efficaci perficitur; Cum multa bona opera ab hohominibus fiant; cumque multi sint, qui finaliter perseverantes, æternam gloriam consequantur, clarissime patet, gratiam efficacem existere. Bene habet. At unde gratiæ efficacia repetenda erit?

§. 309. Lutherus, et Calvinus docuerunt, eam vim inesse gratiæ, ut necessario trahat ad consensum hominis voluntatem, eamque determinet ad opus bonum agendum, a quibus vix Jansenius dissentire videtur (c). Sed quam impie, et fallaciter, ostendit Sacra Scriptura, quæ pluribus in locis liberi arbitrii cooperationem supponit in bonorum executione, præsertim in Ecclesiastico, ubi (d) legitur: *Beatus, qui potuit transgredi, et non est transgressus, facere ma-*

(a) Cap. XXXVI. v. 27
(b) Philipp. Cap. II. v. 13.
(c) Vid. Antoine Tomo II. Cap. III. P. II. §. V.
(d) Cap. XXXI. v. 10.

la, et non fecit. Hinc Tridentina Synodus statuit (a) : *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum, et excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quoad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac præparet, neque posse dissentire si velit etc., anathema sit* . . . Jansenii Sectatores non dicunt gratiam efficacem necessitare voluntatem ad consensum, bene vero physice determinare, ac prædeterminare illam ad consensum. Et hi quidem a recta fide aberrant. Nam gratia efficax, ex dictis, est natura sua repudiabilis; quia ei potest voluntas resistere, vel assentiri. Quid est autem, gratiam efficacem physice prædeterminare voluntatem ad consensum, nisi eam ad consensum necessitare? Volunt alii gratiam, efficacem esse natura sua, eamque arctissime, et infallibiliter connexam esse cum effectu suo, atque individuam, et peculiarem præmotionem esse, atque inspirationem hominibus collatam absoluta, et plenissima Dei voluntate, ita ut hæc gratia det posse, velle, et perficere bonum opus, neque ipsa cooperatur quia volumus, sed nos ideo volu-

(a) *Seff. VI. Canone* I.

lumus, quia ipsa operatur. Bene habet; Apostolus namque jam dixerat (a): *Deus est, qui operatur in vobis et velle, et perficere*. At si hoc ita est: Eadem Dei gratia efficax pro uno, efficax quoque foret pro omni alio: Nam hac in hypotesi, qua gratiæ efficacia cum suo necessario statuitur effectu connexa, eo nunquam carere posset, neque vim suam in uno exerere, minus vero in alio; Atqui ex Domini Salvatoris Doctrina, gratia, quæ pro Corozain, et Betshaida fuit inefficax, efficax fuisset pro Tyro, et Sydone; ait siquidem (b): *Væ tibi Corozain, væ tibi Betshaida: quia si in Tyro, et Sydone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, et cinere pænitentiam egissent*. Ergo etc. Volunt alii gratiae efficaciam repetendam esse ex quadam ipsius congruitate cum voluntate humana: ita quod illa gratia sit efficax, quam Deus praevidet esse talem, et dari tali modo, et tali tempore, ut revera ipsi voluntas consentiat. At in istorum sententia, gratia efficax eadem est ac gratia sufficiens, quae ideo efficax evadit,

(a) *Ut supra ad Philip.*
(b) *Cap.* XI. *v.* 21.

dit, quia datur a Deo tali homini, et tali modo, et tali tempore, et in tali circumstantia. Insuper Deus, ut gratia haec sua obtineat effectum, non potest eam donare quando vult, sed quando novit eam congruere cum voluntate; volenti ergo Deo sinceram peccatoris conversionem et poenitentiam, expectandum esset tempus, in quo praevidit voluntatem humanam libere consentire gratiae, et gratiam cum voluntate congruere; Verum hoc non cohaeret cum definitione Concilii Arausicani II. dicentis (a): *Si quis contendit, Deum expectare voluntatem, ut purgemur a peccato: non autem facere ut velimus converti, resistit Spiritui Sancto dicenti, præparatur voluntas a Domino*. Volunt tandem alii, gratiae efficaciam *in actu secundo*, hoc est in executione, pendere a libera nostrae voluntatis cooperatione. Et recte quidem; Nam gratiae utcumque efficaci, humana voluntas resistere potest; adeoque ipsa effectu frustrari... Effectum ergo suum consequitur, quia voluntas humana consentit. Quare sicut Deus conqueritur de resistentia, quam homo ex parte voluntatis suae facit gra-

tiae

(a) *Canone IV.*

tiae ipsius, dicens (a): *Vocavi*, *et renuistis* (b): *Quoties volui congregare filios tuos . . . et noluisti* (c). *Vos semper Spiritui Sancto resistitis*; Ita laudat hominem qui potuit facere malum et non fecit; et praemio aeterno afficit eos, qui gratiae consentientes, bona opera faciunt aeternae vitae meritoria. At hic, quaero: voluntas consensiendo gratiae, unde illa efficax evadit, consentit suis viribus, an vi alterius gratiae cooperantis cum ipso? Suis viribus? Haudquaquam; hoc namque est falsum (§. 269.): Viribus gratiae alterius cooperantis? Utique; Ergo ut gratia obtineat effectum suum, opus est liberum arbitrium alia gratia cooperanti adjuvari. Sed quaeso: gratia isthaec cooperans, qua voluntas infallibiliter gratiae efficaci assentitur, et bonum opus exequitur, est ne simpliciter sufficiens, an efficax? Sufficiens, non; alias non obtineret effectum; Efficax? certe; Ergo ut gratia efficax suum obtineat effectum, alia gratia efficaci opus habet: et haec alia efficax, unde suam efficaciam habet? . . . Fatea-

(a) Proverb. *Cap. I. v.* 24.
(b) Matthaei *Cap.* XXIV. *v.* 37.
(c) Actorum *Cap. VII. v.* 57.

teamur imbecillitatem nostram, et cum Apostolo exclamantes, dicamus (*a*): *o altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei: quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit? Aut qui prior dedit illi, et retribuetur ei?* Quod nos scimus; *Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia*; gratiam proinde quae dat nobis et velle, et posse, et perficere bonum opus, donum ipsius esse gratuitum (§. 299.); scimus liberum arbitrium, etsi viribus attenuatum, posse gratiae dissentire, quantumvis efficaci (§.309.), scimus tamen, non dissentire, quia talis gratia producit effectum (§.307.); quomodo autem efficacia gratiae liberum non laedat arbitrium, et quomodo liberum arbitrium stet cum efficacia gratiæ, magnum in theologia mysterium est, quod novit ille, cui omne cor patet, et quem nullum latet secretum (*b*). Novit ille, qui de vasis iracundiæ, et vindictæ facit vasa misericordiæ. Novit ille, qui *potens est* (*c*) *de lapidibus his susci-*

(a) Roman *Cap. XI. v.* 32.
(b) Ecclesia.
(c) Matthæi *Cap. III* *v.* 9.

scitare filios Abrahæ . Novit tandem ille, qui vult æternam beatitudinem esse simul ipsius donum gratuitum, et justitiæ coronam operibus nostris bonis debitam (*a*).

Caput V.

De Gratia sufficienti.

§. 310. GRatia sufficiens prout distinguitur ab efficaci, ex Concilio Tridentino (*b*): *est interna motio, atque excitatio, cui liberum arbitrium potest dissentire, si velit*. Clarius. Gratia sufficiens specifice sumpta est illa, quæ quantum in se est, præbet illi cui datur vires sufficientes ad ponendum effectum, ad quem ultimate datur, effectus tamen non ponitur, quia hominis voluntas ei dissentit.

§. 311. Martinus Lutherus nullum discrimen inter gratiam efficacem, et mere sufficientem agnoscit; sed gratiam tantum

(a) *Vid.* D. Paulus *I. Corinth. Cap.* IX. *v.* 25. *II. ad Timot. Cap. IV. v.* 16.
(b) *Sess. VI. Can.* 4.

tum efficacem admittit, vel si sufficientem nominat, gratiam intelligit quæ effectu suo non frustratur. Hinc loquendo de gratia sufficienti in sensu Catholico, inquit: Quid est vis inefficax, quæ auxilio sufficienti tribuitur, nisi plane nulla vis? loquendo autem de gratia sufficienti in sensu suo, eam dicit solis prædestinatis concedi; neque Judæis fuisse concessam, ut Legem servarent. A Luthero non dissentit Calvinus, qui insuper addit, ob defectum gratiæ, etiam in præsenti statu Legis Evangelicæ, impossibilem esse Legis observantiam. Bajani omnem gratiam sufficientem post hominis lapsum repudiarunt. Idipsum fecit Cornelius Jansenius, cui adhæsit Quesnellus cum aliis. At eos in meridiana luce cæcutire quis non videt?

PROPOSITIO I.

In præsenti statu naturæ lapsæ, præter gratiam efficacem, admittenda est gratia mere sufficiens.

§. 312. PRob. I. Gratia sufficiens est illa, cui voluntas hominis resistit, propter quod ipsa frustratur effectu, ad quem datur (§. 310.); Atqui datur gratia hujusmodi; Ergo in præsenti statu etc. Prob. min. variis momentis a Sacra Scriptura petitis. Apud Isajam ita queritur Dominus (a); *Habitatores Jerusalem, et viri Juda judicate inter me, et vineam meam. Quid est quod debui facere vineæ meæ et non feci? Expectavi ut faceret uvas, et fecit labruscas*. Deus ergo nihil defuit Populo Judaico, et auxilia dedit, queis bona facere potuissent, si voluisset. Quod si pro uva, hoc est bono, fecit labruscas scilicet malum, in caussa fuit defectus voluntatis, quo consentire noluerunt auxiliis a Deo datis. Hinc apud eundem Deus ipse testa-

(a) *Cap. V. v. 3.*

statur (*a*) : *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem , et contradicentem* ; et in Proverbiis (*b*) : *Vocavi , et renuistis etc*. Si ergo Deus vocavit , si extendit manus , gratias utique concessit ad bonum agendum sufficientes ; sed bonum non est factum , quia voluntas renuit , imo contradixit ; Ergo etc. Deinde apud S. Matthæum (*c*) ait Jesus Christus ad Jerusalem : *Jerusalem Jerusalem . . . . quoties volui congregare filios tuos , quæmadmodum gallina congregat pullos suos sub alas , et noluisti* . Volebat itaque Christus Judæos congregare , hoc est discipulos suos efficere , et membra Ecclesiæ suæ ; quomodo autem congregare? utique vi gratiæ suæ ; dixerat namque (*d*) : *Nemo venit ad me , nisi Pater , qui misit me traxerit eum* , Dedit ergo Jesus Israelitis gratiam qua congregarentur in suum ovile ; quare igitur congregati non fuerunt? quia noluerunt . Ergo etc. Tandem , ut alia plurima taceam , in Apoca-

(a) *Cap.* LXV. v. 2.
(b) *Cap. I.* v. 24.
(c) *Cap.* XXIII. v. 37.
(d) *Matth. Cap.* XI. v. 27.

calypsi (*a*) ait Christus ipsemet : *Ego sto ad ostium et pulso*: *si quis audierit vocem meam* , *et aperuerit mihi januam*, *intrabo ad illum* , *et cœnabo cum illo* , *et ipse meum* . Quantum ergo ex se est, dat ipse vires, et auxilia, pulsat gratia sua hominis cor, ut bonum faciat, culpa est hominis si bonum non facit, quia gratiæ resistit . » Si quis , » ait S. Ambrosius (*a*), peccatorum suo» rum repaculis obserandam mentem pro» priam judicaverit, et Verbi a se splen» dorem stultus avertat , ac sibi inferat » insipientiæ cæcitatem ; causari poterit, » quod Sol justitiæ noluerit intrare , aut » infirmitatem luminis cœlestis arguere ? » Pulsat januam tuam Dei Verbum si » quis mihi aperuerit, inquit , intrabo . » Si quis ergo non aperuerit ; numquid » non ingredientis, et non magis non a» perientis est culpa? Ergo etc. (*c*) .

§. 313. Prob. 2. hac ratione. Si non daretur gratia sufficiens , dicendum foret, aut Deum nullam hominibus dare

(a) *Cap. III. v. 20.*
(b) *In Psal.* 118.
(c) *Quæ ex Patribus & Conciliis ad confirmandam propositionem hanc desiderantur legi poterunt penes* Tournely *Tomo III. q. VII.*

gratiam, aut omnem ejus gratiam esse efficacem. Atqui neutrum dici potest: Non primum, quia sine gratia non potest homo aliquod bonum supernaturalis ordinis efficere (§. 299.); et aliunde constat, hominem multa hujusmodi bona perpetrare; non secundum, quia si omnis gratia esset efficax, consequeretur effectum, quod est falsum; Ergo etc.

Objic. 1. Innumera sunt Sacræ Scripturæ loca, quæ clarissime ostendunt Dei gratiam effectu suo non frustrari; nullam esse gratiam, cui ab humana voluntate resistatur; Ergo præter gratiam etc.

§. 314. ℟. dist. maj. Innumera etc., et illa de gratia efficaci sunt, sine exclusione gratiæ sufficientis, conc., cum exclusione, n. ans, et consm. Innumera quidem sunt Sacræ Scripturæ loca, in quibus de gratia Dei efficaci sermo est (§. 308.); at innumera quoque sunt ejusdem Sanctæ Scripturæ loca, in quibus de gratia mere sufficienti agitur (§. 312.). Quare utramque, Dei verbo duce, profiteri debemus, neque alteram alterius excludi consortio: hoc tamen discrimine, quod sufficiens dat posse bonum

num

num agere; ipsum actum bonum efficax concedit.

Objic. II. Gratia sufficiens non consequitur effectum suum; Ergo frustra datur; Atqui Deus nihil dat frustra; Ergo non dat gratiam sufficientem.

§. 315. ℟. Ex quo gratia sufficiens non consequatur suum completum effectum defectu consensus humanæ voluntatis, non sequitur eam frustra dari a Deo. Nam gratia hæc ex parte Dei, qui eam concedit, semper consequitur effectum proximum, et generalem ad quem obtinendum Deus eam concedit, de facto instruit homines de mediis ad salutem consequendam necessariis, illisque vires sufficientes præbet, ut eam de facto obtineant; quod si non obtinent, in causa est humanum arbitrium, quod dissentit.

Propositio II.

Gratia sufficiens datur etiam Infidelibus, et peccatoribus.

§. 316. PRob. 1. de Infidelibus. Deus, ut scribit Apostolus ad Timotheum (*a*), *omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire*; Atqui sine fide nemo salvabitur; et sine gratia, fides, imo ipsum fidei initium haberi nequit (§. 285.); Ergo etc. Quare S. Augustinus explicans illa Davidis (*b*): *Non est qui se abscondat a calore ejus*, inquit: » Non permisit ullum mortalium excusare se de umbra mortis: ipsum enim penetravit Verbi calor ».

§. 317. Prob. 2. de Peccatoribus. Per Prophetam Ezechielem (*c*): *Vivo ego dicit Dominus Deus: nolo mortem impii, sed ut convertatur impius a via sua et vivat*; Sed conversio est opus supernaturalis ordinis, quod sine gratia fieri

(a) *Epist. I Cap. II. v. 4.*
(b) *Psal. 18. v. 9.*
(c) *Cap. XXXIII. v. 11.*

ri nequit (§. 299.); Ergo si Deus vult peccatoris conversionem, et vitam, gratiam ei donat; Adeoque gratia sufficiens datur etiam peccatoribus. Hinc merito dicitur in Concilio Valentino (*a*): *Malos non ideo perire, quia boni esse non potuerunt, sed quia boni esse noluerunt*.

Objic. contra 1. p. *Fides est ex auditu*, ait Apostolus (*b*); *auditus autem per verbum Christi*. Et sane: *quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo vero prædicabunt, nisi mittantur*. Ut ergo infidelis fidem recipiat, necesse est ei prædicetur, et prædicetur a viris a Deo missis; Atqui viri a Deo missi aliquando prohibiti sunt Evangelium Infidelibus prædicare; hinc legitur de Paulo et Timotheo (*c*), quod *vetati sunt a Spiritu Sancto loqui verbum Dei in Asia*; et cum *tentabant ire in Bithyniam*, Evangelium utique prædicaturi, *non permisit eos Spiritus Jesu*; Ergo etc.

§. 318. ℟. Verum est aliquando Infi-

(a) *Anno* 853. *Cap. II.*
(b) *Cap. X. v.* 14. 15. 17.
(c) Actorum *Cap. XVI. v.* 6.

delibus pro aliquo tempore, vel ob eorum malam dispositionem, vel occulto, sed justo Dei judicio suspendi, vel denegari gratiam prædicationis veræ fidei, qua convertantur, non negantur tamen eis alia Dei auxilia, queis digni habeantur, ut eis Evangelium prædicetur. Certe non omnibus et singulis unico, et eodem tempore prædicatum fuit Evangelium, sed successive, modo uni, modo alteri populo, prout Spiritus Domini Sanctos prædicatores dirigebat; quod ergo aliqui aliis postpositi fuerint in annuntiatione Evangelii, id non fuit eis gratiam penitus denegare, sed suspendere. Hinc licet aliquando prohibiti fuerunt Paulus, et Timotheus loqui Verbum Dei in Asia, transacto tempore, per biennium in Asia Paulus Evangelium prædicavit, *ita ut omnes, qui habitabant in Asia, audirent verbum Domini, Judæi, atque Gentiles* (*a*).

PRO-

(a) Actorum *Cap.* XIX. *v.* 10.

Propositio III.

Gratia sufficiens datur quoque induratis, atque obcœcatis.

§. 319. Prob. Apud S. Matthæum ait Christus (*a*): *Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis*; (gravati nempe, atque oppressi ingentibus culpis, ait S. Hieronymus in hunc locum), *et ego reficiam vos*. Omnes itaque, etiam induratos, vocat; ergo gratiam eis sufficientem donat. Deinde in Actis Apostolorum (*b*), ita Judæis loquitur S. Stephanus: *Dura cervice, et incircumcisis cordibus, vos semper Spiritui Sancto resistitis*. Si ergo Judæi erant duræ cervicis, indurati nempe, et Spiritui Sancto, gratiæ nempe semper resistebant, etsi obdurati, et excaecati, gratia non privabantur. Tandem ad Romanos scribens Paulus, ait (*c*): *Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duri-*

(a) Cap. XI. v. 28.
(b) Cap. VII. v. 51.
(c) Cap. III. v. 4. 5.

ritiam tuam, *et impœnitens cor* , *thesaurizas tibi iram in die iræ*. Benignitas ergo Dei etiam duros corde , et impœnitentes ad pœnitentiam vult adducere , et quantum ex se est, gratia sua adducit, sed illi thesaurizant sibi iram, quia poenitere se nolunt, et a via iniquitatis suæ resilire .

§. 320. Prob. 2. ex Patribus . S. Augustinus (*a*): » De nullo inquit, desperandum est, sive intus, sive foris fuerit, sive in Ecclesia , sive extra Ecclesiam, quamdiu patientia Dei ad poenitentiam adducit, nec de hac vita rapit impium » . S. Fulgentius ita loquitur (*b*) : » Sicut medico nostro nulla est incurabilis plaga, ita nec in aliquo vulnere , nec in aliquo tempore cælestis potest deficere medicina »: Tandem S. Thomas, ita supra hanc rem clare se explicat (*c*), inquiens : » dicere quod aliquod peccatum sit in hac vita, de quo aliquis poenitere non possit, erroneum est, quia per hoc tollerctur libertas arbitrii , et derogaretur virtuti gratiæ, per quam moveri potest

» cor

(a) *Serm. XI de verbis Dom. Cap.* 13.
(b) *Epist. VII. Cap. VIII.*
(c) *III. P. q.* 86. *a* 1.

» cor cujuscumque peccatoris ad poeni-» tendum » . Ergo etc.

Objic. Obduratio ex D. Augustino (*a*) oritur ex gratiæ subtractione; » Nam non » obdurat Deus impertiendo malitiam, » sed non impertiendo gratiam » ; Ergo falsa propositio.

§. 321. ℟. duplex obduratio distinguenda est ; prima consistit in subtractione cujuscumque gratiæ, et hæc propria est damnatorum, atque Daemonum, qui sunt extra omnem salutis spem ; secunda consistit in subtractione tantum alicujus gratiae specialis, qua corda peccatorum efficaciter ad poenitendum moverentur, concedendo interim alia sufficientia auxilia, quibus assentiri si vellent, converti possent, quamvis de facto ob perversam resistentem voluntatem non convertuntur. Non de prima itaque, sed de secunda obduratione loquitur Augustinus. Hinc explicans illa verba Pauli ad Romanos : *dedit illos in reprobum sensum.* Ea est inquit (*b*), cæcitas mentis; qua quisquis sua pravitate permanenter laborat, ab interiori Dei luce secluditur, sed nondum

dum

(a) *Epist.* 105.
(b) *Enarrat. in Psal. VI. n.* 8.

dum penitus cum in hac vita est (*a*), spe caecitatis per gratiam curandæ confisus.

Quæres. *An Gratia sanctificans* (§. 273.) *diversa sit a Charitate?*

§. 322. ℟. duplex est Theologorum sententia. Quidam cum Angelico Doctore (*b*) volunt, gratiam, et charitatem esse habitus realiter distinctos; eos autem esse indistinctos adfirmant alii plurimi, e contra, cum Subtili præceptore. Probabiliter tamen nos putamus, hos habitus, gratiam nempe sanctificantem, et charitatem realiter non distingui. Nam gratia sanctificans, et Charitas producunt eosdem effectus; Siquidem, ex Theologorum sententia, sex potissimum sunt gratiæ sanctificantis effectus; 1. nempe efficit nos filios Dei; 2. reddit nos Deo acceptos, et gratos; 3. vitam spiritualem nobis confert; 4. nos Deo conjungit; 5. est gratia sanctificans radix omnium bonorum operum; et 6. est semen vitæ æternæ, et salutis nostrae caussa; Jam vero eosdem effectus Charitas producit; per ipsam

(a) *Vid.* Fraſſen *De Gratia ſuffic.* Tournely *Tomo III. q.* 8. *art.* 4.

(b) 2. *q.* 110. *art.* 3.

ipsam enim 1. filii Dei efficimur; quia (*a*): *omnis qui diligit ex Deo natus est*; 2. Deo accepti reddimur ; inquit siquidem Christus Dominus (*b*) : *Qui diligit me*, *diligetur a Patre meo*; 3. vitam spiritualem consequimur , ut ait S. Joannes (*c*) : *Scimus* , *quoniam translati sumus de morte ad vitam*, *quoniam diligimus fratres*. *Qui non diligit* , *manet in morte*; 4. Deo conjungimur ; etenim (*d*) *qui manet in charitate* , *in Deo manet*, *et Deus in eo*; 5. ipsa est radix omnium bonorum operum ; Nam ait Apostolus (*e*) : *Si Charitatem non habuero*, *nihil sum*; *Charitas patiens est*, *benigna est etc.* 6. tandem est semen vitæ æternae; unde S. Jacobus Apostolus (*f*): *Coronam vitæ* ait, *repromisit Deus diligentibus se*: Ergo gratia sanctificans , et charitas sunt unus idemhabitus.

CA-

(a) Joann. *Epist. I. Cap. IV. v.* 7.
(b) *Apud Joan. Cap. XIV. v.* 21.
(c) *Epist. I. Cap. III. v.* 14.
(d) *Ibid. Cap. IV. v.* 16.
(e) *Epist. I. ad Corinth. Cap. XIII. v.* 2. 4.
(f) *Cap. I. v.* 12.

Caput VI.

De Justificatione, et gratia ad eam obtinendam requisita.

§. 323. Justificationis nomine, ex Concilio Tridentino (a), nihil aliud hic intelligitur, quam *translatio de statu peccati in statum gratiæ et adoptionis filiorum Dei per Jesum Christum Salvatorem nostrum.*

§. 324. Justificatio itaque duo importat; nempe 1. peccatorum remissionem, et 2. gratiae infusionem, alterum quorum si desit, non est vera justificatio. Et sane, ille justificatus vere dici potest, qui nedum peccato caret, sed insuper gratia praeditus est.

§. 325. Sed datur ne sic exposita Justificatio? Adfirmant Theologi Orthodoxi, sed veritatis hostes Haeretici adfirmare detrectant. Ac primus quidem, qui justificationi adversari videtur Basilides fuit, qui Dei benignitati veluti limites praescribens, inquit, non omnia peccata a Deo remitti, sed tantum involuntaria. Hunc sequuntur Novatiani, impie effutien-

(a) *Sess. VI. Can.* 4.

tientes, peccata post Baptismum commissa nullam spem remissionis posse habere. Recensiores Haeretici, justificationem peccatorum dari concedunt, at non in Catholicorum, et Ecclesiae sensu. Contendunt namque Lutherani et Calvinistae, in justificatione peccata non vere remitti, atque omnino ab anima deleri, sed tantum tegi, atque occultari, ne ante conspectum Domini appareant; nec proinde imputari ad poenam; neque vere gratiam inhaerentem homini comunicari, sed tantum illi gratiam Christi imputari, hancque justificationem sola fide obtineri, quae illam apprehendit, et credenti communicet. Eorum itaque sententia, justus non est talis intrinsece, quia habet adhuc peccata, licet tecta, et occultata, sed extrinsece tantum, quatenus justitia Christi ei imputatur; nec aliud ad justificationem obtinendam, quam fides sola est necessaria. Haec et alia similia Haeretici, contra quos, sit.

PROPOSITIO I.

In Justificatione peccata vere remittuntur, delentur, atque penitus tolluntur.

§. 326. Probatur. Nam Propheta David Deum laudans pro misericordia secum habita, inter alia inquit (a): *Dixi confitebor adversum me injustitiam meam Domino, et tu remisisti impietatem peccati mei*; et alibi (b) eum rogans ut ipsius misereretur, inquit: *Dele iniquitatem meam: Asperges me hyssopo et mundabor: lavabis me, et super nivem dealbabor.* Apud Isaiam *dicit Dominus* (c): *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur: et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt*; et alibi (d): *Ego sum*, inquit, *ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, et peccatorum*

(a) *Psal.* 31. *v.* 5.
(b) *Psal.* 50. *v.* 2. 9.
(c) *Cap. I. v.* 18.
(d) *Cap. XLIII.*

rum tuorum non recordabor (a) : *delevi ut nubem iniquitates tuas , et quasi nebulam peccata tua* . Apud Joannem vero ait Christus Dominus discipulis (b) : *Accipite Spiritum Sanctum , quorum remiseritis peccata , remittuntur eis* , vere quidem et realiter ; Nam Dominus Jesus Christus (c) : *Fidelis est , et justus , ut remittat nobis peccata*, ea penitus ab anima auferendo , *et emundet nos ab omni iniquitate* . Ipse etenim ; *ideo apparuit ut peccata nostra tolleret* (d) ; talis nempe a Joanne Baptista monstratus fuit , cum dixit (e) : *Ecce Agnus Dei , ecce qui tollit peccata mundi* . Unde Princeps Apostolorum Judaeis ajebat (f) : *Pœnitemini, convertimini ; ut deleantur peccata vestra* . Peccata itaque in justificatione non jam teguntur , sed penitus auferuntur , non solum non imputantur ad poenam , sed penitus delentur, atque evanescunt ac si nunquam in anima fuissent; et anima per pec-

(a)
(b) *Cap.* XX. *v.* 23.
(c) Joan. *Epist. I. Cap. I. v. 9.*
(d) *Ibid. Cap. III. v.* 5.
(e) Joan. *Cap. I. v.* 29.
(f) Actor. *Cap. III. v.* 19.

peccatum maculata, nigra, et sordida, velut nix alba evadit absque ulla umbra, vel macula. Adeoque in justificatione, etc.

Dices. Propheta David inquit (*a*): *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum*; Ergo in Justificatione peccata teguntur, et non imputantur, non vero penitus delentur, atque tolluntur.

§. 327. ℟. Laudata verba *tecta sunt peccata* non ita accipienda sunt, ut significent peccata tegi, occultari, abscondi; Nam Deo nihil est opertum, et absconditum; quinimo (*b*) *omnia nuda, et aperta sunt oculis ejus*, quomodocumque ergo peccata tecta, in sensu Calvinistarum dicantur, semper oculis Dei patent; quare si Deo (*c*) sunt odio impius, et impietas ejus, homo peccator nec justus et Deo acceptus dici potest, neque proinde beatus. Si ergo beatus, si justus, et Deo charus, qui justificatus est, non aliter profecto, nisi quia peccata ejus tecta sunt, hoc est penitus abla-

(a) *Psal.* 31. *v.* 1. 2.
(b) *Hebr. Cap. IV. v.* 13.
(c) *Sapient. Cap.* XIV. *v.* 9.

lata, atque deleta, non amplius existunt in anima. Audiatur S. Augustinus (*a*). » Cooperta sunt peccata, et tecta sunt, » abolita sunt. Si texit peccata Deus, » noluit advertere: si noluit advertere, » noluit animadvertere: si noluit animad- » vertere, noluit punire, noluit agno- » scere, maluit ignoscere . . . . Nec sic » intelligatis quod dixit, peccata cooper- » ta sunt, quasi ibi sint, et vivant ». Ex his recte infertur quid ibi significent etiam verba illa sequentia: *non imputavit Dominus peccatum*; nempe totum peccatum a Deo esse remissum, sive quoad culpam, sive quoad poenam, neque amplius in justificato existere. Quare » illa non imputatio », ait optime Ja- » cobus Tirinus in hunc locum, ab Hæ- » reticis conficta, qua volunt, peccata » nostra vere permanere in nobis, sed a » Deo non imputari, prorsus impossibi- » lis est; Nam Deus non potest res a- » liter extimare et imputare, quam uti » revera in seipsis sunt: si ergo pecca- » tum vere maneret in anima, quomodo- » cumque foret tectum aut velatum, ju- » stitia profecto imputativa Christi, ei-

 » dem

(a) *Enarrat. in Psal.* 31.

» dem animae numquam posset imputari » a Deo ».

PROPOSITIO II.

Non aliqua tantum, sed omnia penitus peccata, sive ante, sive post Baptismum commissa in justificatione remittuntur.

§. 338. Prob. Nam per Ezechielem Prophetam (*a*) ait Deus: *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatsi suis, quæ operatus est, vita vivet, et non morietur: omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor*. Hinc Propheta Micheas ajebat (*b*): *Deus . . . proiiciet in profundum maris omnia peccata nostra*. Apostolus pariter Joannes ait (*c*): *Sanguis Jesu Christi emundat nos ab omni peccato*; et paullo post: *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et justus, ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate*; atqui præfata Divi-

(*a*) *Cap.* XVIII. *v.* 21.
(*b*) *Cap. VII. v.* 19.
(*c*) *Epist. I. Cap. I.* 2. 7.

vina oracula, peccata respiciunt, tam ante, quam post baptismum commissa. Ergo etc. (*a*).

Propositio III.

Homo justificatur non solum per veram peccatorum remissionem, sed etiam per intrinsecam infusionem gratiæ inhærentis.

§. 329. PRob. 1. ex Scripturis. Per Joannem inquit Christus (*b*): *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus*. Quare Apostolus ad Corinthios scribens (*c*): *Nescitis*, inquit, *quia templum Dei estis, et Spiritùs Dei habitat in vobis?* Atque Ephesios hortatur in-

(a) *Vide* P. Franciscum a Breno *Manuale Missionar. Tomo I. Lib. II. Cap. I. q. IV. qui fuse hanc materiam pertractat, atque opposita argumenta resolvit. Vide quoq.* P. Bernardum a Bononia *Inst. Theolog. Tomo II. Tract. VIII. q. I. Concl. III.*

(b) *Cap.* XIV. *v. 23.*

(c) *Epist. I. Cap. III. v.* 16.

inquiens (*a*) : *Renovamini Spiritu mentis vestræ, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, et sanctitate* . Joannes ipse , ut alios taceam , ait (*b*) : *Qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quia semen ipsius in eo manet*; et alibi (*c*) : *videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, et simus* . Ex quibus ita liceat argumentari : Homo per justificationem manet apud Deum ; imo templum Dei evadit ; induit novum hominem ; semen Dei in se manens habet, ita ut non solum nominetur , sed sit filius Dei ; Ergo homo justificatur non per imputationem extrinsecam justitiæ Christi , sed per veram, atque intrinsecam infusionem gratiæ inhærentis .

§. 330. Prob. II. ex Concilio Tridentino (*d*), in quo hæc de fide determinata leguntur . I. *Si quis dixerit, homines, sine Christi justitia, per quam nobis meruit, justificari , aut per eam ipsam formaliter justos esse, anathema sit* . II. *Si quis dixerit , homines justi-*

(a) *Cap. III. v.* 23. 24.
(b) *Epist. I. Cap. III. v.* 9.
(c) *Ibid. v.* 1.
(d) *Sess. VI. Can.* X. XI.

stificari vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia et charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffundatur, atque illis inhæret: aut etiam gratiam, qua justificamur esse tantum favorem Dei, anathema sit. Ergo etc.

PROPOSITIO IV.

Gratia ad justificationem requisita est gratia habitualis.

§. 331. PRobatur. Nam ad justificationem duo concurrunt (§. 324.): deletio nempe, atque remissio peccatorum, atque insuper gratia, quæ in justificato manet, eique inhæret; Atqui hæc duo producit gratia habitualis, unde et *sanctificans*, atque *justificans* dicitur; Ipsa enim remittit peccata mortalia, juxta promissionem Dei per Ezechielem (*a*) dicentis: *effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris*; et da-

(a) *Cap.* XXXVI. *v.* 25.

tur per modum habitus animæ inhærentis (§. 253.); Ergo etc.

Quæres. *Quænam sint caussæ justificationis impii.*

§. 332. ℟. ex Concilio Tridentino (*a*) sunt sequentes. Caussa efficiens principalis est Deus; Ait enim ipse (*b*) : *Ego sum, ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me*; Unde Job ei dicebat (*c*) : *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu, qui solus es?* Caussa meritoria est Christus per suam passionem, et mortem; Hinc Apostolus ad Romanos scribens, inquit (*d*) : *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiatorem, etc.* Caussa instrumentalis sunt verbum Dei, et Sacramenta, praesertim illud Baptismi; Quare S. Jacobus Apostolus (*e*) : *Suscipite*, ait, *insitum verbum, quod potest salvare animas vestras*; et Paulus ad Ti-

(a) *Sess. VI. Cap. VII.*
(b) Isaiæ *Cap.* XLIII. *v.* 25.
(c) *Cap.* XIV. *v.* 4.
(d) *Cap. III. v.* 24.
(e) *Cap. I. v.* 21.

Titum (*a*): *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis*; et Christus Dominus apud Joannem (*b*): *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis retenta sunt*. Caussa materialis est hominis voluntas. Caussa formalis est ipsa Dei justitia; justitia quidem, *non qua ipse justus est*, inquit laudatum Concilium (*c*), *sed qua nos justos facit*; *qua videlicet, ab eo donati, renovamur spiritu mentis nostræ, et non modo reputamur, sed vere justi nominamur et sumus, justitiam in nobis recipientes, unusquisque suam, secundum mensuram, quam Spiritus Sanctus partitur singulis prout vult, et secundum propriam cujusque dispositionem, et cooperationem*. Caussa tandem finalis est gloria Dei, et Christi; necnon salus aeterna eorum, qui justificantur. Gloria quidem Dei; nam: *omnia propter semetipsum operatus est Deus* (*d*); hinc *prædestinavit nos*, scri-

(a) *Cap. III. v. 5.*
(b) *Cap. XX. v. 22: 23.*
(c) *Laud. in loco; & jam dixerat Augustinus Lib. de Spiritu, & lit. Cap. IX.*
(d) *Proverb. Cap. XVI. v. 4.*

bit Apostolus ad Ephesios (a), *in adoptionem filiorum in laudem gloriæ gratiæ suæ* ; Gloria Christi ; unde Paulus (b) : *Decebat*, inquit, *eum propter quem omnia, et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummari*. Salus tandem æterna eorum, qui justificantur ; quapropter fidelibus idem Apostolus, ajebat (c) : *Nunc vero liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam*.

Quæres : *An ad gratiam justificationis obtinendam requiratur in adulto aliqua dispositio*.

§. 333. ℟. Affirm., et est de fide. Nam ait Dominus per Isaiam (d): *Convertimini ad me et salvi eritis* ; et per Zachariam (e) : *Convertimini ad me, et convertar ad vos*. Convertimini utique non solis naturæ viribus, sed Divino suffragante auxilio. S. Augustinus pariter plu-

(a) *Cap. I. v. 6.*
(b) Hebræorum *Cap. II. v. 10.*
(c) Romanorum *Cap. VI. v. 22.*
(d) *Cap. XLV. v. 22.*
(e) *Cap. I. v. 3.*

pluribus in locis hanc docet veritatem, dicens (a): *Salutem in impio, sed non sine impio Christus operatur*; et alibi (b): *Qui fecit te sine te, non justificabit te sine te; fecit nescientem, justificat volentem*. Hinc jure meritoque Tridentina Synodus hunc statuit Canonem (c): *Si quis dixerit sola fide impium justificari, itaut intelligat nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, et nulla ex parte necesse esse, cum suæ voluntatis motu, præparari, atque disponi, anathema sit*.

Quæres: *Quænam sint dispositiones in adulto ad gratiam justificationis consequendam?*

§. 334. ℟. Primaria dispositio ex parte intellectus est fides, illa nempe, qua veritatibus a Deo revelatis assentimur. Ait enim Apostolus (d): *Sine fide impossibile est placere Deo*; Quare Tridentina Synodus (e): *Fides* ait, *est humanæ salutis initium, fundamentum, et radix*

omnis

(a) *Tract. 72. in Joann.*
(b) *Serm.* XV. *De verbis Domini Cap. XI.*
(c) *Sess. VI. Can. IX.*
(d) Hebr. *Cap. XI. v. 6.*
(e) *Sess. VI. Cap. VIII.*

omnis justificationis. Fides autem hæc sola non sufficit, sed aliæ quoque dispositiones ex parte voluntatis ad justificationem prærequiruntur; nempe I. *Timor Divinæ justitiæ*, juxta illa Scripturæ (*a*): *Timor Domini fons vitæ*; *Timor Domini expellit peccatum* (*b*), *et qui sine timore est non justificabitur*. II. *Spes firma veniæ obtinendæ ex Divina misericordia*; Unde David: *Eruet eos a peccatoribus*, inquit (*c*), *et salvabit eos, quia speraverunt in eo*; et Apostolus ad Romanos scribens (*d*): *Spe*, ait, *salvi facti sumus*; Quare Christus Dominus volens Paralytico peccata dimittere, spem ab eo exegit, dicens (*e*): *Confide Filii, remittuntur tibi peccata tua.*

(a) *Proverb. Cap. XIV. v. 27.*

(b) *Ecclesiastici Cap. I. v. 27. 28.: Timor utique nedum filialis sed etiam servilis, quo nempe, Deum nostrorum peccatorum vindicem pertimescimus. Timor enim iste, quidquid blaterent Lutherani, utilis est: Hinc* Tridentina Synodus *Sess. VI. Can. 8. hæc habet:* Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccato abstinemus, peccatum esse, aut peccatores pejores facere, anathema sit. *Quod & antea pluribus in locis docuerat S. Augustinus: Vid.* Frassen *de disposit. ad Gratiam Sanctific. q. 3.*

(c) *Psal. 36.* v. 40.

(d) *Cap. VIII.* 2.

(e) Matth. *Cap.* IX. v. 2.

tua. Et jure quidem. Nam cum justificatio sit opus plane miraculosum, superans adeo vires naturæ creatæ, et ita Dei proprium, ut dixerit S. Augustinus (*a*): *plus est justificare impium, quam creare Cœlum, et terram*, a Deo utique expectandum est, ab eoque firmiter sperandum. III. *Dei dilectio, tamquam omnis justitiæ fons, et origo*; dilectio inquam inchoata; Tridentinum namque hac phrasi utitur: *illumque*, Deum nempe, *tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt*. IV. *odium, atque detestatio peccati*. *Projicite* enim, ait Deus per Prophætam Ezechielem (*b*), *projicite a vobis omnes iniquitates vestras, et facite vobis cor novum, et spiritum novum*. V. *propositum recipiendi Baptismi*, si justificandus nondum fuerit baptizatus; vel recipiendae poenitentiæ si fuerit post Baptismum relapsus. Etenim cum sine Baptismo sive in re, sive in voto nullus salvari queat, juxta illud (*c*): *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei*, nullus ad justificationis gratiam dispo-

---

(a) *Serm. XV. de verbis Apost.*
(b) *Cap. XVIII. v. 31.*
(c) Joan. *Cap. III. v. 5.*

sponere se poterit, quin habeat propositum illum recipiendi; Cumque Poenitentia sit altera post naufragium tabula, sine illa in re, aut in voto, nullus justificabitur; Ait namque Christus Dominus (*a*): *Nisi poenitentiam habueritis, omnes similiter peribitis*: Unde Princeps Apostolorum inquiebat (*b*): *Poenitemini, et convertimini, ut deleantur peccata vestra*. VI. tandem *propositum vitæ emendandæ*; nam haud vere de peccatis quis poenitere potest, qui propositum non habet expoliare se veterem hominem cum actibus suis, et novum induere, qui secundum Deum creatus est; observare proinde Dei legem, atque mandata.

Dices. Si homo posset ad justificationis gratiam se præparare, posset gloriari de sua justificatione, quasi sibi debita; Atqui hoc est absurdum; Ergo etc.

§. 335. ℟. Si homo suis naturæ viribus poneret laudatas dispositiones, gloriari posset de sua justificatione; at homo non suis naturæ viribus, sed excitatus Divina gratia, ab eaque adjutus, ait Con-

(a) Lucæ *Cap. III. v.* 13.
(b) Actor. *Cap. III. v.* 19.

Concilium (*a*), laudatas ponit dispositiones, et tantum libere ex parte sua cooperatur Divinæ gratiæ; quare in Domino tantum gloriari potest.

Caput VII.

De Merito, deque conditionibus ad meritum requisitis.

§. 336. Meritum hic stricte, et proprie, *est actio libera, honesta, et bona, quæ aliqua mercede vel præmio digna est.*

§. 337. Meritum a Theologis dividi solet in meritum *de condigno*, ut ajunt, et meritum *de congruo*. Meritum de condigno est opus, ex se, mercede ac præmio dignum, quodque propterea ex quadam justitia exigit a Deo donum aliquod supernaturale, tamquam præmium, seu mercedem. Meritum vero de congruo est opus, quod licet ex se, de justitia, mercede dignum non sit; ei

(a) *Sess. VI. Cap. VI.*

(b) *Videantur alia apud* Robertum Bellarminum *Tomo IV. Secunda Controv. principalis*; Martinum Becanum *Opera omnia &c. Tomo II. Tract. IV. Cap.* III.

ei tamen ex quadam decentia, præmium aliquod ex sola Dei misericordia, et benignitate debetur.

§. 358. Gilbertus Porretanus inter alios errores, quos docuit, nullum mereri, asseruit, præter Christum. Lutherus, Calvinus, eorumque sectatores, negant justos proprie mereri beatitudinem æternam. Non desunt sive ex veteribus, sive ex Recensioribus, qui idipsum effutire non dubitarunt (*a*).

Propositio I.

Justi per bona opera, gratiæ auxilio facta, de condigno merentur æternam beatitudinem.

§. 339. Prob. I. Ex Scripturis. Auctor Libri Sapientiæ hæc habet (*b*): *Justi autem in perpetuum vivent, et apud Dominum est merces eorum.* Ecclesiasticus pariter ita monet (*c*): *Ne verearis usque ad mortem justificari, quoniam merces Domini manet in æter-*

(a) *Vid.* Gener.
(b) *Cap. V. v. 16.*
(c) *Cap.* XVIII. *v.* 22.

ternum. Quænam vero merces ? Utique pro qualitate bonorum operum ; *Reddet*, namque, ait Christus Dominus (*a*) *unicuique secundum opera ejus*; Unde Apostolus (*b*) ; *unusquisque*, inquit, *propriam mercedem accipiet secundum suum laborem* ; et ad Romanos scribens (*c*) : *Ei autem*, inquit, *qui operatur*, *merces non imputatur secundum gratiam*, *sed secundum debitum*; *Non enim injustus Deus*, sequitur ipsemet ad Hebræos verba faciens (*d*), *ut obliviscatur operis vestri*; quare beatitudinem æternam, quæ pro bene gestis a Deo sciebat sibi repositam esse, coronam justitiæ dicere non dubitavit, scribens (*e*): *Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex etc.* Si ergo justis merces æterna pro bonis operibus datur secundum opera, et laborem ; si hæc merces est debita et ex Dei justitia, itaut corona justitiæ vocetur, profecto hæc merces est merita de condigno ; Adeoque Justi etc.

Di-

(a) Matthæi *Cap.* XVI. *v.* 27.
(b) *Epist. I. ad Corinth. Cap. III. v.* 8.
(c) *Cap. IV. v.* 4.
(d) *Cap. VI. v.* 10.
(e) *Epist. II. ad Timoth. Cap. IV. v.* 8.

§. 340. Prob. II. ex Conciliis, In Concilio Lateranense IV. (a), ita legitur: *Non solum virgines et continentes, verum etiam conjugati per fidem rectam, et operationem bonam placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem pervenire*. In Concilio Florentino definitum fuit (b): Animas plene purgatas *in Cœlum mox recipi, et intueri clare ipsum Deum Trinum, et Unum sicuti est, pro meritorum tamen diversitate, alium alio perfectius*. In Tridentino tandem (c) ita statutum habetur: *Si quis dixerit, hominis justificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius justificati merita; aut ipsum justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, et Jesu Christi meritum, cujus vivum membrum est, fiunt, non vere mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, et ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia discesserit, consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum, anathema sit*.

§. 341. Prob. III. ex Patribus, sed præ

(a) *Cap. I.*
(b) *In Literis union.*
(c) *Seff. VI. Cap. XVI. & Can. XXXII.*

præ aliis audiantur S. Augustinus, et S. Bernardus. Ille namque (a) sic ait: » Nulla ne igitur sunt merita justorum? » sunt plane, quia justi sunt. *Nam*: si» cut merito peccati tanquam stipendium » redditur mors, ita merito justitiæ tan» quam stipendium vita æterna. *Et a-* » *libi* (b): Deus fecit se nobis debito» rem, non aliquid a nobis accipiendo, » sed tanta nobis promittendo. Promis» sor Deus debitor factus est, boni» tate sua, non prærogativa nostra. Quid » ei dedimus, ut eum debitorem tenea» mus »? S. autem Bernardus subdit (c): » promissum quidem ex misericordia, sed » tamen ex justitia persolvendum (d) ».

(a) *Epist.* 105.
(b) *In Psalmo* 109.
(c) *Libro de gratia, & lib. arb.*
(d) *Quæ contra hanc propositam Thesim objiciuntur legi possunt apud* Antoinè *Theologia Universa Tomo* II. *Cap.* VII. *art.* I. Frassen *Append. de merito* Q. I. Robertum Bellarminum *Tomo* IV. *Contr.* II. *principal. Lib. V. Cap. V.* Laurentium Berti *de Theolog. Discipl. Lib.* XIX. *Cap.* VII. Martinum Becanum *Opera omnia Tomo* I. *Tractatu* IV. *Cap. V.*

Propositio II.

Ut justorum opera sint æternæ vitæ meritoria, requiritur ex parte Dei promissio, et pactum de dando præmio.

§. 342. PRob. I. Ex Scripturis. Apostolus ad Timotheum scribens ait (*a*): *Pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, pariter, et futuræ*; et ad Hebræos (*b*): *Fide, et patientia*, ait, *hæreditabunt promissionem*. Quare S. Jacobus Apostolus (*c*): *Beatus vir, inquit, qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se*. Sane in Apocalypsi, ait Christus (*d*): *Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in Paradiso Dei mei. Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam*

(a) *Epist. ad Tim. Cap.* IV. *v.* 8.
(b) *Cap.* VI. 2. 22.
(c) *Cap.* I. *v.* 12.
(d) *Cap.* II. *v.* 7.

nam vitæ (a); Et ut alia taceam, *dabo* (b) *unicuique vestrum secundum opera sua*. Ergo etc.

§. 343. Prob. II. ex Conciliis. Concilium Senonense hæc habet (c): *Fecit Deus unicuique locum juxta mensuram operum suorum, non absoluta condignitate, sed gratuita, et liberali promissione, qua conventione facta de denario diurno, misit operarios in vineam suam*. Concilium Tridentinum, ita decrevit (d): *Bene operantibus usque in finem, et in Deo sperantibus proponenda est vita æterna, et tanquam gratia filiis Dei, per Christum Jesum misericorditer promissa, et tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus, et meritis fideliter reddenda*. Ergo etc.

(a) *Ibid. v.* 10.
(b) *Ibid. v.* 23.
(c) *Cap.* XVI.
(d) *Sess. VI. Cap.* XVI.

PROPOSITIO III.

Ad meritum de condigno duo ex parte operantis requiruntur ; nempe 1. ut sit in vita , et 2. in statu gratiæ ,

§. 344. PRob. Nam I. in statu viæ potest homo opera bona facere , et mereri , non autem in termino . In Ecclesiaste enim habetur (a) : *Quodcumque potest manus tua , instanter operare , quia nec opus , nec ratio , nec sapientia , nec scientia est apud inferos , quo tu properas* . Et in Ecclesiastico (b) legitur : *ante obitum tuum operare justitiam , quoniam non est apud inferos invenire cibum . Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum* (c) , *et secundum intellectum peregrinationis ipsius*. Hinc monebat Apostolus dicens (d) : *Dum*

(a) *Cap. IX. v.* 20.
(b) *Cap. XIV. v.* 17.
(c) *Cap. XVI. v.* 15.
(d) *Ad* Galatas *Cap. VI. v.* 10.

Dum tempus habemus operemur bonum : Ecce nunc tempus acceptabile (*a*): *ecce nunc dies salutis* . II. in statu gratiæ homo potest per bona opera certam suam salutem facere ; Ait enim Christus Dominus (*b*) : *Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso nisi manserit in vite : sic nec vos , nisi in me manseritis. Si quis diligit me, sermonem meum servabit* (*c*) ; *et Pater meus diliget eum , et ad eum veniemus , et mansionem apud eum faciemus* ; Ergo etc.

(a) *Epist. II. ad Corinth. Cap. VI. v. 2.*
(b) Joann. *Cap.* XV. *v.* 4.
(c) *Ibid. Cap.* XIV. *v.* 23.

Propositio IV.

Ad meritum ex parte actus tria requiruntur; nempe 1. libertas non solum a coactione, sed etiam a necessitate; 2. ut actus sit bonus; et 3. ut eliciatur ex actuali auxilio gratiae.

§. 345. Probatur quoad 1. partem. Nam in Scriptura de homine justo dicitur (a): *Qui probatus est in illo, et perfectus est, erit illi gloria æterna, qui potuit transgredi, et non est transgressus, facere mala, et non fecit; ideo stabilita sunt bona illius in Domino*. Hinc S. Iræneus ait (b): » Qui » operantur bonum, gloriam, et honorem percipient, quoniam operati sunt bonum cum possent illud non operari; Et S. Hieronymus (c): Libe- » ri arbitrii, scribit, nos condidit Deus; » nec ad virtutes, nec ad vitia tra- » himur, alioquin ubi necessitas, nec co-

(a) Ecclesiastici *Cap. XXXI. v.* 10. 11.
(b) *Lib. IV. Cap. XI.*
(c) *Lib. II. contra Jovin.*

» corona, nec damnatio est ». Nam u-» bi necessitas inquit S. Bernardus (a), » ibi libertas non est, nec meritum. Jure itaque damnata fuit hæc Jansenii Propositio (b). *Ad merendum, et demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate etc.*

§. 346. Prob. quoad secundam partem. Nam Deus, ut inquit S. Augustinus (c), quæ mala sunt non coronat. Hinc Apostolus ad Romanos scribit (d): *Iis quidem, qui secundum patientiam boni operis, gloriam, et honorem, et incorruptionem quærunt, vitam æternam*; Ergo etc. Idque patet etiam ex Concilio Arausicano II. (e), in quo legitur: *Debetur merces bonis operibus si fiant, sed gratia, quæ non debetur, præcedit ut fiant.*

§. 347. Prob. quoad 3. partem; Nam sine gratia nullum opus bonum efficere possumus, quod sit æternæ vitæ meritorium (§. 299.); Ergo etc.

(a) *Libro de gratia & lib. arb.*
(b) *Inter confix. a Clemente XI num. 3.*
(c) *Lib. de gra. & lib. arb. Cap. VI.*
(d) *Cap. II. v. 7.*
(e) *Canone 18.*

PROPOSITIO V.

Præter meritum de condigno, datur meritum de congruo.

§. 348. PRobatur. In Scripturis legitur, Deum multa peccatoribus concessisse, intuitu aliquorum bonorum operum, ut patet de obstetricibus Ægyptiorum (*a*), de Cornelio Centurione (*b*); Atqui peccatores nihil de condigno merentur (§. 344.); Ergo et de congruo; adeoque, etc.

Quæres. *Quænam cadant sub meritum de condigno?*

§. 349. ℟. Hæc duo; nempe 1. augmentum gratiæ habitualis; 2. prima gloria, et ipsius gloriæ augmentum; Ita Concilium Tridentinum (*c*): *Si quis dixerit, hominis justificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius justificati merita: aut ipsum justificatum, bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, et Jesu Christi meritum, cujus vivum membrum est, fiunt,*

(a) *Exodi Cap.* I. *v.* 20. 21.
(b) *Actor. Cap.* X.
(c) *Sess. VI. Can.* XXXII.

fiunt, *non vere mereri augmentum gratiæ*, *vitam æternam*, *et ipsius vitæ æternæ*, *si tamen in gratia discesserit*, *consecutionem*, *atque etiam gloriæ augmentum*, *anathema sit*.

Quæres. *An aliquis per merita antecedentia possit de condigno mereri reparationem post lapsum?*

§. 350. ℟. negat. Nam inter alias conditiones ad merendum de condigno, requiritur, ut qui mereri vult sit in gratia (§. 344.), et ut adsit ex parte Dei pactum, atque promissio de præmio reddendo (§. 542.); Jam vero qui lapsus est, in gratia non est; et nulla adest Dei promissio, opera bona præterita hominis peccatoris vita æterna præmiandi; quinimo adest oppositum; Nam per Ezechielem ait Deus (a): *Si averterit se justus a justitia sua*, *omnes justitiæ ejus*, *quas fecerat*, *non recordabuntur*; *in prævaricatione*, *qua prævaricatus est*, *et in peccato suo*, *quod peccavit*, *in ipsis morietur*. Ergo etc.

Quæres. *An aliquis justus possit alteri mereri primam gratiam*, *gloriam*, *et alia bona supernaturalia?*

§. 451. ℟. Potest quidem de congruo, non

(a) *Cap.* XVIII. *v.* 24.

non de condigno. De congruo. Nam Deus quandoque per merita, et intercessionem Sanctorum, peccata dimittit, atque alia supernaturalia bona elargitur. Ita de Job legitur (a): *Job autem servus meum orabit pro vobis, et faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia*. Hinc illud Jacobi Apostoli (b): *Orate pro invicem, ut salvemini; multum enim valet deprecatio justi assidua*. Quare S. Augustinus ajebat (c): » Si Martyr Stephanus non « orasset, Ecclesia Dei hodie Paulum » non haberet ». Non de condigno autem; quia 1. unusquisque secundum proprium laborem, et opera bona, auxilio gratiæ facta, præmium meretur (§.339.); 2. si justus alteri promereri posset de condigno primam gratiam, gratia esset ex meritis, et ex justitia daretur; quod est falsum (§. 263.); 3. Si de condigno justus alteri mereretur gratiam, vitam æternam etc., posita justi oratione, atque intercessione, prædicta necessario consequerentur; Jam vero, experientia te-

(a) *Cap. XLII. v. 8.*
(b) *Cap. V. v. 16.*
(c) *Serm. 90. de diver.*

teste, non semper consequuntur; Ergo etc. (a).

TRA-

(a) *Atque hæc de Gratia dicta sufficiant. Qui alia scire, aut legere cupit, consulat Auctores passim a nobis citatos, Bellarminum præsertim Tomo* 4. Boucat *Tomo* III. Tournely *Tomo* III. Laurentium Berti *a Lib. XIV. incl. usque ad Lib. XIX. incl.* Gener *Theologia Dogmat. Schol. Tomo V.* Frassen *Tomo IX. Edit. Veneta* 1744. Dupasquier *Tomo V. Tract.* IX.

TRACTATUS VI.

De Angelis.

INvisibilium Creaturarum nomine, Angelos præsertim designari, Catholicorum constans doctrina est, atque communis sententia. Sicuti namque, inter omnes res creatas, quæ sensibus subjecta sunt, cæteris præstantior est homo, anima, et corpore constans, sensu, et ratione præditus, ita inter res, quæ oculis nostris non patent, quasque Deus pro manifestatione gloriæ suæ, et utilitate nostra condidit, Angelos præcellere existimandum est. Quod ex eo vel maxime patet, quod Deus Angelos potissimum creaverit, ut peculiari modo Divinæ suæ majestatis solio assisterent, ut ministri, semper parati ad ipsum laudandum, et ipsijus jussa exequenda. Hinc S. Augustinus (*a*): » Angelica natura, ait, omnia cætera, quæ Deus condidit, » naturæ dignitate præcedit ». De iis ergo in præsenti tractatu acturi, breviter, quae tyroni Theologo necessario scienda sunt, explicabimus.

CA-

(*a*) *Lib.* XI. *de Civit. Dei Cap.* XV.

CAPUT I.

De Angelorum existentia.

§. 352. ANgeli nomen, officii vocabulum est, non naturae : » Quaeris nomen hujus naturae? Spiritus est; Quaeris officium? Angelus est. Ex eo quod » est, Spiritus est: ex eo quod agit, Angelus est »: Ita S. Augustinus (a). Atque hac ratione, Sacris in literis, Angeli nomen quandoque hominibus tribuitur. Unde et Sacerdotes, qui ad homines Dei voluntatem docendam mittuntur, Angeli apud Prophetam Malachiam vocantur (b): *Labia sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus : quia Angelus Domini exercituum est*; Et Joannes Baptista, qui ad annuntiandum Christum jam humana carne indutum destinatus fuerat, Angelus appellatur ab eodem Christo, juxta quod laudatus Propheta (c) dixerat: *Ecce enim mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.*

§. 353.

(a) *In Psal.* 103.
(b) *Cap.* II. *v.* 7.
(c) *Ibid. Cap.* III. *v.* 1. Matth. *Cap.* XI. *v.* 10.

§. 353. Per Angelum autem hic proprie et stricte intelligitur, *substantia spiritualis completa, intellectu, et libertate prædita, atque immortalis.*

§. 354. Angelos existere in primis inficiati sunt Saducaei, atque Samaritani, neque Angelum neque spiritum esse dicentes (*a*). Horum errorem veluti e cineribus, magna ex parte excitarunt Anabaptistae, qui omnia Scripturarum oracula, in quibus sermo fit de bonorum Angelorum custodia, atque malorum tentatione, de solis bonis, vel malis cogitationibus interpretantur. Non defuerunt alii, qui effraeni audacia asserere non dubitarunt, neque ex Veteri, neque ex Novo Testamento Angelorum existentiam apparere, inter quos Baldassar Bekkerus merito recensetur. Richardus Simonius nomina Angelorum in Veteri Testamento esse quidem adfirmat, sed ea in illo, ex Caldaica doctrina post Captivitatem Babylonicam irrepsisse, opinatur. Quam inepte!

PRO-

(a) Actorum *Cap.* XXIII. *v.* 8.

PROPOSITIO

Angelos existere ex Scripturis tam Veteris, quam Novi Testamenti clarissime demonstratur,

§. 355. PRob. I. ex Scripturis Veteris Testamenti. In Genesi habetur (a): quod *venerunt duo Angeli Sodomam, sedente Loth in foribus Civitatis. Cunque esset mane, cogebant eum Angeli* (b). Quod *vocavit Angelus Dei Agar de Cælo etc.* (c); et cum Abraham extendisset manum, ut gladio filium suum immolaret (d): *Angelus Domini de Cælo clamavit etc.* In Libro Tobiæ (e) legitur: *Raphael Angelus apprehendit Dæmonium, et relegavit illud in deserto superioris Ægypti.* Et alibi (f): *Ego sum Raphael Angelus, unus ex septem, qui adstamus* ante

(a) *Cap. XIX. v.* 2.
(b) *Versu* 15.
(c) *Cap. XXI. v.* 17.
(d) *Cap. XXII. v.* 10. 11.
(e) *Cap. VIII. v.* 3.
(f) *Cap. XII. v.* 15.

ante Dominum. Innumera alia sunt apertissima testimonia Veteris testamenti, quæ hanc veritatem ostendunt, sed his paucis allatis contenti, sic liceat argumentari: Angeli venerunt Sodomam, fuerunt cum Loth, atque illum suasionibus, et vi ab urbe extraxerunt; Angeli de Cælo clamarunt; Angeli ante Dominum adstant etc.; Ergo Angeli sunt veræ personæ; Ergo non sunt tantum bonæ cægitationes. Quid ni? cogitatio bona loquitur, et loquendo suadet, aut vi aliquid facit? Cogitatio bona clamat, clamat de Cælo et obtinet ut aliquid agatur, vel non? Cogitatio bona est substantia aliqua spiritualis coram Deo adstans? haud certe; Jam vero haec omnia, personæ nonnisi conveniunt, non vero purae, meræque cogitationi; Ergo etc.

§. 356. Prob. II. ex Scripturis Novi Testamenti. Apud Lucam (*a*) legitur: *Apparuit ei*, *nempe* Zachariae, *Angelus Domini, stans a dextris altaris incensi*; et paullo post (*b*): *Missus est Angelus Gabriel a Deo in Civitatem Galileæ, cui nomen Nazareth, ad Virgi-*

(a) *Cap. I. v. 11.*
(b) *V. 26.*

ginem desponsatam viro; et alibi (*a*): *facta est cum Angelo multitudo Cœlestis exercitus laudantium Deum, etc.* Apud S. Matthæum habetur (*b*): *Angelus Domini apparuit in somnis Joseph*. Similia leguntur in aliis Libris Novi fœderis; Ergo etc. Quare S. Augustinus (*c*): » Angelos, inquit, novimus ex » fide, et multis apparuisse scriptum le» gimus, et tenemus; nec inde dubitare » fas nobis est ». Et S. Gregorius Pa» pa (*d*): » Esse Angelos, et Archange» los, scribit, pene omnes Sacri eloquii » paginæ testantur ».

Adversariorum objectis occurritur.

Objic. Si Angeli existerent, de eorum creatione mentio fieret in Genesi; Atqui ne verbum quidem de Angelorum creatione in Genesi a Moyse fit; Ergo etc.

§. 357. ℟. Dist. min. Atqui etc., expressum, conc. min.; secus n. min., et consam. » Opus Dei esse Angelos, ait » S. Augustinus (*e*), hic quidem, *in* » *Genesi*, *et in Sacris literis*, etsi

 » non

(a) *Cap. II. v.* 13.
(b) *Cap. I. v.* 20.
(c) *In Psal.* 103.
(d) *Hom.* 34. *in Evang.*
(e) *Lib. XI. de Civit. Dei Cap. IX.*

» non prætermissum, non tamen evi-
» denter expressum est : sed alibi hoc
» Sancta Scriptura clarissima voce testa-
» tur. Nam et in hymno trium in ca-
» mino virorum cum praedictum esset :
» *Benedicite omnia opera Domini Do-*
» *minum*: in executione eorundem ope-
» rum, etiam Angeli nominati sunt, et
» in Psalmo canitur: *Laudate Dominum*
» *de Caelis, laudate eum in excelsis*;
» *laudate eum omnes Angeli ejus, lau-*
» *date eum omnes virtutes ejus*, *etc.*
» . . . . . *Quoniam ipse dixit, et fa-*
» *cta sunt*; *ipse mandavit, et creata*
» *sunt*. Etiam hic apertissime a Deo fa-
» ctos esse Angelos Divinitus dictum est,
» cum eis inter caetera Caelestia com-
» memoratis, infertur ad omnia : *Ipse*
» *dixit, et facta sunt* ».

Contra. Ex concessis Angelorum creationem Moyses expresse non scripsit; Ergo non existunt. Prob. min, sub. Angeli, ex citato S. Augustino (*a*), sunt substantiae aliis creatis rebus, et ipso homine praestantiores. Si ergo Moyses expressis verbis aliarum rerum creationem descripsit, a fortiori describere debuisset An-

(a) *Cap.* XV.

Angelorum creationem verbis expressis ; Atqui expresse non descripsit ; Ergo Angeli non existunt.

§. 358. ℟. dist. min. Et justa ratio fuit Moysi, Angelorum creationem expresse non scribendi, conc. min. ; secus n. min. cum consa. Cum Moysis scopus in Genesis Libro exarando nullus alius fuerit quam historiam scribere creationis rerum visibilium , Angelorum creationem expresse non descripsit ; eo vel maxime ne Judaeis ad Idololatriam pronis , occasionem erroris praeberet . Si enim Judaei moribus Ægyptiorum imbuti , res viles creatas uti Deos coluerunt , quanto magis uti Deos coluisset Angelos, quos magna virtute , atque admirabili pulchritudine, Deus in primordio creationis dotavit?

Caput II.

De Angelorum natura, eorumque, creatione.

§. 359. Corpus est substantia extensa, iners, atque impenetrabilis; Unde partes extra partes habet, quae augeri possunt, atque minui, alterari proinde et corrumpi; ad motum aeque ac quietem indifferens, gravis, quaeque penetrari nequit.

§. 360. Spiritus, prout corpori opponitur, est substantia partibus omnino carens, summe activa, atque penetrabilis.

§. 361. Circa Angelorum naturam varie erratum est. Plato docuit Daemones esse genere animalia, animo passiva, mente rationalia, corpore aerea. Basilides asseruit alios Angelos ex aliis esse natos. Faustus Rhegiensis, Psellus, Rupertus Tuitiensis, Angelos corpore dotatos affirmarunt. Idipsum fecisse multos Veteres Ecclesiae Patres, ex eorum sententiis ostendunt Eruditi. Mahumetes dixit, Angelos ex igne creatos esse, et quemadmodum corpus hominis ex terra compactum

est,

est, ita etiam ex igne, seu materia Angelos compactos putavit, eosque peccare, ac mori posse. Alii alia perridicula satis venditare non sunt veriti, quos et spernendos esse arbitramur.

PROPOSITIO.

Angeli sunt substantiæ omnino spirituales.

§. 362. PRob. I. ex Scripturis. David Propheta sic ait Deo (*a*): *Qui facis Angelos tuos spiritus*. Et Apostolus Paulus ad Hebraeos de Angelis scribens, inquit (*b*): *Omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi*; Unde monens Ephesios ad fortiter pugnandum adversus Daemones (*c*): *Induite vos*, inquit, *armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli: Quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem, et sanguinem ..... sed contra spiritualia nequitiae in Cœlestibus*. Joannes tandem in Apocaly-

 psi-

(a) *Psal.* 103 *v.* 4.
(b) *Cap.* I. *v.* 14.
(c) *Cap.* VI. *v.* 11. 12.

psi (*e*) mentionem faciens de septem Angelis ante Dominum in Caelis adstantibus, eos absolute spiritus vocat, dicens: *Gratia vobis, et pax ab eo, qui est, et qui erat, et qui venturus est; et a septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt*. Ergo etc.

§. 363. Prob. II. Auctoritate Concilii Lateranensis IV., in quo ita statutum legitur (*b*): *Deus, qui omnipotenti sua virtute, simul ab initio temporis, utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem, et corporalem, Angelicam videlicet, et mundanam; et deinde humanam, quasi communem ex spiritu, et corpore constitutam*. Ergo etc.

Opposita argumenta solvuntur.

Objic. I. Quod oculis corporis cernitur, spiritus certe non est; Atqui Angeli, ut in Sacris Literis habetur, oculis corporeis visi fuerunt a multis; Ergo spiritus non sunt; Adeoque etc.

§. 364. ℟. dist. min. Atqui etc., visi fuerunt in corporibus propriis, et sibimetipsis naturaliter unitis, n. min., in corporibus adscititiis, atque assumptis, conc. min., et n. consm. Quod hic dispu-

(a) *Cap. I. v.* 4.
(b) *Cap.* Firmiter.

sputatur non est, an Angeli assumant aliquando corpora, et se hominibus aspiciendos praebeant, sed an revera habeant corpora sibi naturaliter unita, ut homines habent. Verum itaque est Angelos in corporibus assumptis, non paucis apparuisse; at falsum omnino est ea corpora, in quibus se conspiciendos dederunt, fuisse corpora propria ipsis naturaliter unita.

Contra. Atqui Angeli in corporibus propriis, et ipsis naturaliter unitis apparuerunt; Ergo n. r. Prob. subsm. Qui se alteri corporeis oculis conspiciendum praebet, loquitur, manducat, bibit, deambulat, decertat, aliasque similes actiones facit, corpus certe habet sibi naturaliter unitum; Atqui Angeli, ut patet ex Scripturis, locuti sunt, manducarunt atque biberunt, deambularunt, praelia commiserunt, etc. Ergo Angeli etc.

§. 365. ℟. Bene possunt Angeli, quin habeant corpora naturaliter sibimetipsis unita, et in corporibus tantum assumptis laudata in argumento, et alia bene multa illis similia efficere. Summa namque potentia, et sublimi sapientia, qua a Deo praediti sunt, miro modo valent linguam corporis assumpti ita movere, ut

in voces humanas et verba prorumpat; corpora de uno in alium locum transferre; cibum et potum sumere, etc., sicque videri vere loqui, ambulare, manducare, et bibere, etc., ac si proprium corpus haberent; cum non habeant, nisi corpus assumptum. Fatemur manducare et bibere, Angelis in corporibus assumptis haud posse convenire, cum ipsi potu, et cibo non egeant, ut in vita serventur; Sed audiatur S. Bonaventura, qui hanc rem dilucide explicat: » In cibatione, ait ipse (*a*), est cibi sumptio » et consumptio: est nihilominus conver- » sio, et unio. Et quantum ad primum » competit Angelo in corpore assumpto » cibatio, sive comestio non simulate, » sed vere, quia cibum sibi appositum » vere sumebant, et consumebant: ve- » rumtamen cibus assumptus, eorum in- » digentiam, vel deperditionem non re- » staurabat, quia talis cibatio ex poten- » tia, non ex indigentia est in Angelis ». Unde et Raphael Angelus Tobiae dixit (*b*): *Videbar vobiscum manducare et bibere*; *sed ego cibo invisibili*, *et po-*

(a) *In II. Sent. Art. III. q. I.*
(b) *Cap. XII. v.* 19.

potu , qui ab hominibus videri non potest , utor .

Contra . Atqui laudatae Angelorum operationes manifeste ostendunt , eos vero corpore , et sibi naturaliter unito , constare ; Ergo n. r. Prob. subsm. Ostendunt Catholici adversus Haereticos , Christum verum corpus habuisse ex eo quia manducavit , bibit , deambalavit , locutus est ; Ergo satis ostenditur Angelos verum corpus habere eo quia manducarunt , biberunt , locuti sunt, etc.; Adeoque etc.

§. 366. ℟. Non ex eo solum, quod Christus manducavit , bibit , ambulavit etc. deducunt Catholici, Christum verum corpus habuisse , sed ex innumeris aliis robustioribus , atque invictissimis argumentis , quae in Evangelio passim occurrunt . Sane Scriptura narrat quomodo Christus fuerit in utero Virginis conceptus , quo tempore , quo die , quo loco natus ; quomodo a Matre lacte nutritus ; quomodo , et in qua domo , et per quale tempus sub cura parentum fuerit . Insuper omnia quae dixit, et fecit toto triennio praedicationis , et quomodo expressis verbis se verum corpus habere pluries dixerit , clare atque distincte describit . Tandem quomodo sit passus , mor-

tuus vere, atque sepultus; Quomodo tertia die a mortuis resurrexerit, et per dies quadraginta cum discipulis conversatus fuerit, et quomodo a monte Oliveti, videntibus discipulis, in Caelum ascenderit. De Angelis vero nihil tale narrat Scriptura. Non dicit eos fuisse conceptos, natos; nullum eorum dicit aut mortuum fuisse, aut per plures annos cum hominibus conversatum constanter, eos fecisse certiores de suo naturali, et non adscititio corpore; quin potius oppositum fecisse legimus. Ipsi namque peracta legatione, evanescebant ab oculis mortalium, et naturalia corpora se non habere satis ostendebant. Non valet itaque allata comparatio, nec quidquam facit contra nostram expositam thesim.

Objic. II. Multi Sancti Patres, Angelos corpus, saltem subtile, atque agile habere docent. Ergo non sine temeritate asseritur contra eorum doctrinam, Angelos esse penitus incorporeos.

§. 367. ℟. Quidquid sit de Antiquis illis Patribus, de quibus videantur Eruditi, quoad nos, paucis respondebimus: Eos nempe omnes scripsisse ante Concilium Lateranense IV. Illo scilicet in tempore, in quo quæstio de Angelorum spiri-

ritualitate, salva fide, poterat in utramque partem tueri; quare illorum testimonia nostram thesim confringere non valent (*a*).

Quæres. *An Angeli sint immortales?*

§. 368. ℟. Cum Angeli corpore proprio, et sibimetipsis naturaliter unito careant (§. 364.); sintque substantiæ pure spirituales (§. 362.); corrumpi certe atque interire non possunt; sunt proinde natura immortales. Sed Deus eos annihilare potest? bene quidem: At eos non annihilat, sed in æternum servat; quare sunt etiam immortales beneficio Dei (*b*).

Quæres. *Utrum Angeli, specie differant inter se, vel solum numero?*

§. 369. ℟. Angeli solo numero differunt inter se. Nam » Angeli omnes, ait » S. Basilius (*c*), ut appellationis unius, » sic et naturæ omnino sunt ejusdem in» vicem. In dignitate quidem est diffe» rentia, in natura vero communio: nam » et stella a differt stella in gloria, natu» ra vero stellarum omnino est una ». Eadem

(a) *Vid.* Frassen *De Natura*, & *subsist. Angel. Art. II.*

(b) *Vid.* Frassen *cit. q. II.*

(c) *Lib. III. contra Eunomium.*

dem repetit Concilium Florentinum (*b*) : » Et S. Athanasius (*c*) : » Una et ea» dem est, inquit, essentia Angelorum, » sicut etiam una est essentia hominum « . Tandem S. Cyrillus Alexandrinus (*d*) : » Angelus, scribit, ab altero Angelo nul» la re differt secundum id quod sunt » Angeli: nempe pro eo, quod cum sint » ejusdem omnes speciei, in unam na» turam colligantur. (*e*).

Quæres. *An' Angeli fuerint a Deo creati?*

§. 370. ℟. adfirm. Nam si non fuissent creati, et existerent, suæ existentiæ in semetipsis necessario, rationem sufficientem continere deberent; quare darentur plura entia necessaria, et a se, quod omnino repugnat (§. 15.): Jam vero : *In ipso*, nempe Christo, ait Apostolus (*e*), *condita sunt universa in Cœlis, et in terra, visibilia, et invisibilia, sive Throni, sive*

(a) *Seff. XX.*
(b) *Epift. IV. ad Antioc.*
(c) *Lib. II. in Joan.*
(d) *Vid.* Laurent. Berti *Lib. X. de Theolog. Dicip. Cap. IV.* Juvenin *Tomo III. Differt. I. de Angelis Cap. III.*
(e) *Ad Coloff. Cap. I. 16.*

sive Dominationes, *sive Principatus*, *sive Potestates*. *Omnia per ipsum*, *et in ipso creata sunt*, *et ipse est ante omnes*; Ergo etc.

Quæres. *Quando*, *et ubi creati fuerint Angeli?*

§. 371. ℟. I. creati fuerunt simul cum Mundo corporeo. Nam: *In principio* (*a*); cum nempe nihil unquam antea creasset, *creavit Deus Cælum*, *et terram*; *Et sex diebus* (*b*) *fecit Dominus Cælum et terram*, *mare*, *et omnia*, *quæ in eis sunt*; Atqui Angeli ad Cælum et terram pertinent; ad Cælum quidem, quia in Cælo ante Dominum adstant; ad terram, quia ad homines, veluti Dei ministri sunt, et nuntii, in terram mittuntur; Ergo simul cum mundo corporeo creati fuerunt.

§. 372. ℟. II. Probabilius est, Angelos in Cælo Sydereo creatos fuisset. Nam Lucifer superbiendo dixit (*c*): *In Cælum conscendam*, *super astra Cæli exaltabo solium meum*: *similis ero Altissimo*; In Cælum ergo, observat S. Hie-

(a) Genes. *Cap. I. v.* 1.
(b) Exodi *Cap. XX. v.* 11.
(c) Isajæ *Cap. XIV. v.* 13.

Hieronymus (*a*), ubi solium Dei est volebat ascendere. » Non ergo erat in eo Cælo, in quo Altissimus sedem habebat; Atqui Cælum illud est Empyreum; Ergo non in Caelo Empyreo, sed Sydereo creati fuerunt Angeli. Deinde non decebat Angelos in Caelo Empyreo creari, Nam cum Caelum Empyreum sit sedes Dei, nulla pugna ibi est, sed perpetua pax; non luctus, et clamor, sed laetitia, et gaudium; nec ulla vicissitudo, sed perpetua stabilitas, et aeternitas; Atqui in Caelo praelium magnum factum est (*b*); atque de Caelo Lucifer cum suis caecidit; Ergo etc. (*c*).

Quaeres. *Num Angeli creati fuerint in gratia, et quali gratia donati?*

§. 373. ℟. Angeli omnes creati fuerunt in gratia, et gratia habituali, sive sanctificante. Nam in Ezechiele, secundum interpretationem Patrum, sub typo, et nomine Regis Tyri, dicitur de Lucifero (*d*): *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, et perfectus decore . . . omnis lapis praetiosus operimentum*

(a) *In loc. laud. Isaja*.
(b) *Apocal. Cap. XII. v. 7.*
(c) *Vid.* Frassen *citat. de Angel. exist. art. I. q. 2.*
(d) Ezechiel. *Cap. XXVIII. v. 12.*

tum tuum . . . Perfectus in viis tuis a die conditionis tuae , donec est inventa iniquitas in te . Sed et S. Augustinus veritatem hanc disertis verbis declarat dicens (*a*) : Angeli » simul ut facti » sunt, ei a quo facti sunt, amore cum » quo facti sunt, adhaeserunt » ; *et in-* » *fra .* » Istam, bonam nempe volunta- » tem, quis fecerat, nisi ille , qui eos » cum bona voluntate, idest cum amo- » re casto, quo illi adhaerent, creavit , » simul in eis et condens naturam , et » largiens gratiam? Unde sine bona vo- » luntate , hoc est Dei amore , num- » quam Sanctos Angelos fuisse creden- » dum est . Isti autem , qui cum boni » creati essent, tamen mali sunt : mala » propria voluntate, quam bona natura » non fecit ; nisi cum a bono sponte de- » fecit, ut mali caussa non sit bonum , » sed defectus a bono » (*b*) .

Quaeres . *Quodnam fuerit malorum Angelorum peccatum.*

§. 374. ℟. fuit superbia . Nam de diabolo sub nomine Regis Babylonis ait Isaias (*c*) : *Detracta est ad inferos super-*

(a) *Lib. XII. de Civit. Dei Cap.* XI. *Legatur.*
(b) *Vid.* Dupasquier *Tomo II. Disp. VII.*
(c) *Cap.* XIV. *v.* 11. 12. 13.

perbia tua . . . Quomodo caecidisti de Caelo , Lucifer , qui mane orieberis? Qui dicebas in corde tuo : in Caelum conscendam, super astra Caeli exaltabo solium meum , similis ero Altissimo . De eo proinde dicitur (*a*) . *Ipse est Rex super universos filios superbiæ* . Hinc Sanctus senex Tobias , inter alia documenta aeternae memoriae digna , quæ dedit Filio suo (*b*): *Fili mi*, dixit , *superbiam numquam in tuo sensu , aut in tuo verbo dominari permittas : in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio* . Idipsum docent unanimiter Patres; audiatur pro omnibus S. Athanasius , qui haec inquit (*c*) : » Ingens remedium est ad salutem animi » humilitas ; cum Satanas non ob scortationem , aut adulterium , aut furtum » dejectus sit a Caelo , sed superbia illum inde praecipitavit infra ipsam abyssum etc. » .

Quaeres . *Utrum Angeli sint in loco , et qua ratione ibi moveantur?*

§. 375. ℟. I. Angeli sunt in loco (*d*). Nam

(a) *Cap.* XLII.
(b) *Cap. IV. v.* 14.
(c) *Orat. de Virginit.*
(d) *Definitive , quæ sunt finiti , ideoque , atque*

Nam quidquid existit, alicubi existit, alias daretur aliquid existens, quod nullibi esset, quod repugnat; ergo etc. Deinde ii sunt in loco, qui in loco operantur; Atqui Angeli operantur in loco; siquidem corpora hominum movent, hominibus apparent; Ergo etc.

§. 376. ℟. II. Angeli vere et realiter moventur successive, et continue. Nam Jacob (*a*) *vidit scalam, et per eam Angelos ascendentes, et descendentes*. Apud Job (*b*), inquit Satanas: *Circuivi terram, et perambulavi eam*. Tobias junior meruit habere Angelum Raphaelem comitem in via (*c*); qui eum duxit, et reduxit sanum: Mariae Virgini Missus est Angelus Gabriel annuntians ei Verbi Incarnationem, qua peracta, discessit (*d*); Angeli pastoribus nuntiaverunt Christi Domini nativitatem, et ab eis discesse-

 runt

---

neque ubique esse queunt; non vero sunt in loco circumscriptive, quia spiritus sunt, & ab omni materia concretione immunes: quare non suis partibus, quas non habent, spatii partibus, a quo circumscribantur, respondent, Ergo definitive existunt &c.

(a) *Genesis Cap.* XXVIII. *v.* 12.

(b) *Cap. I. v.* 7.

(c) *Lege integrum Tobiae Librum.*

(d) Lucae *Cap. I.*

runt (*a*). Tandem ut alia taceamus, Joannes Evangelista pluries testatur, se modo vidisse Angelos de Caelo descendentes (*b*); modo volantes per medium Caelum (*c*); modo se ab illis dedutum in desertum (*d*), etc. Ergo etc. (*e*).

Quæres. *Qua ratione Angeli loqui invicem dicantur?*

§. 377. ℟. Quod Angeli vere inter se loquantur, est de fide, et innumeris Sacræ Scripturæ, sanctorumque Patrum testimoniis comprobatum; quomodo autem loqui invicem dicantur, non conveniunt inter se Theologi; probabilius tamen est, Angelos invicem loqui cum unus ad alterum suam intellectionem, et volitionem dirigit per actum, quo vult, ut sive intellectio, sive volitio, aut utraque simul illi pateat. Angeli enim, ait S. Joannes Damascenus (*a*) » non lingua, atque au» ribus opus habent, verum citra sermo» nis adminiculum, cogitationes suas, at» que consilia inter se communicant ».

Qua-

(a) *Luca Cap. II.* 2. 15.
(b) Apocalyp. *Cap.* X. *v.* 1. & XX. *v.* 1.
(c) *Ibid. Cap. XIV. v.* 6.
(d) *Ibid. Cap.* XVII. 2. 3.
(e) *Vid.* Dupasquier *Tomo II. Disp. IV. Concl.* 1.
(c) *Lib. II. Cap. III. de fide.*

Quapropter mutuum colloquium, per eam, quam unanimiter accuratiores Theologi, conceptuum mutuam directionem appellant, exercent.

Caput III.

De bonorum Angelorum custodia, malorumque infestatione.

§. 378. Joannes Calvinus cum Magdeburgensibus negat cuilibet homini Angelum custodem a Deo deputari. Libertini, Diabolum pro imaginatione accipiunt, quæ nihil est; unde quidquid de Diabolo dicitur, veluti quid frivolum, inane, et pure imaginarium contemnendum esse putant. Qui, quam pessime allucinentur, et Sacræ refragentur Scripturæ, nemo non videt.

PROPOSITIO I.

Quilibet homo sive fidelis , sive infidelis , sive justus , sive peccator peculiarem habet Angelum ad sui custodiam a Deo deputatum .

§. 379. PRob. I. ex Scripturis . In Genesi legitur (*a*) : *Dominus mittet Angelum suum tecum* . Ibidem (*b*) ait Isaac Patriarcha : *Angelus , qui eruit me de cunctis malis benedicat pueris istis* . In Psalmis (*c*) Propheta David itaque loquitur : *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum , et eripiet eos : Angelis suis Deus mandavit de te , ut custodiant te in omnibus viis tuis* . In Exodo ait Deus (*d*) : *Ecce ego mittam Angelum meum , qui præcedat te , et custodiat in via . . . nec contemnendum putes, quia non dimittet cum peccaveris.* Judith obtruncato

(a) *Cap. XXIV. v.* 40.
(b) *Cap. XLVIII. v.* 16.
(c) *Psal.* 33. v. 8. & 90. v. 11.
(d) *Cap. XXIII. v.* 20. 21.

to capite Holoferni, et ad suos reversa, dixit (*a*): *Vivit Dominus, quoniam custodivit me Angelus ejus, et hinc euntem, et ibi commorantem, et inde huc revertentem*. Tandem Christus Dominus veritatem hanc mirifice confirmat apud Matthæum (*b*), dicens: *Videte ne contemnatis unum ex his pusillis, dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei.*

§. 380. Prob. II. ex Sanctis Ecclesiæ Patribus. Origenes (*c*): » Adest, inquit, unicuique nostrum, etiam minimis, qui sunt in Ecclesia Dei Angelus bonus, Angelus Domini, qui regat, qui gubernet, qui pro actibus nostris corrigendis, et miserationibus exposcendis quotidie videant faciem Patris, qui in Cælis est ». S. Basilius (*d*): » Quod singulis, ait, Fidelium adsit Angelus, ut pædagogus quidam et pastor ad vitam dirigendam, nemo contradicet, etc. S. Joannes Chrysostomus: » Unusquisque fidelium, » in-

(a) *Cap. XIII. v. 20.*
(b) *Cap. XVIII. v. 10.*
(c) *Homil. XX.*
(d) *Lib. III. contra Eunom.*

» inquit (*a*), habet Angelum . . . . Si » ergo habemus Angelos, modeste nos » geramus, tamquam nobis adsint quidam » pædagogi ». S. Hieronymus: » Magna dignitas, ait (*b*), animarum, ut » unaquæque habeat ab ortu nativitatis » in custodiam sui Angelum delegatum». Tandem S.Joannes Damascenus scribit (*c*): » Cuique hominum sigillatim designatus » est Angelus custos, director et dux, » ad bonum incitans, a malo præservans, » et ad fælicitatis æternæ gloriam » instimulans ».

§. 381. Prob. III. his rationibus Seraphici Doctoris (*d*): » Conveniens est » hominem lapsum deputari Angelicæ » custodiæ, et Angelum deputari ad custodiendum » hominem: tum quia decet » altitudinem Divinæ potentiæ; tum » quia decet ordinem sapientiæ: tum » quia etiam decet dulcedinem misericordiæ. » Altitudinem namque decet Divinæ » potentiæ duplici ex causa. Una » est, quia Deus non solum modo vult » honorari in se, sed etiam in suis servis.

(a) *Hom* III. *in Cap.* I. *Epist. ad Coloss.*
(b) *In Cap. XVIII. Matth.*
(c) *Lib. II. Ortod. Fidei Cap.* III.
(d) *In* II. *Dist. XI. art.* I. *q.* I. *in Resolut.*

» vis. Unde non sufficit altitudini Di-
» vinæ potentiæ, quod Angeli ministrent
» sibi: sed etiam quia ad ostensionem
» excellentis suæ potentiæ hoc ab eis e-
» xigit ut ministrent etiam creaturæ suæ.
» Alia est ratio: quia cum Deus habeat
» Diabolum, et ejus Dæmones adversa-
» rios, magis decens est, quod ipse eos
» vincat per suos ministros, ut per hoc
» ostendatur potentia manus Dei, qua
» non solum potens est in se, sed etiam
» in servis suis, et ut non indebite pos-
» sit Dominus exercituum appellari. Or-
» dinem vero Sapientiæ similiter dece-
» bat. Nam hic est ordo, quem Divina
» lex in suis operibus exequitur, et con-
» servat, ut postrema per media de-
» ducat ad summa. Quoniam igitur An-
» gelus tum ratione immortalitatis natu-
» ræ, tum etiam ratione gratiæ consum-
» matae medium tenet inter Deum, et
» hominem lapsum, decens fuit, ut Deus
» hominem adjuvaret, et custodiret per
» Angelum. Dulcedinem etiam decet Di-
» vinae misericordiae, quae aperuit si-
» num homini lapso, nec in aliquo ei
» defecit, quod spectat ad salutis suae
» promotionem . . . . . Et quia habet
» adversarium impugnantem, dedit ei

 » mi-

» ministrum custodientem, vel custodem
» auxiliantem, ut sic ex nulla parte mi-
» seria remaneret humana sine Divinae
» misericordiae subsidio, et beneficio.
» Competebat igitur homini lapso dari
» ex hac triplici ratione Angelicam custo-
» diam ».

Adversariorum argumenta solvuntur.

Objic. Apostolus ad Hebraeos de Angelis scribens, ait (*a*): *Nonne omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos, qui haereditatem capient salutis?* Ergo soli praedestinati, qui salvantur habent Angelum custodem, et non alii; Adeoque etc.

§. 382. ℞. cum Cornelio a Lapide (*b*): Apostolus ait » Angelos mitti *propter*
» *eos qui haereditatem capient salu-*
» *tis*, idest, propter eos qui salvandi
» sunt, non quasi reprobi Angelorum
» auxilio destituti sint, aut Angeli non
» mittantur ad omnes omnino homines,
» etiam eos, qui ob peccata sua dam-
» nandi sunt: contrarium enim constat
» ex communi Ecclesiae sensu, quo sen-
» tit, et docet, ad omnes omnino ho-
» mi-

(a) *Cap.* I. v. 14.
(b) *In hunc loc.*

» mines, adeoque ad quemlibet reprobum, dum nascitur, a Deo destinari Angelum Custodem; Sed quod fructus ministerii Angelorum maxime pateat, et appareat in iis, qui salvi fiunt, et quos Angeli de facto ad salutem perducunt, quodque ministerium Angelorum efficax non sit, et suum effectum, idest salutem non sortiatur, nisi in iis, qui Angelos audiendo, iisque obediendo salvi fiunt. In reprobis enim inefficax est omne Angelorum ministerium, omnisque eorum labor, et cura perditur. Rursum hisce verbis significatur finis, et terminus ministerii Angelorum esse hic, ut scilicet homines perducant ad salutem ».

Contra. Atqui solis electis, et praedestinatis, non vero aliis Angelus custos conceditur; Ergo n. r. Prob. subsm. Ex concessis Angelorum ministerium, quoad reprobos, frustratur effectu suo; Sed quod frustratur effectu suo fieri per Angelos a Deo non permittitur; Ergo solis electis etc.

§. 385. ℟. dist. maj. frustratur effectu suo ex parte Angeli, n. maj., ex parte reprobi, conc. maj., et dist. min. Sed quod frustratur effectu suo ex parte An-

Angeli, fieri per etc., conc. min., ex parte reprobi, n. min., et consm. Deus, quantum ex se est, vult omnes homines salvos fieri (§. 90.); unde omnibus media, queis possent salutem consequi, sufficientia paravit (§. 121.); inter quae merito Angelica custodia computatur: Angelus ergo, quantum ex se est, munus suum exequitur erga hominem sibi commissum, eum retrahendo a malo, et ad bonum incitando, salva illius libertate; quod si homo non vult a malo abstinere, et bonum facere, culpa ipsius est. Angelus facit, quod Dei mandato facere debet, homo facit quod vult; Angelus facit, sed non frustra, quia Dei mandatum exequitur; Deus non frustra mandavit, quia dedit, quod se dare promisit, media nempe ad salutem consequendam; homo effectu Angelicæ custodiae, nempe æternæ salutis consecutione frustratur culpa sua. Cæterum sicuti gratia sufficiens, licet effectu suo frustretur, frustra tamen a Deo non datur; (§. 315.) ita nec etiam Angelica custodia (*a*).

Pro-

(a) *Vid. alia apud supra citat.* S. Bonav., *nec non* Boucat *Tomo II. Dissert. II. de Angelis art.* 2.

Propositio II.

Cuilibet etiam Regno, Provinciæ, imo Civitati deputatus est Angelus custos.

§. 384. Prob. ex Scriptura. Apud Josue Angelus inquit (a): *Sum Princeps exercitus Domini, et nunc venio.* Apud Danielem (b) legitur ei dixisse Angelum: *Ego veni propter sermones tuos. Princeps autem Regni Persarum restitit mihi viginti, et uno diebus: et ecce Michael unus de principibus primis venit in adjutorium meum.* Quare S. Basilius: » Angeli omnes, inquit (c), » ut appellationis unius, sic ejusdem sunt » naturæ inter se: attamen alii ipsorum » gentibus præpositi sunt, alii vero fidelium singulos consequuntur. Quanto » autem gens uni viro proponenda est, » tanto majorem necesse est Angeli, qui » gentis principatum habeat, esse dignitatem, dignitate eorum, quibus singu- » lo-

(a) *Cap. V. v. 14.*
(b) *Cap. X. v. 14.*
(c) *Lib. III. contra Eunomium.*

» lorum tutela commissa est » . Ergo , etc. (*a*) .

PROPOSITIO III.

Haud improbabile est, singulis quoque hominibus Angelum malum a Dæmonum principe deputari ; At non semper , et pro lubitu , sed in quantum Deus permittit ad meritum Electorum, vel ad pœnam Reproborum .

§. 385. PRob. I. ex Scripturis . In Libro Tobiæ legitur (*b*): Saram Raguelis filiam habuisse Dæmonium , qui septem ei viros interfecit, a quo liberata fuit auxilio Raphaelis Archangeli , qui illud in deserto superioris Ægypti relegavit. Apud Job (*c*) interrogatus Dæmon unde veniret ,

(a) *Constans, & communis Theologorum sententia est , sicuti olim Synagogam Judæorum , ita nunc fortiori jure Ecclesiam Catholicam Angelum tutelarem habere præsidentem ; nempe S. Michaelem Archangelum . Non desunt etiam Patres , qui singulis Diœcesibus singulos Angelos tutelares assignant .*

(b) *Cap. VI. v. 14. & Cap. VIII. v. 3.*

(c) *Cap. I. v. 7. 12.*

ret ; *circuivi* , respondit , *terram* , *et perambulavi eam* , obtinuitque a Domino potestatem ut Job affligeret. Christus Dominus discipulos hortatur , ut orationi vigilantes insistant , dicens praecipue Simoni (*a*): *Simon*, *Simon*, *ecce Satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum*. Unde postea fratribus Simon ipse dicebat (*b*) : *Sobrii estote* , *et vigilate*, *quia adversarius vester Diabolus tamquam leo rugiens circuit*, *quaerens quem devoret*: *cui resistite fortes in fide* ; et Apostolus ad Ephesios scribens, eos hortatur, dicens (*c*) : *Induite vos armaturam Dei*, *ut possitis stare adversus insidias Diaboli*. *Quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem* , *et sanguinem*, *sed adversus Principes* , *et Potestates*, *adversus mundi Rectores tenebrarum harum*, *contra spiritualia nequitiae in Caelestibus*.

§. 386. Prob. II. ex Partibus . » Liberi arbitrii nos condidit Deus . . . . » sicuti in bonis operibus perfector est » Deus , scribit S. Hieronymus (*d*) ; » .... ut

(a) *Lucae Cap. XXII. v.* 31.
(b) *Epist. I. Cap. V. v.* 8. 9.
(c) *Cap. VI. v.* 11. 12.
(d) *Contra Jovin. Epist. IX. Cap. IX.*

» . . . . ut pervenire valeamus ad calcem: sic in malis, atque peccatis semina nostra sunt incentiva, et perfectio Diaboli »: Anima, inquit S. Ambrosius (*a*) numquam a corpore vinceretur, nisi prius ad Diabolo tentaretur. » Satanæ, ait S. Gregorius (*b*), semper » voluntas iniqua est, sed nunquam potestas injusta, quia a semetipso voluntatem habet, sed potestatem a Deo. » Quod enim inique ipse facere appetit, » hoc Deus nonnisi juste facere permittit ». *Et alibi* (*c*): Satanas singulis » hominibus, vitiis convenientibus insidiatur ».

Quæres, ***Utrum mali Angeli obsideant corpora, et quomodo?***

§. 387. ℟. ad 1. affirmative. Nam Diabolus, serpentem obsidens, Evam seduxit. Christus Dominus a corporibus obsessis Angelos malos pluries ejecit, eosque quondam in porcos intrare permisit (*d*); hancque potestatem Dæmones e corporibus obsessis ejiciendi suis Discipulis dedit (*e*); Ergo etc.

§.348.

(a) *In Lucam*.
(b) *Lib.* XXIX. *Moral.*
(c) *Vide* Bernardum a Bononia *Tomo II.* §. 3. ℟. 2.
(d) Matthæi *Cap. VIII.* v. 32.
(e) *Ibid. Cap.* X. v. 8.

» §. 348. ℟. ad 2. cum Seraphico » Doctore (a): » Dæmones per naturam » suæ subtilitatis, et spiritualitatis possunt quæcumque corpora penetrare: et » in eis sine aliquo obstaculo, et impedimento subsistere; ratione vero suæ » potestatis possunt ea corpora, in quibus sunt, commovere, et conturbare. » Sicut enim spiritus spiritui impenetrabilis esse non potest, sic nec corpus » potest resistere spiritui: ideo Dæmones quantum est de potestate, et subtilitate naturæ, possunt corpora humana intrare, possunt etiam et vexare, » nisi prohibeantur a superiori virtute, » et cum permittuntur introire, et vexare, tunc dicuntur corpora obsidere » (b).

Quæres, *An Angeli sive boni, sive mali possint efficere miracula?*

§. 389. ℟. Neque Angeli boni, neque Angeli mali efficere possunt veri nominis miracula. Nam Angeli sunt a Deo creati (§. 370.); Atqui verum miraculum vires totius naturæ creatæ excedit (§.

(a) *Secundo Dist. VIII. art. 1.*

(b) *Vid.* Fraſſen *Appendix, de Infestatione, & cruenta Dæmonum in homines sævitie; ubi de Strygis, Lamiis &c.*

(§. 28. T. 1.); Ergo etc. Mirabilia, tamen atque stupenda efficere possunt, quæ vires naturæ creatæ non excedunt. Et de facto plenæ sunt historiæ mirabilium operum, quæ ab Angelis tam bonis, quam malis effecta sunt (*a*).

Quæres. *Quo in looo sint mali Angeli, et quam pœnam patiantur?*

§. 390. ℟. Quorundam satis nota opinio fuit, Angelos e Cælo expulsos, partim in aere, partim in terra remansisse, partim vero nigra tartara petiisse. Voluerunt alii, non omnes Dæmones nunc gehennali pœna; *damni* nempe, et *sensus* puniri, sed reservari usque ad judicii diem. Probabilius tamen videtur, Angelos malos, e Caelo delapsos, ad inferos descendisse; Nam Princeps Apostolorum inquit (*b*): *Deus Angelis peccantibus non pepercit*; *sed rudentibus Inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos*. Dicendum tamen est, eorum aliquos, Deo sic permittente, de Inferno multoties exire, et modo terram circuire, ut homines vexent, et exercerant; modo per aera volitare (§. 385.);

Un-

(a) *Vid. Estius Lib. II. Sent. dist. VII. §. 18.*
(b) *Epist. II. Cap. II. v. 4.*

Unde Apostolus (*a*): *Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus Principes et Potestates, adversus Mundi Rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in Cœlestibus*; et S. Jacobus (*b*): *Resistite Diabolo, et fugiet a vobis*.

§. 391. ℟. 2. Poena malorum Angelorum in inferno est duplex, nempe poena *Damni*, et poena ignis æterni, quæ *sensus* dicitur (§. 290. Tomo I.): Nam Christus Dominus hæc adversus reprobos in die judicii proferet verba (*c*): *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, et Angelis ejus. Discedite a me maledicti*: en pœna damni, privatio nempe Divinæ visionis, ac fruitionis; *in ignem æternum*: en pœna sensus, ignis nempe æterni. S. Judas Apostolus quoque, ait (*d*): *Angelos, qui non servaverunt suum domicilium, in judicium magni Dei, vinculis æternis sub caligine re-*

 ser-

(a) *Ad Ephesios Cap. VI. v. 12.*
(b) *Cap. IV. v. 7.*
(c) Matthæi *Cap. XXV.*
(d) *V. 6.*

servavit. Tandem in Apocalypsi (*a*) habetur, quod *Diabolus missus est in stagnum ignis et sulphuris*. An autem Angeli de Inferno exeuntes ab igne torqueantur, haud facile est definire. S. Bonaventura allatis opinionibus inter se oppositis, quarum una dicit, quod torqueantur, altera quod non, concludit (*b*): » quæ harum positionum sit » verior, nescio: hæc autem quæ ultimo » data est, videtur probabilior.

Quæres. *Quot sint Angelorum ordines?*

§. 392. ℟. Novem sunt Angelorum Ordines; Nempe 1. Angeli; 2. Archangeli; 3. Principatus; 4. Virtutes; 5. Potestates; 6. Dominationes; 7. Throni; 8. Cherubim; et 9. Seraphim. » Esse namque, ait S. Gregorius Papa (*c*), Angelos, et Archangelos, pene omnes Sacri » eloquii paginæ testantur: Cherubim vero, » atque Seraphim, sæpe ut notum est, Libri Prophetarum loquuntur. Quatuor quoque ordinum nomina Paulus Apostolus » ad Ephesios enumerat, dicens: Supra » omnem Principatum, et Potestatem, et » Vir-

(a) *Cap. XIX. v. 9.*
(b) *In II. Dist. 6. Art. III. q. 2.*
(c) *Hom. XXXIV. in Evang. ante med.*

» Virtutem, et Dominationem. Qui rursus
» ad Colossenses scribens, ait: sive Throni,
» sive Potestates, sive Principatus, sive
» Dominationes. Dum ergo illis quatuor,
» quæ ad Ephesios dixit, conjunguntur
» Throni, quinque sunt ordines; quibus
» dum Angeli, et Archangeli, Cherubim,
» atque Seraphim adjuncta sunt, proculdu-
» bio novem esse Angelorum ordines invé-
» niuntur ».

Quæres. *Quot sint Angelorum Hierarchiæ?*

§. 393. ℟. Hierarchiæ nomine intelligitur hic Sacer Principatus. Tres autem sunt Angelorum Hierarchiæ. Prima, et suprema continet Seraphim, Cherubim, et Thronos. Secunda, sive media, Dominationes, Virtutes, et Potestates. Tertia, sive infima Principatus, Archangelos, et Angelos.

(a) *Præter citatos Auctores, qui plura legere cupit, consulere poterit Dionysium Petavium Tomo III. de Theolog. Dogmat.*

TRACTATUS VII.

De Sacratissimo Incarnationis Verbi Dei Mysterio.

MAgnum illud, atque ineffabile *pietatis Sacramentum*, *quod* (a) *manifestatum est in carne*, *justificatum est in spiritu*: *apparuit Angelis*, *prædicatum est Gentibus*, *creditum est in Mundo*; *assumptum est in gloria*; Incarnationis nempe Filii Dei, in præsenti Tractatu exponendum aggredimur. Quid difficilius? Quid momentosius? Quid simul dulcius? Sacramentum hoc *absconditum est a sæculis* (b) *in Deo*; quis ergo digna de eo promere poterit? Sacramentum hoc fundamensum est et basis fidei nostræ; *hæc est namque vita æterna ut cognoscant te solum Deum* (c); *et quem misisti Jesum Christum*; Quid ergo illius explanatione plus poterit esse necesse? Sacramentum hoc est summæ Dei erga nos dilectionis argumentum; *in hoc enim apparuit charitas Dei in nobis*

(a) *Epist. I. ad Timot. Cap. III. v. 16.*
(b) *Ad Ehesicps Cap. III. v. 9.*
(c) *Joann. Cap. XVII. v. 3.*

bis quoniam (*a*) *suum Unigenitum misit Deus in Mundum* ; quid ergo dulcius quam in illius contemplatione immorari ? Fidei ergo lumine ducti , quæ de hoc tam ineffabili Mysterio , scienda sunt, exponemus .

CAPUT I.

De Verbi Divini Incarnationis possibilitate .

§. 394. INcarnatio hic, juxta communem Theologorum , et Ecclesiæ Catholicæ sensum , *est ineffabilis conjunctio personalis* , *vel hypostatica Divinæ et humanæ naturæ in una Verbi Divini persona* , *ex qua unus est Christus Dominus* . Hinc S. Cyrillus (*b*) : » Tunc Christum intelligimus, ait , cum » cogitamus unum in utraque natura ; » nam hoc utrumque , humanitas scilicet , et Divinitas , unus est Christus » in unitate personæ . Et S. Augustinus explicans illud Joannis (*c*) : *Verbum ca-*

(a) *Epist. I Joan. Cap. IV. v. 9.*
(b) *Apud Duvalquier Tom. VI. Disp. I. q. I.*
(c) *Cap. I. v. 14.*

caro factum est : » Cum lego, inquit (*a*): *Verbum caro factum est*, » *et habitavit in nobis*, *in verbo* intelligo verum Dei Filium, in *carne* » agnosco verum hominis Filium, et utrumque simul in una persona Dei hominis ineffabilis gratiæ largitate conjunctum ».

§. 395. Porro hujus Mysterii fidei summa hæc est (*b*): *ut credamus*, *et confiteamur*, *quia Dominus noster Jesus Christus*, *Dei Filius*, *Deus et homo est*. *Deus est ex substantia Patris ante sæcula genitus*, *et homo est ex substantia matris in sæculo natus*. *Perfectus Deus*, *perfectus homo*, *ex anima rationali*, *et humana carne subsistens*. *Æqualis Patri secundum Divinitatem*, *minor Patre secundum humanitatem*. *Qui licet Deus sit*, *et homo*, *non duo tamen*, *sed unus est Christus*. *Unus autem non conversione Divinitatis in carnem*, *sed assumptione humanitatis in Deum*. *Unus omnino non confusione substantiæ*, *sed unitate personæ* (c).

§. 396.

(a) *Lib. XIII. de Trinit. Cap. XIX.*
(b) *Ex Symb. S. Athan.*
(c) *Variis nominibus Mysterium hocce a SS. Ec-*

cle-

§. 396. Possibile dicitur id omne quod fieri non repugnat. Semper ac ergo ostenditur aliquid nullam ad essendum involvere contradictionem, illud possibile esse demonstratur.

§. 397. Dupliciter autem potest aliquid possibile demonstrari, *positive* nempe, atque *negative*. Tunc aliquid possibile *positive* demonstratur, cum ex ideis notis, atque perspectis certo et evidenter colligitur illud esse possibile; tunc vero aliquid possibile negative demonstratur, cum licet rei alicujus idea satis explorata non sit, atque perspecta, nulla tamen afferri potest vera repugnantia, quæ rem illam impossibilem esse ostendat. Primi generis demonstratio etiam *directa* dici solet, *indirecta* vero secundi generis.

§. 398. Incarnationis Mysterium nedum possibile, sed jam peractum a mille octingentum viginti duobus annis, Catholici omnes et fideles certum, exploratumque habent. Gentiles solummodo semper, quibus Verbi Divini Incarnatio

 stul-

clesiæ Patribus exprimi solet, neque appellari: sed de his plura hic prosequi brevitatis ratio non patitur. Consulatur si placet Honoratus Tournely *de incarnatione art. 1.*

stultitia visa est, illud impossibile prorsus adfirmarunt. Sed nil mirum, cum ipsi cæci sint, atque in tenebris errorum miserrime ambulent. Mirandum illud est, nostris temporibus, ex christianis parentibus aliquos fuisse in lucem editos, qui lucem christianæ fidei aversantes, atque veritatem odio habentes, Verbi Divini Incarnationem, sicut et cætera Sacrosanctæ nostræ Religionis Mysteria, cachinnis excipiunt, atque veluti inventum quoddam inane aspernantur. Inter quos principem locum non immerito occupare videtur Volney, impio opere (*a*): *Le rovine, ossia meditazioni sulle rivoluzioni degli Imperj*. Heu portenta humanæ perfidiæ!

PRO-

(a) *Jure propterea, quocumque idiomate, a Sacra Indicis Congregatione decreto 17. Decembris 1821. proscriptum fuit.*

Propositio I.

Divini Verbi Incarnatio impossibilis non est.

§. 399. Prob. Deus infinita qua pollet potentia (§. 36.) efficere valet longe plura, atque admirabiliora iis quæ facit; *apud eum enim non est impossibile omne verbum* (*a*); Ergo potest Verbi Divini Incarnationem efficere; adeoque etc. Prob. consa. Si Deus Verbi Divini Incarnationem efficere non posset, id esset quia Incarnatio intrinsece repugnaret; Atqui Incarnatio intrinsecus non repugnat; Ergo etc. Prob. min. Si Verbi Divini Incarnatio repugnaret, ea repugnantia vel esset ex parte Verbi, vel ex parte naturæ humanæ assumptæ; Atqui neutra ex parte adest talis repugnantia; Ergo etc. Prob. min.; et primo quod non repugnat Incarnatio ex parte Verbi. Nam si repugnaret, hoc vel maxime foret, quia Verbum assumendo humanam naturam videretur mutari, limitari, novasque denominationes adquirere, quas antea

(a) *Lucæ Cap. I. v. 37.*

tea non habebat, quod cum Verbi Divinitate, et immutabilitate pugnat; Atqui hoc est falsum; Ergo etc. Prob. min. ex D. Thoma (a). » Non sequitur, *ait hic*, » quod Verbum sit substantialiter mutatum per hoc quod humanam naturam » assumpsit; nulla enim mutatio in ipso » Verbo Dei facta est, sed solum in natura humana, quæ est a Verbo assumpta, secundum quam competit Verbo » et generatum esse temporaliter et natum, non autem secundum seipsum. » Hinc S. Augustinus: » Non mutatum » est, *inquit* (b), Verbum susceptione » hominis, sicut nec membra veste induta mutantur. *Et alibi* (c): Homo » Deo quidem accessit, non Deus a se » recessit ». Quare merito canit Ecclesia (d): *Deus homo factus est: id quod fuit permansit; et quod non erat assumpsit, non commixtionem passus, neque divisionem*. Cum ergo in Incarnatione omnis mutatio, limitatio etc. non sit ex parte Verbi, sed ex parte huma-

(a) *Lib. IV. contra Gentes Cap. 49. n. 2.*
(b) *Lib. 85. Quæst. 73.*
(c) *Epist. 127. ad Volusianum.*
(d) *In Off. Circumc. Antiph. ad Bened.*

manitatis, quæ assumpta a Verbo, novas perfectiones adquisivit, procul dubio ex parte Verbi non repugnat. Nam propria subsistentia naturæ assumptæ realiter a natura ipsa distinguitur, et est veluti effectus secundarius substantiæ creatæ, proinde a natura ipsa separabilis; quare nihil obstat quominus a Verbo infinita vi, atque potentia prædito suppleatur, alias Divinæ omnipotentiæ derogaretur; Ergo etc. Adeoque etc. (*a*).

PRO-

(a) *Videatur* S. Bonaventura *in III. Sent. Dist. I. art. I. q. I. Quæ autem contra hanc Propositionem afferri solent, legantur penes* Boucat *Tomo V. Dissert. I. de Incarnatione*. Juenin *Tomo IV. Dissert. I. q. I.* Frassen *Tomo VII. Disput. I. Sect. I.* Henno *Tomo II. Tract. de Incarn. Disp. I. Concl. 2.* Boyvin *Parte II. q. 2.* Dupasquier *Tomo VI. q. I. Concl. I.* Tournely *Tomo IV. q. II. art. I.*

Propositio II.

Incarnationis possibilitas, et a fortiori ejus existentia, nequit adversus Gentiles positive *demonstrari, sed* negative *tantum.*

§. 400. PRob. I. pars. Nam D. Paulus (*a*) de Mysterio Incarnationis loquens illud appellat *Sacramentum absconditum a sæculis in Deo*; illiusque doctrinam *sapientiam* vocat (*b*) *in Mysterio, quæ abscondita est*. » Abscondita est ergo Dei Sapientia, concludit » S. Ambrosius (*c*) non in verbis, sed » in virtute est: non humana ratione possibilis, sed Spiritus efficacia » credibilis. Et jam antea Isajas dixerat (*d*): *Generationem ejus quis* » *enarrabit*; Unde citatus S. Doctor » (*e*): Mihi quidem, inquit, impossibile est generationis scire secre» tum

(a) *Ad Ephesios Cap. III. v. 9.*
(b) *I. ad Corinth. Cap. II. v. 7.*
(c) *In hunc locum.*
(d) *Cap. LIII. v. 8.*
(e) *Lib. de Fide Cap. III.*

» tum . . . . . Non sola admirabilis ex » Patre generatio Christi ; admirabilis e- » tiam ejus generatio ex Virgine » . Idipsum alii Patres confirmant . Audiatur præ aliis S. Dionysius Areopagita (*a*) , qui sic loquitur : » Jesu in carne appa- » ritio, et ineffabilis est sermone , et o- » mni ignota intelligentiæ ; ipsi quoque » antiquissimo Angelorum primati non » satis perspecta » ; Ergo etc.

§. 401. Prob. 2. hac ratione theologica , Ut aliquid positive demonstretur possibile nota esse debet, et omnino comperta idea illius (§. 397.) ; Atqui Mysterii Incarnationis idea abstrusissima prorsus est , et cuilibet intelligentiæ creatæ impervia (§. 400.) ; Ergo etc.

§. 402. Prob. II. pars. Illud negative possibile demonstratur, quod impossibile nequit ostendi (§. 397.) ; Atqui revera Incarnationis Mysterium nequit ostendi impossibile (§. 399.) ; imo impossibile non esse demonstratur , attenta divina infinita potentia , et naturæ humanæ perfectibilitate . Ergo etc. (*b*) .

PRO-

(a) *Lib. de Divinis Nominibus Cap. II.*

(b) *Vid.* Fraffen *De Incarnatione Tract. I. Disp. I. art. I. q. I.* Tournely *De Incarn. q. II. art. 2. pluribus argum.* Juenin *Tomo IV. Parte IV. Dissert. I.*

Propositio III.

Verbi Divini Incarnatio nedum possibilis, sed jam peracta adversus Gentiles indirecte, demonstratur.

§. 403. Prob. Jesus Christus Mariæ Filius jam extitit in Judæa miraculorum effector (*a*), potens opere, et sermone; Id enim negare, esset omnem fidem historicam, atque historiam ipsam e medio tollere; Atqui is fuit Verbum Divinum in-

(a) *Lucæ XXIV. v. 19. Extat de hoc* Flavii Josephi *inter Hebræos historici disertissimi insigne testimonium Lib. XXVIII. de Judæorum Archæologia Cap. IV., quod est sequens:* Fuit autem hoc tempore Jesus, vir sapiens; si tamen virum illum oportet dicere; erat enim mirabilium operum effector, magister hominum qui vera libenter amplectuntur, & plurimos quidem ex Judæis, plurimos etiam ex Gentibus ad se pertraxit. Hic erat Christus. Cumque eum a primoribus gentis suæ accusatum Pilatus ad crucem damnasset, ab eo diligendo non abstinuerunt, qui primum cœperant: nam post tertium diem redivivus ipse apparuit, cum Divini Vates hæc aliaque quamplurima admiranda de eo prædixissent. Neque ad hanc diem defecit denominatum ab eo genus Christianorum. *Vid.* Laurent. Berti *Lib. XXV. de Theolog. Discipl. Cap. IX.* Tournely *de Incarnatione q. III. art. I. 4. Arg.* Boucat *de Incarnat. Dissert. II. art. V.* Petrus Daniel Huetius *Demonstratione Evangelica Prop. III. §. IX.*

incarnatum; Ergo etc. Prob. min. Si Jesus Christus Mariæ Filius non fuisset Verbum Divinum incarnatum, ejus miracula falsa fuissent; Atqui fuerunt vera, et infallibilia; Ergo etc. Prob. min. Christus inter alia, oculos cæci nati aperuit, paralyticos curavit, dæmones a corporibus obsessis ejecit, insuper mortuos ad vitam revocavit; hæc autem omnia fecit palam, et videntibus ipsis infensissimis Judæis calumniatoribus, præcipue Scribis et Pharisæis, quibus plebs omnis adsentiebatur, tanta evidentia facti, ut omnes obstupescerent, nec haberent, quid contra objicere possent. Videamus: Cæco nato visum restituit; miraculum fuit ita publicum, ut notius fieri non potuit, reclamantibus licet invidis, et obsistentibus Pharisæis (a). Homo in Synagoga degens habebat Dæmonium immundum, Jesus illum liberavit: *Ex hoc factus est pavor in omnibus* (b), *et colloquebantur ad invicem, dicentes: Quod est hoc verbum, quia in potestate et virtute imperat immundis spiritibus, et exeunt: Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis*. Cum Jesus an-

(a) Joannis *Cap. IX.*
(b) *Lucæ Cap. IV. v.* 33. *& seq.*

undequaque turbis circumdaretur, nonnulli paralyticum in lecto portantes, nec invenientes qua parte illum inferrent, et ponerent ante eum, ascenderunt super tectum, et per tegulas submiserunt eum cum lecto in medium ante Jesum. Quorum fidem ut vidit, dixit (a): *Homo remittuntur tibi peccata*. Murmurantibus Scribis et Pharisæis quod talia dixisset; Jesus ut ostenderet se potestatem habere dimittendi peccata, ac Deum se esse, dixit paralytico: *tibi dico, surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam*; quod et ille confestim fecit, tanto stupore omnium qui aderant, ut omnes Deum elata voce magnificantes, dicebant, *quia vidimus mirabilia hodie*. Mortuum Filium Viduæ Naim ad vitam revocavit; sed vide qua facti notorietate Ibat Jesus in Civitatem Naim, et ibant cum eo discipuli ejus, et turba copiosa. Cum appropinquaret portæ Civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris viduæ; misericordia motus Dominus, jussit quos ferebant loculum, stare, et accedens dixit, audientibus omnibus, et factum conspicientibus, *adolescens tibi dico surge*: Ad quæ verba, confestim re-

(a) *Luca Cap. V. v. 18. & seq.*

resedit qui erat mortuus, et cœpit loqui, et domum suam cum matre reversus est (*a*). *Et exit hic sermo in universam Judæam de eo*. Sed non minus nota, atque divulgata fuit Lazari, resurrectio (*b*). Lazarus quatriduo ante mortuus fuerat, jamque in monumento corrumpi cœperat, fœtebat enim. Jesus ad monumentum ejus veniens, adstantibus plurimis, et expectantibus quid ipse esset facturus, voce magna clamavit: *Lazare veni foras*: et statim prodiit qui fuerat mortuus, et vinculis solutus abiit, et per plures annos vixit. Quod miraculum cum tanta evidentia diffamatum fuisset, tantaque manifestatione declaratum, ut non posset vel occultari, vel negari, in causa fuit, cur Principes Sacerdotum cogitarent ut Lazarum interficerent. Decepti, quasi is, qui mortuum resuscitavit, resuscitare non posset occisum. Miracula ergo quæ fecit Jesus Christus vera miracula fuerunt, quæ nonnisi a Deo, propria virtute fieri possunt. Ergo Jesus Christus est verus Messias. Prob. consa. Si Jesus Christus talia, et tanta faciens miracula non esset verus Messias, Deus

 nem-

(a) *Ibid. Cap. VII. v.* 11. *& seq.*
(b) Joannis *Cap. XI.*

nempe Homo, ejus miracula facta fuissent in confirmationem falsæ doctrinæ ; Atqui vera miracula in confirmationem falsæ doctrinæ fieri non possunt (§. 30. T. I.); Ergo etc. Prob. maj. Miracula quæ fecit Jesus Christus , fecit in confirmationem suæ doctrinæ, qua omnes docebat se esse vere Filium Dei, a Deo Patre in terris missum , ut omnes vitam haberent æternam etc., uti patet in pluribus locis Evangelii ; Si ergo Jesus Christus verus Messias non fuisset , ejus doctrina fuisset falsa , imo maxime Deo injuriosa , et blasphema fuissent ejus verba ; Ergo falsam doctrinam miraculis confirmasset ; quod esse nequit . Cum ergo constet Jesum Christum et vera miracula patrasse , et in confirmationem doctrinæ de sua divinitate; cumque certum , exploratumque sit, veram esse doctrinam , quæ miraculis veris confirmatur ; profecto Verbi Divini Incarnatio etc.

Dices . Jesu Christi miracula si fuerunt patrata uti narratur , vera utique miracula fuisse negari nequit . Sed non constat , num revera ita a Christo patrata fuerint, uti refertur . Nam qui ea narrant fuerunt ejus discipuli , qui mira, et magna supra humanum modum , de pro-

prio

prio magistro scribere potuerunt, quin revera facta fuissent; Ex miraculis ergo Jesu Christi, non satis ostenditur adversus Gentiles ipsum esse verum Messiam; eo vel maxime quod libri Evangeliorum a Gentilibus ut Divini non habeantur.

§. 404. ℟. Jesu Christi miracula taliter patrata fuerunt, qualiter a Sacris Scriptoribus patrata fuisse narratur. Nam Scriptores præfati neque decepti fuerunt, neque alios decipere voluerunt. Decepti non fuerunt, quia fuerunt nedum contemporanei, sed testes sive de visu, sive de auditu ab iis qui viderant propriis oculis. Alios decipere noluerunt, quia erant viri probi, atque ingenui, atque ab omni fallendi suspicione alieni. Sed nec fallere alios potuissent. Nam cum recenter acta fuerant, quæ ipsi scripserunt, si aliquid falsi in ipsorum narrationibus fuisset, objectum illis statim a Judæis, et Gentilibus persequentibus fuisset; et ipsi mendaces, et falsarii detecti, omnem fidem amisissent, nec amplius Christianam Religionem constabilire potuissent, quod contra factum est (*a*); Ergo etc.

(a) *Vid.* Petri Danielis Huetii Demonstratio E-

Caput II.

De Incarnationis existentia adversus Judæos.

§. 405. Si qui fuerunt, quibus Verbi Divini Incarnatio indubia, atque penitus explorata esse debuisset, Judæi profecto sunt. Edocti namque ipsi Prophetarum oraculis, Messiam promissum expectabant. Venit Messias ortus ex Tribu Juda, in medio eorum educatus fuit, eorum omnes Civitates, et oppida circumivit, erudiendo, vitia exprobrando, et ubique faciendo signa et prodigia, sanando infirmos, et oppressos a Diabolo, atque mortuos ipsos ad vitam revocando, et tamen ipsi nec eum receperunt, nec eum cognoverunt. Mirabile dictu! Omnes creaturæ Verbum Divinum in carne venisse cognoverunt, atque testatæ sunt: Angeli cognoverunt, dum in nocte nativitatis ejus *Gloria in Altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ volun-*

---

vangelica *per totum, sed præcip. Tomo II. Prop. IX Cap* XXXIX. Cerboni *de Theologia Revelata Tomo II. Lib* 3. *art.* 2. & §. *III.*

luntatis cecinerunt (*a*) . » Cæli cognoverunt , quia protinus stellam miserunt (*b*) . Mare cognovit , quia sub » plantis ejus se calcabile præbuit . Terra cognovit , quia eo moriente contremuit . Sol cognovit , quia lucis suæ » radios abscondit , saxa , et parietes cognoverunt , quia tempore mortis ejus » scissa sunt . Infernus cognovit : quia hos » quos tenebat mortuos , reddidit . Et » tamen hunc , quem Dominum omnia » *ipsa* insensibilia elementa senserunt , » adhuc infidelium Judæorum corda Deum » esse minime cognoverunt , et duriora » saxis scindi ad poenitendum noluerunt» adversus Judæos ergo Incarnationis Verbi divini existentiam demonstrabimus .

(a) *Lucæ Cap. II. v.* 14.
(b) *S. Gregorius Hom. X. in Evangel.*

Propositio I.

Jacob Patriarcha moriens de Verbo Divino Incarnato vaticinatus fuit.

§. 406. PRobatur. Inter alios charactares Verbi Divini Incarnati duo præcipue in Scripturis recensentur I. nempe quod erat Missus, sive *Messias*; Unde Moyses Deo dicebat (*a*) *Mitte*, *quem missurus es*; Et Isajas (*b*) *Emitte agnum*, *Domine*, *dominatorem terræ*. 2. quod erat *expectatio gentium*; Quare ejus adventum prænoscens Aggeus Propheta (*c*): *Venit* ait, *desideratus cunctis gentibus*. Atqui hos duos characteres Jacob Patriarcha tribuit viro ex tribu Judæ oriundo; Ergo etc. Prob. min. Jacob Patriarca moriens, et nuntians singulis filiis suis quæ ipsis eventura erant, Judæ dixit (*d*): *Non auferetur sceptrum de*

(a) Exodi *Cap. IV. v.* 13.
(b) Isajæ *Cap.* XVI. *v.* 1.
(c) Aggæi *Cap. II. v.* 8.
(d) Genesis *Cap.* XLIX. *v.* 9. *Leg.* Berti *Lib. XXV. Cap. I.* Frassen *Tomo VI. de Incarn.* Tournely

de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, nempe Messias, *et ipse erit expectatio gentium*; Ergo Jacob etc.

PROPOSITIO II.

Jacobi Patriarchæ vaticinium de Messia, adimpletum jam est.

§. 407. PRob. Jacob prædixit tunc Messiam venturum, cum sceptrum, seu dux, aut legislator de tribu Juda fuisset ablatum; hoc est cum Judæi deficerent habere legitimos Principes, Duces, aut Rectores; Atqui Judæi multis abhinc annis, hac illac per varias terræ plagas dispersi, vivunt sine Rege, sine Principe, sine Legislatore (*a*); Ergo etc.

 PRO-

Tomo IV. q. III. art. I. Juenin *Tomo. IV. Dissert. II. q. II. Cap. I.*

(a) *De præsenti Judæorum infelici statu ita scribit Prudentius in Apotheosi.*

. . . . Extirpata per omnes
Terrarum, pelagique plagas sua membra feruntur.
Exiliis vagus huc illuc fluitantibus errat
Judæus postquam patria de sede revulsus

Propositio III.

Danielis prophetia de adventu Messiæ jam adimpleta est.

§. 408. Prob. Daniel propheta cum Dominum enixe deprecaretur pro populi sui liberatione, Archangeli Gabrielis ministerio cognoscere meruit tempus adventus Messiæ cum omnibus fere circumstantiis ejus passionis et mortis. Hæc namque dixit illi Archangelus (a): *Tu ergo animadverte sermonem, et intellige visionem. Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum, et super urbem sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, et finem accipiat peccatum, et deleatur iniquitas, et adducatur justitia sempiterna, et impleatur visio, et prophetia, et ungatur Sanctus Sanctorum. Scito ergo et animadverte: ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem, usque ad Chri-*

Supplicium pro cæde luit, Christique negati
Sanguine resperius, commissa piacula solvit,
Ex quo priscorum virtus defluxit avorum,

(a) *Cap. IX. v. 24.*

Christum ducem; *hebdomades septem, et hebdomades sexagintaduæ erunt etc.* Atqui hoc tempus jam effluxit; Ergo Danielis etc. Prob. min. Juxta laudatam prophetiam, Messias prædicitur venturus post septuaginta hebdomades; hæ autem vel annorum vel dierum hebdomades esse possunt, non vero jubilæorum, uti stulte contra sacrarum Scripturarum consuetum perpetuoque usurpatum sensum nonnulli refractarii somniarunt; quare si intelligantur de hebdomadis dierum, constituunt 490. dies; si de hebdomadis annorum conficiunt 490. annos; Atqui a multis saeculis utrumque hoc temporis spatium elapsum est; Igitur etc. (*a*).

PRO-

(a) *Vid.* Fraffen *Tomo VII. de Incarnat. Tract. I. Disp. I. art. I. Sect. III. q. V. Conc.* 2. Berti *Lib. XXV. Cap. IV.* Tournely *Tomo IV. q. III. art. I. Arg.* 2. Juenin *Tomo II. Dissert. II. Cap. III.*

PROPOSITIO IV.

In Jesu Christo Mariæ filio adimpleta fuerunt omnia Prophetarum oracula, quæ de ortu, vita, et morte Messiæ in Veteri Testamento extant: proinde ipse est verus Messias.

§. 409. PRobatur. Verus Messias a Jacob Patriarcha prædicitur nasciturus eo tempore quo sceptrum, vel judiciaria potestas a tribu Juda ad alienigenam transisset; ait namque (*a*): *Non auferetur sceptrum de Juda, et Dux de femore ejus donec veniat qui mittendus est*, nempe Messias, qui in sacris litteris veteris præsertim Testamenti dicitur per antenomasiam *missus*: Signanter autem nasciturus de Matre Virgine, ut vaticinatur Isajas (*b*): *Ecce virgo concipiet, et pariet Filium*; ex semine Abrahæ juxta promissa olim a Deo illi facta (*c*): *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ*; et proxime de stirpe Regis

(a) Genesis *Cap. XLIX. v. 9.*
(b) *Cap.* VII. *v.* 14.
(c) Genesis *Cap. XXII. v.* 18.

gis David, ut illi promiserat Dominus (*a*): *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam*; et nasciturus quidem in Bethelem Juda juxta illud Michææ (*b*): *Bethelem Ephrata ex te mihi egredietur, qui sit Dominator in Israel*; non in magnifico palatio, et regali magnificentia ornato, sed in præsepe in medio duorum animalium, ut spiritu vidit Abacuch (*c*), et dixit juxta Symnachum, Aquilam, et LXX. *In medio duorum animalium cognoscere*; vel ut ait Isajas (*d*): *Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini sui*. Deinde natus, adorandus prædicitur a Magis; ita David (*e*) *Reges Tharsis et Insulæ munera offerent, Reges Arabum, et Saba dona adducent; et adorabunt eum omnes Reges terræ*. Item venturus ad Templum Sanctum suum, ut vaticinatus fuit Malachias (*f*). *Statim veniet ad Templum Sanctum suum Dominator, quem vos quæritis*; at-

(a) *Psal.* 131. *v.* 11.
(b) *Cap. V. v.* 2.
(c) *In Orat.*
(d) *Cap. I. v.* 5.
(e) *Psal.* 72. *v.* 10. 11.
(f) *Cap. III. v.* 1.

atque insuper ex Ægypto revocandus, uti apud Oseam (a): *Ex Ægypto vocavi filium meum*. Insuper prædicitur, eum in terris cum hominibus conversaturum; ita Baruch (b) *In terris visus est, et cum hominibus conversatus est*; nec non prædicaturum novam legem; atque facturum miracula, et prodigia; ita Isajas (c): *Spiritus Domini super me .... prædicare captivis indulgentiam.. Tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorum patebunt* (d). *Tunc saliet sicut cervus claudus, et aperta erit lingua mutorum*. Tandem prædicitur ejus ingressus in Jerusalem per os Zachariae his verbis (e): *Ecce Rex tuus veniet tibi justus, et salvator; ipse pauper, et ascendens super asinum, et super pullum filium asinæ*: ejus venditio facienda a Juda pro triginta denariis per eundem Prophetam dicentem (f): *Appenderunt mercedem meam triginta argenteos*; ejus flagellatio

(a) *Cap. XI. v. 1.*
(b) *Cap. III. v. 38.*
(c) *Cap. XI. v.*
(d) *Ibid. Cap. LIII. v.*
(e) *Cap. IX. v. 9.*
(f) *Cap. XI. v. 12.*

tio per Psalmistam (a) : *Et fui flagellatus tota die*; Ejus crucifixio inter duos latrones iniquos et scelestos per eumdem Psalmistam (b) : *foderunt manus meas, et pedes meos*; et per Isajam (c): *Cum sceleratis deputatus est*. Vestimentorum ejus divisio, atque illius potatio felle, et aceto : per supradictum Davidem dicentem (d): *Dederunt in escam meam fel*; *et in siti mea potaverunt me aceto*; sepulchri ejus gloria, per Isaiam (e): *Erit sepulchrum ejus gloriosum*; Ejus gloriosa resurrectio, et in Caelum ascensio, ut alia taceamus, per citatum Davidem (f): *Ego dormivi, et soporatus sum, et exurrexi* (g) . *Ascendisti in altum* (h). Jam vero haec omnia adamus-

(a) *Psal.* 72. v. 16.
(b) *Psal.* 21. v. 18.
(c) Cap. *LIII.* v. 12.
(d) *Psal.* 68. v. 22.
(e) Cap. *XI.* v. 10.
(f) *Psal.* 3. v. 6.
(g) *Psal.* 67. v. 19.
(h) *Non solum Hebraeorum Vates, sed & Virgines quaedam, vulgo Sybillae inter Ethnicos, spiritu prophetico afflatae, multa de ortu, gestis, passione & morte Incarnati Verbi praedixere, ut festiunt nonnulli inter Patres, & Eruditi multi. Ex Lelio Cleopasso* Sybilla Persica *haec cecinit de Christo nascituro.*

Æternum Verbum fiet palpabile : eritque
Verus homo ex utero Virginis, atque Deus.

mussim impleta sunt in Jesu Christo Ma-
riae

De ejus vero ingressu in Jerusalem:

Hic Rex est Judæa tuus, quem pullus aselli
Sustinet: hoc laudes adveniente cane.

Ex Sixto Senensi, *hæc de Christi miraculis vaticinata fuit* Sybilla Lybissa, *vel Libyca*.

Ille quidem morbis pressos sanabit, & omnes
Læsos quotquot ei fident: cæcique videbunt:
Incedent claudi: surdis audire licebit;
Insolitas mutis dabitur formare loquelas:
Expellet furias: oppressi morte resurgent.

De Passione autem ejus, sequentia:

Ad virosa genas præbebit sputa pudentes:
Verberibusque sacrum tradet proscindere tergum.
Perque feret tacitus colaphos, ne forte sciatur
Quis sit, cujus sit, mortalibus unde locutum
Venerit: horrentemque feret de vepre coronam.

Neque his absimilia cecinisse fertur Sybilla Delphica *ex supra laudato* Lælio Cleopasso. *De Christi namque ortu, & miraculis hæc habet:*

Æternum æterni natum Patris alma puella
Virgineis olim nutriet uberibus.
Pollebit signis: condet miracula, morbos
Sanabit: ventis jura marique dabit.
Dæmones ejiciet: manes revocabit ab umbris,
Morte sua mortis destruet imperium

De ejus autem Passione hæc alia:

Impinget illi colaphos, & sputa scelestis
Israel labiis, neque non & fellis amari
Apponet escam, potumque immitis aceti.

Tandem Sybilla Cumana, *ut de aliis sileam, hæc de Christo vaticinasse perhibetur. De ejus conceptu, & nativitate:*

Virgo sancta olim, cunctis & clarior astris
Mirando infantem sanguine concipiet.
Suffecto e Cælis hunc nutriet, alma liquore
Uberibus propriis, lacteque Virgineo.

De ejus autem morte, atque Resurrectione hæc alia:

riae filio; Nam ejus adventus in Mundum incidit in ea tempora, in quibus sceptrum de tribu Juda ablatum jam erat, cum regnaret Herodes Ascalonita, qui erat alienigena (*a*); ac ipsimet Judaei fateri cogebantur, se proprium Regem non habere, neque jus sanguinis, et necis; nullam nempe judiciariam potestatem: Unde et Pilato dixerunt (*b*): *Nobis non licet interficere quemquam*. Et (*c*): *Non habemus Regem nisi Cæsarem*. Ejus ortus fuit ex Maria Virgine, de semine Abrahae, de domo et familia David (*d*). Editus fuit in lucem in Bethelem Judae, et reclinatus in praesepio in medio duorum animalium, quorum unum erat bos, alterum asinus. Post tredecim dies ab ejus nativitate, Magi ab Oriente, duce nova stella (*e*) ad

Mortis fatum finiet trium dierum somno suscepto
Tunc a mortuis regressus in lucem veniet
Primus resurrectionis initium ostendens.

Hæc de Sybillinis oraculis in gratiam adolescentium retulimus. Quæ autem fides illis adhibendu sit, videant Eruditi.

(a) *Vid.* L' Herminier *Tomo III. pag. V.* Tournely *Tomo IV. 9. 3. pag.* 55.
(b) Joannis *Cap.* XVIII. *v.* 31.
(c) *Ibid. Cap.* XIX. *v.* 15.
(d) Matthæi *Cap. I. & II. Lucæ Cap. II.*
(e) Matthæi *Cap. II.*

ad eum adorandum se conferunt, offerentes ei aurum, thus, et myrrham. In templum praesentatur a Matre, et Deo Patri offertur (*a*). In Ægyptum a parentibus Angeli monitu asportatus fuit, et ab Ægypto iterum in patriam reversus (*b*). Cum hominibus per annos triginta tres conversatus fuit, et per triennium praedicationi incubuit, pertransiens universam Judeam, ubique benefaciendo; caecos siquidem illuminavit (*c*); surdos fecit audire, mutos loqui, claudos incedere, mortuos resurgere, Daemones a corporibus obsessis abire, etc. Passioni proximus Jerusalem ingressus est sedens super asinam (*d*), A Juda triginta argenteis venditus fuit (*e*). Captus a milibus post varia opprobria, ludibria, et injurias, flagellis dire verberatus fuit, atque spinis coronatus (*f*). Morti damnatus et ad Calvariæ montem ductus, ibi clavis Cruci affixus fuit (*g*); atque medius in-

(a) Lucæ *Cap. II. v.* 22.
(b) Matthæi *Cap. II. v.* 13. *& seq.*
(c) *Videantur Evangelistæ omnes.*
(d) *Matth. Cap. XXI.*
(e) *Ibid.* Cap. XXVI. *v.* 15.
(f) *Ibid. Cap.* XXVII. *v.* 26.
(g) *Ibid. v.* 24. 38. 48.

inter latrones pependit; sitiens aceto potatus fuit. Interim milites dividunt inter se ejus vestimenta (*a*). Mortuus, in sepulchro novo positus fuit; ex quo tertia die gloriosus, et immortalis resurrexit (*b*); ac tandem per dies quadraginta conversatus cum discipulis suis, e monte Oliveti ascendit in Cælum (*c*). Ergo Jesus Christus Mariæ filius est verus Messias.

Satisfit Judæorum objectionibus.

Objic. Messias nondum advenit si quæ a Prophetis de eo prædicta fuerunt, non sunt adhuc adimpleta; Atqui res ita se habet: Ergo falsa propositio.

§. 410. ℟. dist. maj. Messias etc. adimplenda in primo ejus adventu, non sunt adhuc adimpleta, nego maj.; in secundo, concedo maj., et contradist. min., n. consm. Multa quidem a Prophetis de Christo vaticinata reperiuntur, quæ quidem adimpleta adhuc non sunt, nec certum est quando impleantur; adimplebuntur tamen successu temporis, et in fine Mundi, in secundo nempe Christi adventu in potestate magna et majestate. Quæ autem primum ejus adventum respiciunt, jam im-

(a) Marci *Cap.* XV. *v.* 21.
(b) Matthæi *ibid. v.* 60. & *Cap. seq.*
(c) Marci *Cap. XVI.* & *seq.*

pleta, et consummata sunt omnia (§. 409.).

Contra. Atqui etiam illa, quæ tempore primi adventus Messiæ adimplenda erant, adimpleta non sunt; Ergo n. r. Prob. sub. Isajas propheta, de tempore primi adventus Messiæ loquens, ita vaticinatur (a): *Et erit in novissimis diebus præparatus mons Domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles*; Atqui hoc adimpletum non est; Ergo etc.

§. 411. ℟. dist. min. Atqui hoc adimpletum non est litteraliter, conc.; mystice, nego min. et consm. Quæ de monte Sion in adventu Messiæ vaticinatus fuit Isajas, non eo sensu accipienda sunt, quasi mons Sion physice debuisset e loco suo removeri, et in vertice aliorum montium præparari; hoc namque suspicari ridiculum foret, ut ipsimet Judæi Doctores fatentur, sed vel ut exponit magnus inter Rabbinos Doctores, Rabbi Salomon, *quod tot signa et majora etiam, quam in cæteris prædictis montibus eventura essent in monte Sion cum advenisset Messias*; vel quod. Ecclesia novi fæderis (per illum montem, et Domum Domi-

ni

(a) *Cap. II.*

ni figurata) illustrior, et magis gloriosa, atque exaltata foret ob adventum Messiæ, quam fuerat Synagoga Judæorum: Quod utrumque verificatum est.

Contra. Atqui nec etiam figurate, et mystice laudatum vaticinium Isajæ est impletum; Ergo a capite argumentum. Prob. subs. Post laudata verba sequitur Propheta: *et fluent ad eum omnes gentes*. Si ergo per montem intellexisset Propheta Christi Ecclesiam, ut adimpleta dici posset prophetia, jam debuissent omnes gentes ad Ecclesiam fluere; Atqui oppositum videmus, cum innumeræ sint gentes, quæ ad Ecclesiam non pertinent, imo ipsam aversantur; Ergo etc.

§. 412. R/. dist. maj. et ibi per omnes gentes intelligit Propheta genera singulorum, conc. maj.; intelligit singulos generum, n. maj., et dist. min. Atqui oppositum videmus, nempe non singulos generum ad Ecclesiam fluxisse; conc. non genera singulorum, n. min., et consm. Cum Ecclesia in toto terrarum Orbe diffusa sit, nulla gens invenire est, quæ non habeat aliquos veros fideles; quod satis est ut verificetur ad Ecclesiam fluxisse omnes gentes (a).

 Quæ-

(a) *Vid. alia apud citatos Auctores. Adversus Ju-*

Quæres. *In quo consistat unio hypostatica; et utrum Verbum in Christo hypostatice humanam naturam assumpserit?*

§. 413. R/. 1. Unio hypostatica vocatur unio illa per quam Verbum Divinum humanæ Naturæ est conjunctum in unitate personæ. Unio isthæc proprie loquendo non consistit, nisi in communicatione esse Divini humanitati; non ita tamen ut Natura Humana constituat unam personam humanam in Jesu Christo, bene vero unam personam Divinam in humana, divinaque natura simul subsistentem. Nam Natura humana in Jesu Christo non habet propriam subsistentiam, sed subsistit hypostasi, vel subsistentia Verbi Divini; quod efficit ut licet in Jesu Christo sint duæ Naturae, non est autem nisi una Persona, et Jesu Christi Persona est una Persona Divina (*a*).

§. 414.

---

daeos multi scripserunt. Legatur præsertim peregregium Opus Hadriani Fini *Ferrariensis; cujus titulus est* In Judæos Flagellum. *Si probabitur, iterum excudi curabimus Opusculum cujusdam* Rabby Samuelis Judæi, *quo Judæorum perfidiam retundit.*

(a) *Vid.* Bellarmin. *Cap. VIII. de Incarn. Lib. III. Quanam vero sit hujus unionis hypostaticæ natura, valde*

§. 414. ℟. 2. Verbum in Christo hypostatice humanam naturam assumpsit. Nam ait S. Joannes Evangelista (*a*): *Verbum caro factum est*, non quidem *conversione Divinitatis in carnem* (*b*), *sed assumptione humanitatis in Deum*; Et Apostolus ad Galatas (*c*): *Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant redimeret*. Hinc inter Anathematismos S. Cyrilli a Synodo Ephesina probatos (*d*), legitur sequens: *Si quis non*

difficile est, ne dicam impossibile, recte nosse, atque determinare. Volunt nonnulli cum Gregorio Ariminensi (*in III. Dist. 28. q. 2.*), *unionem hypostaticam non esse quid distinctum a Verbo, & Humanitate, per quod Verbum & humanitas formaliter uniantur; Ita* Tournely *de Incarnatione q. VII. Art. II. Putant alii cum Gabriele (in III. Dist. 30. q. 4.), eam esse qualitatem quamdam supernaturalem absolutam, quam* gratiam unionis *appellant, in sensu tamen diverso ab illo Nestorii. Sentiunt alii cum Suarez (III. P. Disp. 8. Sect. 2.), unionem hypostaticam esse modum aliquem substantialem, non realiter, sed ex natura rei dumtaxat ab humanitate distinctum. Scotistæ tandem cum Præceptore subtili (In III. Dist. I. q. I. n. 3.) tuentur, eam unionem esse relationem extrinsece advenientem, qua humana Natura dicitur formaliter unita Verbo. Ita* Frassen *de Incarnat. Disp. I. art. 2. Sect. I. q. I.* Dupasquier *Tomo VI. Disp.* II. *q.* I. *Concl. 2. aliiq.; cum quibus & nos.*

(a) *Cap. I. v. 14.*

(b) *In Symb. S. Athan.*

(c) *Cap. IV. v. 4.*

(d) *Anno 431.*

confitetur, Dei Patris Verbum carni secundum hypostasim unitum, unumque esse Christum, eundem nimirum Deum simul, et hominem, anathema sit (*a*).

Quaeres. *An unio Verbi Divini cum Humana Natura sit substantialis?*

§. 415. ℟. Adfirmative adversus Nestorium. Nam si unio hujusmodi non esset substantialis, Christus verus Deus dici non posset; Atqui Christus verus Deus dicitur, et est (§. 399. 403.); Quare ei dixit S. Petrus (*b*): *Tu es Christus Filius Dei vivi*; et S. Thomas (*c*): *Dominus meus, et Deus meus*; Ergo etc. (*d*).

(a) *Vid.* Fraffen *Tract.* I. *de* Incarnatione *Disp.* I. *Art.* II. *Sect.* I. *q.* I. Bellarm. *Lib.* III. *de* Incarn. *Cap.* III. *& seq.*
(b) Matth. *Cap.* XVI. *v.* 16.
(c) Joannis *Cap. XX. v.* 28.
(d) *Vid.* Juenin *Parte* IV. *Dissert. V. de Essentia* Incarnat. Bellarm. *Lib.*I. *de Christo Cap.*IV. *& seq.*

Caput III.

De Incarnationis necessitate.

§. 416. Verbi Divini Incarnationem convenientem Deo fuisse, necnon homini, totique universo, apud Theologos certum, exploratumque est. Quid namque esse potest Deo convenientius opere Incarnationis, quo ejus attributa elucescunt, atque commendantur? Quid homini, totique universo convenientius Incarnatione Verbi, ex qua tot bona, atque beneficia in genus humanum derivarunt? In Incarnatione Dei omnipotentia, præsertim sapientia, bonitas et misericordia adeo resplenduerunt, ut dicere non dubitarit S. Augustinus (*a*): » Cum » Deus sit omnipotens, plus dare non » potuit: cum sit sapientissimus plus da» re nescivit: cum sit ditissimus, plus » dare non habuit. Hinc et Virgo ipsa » Deipara jam dixerat (*b*): *fecit mihi magna qui potens est . . . Et misericordia ejus a progenie in progenies.*

(a) *Tractatu* XVIII. *in Evang.*
(b) *Luca Cap. X. v.* 49.

Apostolus quoque Paulus ad Titum scribens (*a*), ait: *Apparuit benignitas, et humanitas Salvatoris nostri etc.* Quod si aliqua Deo indigna in Verbi Incarnatione alicui nostri temporis incredulo videntur, idem responsum dabimus quod olim Marcioni dedit Tertullianus (*b*): » Hæc indigna Deo tibi videntur, nobis » autem necessaria; et ita jam Deo di» gna, quia nihil tam Deo dignum, quam » salus hominis ». Per Incarnationem deinde nos homines (*c*) *hæredes quidem Dei facti sumus, cohæredes autem Christi*: Cœlesti doctrina imbuti sumus; *unigenitus* namque (*d*), *qui est in sinu Patris, ipse enarravit nobis*; *atque de morte ad vitam translati sumus* (*e*); *justificati gratis per gratiam ipsius* (*f*); quid ergo Verbi Divini Incarnatione convenientius? Illud quod hic discutiendum venit, est, an Incarnatio fuerit necessaria?

§. 417. Necessarium porro hic dupli-

ci-

(a) *Cap.* III. *v.* 4.
(b) *Lib.* II. *Cap.* 27.
(c) Roman. *Cap.* VIII. *v.* 17.
(d) Joannis *Cap.* I. *v.* 18.
(e) *Epist.* I. *Joann. Cap.* III. 2. 14.
(f) *Rom.* III. *v.* 24.

citer sumi potest, *absolute* nimium, et *hypothetice*. Absolute necessarium dicitur illud, quod aliter esse, implicat contradictionem; hoc pacto necessarium est Deum existere. Necessarium hypothetice est illud quod, in data hypothesi est tale. Atque hoc insuper, vel est necessarium *simpliciter*, uti cibus ad vitam conservandam; vel *secudum quid*, ut dicitur, hoc est ad aliquid facilius obtinendum, uti cibus salubrior ad eandem vitam conservandam.

§. 418. Incarnationem absolute necessariam nemo Theologorum dicere audet; hypothetice autem, non desunt qui eam necessariam esse dicunt. Ita S. Anselmus Incarnationem necessariam fuisse asserit ex hypothesi lapsus hominis (*a*); Richardus vero a S. Victore (*b*), et Raymundus Lullus (*c*), necessariam eam fuisse dixerunt in hypothesi quod Deus hominem lapsum ad priorem innocentiam, et ad beatificum statum promovere voluisset, ad quem ipsum formaverat. Quid sen-

(a) *Libro* I. Cur Deus homo.

(b) *Lib. De Incarnatione*.

(c) I*n brevi introduct. ad omnes scientias*; *Demonstrat*. 8.

sensiendum nobis arrideat, ex sequentibus patebit.

PROPOSITIO I.

Incarnatio necessaria non fuit ex hypothesi hominis lapsi in peccatum.

§. 419. PRob. Nam Incarnatio est Dei opus ad extra; Atqui in operibus ad extra Deus est omnino liber (§. 97.); et nulla obstringitur necessitate; Ergo etc. Deinde poterat Deus, *sicuti Angelis peccantibus non pepercit* (a), ita et homines in massa perditionis relinquere; *quis* enim, ajebat ei Sapiens (b), *tibi imputabit, si perierint Nationes, quas tu fecisti?* Ergo supposito hominis lapsu, Incarnatio necessaria non fuit. Præterea, Sacræ literæ Incarnationem opus appellant miræ Dei erga homines dilectionis (c): *Sic Deus dilexit Mundum*, dixit Christus, apud Joannem

(a) *Epist.* II. *Petri Cap.* II. *v.* 4.
(b) *Cap.* XII. *v.* 12.
(c) *Cap.* III. *v.* 16.

nem, *ut filium suum unigenitum daret*; et Apostolus ad Romanos (*a*): *Commendat Deus charitatem suam in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus Christus pro nobis mortuus est*. Atqui opus mirae misericordiæ et charitatis, libere, et non necessitate aliqua fit; Ergo etc. Tandem Deus liber fuit in hominis creatione, ergo et in ejus reparatione; adeoque etc.

PROPOSITIO II.

Etiam supposito quod Deus voluerit hominem lapsum reparare, necessaria non fuit Divini Verbi Incarnatio.

§. 420. PRob. Nam » quis negat, » *ait S. Bernardus* (*b*) » ad manum » omnipotentis fuisse alios, et alios mo- » dos nostræ redemptionis, et liberatio- » nis? Multi sunt, *sequitur S. Augu-* » *stinus* (*c*), qui dicunt, non poterat » ali-

(a) *Cap. V. v. 8.*
(b) *Epist. 190.*
(c) *Lib. de Agone Christi Cap. XX.*

» aliter Sapientia Dei homines liberare, » nisi susciperet hominem. Poterat, *si* » *non aliud, concludit S. Athana-* » *sius* (*a*), sine additione Christi, so- » lummodo loqui Deus, et sic solvere » maledictionem ». Ergo etc.

Dices. Multi Sancti Patres docent Incarnationem necessariam fuisse ad Generis humani reparationem. S. Cyrillus namque ita scribit (*b*): » Quoniam im- » perfectum esse opus Dei non decuit, » et non potuit aliter fieri, necessario » Deus factus est homo ». Sanctus quoque Ambrosius non absimiliter loquitur. Ait namque (*c*); » Tantum fuit pecca- » tum nostrum, ut salvari non potuis- » semus aliquando, nisi unigenitus fi- » lius Dei pro nobis moreretur ». *Et* *S. Augustinus* (*d*): » Transgressio pri- » mi hominis, *inquit*, totum deceperat » Mundum, ut nullum esset salutis re- » medium, nisi Christus adveniret e Cæ- » lo ».

§. 421. ℟. Laudati Patres, et si qui sunt

(a) *Serm.* III. *contra Arianos*.
(b) *Lib. Thesauri Cap.* VII.
(c) In *Cap.* IX. *Epist. ad Hebr.*
(d) *Serm.* XIV. *de temp.*

sunt alii, qui necessariam dicunt Verbi Divini Incarnationem, non ita intelligendi sunt, ut velint, nullum alium modum Deo superfuisse ut hominem a potestate Dæmonis eriperet præter incarnationem, sed solum quod supposito, Deum decrevisse Incarnationem pro generis humani reparatione, eam fuisse necessariam, et fieri debuisse; Deus namque in suis Decretis immûtabilis est (§. 33.); vel etiam dicendum, eos loqui de præsenti rerum statu, in quo Deus voluit hominem, non aliter liberari, quam per accuratam, et condignam satisfactionem Divinae justitiae pro peccatis solutam, quod, ut mox dicemus, aliter obtineri non poterat, quam per Incarnationem.

Propositio III.

Ex hypothesi accuratæ, et condignæ satisfactionis, juxta præsentem rerum dispositionem, necessaria fuit Incarnatio.

§. 422. Prob. I. ex Scripturis. Apostolus ad Hebraeos scribens ait (a): *Talis decebat, ut nobis esset Pontifex Sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, et excelsior Cœlis factus. Qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi.* Ex quibus sic: Ad accuratam, et condignam satisfactionem pro nostris peccatis Deo dandam, decebat ut nobis esset Pontifex etc. Atqui nullus, praeter Verbum Incarnatum, est hujusmodi; Ergo etc.

§. 423. Prob. II. ex Patribus. S. Athanasius ita scribit (b). » Cum videret » malitiam intolerabilem, neque morta-

» le

(a) *Cap. VII. v. 26.*
(b) *In Evang. de Passion. & Cruce Domini.*

» le genus idoneum esset quod morti resisteret, neque poenam malorum suorum solvere posset : nam excessus malitiae excedebat omne supplicium . . . . » illam ipsam poenam in se transtulit. S. Basilius (*a*), explicans verba illa Prophetae : *Frater non redimit*, *redimet homo*, inquit : » Non homo nudus, sed » homo Deus Jesus Christus ; quia nul» lus alius condignum afferre poterat pre» tium. S.Augustinus (*b*) : » Neque per » ipsum *ait* mediatorem hominem Chri» stum, nisi esset Deus ». S. Fulgen» tius (*c*) : Nullatenus, *inquit*, huma» na natura ad auferendum peccatum » Mundi sufficiens, atque idonea fieret : » nisi unione Verbi Dei, non naturali » confusione, sed solum personali tran» siret. Tandem S. Anselmus (*d*) : Hanc » satisfactionem non potest facere nisi » Deus : nec debet nisi homo : necesse » est ut eam faciat Deus homo ». Ergo etc. (*e*).

CA-

(a) *In Psal.* 28.
(b) *In Enchir. Cap.* 108.
(c) *De Incarnatione*, *&* *Gratia* Cap. IV.
(d) *In opere Cur. Deus homo*
(e) *Quae hactenus dicta sunt*, *eo profecto recidunt*, *ni-*

Caput IV.

De Caussis Incarnationis Filii Dei.

§. 424. Caussa, generatim accepta, *est principium, quod in se rationem continet sufficientem rei alicujus existentis*.

§. 425. Quod ad rem attinet præsentem, triplex caussa distinguitur; nempe 1. *Principalis efficiens*, 2. *meritoria*; 3. *finalis*. Caussa efficiens principalis Incarnationis est illa, quae virtute sibi propria Incarnationem operata est; Caussa meritoria est illa, quae meruit ut Incarnationem caussa principalis efficiens operaretur; Caussa tandem finalis Incarnationis est id, propter quod obtinendum caussa principalis efficiens operata fuit Incarnationem.

§. 426.

---

nimirum Verbi Divini incarnationem fuisse ex hypothesi necessariam. Hujusmodi autem hypothesis duplex est; altera scilicet, quæ ponitur, Deum ab æterno Verbi incarnationem decrevisse; altera, qua statuitur, Deum sibi, læsæque suæ justitiæ condignam exigere satisfactionem. Harum hypotheseon, nisi utraque, vel saltem admittatur alterutra, absolute quidem necessaria, dicenda non erit incarnatio.

§. 426. Porro caussam principalem efficientem Incarnationis, SS. Trinitatem divinam fuisse, ignorat nemo. Cum namque opera Dei *ad extra* sint tribus Personis communia, cumque Incarnationis Mysterium. sit opus Dei praestantissimum ad extra, Divinae Trinitati omnino adscribendum est. Sane Incarnatio, Sacris in literis, tam Patri, quam Filio, et Spiritui Sancto tribuitur. Patri quidem, qui (a) *misit Filium suum factum ex muliere*; Filio, *qui* (b) *cum in forma Dei esset* .:. *semetipsum exinanivit formam servi accipiens in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo*; Spiritui Sancto tandem, quippe *quod* in Virgine Maria *natum est, de Spiritu Sancto est* (c). Quod in Scholis ergo disputatur, totum circa caussam sive meritoriam, sive finalem Incarnationis versatur. Et ut Nestorium praetereamus, qui effutire non erubuit, Christum ante unionem cum Verbo, fuisse per aliquod tempus purum hominem, et tunc meruisse humanitati suae, ut assumeretur a Verbo, opina-

(a) *Ad* Galatas *Cap. IV. v.* 4.
(b) *Ad* Philipp. *Cap. II. v. 6. 7.*
(c) Matth. *Cap. I. v.* 27.

natur Suarez (*a*), Christum potuisse mereri Incarnationem secundum executionem, et ut facta est in tempore; idque per opera subsequentia ipsam Incarnationem, quae Deus praevidit. Putarunt alii, B. Virginem Mariam meruisse de condigno (§.387.) divinam Maternitatem; alii vero tuentur, eam nonnisi de congruo talem dignitatem fuisse promeritam. Contendunt alii cum D. Bonaventura, SS. Patres Veteris testamenti de congruo meruisse substantiam Incarnationis, saltem quoad effectum minus principalem, scilicet aperitionem Regni Coelorum. Existimant alii, Sanctos illos Patres meruisse quidem de congruo Incarnationem, non quidem quoad substantiam, sed solum quoad accelerationem, et alias circumstantias (*b*). Loquendo autem de caussa finali Incarnationis, duplex est opposita sententia. Thomistae sustinent, caussam finalem Incarnationis fuisse humani generis jam lapsi reparationem, adeo ut si Adam non peccasset, nec Verbum divinum fuisset incarnatum; Contra tuentur Scotistae, Adae peccatum solum, et talem caussam non fuisse Incarnationis Verbi Dei, et ita

(a) *Disp. XX. Sect. IV.*
(b) *Vasquez Disp. XX. Cap. IV.*

ita quidem, quod si Adam innocens mansisset, adhuc Incarnatio peracta fuisset; Quid nos sensiemus, ex sequentibus propositionibus manifestum clarissime fiet.

Propositio I.

Christus neque ante, neque post unionem hypostaticam mereri potuit suam Incarnationem.

§. 427. Prob. Principium omnis meriti in Christo Domino est unio hypostatica; Ergo neque ante, neque post eam Christus Incarnationem mereri potuit; non ante, quia non existebat Deus homo, et quod non existit nequit operari, nec consequenter mereri; non post, quia Incarnatio jam erat peracta; Igitur etc. Hinc S. Augustinus (*a*): » Ista nativitas, inquit, profecto gratuita conjunxit in unitate personae hominem Deo, carnem Verbo; istam nativitatem bona opera secuta sunt, non bona opera meruerunt.

(b) *Lib. de Corrept. & gratia Cap. XI.*

Propositio II.

Beatissima Virgo Maria de congruo meruit ut esset Mater Dei, non de condigno.

§. 428. Prob. 1. Ex Patribus. S. Ambrosius de Maria Virgine loquens, ait (*a*): » Quid in singulis moror, quae digna » fuit, ex qua Filius Dei nasceretur? » Quomodo, inquit S. Epiphanius (*b*), » audent impetere impollutam Virginem, » quae digna facta est habitaculum fieri » Filii Dei? » S. Augustinus (*c*): » talis, scribit, eligitur Virgo, quae tantum in se » haberet meritum, ut Dei Filium in se » susciperet ». S. Petrus Damianus tandem, ut alios pene innumeros taceamus (*d*), » singularis ejus sanctitas, et gratia, inquit, hoc promeruit, quod susceptione » Dei singulariter judicata est digna «. Ergo etc.

§. 429. Prob. 2. p. Ut BB. Virgo mere-

re-

(a) *Lib. II. de Virginibus.*
(b) *Haeresi VII.*
(c) *Serm. II. de Nativ.*
(d) *Serm. II. de Assump.*

reretur de condigno divinam Maternitatem, debuisset adesse pactum divinum de danda ei, ex justitia, divina Maternitate (§.342.), atqui nullum invenitur in Scripturis pactum hujusmodi; Ergo etc.

Propositio III.

Veteris Testamenti Patres de congruo aliquas tantum Incarnationis circumstantias meruerunt.

§. 430. Prob. Nam Abraham Patriarcha meruit ut ex semine suo nasceretur Messias, dixit enim ei Deus (a): *Per memetipsum juravi, quia fecisti hanc rem, benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum: et benedicentur in semine tuo* (hoc est in Christo) *omnes Gentes*. Clamantes ad Dominum, et orationi instantes David, atque Isajas, necnon Propheta Daniel, ut Deus misericordia motus, visitaret homines in salutari suo, meruerunt ut tempus adventus Messiae abbreviaretur. Hinc dixit Dominus Davidi (b): *Propter gemitum pauperum* nunc

(a) *Gen. Cap. XXII. v.* 16. 17. 18.
(b) *Psal. II. v.* 6.

nunc exurgam; et Gabriel Archangelus Danieli ait (*a*): *Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum etc.* Ergo etc.

PROPOSITIO IV.

Inspecta Incarnatio Divini Verbi prout de facto peracta fuit, ejus caussa finalis fuit humani generis redemptio.

§. 431. PRob. 1. ex Scripturis; Nam quod olim praedixerat Archangelus Gabriel Danieli Prophetæ (*b*), tempus nempe adventus Messiae fuisse abbreviatum, *ut consummetur praevaricatio, et finem accipiat peccatum, et deleatur iniquitas*, perfecte in Incarnatione divini Verbi adimpletum fuit. Siquidem (*c*): *Venit Filius hominis quaerere, et salvum facere quod perierat. Christus Jesus* (*d*) *venit in hunc mundum peccatores salvos*

(a) *Cap.* IX. *v.* 24.
(b) *Ibid.*
(c) *Luca Cap. XIX. v.* 10.
(d) *Ad Titum Cap. I. v.* 15.

vos facere; Et (*a*) *Deus misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris*. Ergo etc.

§. 432. 11. ex Patribus. S. Irenæus ita inquit (*b*): » Si non haberet caro salvari, nequaquam Verbum Dei caro factum esset: et S. Basilius (*c*): Hoc Verbum scribit; Filius Dei, homo factum est ob lapsum hominem Adamum «. Ita pariter loquuntur S. Athanasius (*d*), S. Gregorius Nazianzenus (*e*), Sanctus Joannes Chrysostomus (*f*), Origenes (*g*); aliique Graeci. Neque ab iis dissentiunt latini Patres. Audiantur prae caeteris S. Ambrosius, et S. Augustinus. Et quidem S. Ambrosius. » Quae erat causa Incarnationis, *inquit* (*h*), nisi ut caro, quae peccaverat, per se redimeretur »? S. vero Augustinus pluribus in locis hanc tuetur veritatem; sed praecipue ubi de Verbis Apostoli sermocinatur; Ait enim (*i*): » *Ve-*

 » *nit*

(a) *Epist. I. Joan. Cap. IV. v.* 10.
(b) *Lib. V. Cap. XIV.*
(c) *Homil.* 29.
(d) *Orat.* 2. *contra Arianos*.
(e) *Orat.* 36.
(f) *Hom.* 31. *in Matth.*
(g) *Hom.* 24. *in Num.*
(h) *Lib. de Incarn. Cap. VI.*
(i) *Serm.* 174 *alias* 8.

» *nit Filius hominis quœrere*, et salvare » quod perierat. Si homo non periisset, Fi» lius hominis non venisset »; Et alibi (*a*): » Nulla caussa fuit veniendi Christo Do» mino, nisi peccatores salvos facere. » Tolle morbos, tolle vulnera; et nulla » est caussa medicinae: si venit de Cae» lo magnus medicus, magnus per totum » orbem jacebat ægrotus «. Ergo etc.

Propositio V.

Improbabile non est, Verbum Divinum humanam carnem assumpsisse, etiamsi Adam non peccasset.

§. 433. PRob. Apostolus ad Colossenses scribens de Christo, ait (*b*): *Qui est imago Dei invisibilis primogenitus omnis creaturœ; quoniam in ipso condita sunt universa in Cœlis et in terra, visibilia, et invisibilia : ipse est caput corporis Ecclesiœ, qui est principium etc.* Ex quibus Pauli verbis, duo potissimum aperte eruuntur, primum, Christum Dominum esse omnium creatu-

(a) *Serm.* 175. *alias* 9.
(b) *Cap. I. v.* 15. 16.

turarum primogenitum, secundum ordinem intentionis, et destinationis Divinæ, prævisum, atque ante quamcumque aliam creaturam prædestinatum; id quod ex mente Sanctorum Patrum, satis etiam aperte demonstrant verba illa (*a*): *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio*; Secundum, Christum esse caput Ecclesiæ, quod aliis in locis Apostolus ipse clare ostendit. Ergo improbabile non est etc. Prob. consa. Et 1. quidem Christus est Primogenitus omnis creaturæ; Ergo ante Adam, ejusque peccatum prævisus, et intentus; Ergo si Adam non peccasset, Christus etiam venisset in Mundum. Secundo, Christus est Caput Ecclesiæ; si ergo Adamo non peccante Christus non venisset, aut Ecclesia non fuisset in Mundo, durante statu innocentiæ, aut destituta capite, et monstrum horrendum fuisset; Atqui neutrum dici potest; non primum, quia sive Adam peccasset, sive non, semper Ecclesia extitisset; non secundum, quia Ecclesia sine capite esse nequit; Ergo etc.; Adeoque etc. (*b*). Di-

(a) Proverb. *Cap. VIII. v.* 22.

(b) *Plura thesim hanc mirifice confirmantia affert* Faissen. de causa finali Incarnationis ec. *I. Concl.* 2

Dices. Sacræ Scripturæ, et Patres non aliam caussam Incarnationis Verbi assignant, quam humani generis a servitute Diaboli, et peccati liberationem; Ergo si Adam non peccasset, Divinum Verbum humanam carnem non assumpisset; Adeoque falsa propositio.

§. 434. ℟. Sacræ Scripturæ; et Patres de Verbi Divini Incarnatione loquuntur secundum eam rationem, qua de facto peracta fuit. Cum ergo, stante Adæ peccato, Christus venit in Mundum peccatores salvos facere; et de facto eos salvos fecit per vitam, mortem, et resurrectionem suam, propterea, una voce, et Scripturæ et Patres præcipuam caussam finalem Incarnationis Verbi Divini, humani generis redemptionem fuisse adfirmant, quod utique de fide est, et nos ipsi tuemur (§. 431. 432.). Nihil ergo ex Sacris Scripturis, et Patribus adversus propositam propositionem conficitur (*a*).

CA-

(a) *Vid.* Fraffen *citat.* Boyvin *Cap. I. q.* 8. Dupasquier *Tomo VI. Disp. III. de causis Incarn. q.* 1.

Caput V.

De perpetua Beatæ Mariæ Virginitate.

§. 435. Virginitas dicitur *integritas expers omnis carnalis libidinis tam corporis quam mentis*. Ad veram itaque virginitatem tria concurrere debent; 1. nempe carnis, seu virginei sigilli integritas; 2. carentia omnis sensus, et consensus libidinosi; 3. propositum abstinendi ab omni ea libidine. Aliquod horum si desit, Virginitas vera non est, et perfecta.

§. 436. Hanc porro egregiam, et maxime oculis Dei purissimis, acceptam dotem, virtutemque in Beatissima Maria, Catholici omnes tuentur; refragrantibus Haereticis. Apollinaris namque, Cerinthus, et Ebion, Mariam ante partum Virginem non fuisse blasphemant, dicentes, eam naturaliter ex S. Josepho Jesum Christum genuisse, aliarum mulierum more. Calvinus cum aliis vult Mariam in partu Jesu Christi Filii sui, et Domini nostri virginitatem amisisse. Helvidius,

Jo-

Jovinianus, et Macedonius, Mariam post natum Christum, alios filios ex S. Josepho genuisse, effutierunt. Quos omnes sequenti propositione confutabimus.

PROPOSITIO.

Beata Maria fuit semper Virgo; ante partum nempe, in partu, et post partum.

§. 437. PRobatur 1. p. Jsajas Propheta de Maternitate Mariae cum vaticinaretur, ait (a): *Ecce Virgo concipiet, et pariet Filium*; quod teste S. Luca (b), adamussim in conceptione Jesu Christi adimpletum est. Cum namque Archangelus Gabriel Mariae annuntiasset Verbi divini in ejus utero incarnationem, respondit ipsa: *Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco?* Cui Archangelus: *Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi*, quibus verbis de conservatione suae virginitatis Maria certior facta in conceptione Fili Dei, utpote quae

(a) *Cap. VII.*
(b) *Cap. I. v. 34 & seq.*

quae supernaturali Spiritus Sancti virtute, non more humano, eventura erat, consensum Incarnationi praestitit, dicens: *Ecce Ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum*. Ergo B. Maria fuit Virgo ante partum.

§. 438. Prob. 2. p. quod nempe Immaculata Maria fuerit Virgo in partu. Nam Isajas non solum praedixit Virginem, Filium concepturam fuisse, sed Filium ex ea nasciturum; ait siquidem: *Ecce Virgo concipiet et pariet Filium.* Ergo etc. Unde S. Augustinus » Virgo, » ait genuit, quia Virgo concepit. In» violata peperit; quia in conceptu libi» do non fuit. Utrobique miraculum; et » sine conceptione gravida, et in partu » Virgo puerpera «; Ergo etc.

§. 439. Prob. 3. p. quod nempe etiam post partum fuerit Virgo Maria. Ezechiel Propheta ita vaticinatur (*a*): *Porta haec clausa erit, et non aperietur, et vir non transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam*. Porro per hanc portam praefiguratam volunt Patres, Beatissimam Virginem Mariam, et quia Virgo non solum ante partum, et in partu, sed etiam

(a) *Cap. LXIV. v. 2.*

tiam post partum. Quare S. Hieronymus (*a*): Pulchre quidem, *inquit*, clau-
» sam portam, per quam solus Domi-
» nus Deus Israel ingreditur, Mariam
» Virginem intelligunt, quae et ante
» partum, et post partum Virgo perman-
» sit «: Et sane fieri non poterat, scribit S. Ambrosius (*b*) » ut Joseph vir ju-
» stus in hanc prorupisset amentiam, ut
» Matri Domini corporeo concubitu misce-
» retur »; Ergo etc.

Argumenta opposita solvuntur.

Objic. S. Joseph in Scripturis Pater Jesu Christi appellatur; legitur quippe (*c*): *Erat pater ejus, et mater mirantes super his, quae dicebantur de illo*; *et*: *Ecce pater tuus et ego dolentes quaerebamus te*. Ergo communi ordine Christus Dominus a Maria conceptus, et editus fuit; Ergo Maria ante partum, et in partu Virgo non fuit.

§. 440. ℟. dist. ans. S. Joseph etc. pater putativus, conc.; verus, et naturali, nego ans. Ergo etc., n. utramque consm.
» Evangelistae, verbis utor S. Hieronymi

(a) *Comment. in hunc loc.*
(b) *Lib de Instit. Virg. Cap. VI.*
(c) Lucæ *Cap. II. v.* 33. *&* 34.

mi (*a*) » Patrem Joseph dicunt, non » quod vere Pater Joseph fuerit Salvato- » ris, sed quod ad famam Mariae con- » servandam pater sit ab omnibus existi- » matus «. Unde et legitur apud S. Lucam (*b*): *Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur filius Joseph*: quod manifestum est, inquit S. Augustinus (*c*), Evangelistam dixisse propter illos, qui eum ex Joseph sicut alii homines nascuntur, natum arbitrantur.

Contra. Atqui S. Joseph fuit vere pater Christi naturalis; Ergo n. r. Prob. sub. Christus Dominus ab Apostolo Paulo (*d*) dicitur *factus ex semine David secundum carnem*; Atqui filius ex semine David Christus factus dici non posset, si S. Joseph, qui filius David dicitur, non fuisset ejus pater naturalis, et carnalis; Ergo S. Joseph etc.

§. 441. ℟. Argumentum hoc, quod prima fronte insolubile videtur, nullius pene roboris dignoscitur, si advertatur, apud Hebraeos matrimonia iniri non posse, nisi inter personas ejusdem Tribus.

(a) *Lib. adv. Helvid.*
(b) *Cap. II. v. 23.*
(c) *Lib. II. de Cons. Evang. Cap. 21.*
(d) *Ad Rom. Cap. 1. v. 3.*

bus . Cum ergo Maria fuerit S. Josepho desponsata , et Joseph fuerit de domo et familia David (*a*) ; proculdubio et ipsamet Maria de eadem domo et familia David fuit , alias desponsari Josepho non potuisset . Optime itaque dicitur Christus factus ex semine David secundum carnem, quia conceptus, et editus in lucem a Maria sponsa S. Josephi et ipsa de familia David (*b*), etsi S. Joseph pater ejus naturalis non fuerit.

Contra . Atqui etiamsi Maria fuerit ex progenie David, adhuc tamen S. Joseph pater naturalis est Christi., et consequenter ipsa non fuit Virgo in partu; Ergo n. r. Si Maria fuisset Virgo in conceptione et partu Jesu Christi, et S. Joseph extimatione tantum Jesu Christi pater , Maria appellaretur in Scripturis Virgo, et non mulier, faemina scilicet a viro cognita ; Atqui ex quo Maria Jesum genuit, et peperit, non Virgo, sed mulier appellatur; Ergo etc.

§. 442. ℟. dist. maj. Si etc. Maria , Virgo appellaretur, et non mulier, si nomen *mulier* foeminam designaret illam quae

(a) Luc. *Cap. II. v.* 4.
(b) *Vid.* S. Augustin. *Tract.* 48. *in Evang. S.* Joan.

quae viro subacta fuerit, concedo; si etiam Virginem designat, n. maj.; et contrad. min., n. consm. Nomen hoc *mulier*, non semper foeminam a viro compressam significare Sacris in Literis, puto satis notum esse. Sane Adam cum a Deo fuit de patrato peccato correptus, nondum Evam uxorem suam cognoverat, Eva erat Virgo, et tamen ipse vocat eam mulierem, dicens (*a*): *Mulier quam dedisti mihi sociam etc.* S. Paulus ad Corinthios scribens de honestate fæminarum, certe non de illis tantum loquitur, quæ conjugio copulatæ sunt, et viris utuntur, aut de viduis, sed de virginibus quoque, imo de istis potissimum, cum virgines maxime deceat modestia, et solitudo, et tamen omnes indiscriminatim mulieres appellat, dicens (*b*): *Omnis autem mulier velet caput suum*. Licet ergo Maria mulier in Scripturis appelletur, adhuc tamen ante partum, et in partu Virgo dicenda est; et S.Joseph non naturalis, sed putativus Jesu Christi pater habendus.

Objic. contra 3. p. Apud S. Matthæum habetur (*c*): *Et* (scilicet S.Joseph) *non*

hh *co-*

(a) *Gen. Cap. III. v.* 12.
(b) *Epist. I. Cap. XI. v.* 5. 6.
(c) *Cap. I. v.* 75.

cognoscebat eam, idest Mariam, *donec peperit filium suum*; Ergo postea cognovit eam; adeoque Maria non fuit Virgo post partum.

§. 443. ℟.admitt.auct.,n. consm. Totum propositi argumenti robur in adverbio *donec* repositum est, quasi ibi significet temporis latitudinem, in qua S. Joseph ab uxore sua cognoscenda abstinuit, et qua expleta, eam cognovit; sed immerito. Nam Sacris in literis tale adverbium non semper exprimit rei alicujus desitionem, et principium rei oppositæ. Sane ait David (a): *Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos sgabellum pedum tuorum*. In sensu itaque adversariorum, cum hæc verba dicta sint a Deo Patre ad Jesum Christum ejus filium, iste tantum temporis regnare debuisset, et ad Patris dexteram sedere, quantum ad nominis ejus hostes, et Religionis impugnatores expugnandos opus fuisset, et non amplius, cum tamen constet, Regnum ejus esse Regnum omnium sæculorum. Cum ergo Scriptura dicat: *et non cognoscebat eam, donec peperit filium suum*, non sequitur

(a) *Psal.* 109. v. 2.

tur quod eam Joseph post partum cognoverit.

Contra. Atqui laudato in loco satis ostendit Evangelista, S. Josephum, Mariam post ejus partum cognovisse; Ergo n. r. Prob. subs. Laudato in loco ait Evangelista, quod Maria peperit *Filium suum primogenitum*. Atqui *primogenitus* dicit relationem ad *secundogenitum*; Ergo Maria post partum Jesu Christi habuit alios filios ex S. Joseph; Adeoque laudato etc.

§. 444. ℟. *Primogenitus* Sacris in literis non solum dicitur is qui alios post se genitos habet, sed qui primo genitus est a matre, nullumque ante se habet, licet nullum post se habeat. Certe si ita non esset, præcipiens Deus Israelitico populo, et dicens (a): *Sanctifica mihi omne primogenitum*, duo necessario sequerentur: primum, præceptum hoc non statim obligasse ad exequutionem, sed postquam secundus genitus fuisset natus. Genitor enim primogeniti, potuisset petentibus siclum pro filii redemptione respondere: *Expecta donec nascatur secundus. Nihil debeo Sacerdoti, nisi et ille fuerit procreatus, per quem*

hh 2 *is:*

(a) *Exodi Cap.* XIII *v.* 1.

is, qui ante natus est, incipiat esse primogenitus. Ita Hieronymus. Secundum, unigenitos fuisse ab hoc præcepto exclusos; nam non habentes secundogenitos, primogeniti non fuissent; Atqui hoc præceptum statim post unum mensem obligabat, et unigeniti ab eo non excipiebantur; Ergo primogenitus potest esse, et est unigenitus non raro. Adeoque licet dicatur, Mariam peperisse filium suum primogenitum, non sequitur quod alios filios ex Josepho habuerit post natum Christum.

Contra. Atqui Jesus Christus dicitur Mariæ primogenitus, non solum quia primus fuit in lucem editus, sed quia secundo genitos habuit; Ergo n. r. Pr. subs. Christus in Evangelio dicitur fratres habuisse; apud Matthæum namque legitur (*b*): *Ecce Mater tua, et fratres tui foris stant quærentes te*; et apud Joannem (*d*): *Post hæc descendit Capharnaum ipse* (scilicet Dominus Jesus), *et Mater ejus, et fratres ejus*, nempe (*e*) *Jacobus, et Joseph, et Simon et Judas*; Ergo etc.

§: 445.

(a) *Cap*. XII *v*. 41.
(d) *Cap*. *II*. *v*. 12
(e) *Matth*. *Cap*. XII. *v*. 26.

§. 445. ℟. dist. cons. Christus etc. Fratres habuisse consobrinos, conc. ans.; germanos, et natura, n. ans., et consm. Multiplici sensu aliqui fratres vocari solent in Scripturis. Primo fratres vocantur, qui ex iisdem parentibus geniti fuerunt; ita Cain et Abel, Jacob et Esau fratres fuerunt; secundo fratres dicuntur, qui de eadem gente, et natione sunt; hoc pacto Hebræi dicebantur invicem fratres; Unde in Deuteronomio dicitur Israeli (*a*) : *Cum venditus fuerit frater tuus : Hebræus, aut Hebræa* etc. Tertio vocantur fratres qui de eadem stirpe, et familia sunt, licet ab eadem genitrice non progeniti; ita Loth, et Abraham fratres appellati fuerunt. Tandem fratres aliqui vocantur, non cognatione, sed affectu; ita Dominus Apostolos vocare dignatus est fratres, et nos invicem fratres esse dixit (*b*), et voluit. » Nos ergo, cum S. Thoma (*b*), fratres Domini, non filios Joseph, sed consobrinos » Salvatoris, Mariæ materteræ Domini » filios intelligimus . . . . Unde fratres » Domini dicti sunt, non secundum na-

 tu-

(a) *Cap. XV. v.* 12.
(b) Matth. *Cap.* XXVI. v. 8. Joan *Cap.* XX. v. 17.

» turam, quasi ab eadem matre nati;
» sed secundum cognationem, quasi consanguinei ejus existentes. Joseph autem, sicut Hieronymus dixit contra
» Helvidium, magis credendus est virgo
» permansisse, quia aliam uxorem habuisse non scribitur, et fornicatio in
» sanctum virum non cadit «.

Caput VI.

De corpore quod ex Virgine Maria Verbum assumpsit.

§. 446. Simon Magus, Saturninus, aliique non pauci Hæretici, Verbum divinum verum corpus humanum assumpsisse inficiati sunt, asserentes corpus ejus, nonnisi phantasticum, et apparens fuisse: unde et phantasiastæ dicti fuerunt. Valentinus, Gnostici, Apollinaris, Apelliani, et Cerdon, verum quidem corpus assumpsisse Verbum dixerunt, sed illud cæleste, non terrenum, et nostro simile; quodque per Virginis uterum, veluti per canalem transiisse, effutierunt. Alii alia commenti sunt. Contra quos Catholici sequentes tuentur propositiones.

Pro-

Propositio I.

Verbum divinum veniens in Mundum, verum corpus, veramque humanam carnem assumpsit.

§. 447. Prob. ex Scripturis. Joannes Evangelista sic initio Evangelii ait (*a*). *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis*; et alibi (*b*): *Omnis spiritus, qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est*. Apostolus pariter ad Romanos scribens, ait (*c*): *Factus est* (Christus nempe) *ex semine David secundum carnem*; et ad Timotheum (*d*): *Unus*, inquit, *est mediator Dei, et hominum, homo Christus Jesus*. Quid plura? Christus ipse, omne circa suam carnem evellit dubium, dubitantibus discipulis dicens (*e*): *Palpate, et videte, quia spiri-*

(a) *Cap. I. v. 14.*
(b) *Epist. I. Cap. IV. v. 2.*
(c) *Cap. I. v. 3.*
(d) *Epist. I. Cap. XI. v. 5.*
(e) Lucæ *ultimo*.

ritus carnem , et ossa non habet sicut me videtis habere; Ergo etc.

Propositio II.

Verbum Divinum humanum corpus quod habuit , non tulit e Cælo , sed ex Virgine Maria assumpsit .

§. 448. PRob. ex Scripturis. De futuro Messia prophetans Isajas ait: (*a*) *Ecce Virgo concipiet , et pariet filium*; quod et revera factum est ; *Nam ut venit plenitudo temporis* , scribit Apostolus ad Galatas (*b*) , *misit Deus filium suum factum ex muliere* . Siquidem Archangelus Gabriel Virgini Mariæ Verbi incarnationem annuntians, dixit ei (*c*): *Ecce concipies in utero , et paries filium* ; *et vocabis nomen ejus Jesum* ; de facto *inventa est in utero habens de Spiritu Sancto* (*c*) ; et cum impleti fuisset dies, ut

(a) *Cap. VII.* v. 14.
(b) *Cap. IV.* v. 4.
(c) Lucæ *Cap. I.* v. 31.
(d) Matth. *Cap. I.* v. 18.

ut pareret (*a*), *peperit filium suum primogenitum, et pannis involutum reclinavit eum in præsepio*. Quibus positis en argumentum: Illud corpus quod in mulieris utero concipitur, et statuto tempore editur etiam in lucem, corpus certe humanum est ex muliere assumptum, nec aliunde allatum; Atqui humanum corpus quod divinum Verbum habuit fuit in Virginis Mariæ utero de Spiritu Sancto conceptum, et ab ipsa in lucem editum; Ergo etc.

PROPOSITIO III.

Corpus humanum quod Verbum ex Virgine Maria assumpsit, fuit mortale, et doloribus obnoxium.

§. 449. PRob. ex Scripturis. Isajas Christum annuntians, eum prædixit (*b*): *Virum dolorum, et scientem infirmitatem*; additque: *Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portata-*

(a) Lucæ *Cap. II. v. 7.*
(b) *IIII. v. 3. 4.*

tavit. Et quidem Jesus Christus (*a*) *exuriit*, *fatigatus ex itinere*, *sedebat sic supra fontem* (*b*): *Infremuit spiritu, et turbavit seipsum*. . . . *lacrymatus est* (*c*): *coepit pavere*, *et tædere*; Et ait: *tristis est anima mea usque ad mortem* (*d*): fuit captus, et post varia ludibria, et verbera, morte turpissima condemnatus, et cruci affixus, spiritum emisit; ejusque corpus exanime in sepulchro novo conditum fuit; Ergo etc; Quare S. Petrus fideles exortans ad ferenda pro virtute, adversa, ait (*e*): *Christo passo in carne et vos eadem cogitatione armamini*. Ergo etc.

Hæreticorum argumenta opposita solvuntur.

Objic. contra I. Prop. Apostolus Paulus ad Philippenses de Christo loquens, ait (*f*): *In similitudinem hominum factus; et habitu inventus ut homo*; Ergo non veram carnem, et verum corpus Verbum divinum assumpsit.

§. 450.

(a) Matth. *Cap. IV. v.* 6.
(b) Joann. *Cap. IV. v.* 6.
(c) *Id. Cap. XI. v.* 33. 35.
(d) Marci *Cap. XIV. v.* 33. 34.
(e) *Epist. I. Cap. IV. v.* 1.
(f) *Cap. II v.* 7.

§. 450. dist. ans. Apostolus etc., et ibi loquitur Apostolus de similitudine substantiali et specifica, qualis est inter homines, qui similes specie, sive natura humana dicuntur, conc. ans.; loquitur de similitudine phantastica, et apparenti, nego ans., et consin. Cum Apostolus dicit Christum factum in similitudinem hominum, non vult intelligere, illum, corpus phantasticum, et apparens, sed verum humanum corpus habuisse; quasi diceret: Christus, licet Deus sit et homo, apparuit homo, uti sunt alii homines; et sicut omnes homines inter se specie similes sunt, ita et Christus verum corpus habens, aliis hominibus similis fuit; quod ex verbis immediate sequentibus patet; nempe: *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*: profecto qui se humiliat, qui fit obediens, qui mortem, et mortem crucis patitur, humanum corpus, ut alii homines, habet.

Contra. Atqui Christus in similitudinem hominum factus est, quia non verum, sed phantasticum corpus habuit; Ergo, n. r. Prob. subs. Idem Apostolus qui dixit, Christum in similitudinem hominum factum, dixit quoque eum a Deo Patre mis-

missum *in similitudinem carnis peccati* (a); Atqui per similitudinem carnis peccati non intelligunt Catholici, Christum, carnem vere peccatricem assumpsisse; Ergo per similitudinem hominum, non intelligitur Christum vere carnem humanam assumpsisse; Adeoque etc.

§. 451. ℟. Christus optime dicitur a Deo missus in similitudinem carnis peccati, licet ipse peccatum non fecerit (b), neque dolus inventus fuerit in ore ejus, quia apparuit exterius sicut et cæteri homines calamitatibus, et doloribus obnoxius, peccata portans non sua, sed aliorum. » Non enim, ait *S. Thomas* (c) » habuit carnem peccati, idest cum peccato conceptam . . . sed habuit similitudinem carnis peccati, idest similem » carnem carni peccati in hoc quod erat » passibilis; nam caro hominis ante peccatum passioni subjecta non erat « : Heb. II. *Debuit per omnia fratribus assimilari, ut misericors fieret*. Ex quo itaque doceant Catholici, Christum peccato carnem obnoxiam non assumpsisse, licet Apostolus dicat, eum fuisse missum

(a) Roman *Cap. VIII. v.3.*
(b) *Epist. I. Petri Cap. II. v. 22.*
(c) *In hunc locum.*

sum in similitudinem carnis peccati, non potest inferri, eum veram carnem humanam non assumpsisse, ex quo idem Apostolus dicat, eum factum fuisse in similitudinem hominum.

Dices contra secundam Prop. Apostolus ad Corinthios ait (*a*): *Primus homo de terra terrenus, secundus vero de Cælo cælestis*; Atqui secundus homo est Christus; Ergo non habuit carnem ut Adam primus homo de limo terræ, sed de Cælo allatam; adeoque etc.

§. 452. ℟. cum S.Thoma(*b*). » Secun-» dus homo dicitur de Cælo; non quod » attulerit corpus de Cælo, cum de » terra assumpserit, scilicet de corpore » Beatæ Virginis: sed quia divinitas (quæ » naturæ humanæ fuit unita) de Cælo » venit, quæ fuit prior quam corpus Chri-» sti ». Quod ipsum jam antea docuerat S. Augustinus, dicens (*c*): » Hic homo » (Christus nempe) Cælestis est. Cæ-» lestem dico, quia non ex humano con-» ceptus est semine, sed de Maria Vir-» gine pro nostra salute assumptus a Fi-» lio Dei, sicut Evangelista Joannes te-» sta-

(a) *Epist. I. ad Corinth. Cap. XV.*
(b) *In laud. loco.*
(c) *Dialogo Quæst. Orosii q. 4.*

» statur: *Et Verbum*, inquit, *caro factum est*, *et habitavit in nobis* «: Ergo etc.

CAPUT VII.

De Anima Jesu Christi.

§. 453. SAtis de carne Jesu Christi dictum est, nunc de ejus anima intellectu et voluntate prædita nonnulla scitu necessaria stabilienda sunt: Ariani, teste S. Athanasio (a), *Salvatorem carnem solam assumpsisse statuunt*, *ac passionis sensum ad impassibilem deitatem impie referunt*. Apollinaristæ *initio quidem dicebant*, scribit Socrates (b) *hominem absque anima a Deo Verbo assumptum esse in dispensationem incarnationis. Postea vero tamquam pœnitentia ducti, ac pristinum emendantes errorem, adjecerunt animam quidem assumptam esse, sed quæ mentem non haberet: Deum autem Verbum, mentis loco esse in homine assumpto*; Monothelitæ tandem admittebant quidem animam

(a) *Lib. I. Contra Apollinarium.*
(b) *Lib. II. Hist. Cap. 46.*

mam in Christo, sed eam voluntate expoliarunt, effutientes unicam esse in Christo voluntatem, eamque divinam. Hos omnes sequentes propositiones profligabunt.

PROPOSITIO I.

Verbum divinum veram animam humanam assumpsit.

§. 454. Prob. Christus apud Joannem ita loquitur (*a*): *Ego pono animam meam ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam a me; sed ego pono eam a meipso: et potestatem habeo ponendi eam, et iterum sumendi eam.* Atqui hæc anima non potest esse ipsa divinitas, quia hanc numquam dimisit; Ergo fuit vera anima humana: Deinde ipsemet Christus apud Matthæum, inquit (*b*): *Tristis est anima mea usque ad mortem. Tristabatur* ne in illo divinitas? haud certe, sed vera anima humana. Tandem, ut alia silentio prætereantur, apud Lucam Jesus Christus discipulos adloquens di-

(a) *Cap. X. v* 17.
(b) *Cap. XXVI.* 38.

dixit (*a*): *desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum antequam patiar*; Ergo veram animam humanam habebat. » Caro, inquit S. Leo Papa (*b*), » sine anima nihil desiderat, et inde ac» cipit sensus, unde sumit motus «,

PROPOSITIO II.

Anima humana, quam Verbum assumpsit vere fuit mente, seu intellectu, et voluntate prædita.

§. 465. PRob. 1. p. Apud Isaiam de Christo Domino dicitur (*c*): *Requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus Sapientiæ, et intellectus, spiritus consilii, et pietatis etc.*, quod jam impletum, Sacri Scriptores, Lucas, et Paulus ostendunt, primus cum dicit (*d*), quod Jesus proficiebat ætate et sapientia; secundus cum ad Colossenses scribens (*e*) ait: *In quo*, idest Christo, *sunt omnes the-*

(a) Cap. XXII. v. 15.
(b) Serm. VIII. De Jejunio.
(c) Cap. XI. v. 2.
(d) Cap. II. v. 52.
(e) Cap. III. v. 3.

thesauri sapientiae, *et scientiæ absconditi*; Atqui hæc nonnisi de intellectu humano animæ Christi intelligenda sunt, quippe qui solus, et non intellectus Divinus plenus esse potest spiritu Domini; nec non proficere sapientia; Intellectus namque Divinus idem est spiritus Domini, et cum omnia ab æterno sciverit, sciatque, idem semper est in sapientia; Ergo etc.

§. 456. Prob. 2. p. in Evangelio S. Joannis (*a*) ita testatur Christus ipse: *Descendi de Cœlo*, *non ut faciam voluntatem meam*, *sed voluntatem ejus*, *qui misit me*; et apud Lucam (*b*): *Pater si vis*, *transfer calicem istum a me*: *verumtamen non mea voluntas*, *sed tua fiat*; duplex ergo fuit in Christo voluntas humana, et Divina. Ad rem S. Ambrosius (*c*): » quod ait (nempe Christus) non mea voluntas, sed tua fiat; « suam ad hominem retulit, Patris ad » divinitatem; voluntas enim hominis, » temporalis, voluntas divinitatis æter» na. Non alia voluntas Patris, alia fi-

(a) *Cap. VI. v.* 38.
(b) *Cap.* XXII. *v.* 42.
(c) *Lib.* X. *in Lucam*.

» lii : una enim voluntas, ubi una divi-
» nitas « ; Ergo etc.

Propositio III.

Humana Christi voluntas suam habuit humanam operationem.

§. 257. Prob. Jesus Christus (*a*) *abiit in fines Tyri et Sydonis, et ingressus domum, neminem voluit scire, et non potuit latere*; Ergo quod tunc voluit, voluit voluntate humana, alias non potuisset non latere; voluntas enim divina impletur. Deinde (*b*): *Ambulabat Jesus in Galilæam, non enim volebat in Judæam ambulare, quia quærebant Judæi eum interficere*. Si ergo noluit Jesus ambulare in Judæam, hoc noluit voluntate humana; nam uti Deus est, ubique est; Adeoque etc. (*c*).

Quæres. *Utrum, et qua ratione* *Chri-*

(a) Marci *Cap. VII. v.* 24.

(b) Joann. *Cap. VII. v.* 1.

(c) *Quæ contra expositas Propositiones objiciuntur satis obvia sunt penes supra citatos Auctores.*

Christi anima sanctificata fuerit?

§. 458. ℟. ad 1. affirmative. Nam Christus dicitur Sanctus: *Quod nascetur ex te Sanctum*, dixit Archangelus Gabriel Mariæ (*a*), *vocabitur filius Dei*; Et *talis utique decebat ut esset nobis Pontifex*, ait Apostolus ad Hebræos scribens (*b*), *Sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus etc.* Ergo etc.

§. 459. ℟. ad 2. Anima Christi Domini, seclusa omni gratia tam actuali, quam habituali, revera erat Sancta, Deo grata et accepta in ordine ad beatitudinem, per sanctitatem personalem. Nam *Christus*, ut loquitur Concilium Francfordiense (*e*), *natura unctus, non per gratiam, quia in illo fuit plene divinitas*. Unctus quidem, non sicut alii *Sancti et Reges*, scribit S. Cyrillus (*d*); *sed quia Verbum caro factum est*.

Quæres. *An Christi anima gratia habituali fuerit illustrata?*

§. 460: ℟. aff. Nam apud Isajam de

(a) Lucæ *Cap. I. v.* 35.
(b) *Cap. VII. v.* 26.
(d) *Epist. ad Episc. Hispan.*
(e) *Lib. IV. in Joan. Cap.* 29.

Jesu Christo habetur (*a*) : *Requiescet super eum spiritus Domini*, nempe gratia habitualis, ut explicat S. Cyrillus (*b*). Hinc Joannes Evangelista de Verbo Incarnato loquens, inquit (*c*) : *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre plenum gratiæ, et veritatis* : Quod utique de gratia creata sanctificante debet intelligi. Quare S. Augustinus (*d*): » Dominus ipse Jesus, inquit, » non solum Spiritum Sanctum dedit, » ut Deus, sed etiam accepit ut homo, » et propterea dictus est plenus gratia, » quia unxit eum Deus Spiritu Sancto; » non utique oleo visibili, sed dono » gratiæ, quod visibili significatur un» guento, quo baptizatos ungit Eccle» sia ».

Quæres. *An Christus fuerit impeccabilis*.

§. 461. Affirm. Nam anima Christi per unionem hypostaticam, seclusa etiam omni gratia tum actuali, cum habituali, habuit sanctitatem personalem, atque substantialem (§. 459.); Ergo fuit impec-

pec-

(a) *Cap. XI. v. 2.*
(b) Initio *Lib. II.*
(c) *Cap. I. v. 14.*
(d) *Lib. XV. de Trinit. Cap. 26.*

peccabilis. » Ecqui enim, ait S. Cyril-
» lus Alexandrinus (a), omnino fieri
» possit, uti consubstantialis, et una
» Deitas ipsa contra seipsam dissideat»?
Deinde anima Christi gratia habituali il-
lustrata fuit (§. 460.). Ergo si hac
gratia Christus privari non poterat, nec
etiam poterat peccare; adeoque etc. Præ-
terea » Natura humanæ mentis, ait S.
» Bonaventura (b), quam Deus assum-
» psit, et quæ nullo peccato depravari
» potuit; solus Deus major est; ergo
» nullo modo anima Christi potuit infici
» aliqua macula peccati: Item. Christus
» ab instanti conceptionis fuit compre-
» hensor, et beatus: sed de essentia bea-
» titudinis est, quod sit bonum, et i-
» namissibile: ergo Christus numquam
» illam beatitudinem potuit perdere: er-
» go nec anima ipsius peccare. Item:
» Christus ab instanti conceptionis tan-
» tam gratiam suscepit, qua majorem il-
» la habere non potuit: ergo ab instan-
» ti conceptionis habuit gratiam confir-
» mationis: sed nullus potest peccare,
» qui illam gratiam habet: Ergo etc. I-

 » tem.

(a) *Lib. V. in Joan. Cap. V.*
(b) *Lib. III. Sent. art. 2. q. 1.*

» tem . Si Christus potuit peccare , po-
» natur in esse : quia possibili posito ,
» nullum accidit impossibile : sed posi-
» to , quod Christus , sive homo ille
» peccaverit , ponitur ex hoc quod di-
» gnus fuit æterna damnatione ; ergo vel
» Deus damnaretur , vel homo a Verbo
» separaretur : sed utrumque omnino est
» impossibile : ergo impossibile fuit il-
» lum hominem peccare » ; Adeoq.
etc.

Quæres . *Utrum Christus habuerit visionem beatificam , et qua ratione Christus viator simul esset et comprehensor?*

§. 462. ℟. ad 1. affirm. Nam Christus ipse apud Joannem (b) ait : *Omnis qui audivit a Patre , venit ad me , non quia Patrem vidit quisquam , nisi is qui est a Deo ; hic vidit Patrem* ; et alio (b) : *Si dixero , quoniam nescio eum* (sc. Patrem) *ero similis vobis mendax ; sed scio eum* ; Atqui videre Patrem , et scire Patrem , non est aliud , quam eum clare , et intuitive cognoscere ; hoc est beatificam visionem habere ;

Er-

(a) *Cap. VI. v.* 45. 46.
(b) *Cap. VIII. v.* 55.

Ergo etc. Quare S. Fulgentius (*a*) » Quam » perdurum est, inquit, et Sanctitati fi» dei alienum, ut dicamus, animam » Christi non plenam Divinitatis suæ ha» bere notitiam, cum qua creditur uni» cam habere personam . . . Non enim » existimo illi animæ in aliquo plenæ » Divinitatis deesse notitiam, cujus una » est persona cum Verbo . . . Sicut » ergo Christus singulariter habet ut sit » Deus verus, sic totam Divinitatem » suam singulariter novit, et plenam » habet notitiam Divinitatis suæ, se» cundum animam » (*b*).

§. 463. ℟. ad 2. Christus erat simul viator, et comprehensor, viator secundum partem inferiorem animæ, quæ passibilis erat, et doloribus obnoxia, comprehensor vero secundum partem superiorem animæ, quæ visione beatifica fruebatur.

Quæres. *Qua ratione Christus dicatur pro nobis factus peccatum?*

ii 4 §. 464.

(a) *Resp. ad q. 3. Ferdinandi Diaconi.*

(b) *Consul.* Ex-Charmes *Tomo III. Dissert. VII. Cap. I. C. 2.* Dupasquier *Tomo VI. Disp. VI. q. 2.* Frassen *in III. Sent. Disp. II. art. 2. Sect. 3. q. 2.* Tournely *Tomo IV. q. XI. art. 2. aliique* de scientia Christi *tractantes.*

§. 464. ℟. cum S. Thoma (*a*), quod triplici modo Christus dicitur factus pro nobis peccatum. » Uno modo quia con-
» suetudo Veteris Legis est, ut sacrifi-
» cium pro peccato peccatum nominetur.
» Oseæ 4. *Peccata populi mei come-*
» *dent*; idest oblata pro peccato (*b*).
» Tunc est sensus. Fecit peccatum, i-
» dest hostiam, vel sacrificium pro pec-
» cato. Alio modo, quia peccatum ali-
» quando sumitur pro similitudine pec-
» cati, vel pro pœna peccati. Roman.
» VIII. *Misit Deus filium suum in si-*
» *militudinem peccati etc.*, idest de
» similitudine peccati damnavit peccatum.
» Et tunc est sensus. Fecit peccatum,
» idest fecit eum assumere carnem mor-
» talem, et passibilem. Tertio modo,
» quia aliquando dicitur hoc esse hoc,
» vel illud, non quia sit, sed quia opi-
» nantur homines ita esse. Et tunc est
» sensus. Fecit peccatum, idest fecit
» eum reputari peccatorem. Isajae 53.
» *Cum iniquis reputatus est* ».

CA-

(a) *In Cap. VI. Epist. II. ad Cor.*
(b) *Vid.* S. Augustin. *Lib. II. contra Maximin. cap.* 2.

Caput VIII.

De veritate unionis hypostaticæ naturæ Divinæ, et humanæ in una Christi Domini persona.

§. 465. Nestorius e Syria oriundus, primum Monachus, postea presbyter Antiochenæ Ecclesiæ, deinceps Episcopus Constantinopolitanus, docuit duas esse in Christo personas, Divinam nempe unam, secundum quam filius Dei dicebatur, humanam alteram, secundum quam dicebatur filius hominis, natus, passus, mortuus, et sepultus. Nestorii propterea judicio, et confessione, Christus non est Deus, sed purus homo ex Maria Virgine natus, quam propterea non Deiparam, sed Christiferam appellabat. Hunc hæresiarcam secuti fuerunt Anastasius Presbyter, Dorotheus, et non pauci. Nestoriano errori alium plane oppositum conflavit Eutyches Presbyter, et Præfectus celeberrimi Monasterii Constantinopolitani, dicens, post unionem, seu Incarnationem, sicuti unam personam, ita et unam fuisse in Christo natu-

turam. Verum hos, aliosque hujus furfuris homines, detestantes Catholici, sequentes tuentur propositiones.

Propositio I.

In Christo una est persona, et Christus unus est.

§. 466. Prob. ex Scripturis. *Verbum caro factum est*, ait S. Joannes (*a*); Ad Philippensens scribens Apostolus, de Christo inquit (*b*): *Qui cum in forma Dei esset* . . . *humiliavit semetipsum formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus*; et ad Galatas (*c*): *Misit Deus*, scribit, *filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant redimeret*. Ex quibus sic: Si Verbum caro factum est, si factum est in similitudinem hominum, si factum ex muliere, proculdubio Divina et humana natura vere, physice, et personaliter in Chsisto fuerunt unitæ; adeoque in

(a) *Cap. I. v. 16.*
(b) *Cap. II. v. 6.*
(c) *Cap. IV. v. 4.*

in Christo non sunt duæ, sed una persona. Præterea idem Christus qui dicitur in Scripturis factus ex muliere, nobis natus, passus etc., dicitur ab Apostolo (a): *Super omnia Deus benedictus in sæcula*; et ipse sibi tribuit, quæ Divinitatis propria sunt: Hinc ait (b): *Ego et Pater unum sumus* (c): *Exivi a Patre, et veni in Mundum* (d): *Nemo ascendit in Cœlum, nisi qui descendit de Cœlo filius hominis qui est in Cœlo*. Si ergo Christus Deus homo est unum cum Patre; si filius hominis e Cælo descendit, et est in Cælo, profecto una persona est, unus Christus. *Est ergo fides recta* (e), *ut credamus et confiteamur quia Dominus noster Jesus Christus Dei Filius, Deus et Homo est . . . . qui tamen, licet Deus sit et homo, non duo tamen; sed unus est Christus . . . , unus omnino, non confusione substantiæ, sed unitate personæ* (f).

PRO-

(a) Roman. *Cap. IX. v.* 5. *apud* Joann.
(b) *Apud* Joann. *Cap. X. v.* 30.
(c) *Ibid. Cap. XVI. v.* 28.
(d) *Ibid. Cap. III. v.* 13.
(e) *Symb. S. Ath.*
(f) *Quæ contra hanc Thesim objici possent leg. apud*

PROPOSITIO II.

In Christo duæ fuerunt inconfusæ, impermixtæ, atque distinctae naturæ; Divina nempe, et humana.

§. 467. PRob. Christus est verus Deus; *Ego* enim, ait ipsemet (a) *et Pater unum sumus* (b); *Exivi a Patre et veni in Mundum* (c): *Ego in Patre, et Pater in me est* (d); *Qui videt me videt et Patrem meum*. Christus est verus homo: *Pater*, inquit (e), *major me est* (f): *Pater, non mea voluntas sed tua fiat* (g). *Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata etc.* Atqui verus Deus, et homo non esset Christus, si in eo post unionem hypostaticam non fuissent duæ distinctæ na-

Antoinè *Theolog. Dogmat. Tomo* I. *Tract. de* Incarnat. *Cap. II. Art. VII.* Tournely *de* Incarn. *Tomo* IV. *q.* VII. *art.* 1. *pag.* 237. *aliisque*.

(a) Joan. *Cap. X. v.* 20.
(b) *Ibid. Cap. XVI. v.* 28.
(c) *Ibid. Cap. XIV. v.* 10. 11.
(d) *Ib. v.* 9.
(e) *Ib. v.* 18.
(f) Lucæ *Cap.* XXII. *v.* 42.
(g) Matth. *Cap.* II. *v.* 16.

naturæ, inconfusæ, et impermixtæ; Ergo etc. Hinc merito Patres Constantipolitanæ Synodi anni 449. hanc Fidei confessionem emiserunt: *Confitemur ex duabus naturis Christum esse post Incarnationem in una substantia, et in una persona, unum Christum filium, unum Dominum confitentes*. Quam ipsam confirmarunt Patres alterius Synodi Constantinopolitanæ anni 450. dicentes: *Catholica fides et ante Incarnationem unam tantum Verbi fuisse, et post Incarnationem duas, idest Verbi et perfecti hominis, fatetur in una persona, inconfusa proprietate sui manere naturas*.

Dices 1. *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* (a); Ergo Verbum in carnem mutatum fuit; adeoque non fuerunt in Christo duae naturæ distinctæ.

§. 468. ℟. Verbum quidem caro factum est, at *non conversione Divinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum* (b). » Nam, cum ita » loquitur (S. Joannes), scribit S. E- » pi-

(a) Joan. *Cap.* I. *v.* 14.
(b) *In Symb. S. Athan.*

» piphanius (a) : *Verbum caro factum* » *est*, non illud indicat, Verbum in » carnem fuisse conversum, aut in eam » omnino transiisse, sive Divinitatem in » carnem esse mutatam : verum cum di- » vinitate Verbum propriam hominis as- » sumpsisse naturam ».

Dices 2. Nonnulli Patres de Incarnationis mysterio loquentes, mixtionem, seu permixtionem eum appellant; Ergo vere in eo duæ naturæ fuerunt confusæ, et permixtæ; et consequenter etc.

§. 469. ℟. Nomine mixtionis, et permixtionis in explicando Incarnationis mysterio non utuntur Patres ad significandam naturarum confusionem, sed intimam naturæ humanæ, et Divinæ unionem in una Verbi persona. » Nam sicut in u- » nitate personæ (b) anima unitur cor- » pori, ut homo sit; ita in unitate per- » sonæ Deus unitur homini, ut Chri- » stus sit. In illa ergo persona mixtura » est animæ, et corporis; in hac perso- » na mixtura est Dei et hominis : si » tamen recedat auditor a consuetudine » corporum, qua solent duos liquores ita

(a) *Hæresi* 77.
(b) *Ait S. Augustinus Epist.* 137. *ad Cons.*

» ita commisceri , ut neuter servet integritatem suam, quamquam et in ipsis » corporibus aeri lux incorrupta misceatur « (*a*).

Propositio III.

Virgo Maria recte dicitur et est Deipara, hoc est Mater Dei.

§. 470. PRob. Virgo Maria concepit et peperit Jesum Christum Emmanuelem, Sanctum, Altissimi filium; dixit enim ei Angelus (*b*): *Ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum . . . quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius Dei*; Atqui Christus est perfectus Deus, et perfectus homo (§. 467. ; et duabus constans naturis, Divina scilicet et humana, absque ulla permixtione, aut confusione, una est persona, unus Christus est (§. 466); Ergo etc. Hinc » illi qui sacram Virgi» nem Deiparam esse imperite negant, » ait

(a) *Leg.* Antoinè *Tract. ut supra Cap.* II. *art.* 8. Tournely *Tomo ut supra q.* 7. *pag.* 261.
(b) *Lucæ Cap. I. v.* 31. 35.

» ait S. Cyrillus Alexandrinus (*b*), huc
» necessario adiguntur, ut duos Dei filios
» constituant. Nam si sacra Virgo Verbum incarnatum secundum carnem non peperit, vel inviti concedant oportet, hominem tantum vulgarem, nobisque nihilo excellentiorem in lucem edidisse. Igitur si eum, qui ex sacra Virgine prodiit, hoc est Dei Patris Verbum carni secundum naturam unitum verum Deum esse agnoscunt, cur eandem Virginem esse Deiparam fateri verentur «?

Dices 1. Virgo Maria genuit Christi humanitatem, non divinitatem; Ergo non Mater Dei, sed hominis dici debet.

§.471.℞.dist. ans. Virgo etc., humanitatem, quæ tamen erat hypostatice unita Verbo, subsistebat subsistentia Verbi, et cum Verbo una persona Verbi erat, conc., secus n. ans., et consm. Esto Maria non genuerit secundum se Verbum; quia tamen ipsum genuit incarnatum, et Deum hominem, ejus vera mater dicitur, et est. *Sicut enim*, optime Doctor Subtilis (*c*) *vere Deus ex ipsa genitus est, ita et ipsa*

(*b*) *Lib. de recta fide ad Reginas n. 6.*
(*c*) *In III. Sent. Dist. IV. §. 2.*

ipsa vere genitrix Dei dicitur. Deum enim dicimus ex ipsa genitum esse, non ut Deitate Verbi principium essendi accipiente ex ipsa, sed Dei Verbo ex ipsa incarnato et genito. Non enim hominem nudum genuit B: Virgo, sed Deum verum, non nudum; sed incarnatum.

Dices 2. Nulla mulier dicitur mater animæ Filii sui, licet anima sit pars hominis nobilior, et filius anima et corpore constet, sed solum mater Filii sui, Petri nempe; Ergo a pari, Virgo Maria nequit dici Mater Dei, licet Verbum sit infinite nobilior humanitate, quam genuit; adeoque ad summum Christipara, non Deipara dici potest.

§. 472. ℟. n. consm., et paritatem. Ideo enim mulier filium concipiendo dicitur mater hominis individui, Petri nempe, et non mater animæ, quia anima non est suppositum, nec persona, sed est substantia incompleta ad constituendum simul cum corpore hominem, seu personam hominis destinata. Non sic autem B. Virgo Maria. Nam Verbum Divinum est persona, et humanitas ex Virgine Maria a Verbo assumpta expoliata est

propria subsistentia, et non subsistit, nisi subsistentia Verbi, alias duæ essent in Christo personæ; Quare Jesum Christum unum dicimus credere, et confiteri *non conversione divinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum. Unum omnino non confusione substantiæ, sed unitate personæ*. Cum ergo Virgo Maria Verbum genuerit incarnatum, et Verbum istud manserit quod erat, licet quod non erat assumpserit, proculdubio Mater Dei dici potest et debet (*a*), Christiparam vero non dubitamus appellare quoque Virginem Mariam, at non in sensu Hæreticorum, quasi duæ essent in Christo personæ, humana una, divina altera, et Maria genuerit personam humanam, sed quia genuit Verbum caro factum, quod Verbum incarnatum dicitur Christus, et eum in lucem edidit. Unde Angelus pastoribus Verbi Incarnati nativitatem nuntians, dixit (*b*): *Evangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus*.

Quæ-

(a) *Leg.* Boucat *Tomo V. Disput. III. Art. 4. Sec. 1.* L' Herminier *Tomo III. pag.* 75. Dupasquier *Tomo VI. Disp. XI. q.* 5. *Concl.* 2. Berti *Lib. XII.*

(b) *Lucæ Cap. II. v.* 11. 12.

Quæres; *Utrum humanitas Christi, Verbo hypostatice unita, sit ubique.*

§. 473. ℟. Neg. adversus Lutheranos. Nam Christus dicitur natus in Bethelem, ductus in templum Jerosolymitanum, et in Ægyptum, reductus Nazareth. Ergo ejus humanitas non erat ubique. Deinde Christus ipse mirifice hanc confirmat veritatem cum dixit discipulis suis (a): *Lazarus mortuus est, et gaudeo propter vos; ut credatis, quoniam non eram ibi* (b): *Semper pauperes habetis vobiscum, me autem non semper habetis* (c): *Exivi a Patre, et veni in mundum: iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem;* quibus, aliisque testimoniis ostendit, se non esse ubique quoad suam humanitatem, sed modo in uno, modo in alio loco. Ergo etc. (d).

(a) Joann. *Cap. VI. v.* 15.
(b) Matth. *Cap. XXVI. v.* 11.
(c) Joann. *Cap. XVI. v.* 28.
(d) *Quæ hic opponi possent vide apud* Tournely *de Incarnat. q. IX. art. 2 pag.* 311. l' Herminier *tract. eod. pag.* 90. Berti *Lib. XXIII. Cap. I. prop.* 3. Juenin *parte IV. dissert. V. art.* 2. *pag.* 210.

Caput IX.

De communicatione Idiomatum.

§. 474. *Idioma* idem est ac *proprietas*, *nomen*, *attributum*. *Communicatio* itaque *Idiomatum nihil aliud hic est, quam mutua, atque reciproca nominum, attributorum, et proprietatum utriusque naturæ divinæ, et humanæ in Christo prædicatio in concreto, et ratione unius Christi personæ*.

§. 475. Vocantur autem nomina, et attributa *in abstracto* si formam significant, vel proprietatem a subjecto separatam; veluti *divinitas, humanitas*; *in concreto* autem si formam simul et subjectum exprimunt; ut *Deus homo*. *Deus*, hoc est habens divinitatem; *homo* hoc est habens humanitatem.

§. 476. Nestoriani negantes duarum naturarum hypostaticam unionem in Christo, negarunt consequenter Idiomatum communicationem. Lutherani e contra non solum Idiomatum communicationem *in concreto*, sed etiam *in abstracto* ad-

admiserunt.. Quid catholice sensiendum, mox patebit.

PROPOSITIO I.

Admittenda est in Christo Idiomatum communicatio.

§. 477. PRob. Idiomatum communicatio est in Christo admittenda si proprietates quæ de ipso prædicantur ut Deo, prædicantur quoque de ipso ut homine, et vicissim; Atqui ita se res habet; Ergo etc. Prob. min. Descendere de Cælo, in Cælum ascendere, esse in Cælo dum est in terra, Dei utique proprietates sunt; sed hæc Christo ut homini etiam adscribuntur; ait siquidem Christus ipse (*a*): *Nemo ascendit in Cælum, nisi qui descendit de Cælo filius hominis qui est in Cælo*; Ergo etc. Deinde adquirere Ecclesiam sanguine suo, dare animam suam pro hominibus etc., Jesu Christo ut homini conveniunt; sanguinem enim nonnisi homo fundere potest; animam, seu vitam tem-

(a) Joann. Cap. III. v. 13.

poralem nonnisi homo ponere potest; Atqui hæc Deo tribuuntur; ait namque Apostolus (a): *Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo*; et Evangelista Joannes (b): *In hoc cognovimus*, ait, *charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit*; Ergo etc.

Propositio II.

Idiomatum communicatio non in abstracto, *sed tantum in* concreto *admittenda est in Christo.*

§. 478. Nam in Christo ideo quæ Dei sunt homini tribuuntur, et vicissim, quia duæ naturæ divina et humana hypostatice unitæ sunt in uno supposito, seu Verbi persona; hinc recte dicitur: *Deus est homo, homo est Deus, Christus est homo, Christus est Deus, Deus est mor-*

(a) Actorum Cap. XX. v. 28.
(b) Epist. I. Cap. III. v. 16.

mortalis, homo est immortalis, Deus natus est, passus, et mortuus etc., quia una, et eadem est persona Christi, qui simul constat natura divina et humana; haud tamen recte dicitur *Divinitas est humanitas, divinitas est mortalis, humanitas est immortalis etc.* Etenim cum duæ naturæ, Divina nempe et humana post unionem impermixtæ in Christo, et inconfusæ permanserint cum suis attributis et proprietatibus (§. 467), nequit una propterea alteri, quæ propria sunt communicare, nisi in aliquo communi subjecto uniantur; quare si in abstracto considerantur, quæ unius sunt, de altera nequeunt prædicari; longe namque ab invicem distant divinitatis proprietates a proprietatibus humanitatis (a).

(a) *Vid.* Tournely *de* Incarn. *qu.IV. art.* 2. *alibsq. et supra.*

Caput X.

De Christi libertate, et merito.

§. 479. Loquimur de libertate arbitrii; seu *a necessitate* (§. 94.), quæ in perfecta indifferentia ad agendum, vel non agendum consistit, unde et libertas *indifferentiæ* solet appellari. Jesum Christum hac libertate fuisse præditum, omnes fere consentiunt; at quomodo hæc libertas in Christo conciliari potuerit cum ejus impeccabilitate, meo judicio imperceptibile est; Sane si Christus liber fuit libertate indifferentiæ; poterat aliquod Dei mandatum non implere; poterat namque pro lubitu agere vel non agere; sed non implere Dei præceptum est peccare; Ergo si poterat Dei præceptum Christus non implere, poterat peccare; Atqui Christus fuit omnino impeccabilis (§. 451.). Ergo etc. (*a*) Verum hæc profundioribus, atque

(a) *Vide quæ pro conciliando Christi impeccabilitate cum ejus libertate dixerint Theologi apud* Franciscum Henno *de* Incarnat. *Disp. IX. p. IV. Concl.* 3. Tournely *q. XI. Art. IV.* de Christi libertate *pag.* 566. Juenin *Parte IV. Dissert. VI. q.* 5. *Cap. I.*

que eruditioribus Theologis evolvenda remittimus, et tantum quæ scitu necessaria sunt hic exponemus.

PROPOSITIO I.

Christus fuit liber ad merendum, et subeundam mortem.

§. 480. PRo. 1. Nam Isajas de Christi passione et morte loquens, ait (a): *Oblatus est, quia ipse voluit*; Et Christus de seipso inquit (b): *Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam a me, sed ego ponam eam a meipso*. Si ergo Christus sponte se obtulit; si potestatem habebat ponendi, et non ponendi animam suam, hoc est vitam, profecto fuit liber.

§. 481. Prob. 2. ex Patribus. S. Augustinus (c). » Qui (hoc est Christus » Dominus), posset, *inquit*, non mo» ri si nollet, proculdubio, quia voluit » mortuus est » Et alibi (d); » an ideo in » il-

(a) *Cap. LIII. v. 7.*
(b) *Joan. Cap. X. 17. 18.*
(c) *Lib. IV. de Trinit. Cap. 13.*
(c) *Lib. de Prædest. Sanct.*

» illo non libera voluntas erat , ac non » tanto magis erat, quanto magis peccacato servire non poterat (a)? quamdiu » voluit inter homines vixit; quando vo» luit a carne discessit. Hoc est pote» statis, non necessitatis «. S. Leo Papa (b): » Tradi Dominum passioni, *ait*, » tam fuit paternæ, quam ipsius volun» tatis; ut enim non solum Pater relin» queret, sed etiam ipse se quadam ra» tione desereret, non trepida discessione, » sed voluntaria cessione «. Idipsum fere omnes Patres testantur; Ergo etc. (c).

PRO-

(a) *Tract.* 37. *in Joan.*

(b) *Serm.* 17. *de Passion.*

(c) *Qui plura de hac materia legere cupit, adeat supra laud. Auct. sicut etiam* Antoinè *de Incarnatione Cap. VI. art.* 4. Dupalquier *Tom. VI. Tract. XI. Disp. VII.*

PROPOSITIO II.

Christus vere, et proprie meruit de condigno.

§. 782. PRob. In Christo omnes conditiones ad meritum de condigno reperiuntur. Ergo etc. Prob. antec. quoad singulas ejus partes. Primo namque ad meritum ex parte merentis requiritur status viæ, et gratiæ (§. 344.); Atqui hic status fuit in Christo; quippe *Verbum caro factum est* (a), *et habitavit in nobis, et vidimus gloriam ejus, quasi gloriam unigeniti a Patre plenum gratiæ, et veritatis*; Ergo etc. Secundo ex parte actus requiritur 1. ut actus sit liber, 2. bonus, et 3. auxilio gratiæ factus (§. 545.); Atqui tales fuerunt Christi actus, et *liberi* quidem (§. 480.) 2. *boni*; Christus namque fuit impeccabilis (§. 361.), et scivit semper *reprobare malum, et eligere bonum* (b); et *de auxilio gratiæ eliciti*, quippe ab eo eliciti, qui non solum erat omni gratia plenus,

(a) *Idem Cap. I. v.* 14.
(b) *Isajæ Cap. VII. v.* 16.

nus, sed et ipse gratiæ auctor, fons, et largitor; Ergo etc. Tertio ex parte premiantis requiritur promissio, et pactum de dando præmio (§. 342.); Atqui hæc promissio ex parte Dei Patris fuit in Christo: Legitur quippe de eo apud Isaiam (a): *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum.* Ergo etc. Adeoque etc.

Propositio III.

Christus meruit non per actus divinitatis, sed per actus liberos humanitatis.

§. 483. Prob. Divinitas nullum habet superiorem, et Christus ut Deus æqualis est Patri; unde ait (b): *Ego et Pater unum sumus*; Atqui ratio meriti dicit subjectionem præmiati ad præmiantem; Ergo non per actus divinitatis; sed humanitatis, qua minor est Patre, Christus meruit.

Pro-

(a) *Cap. LIII. v. 10.*
(b) *Joan. Cap. X. v. 30.*

Propositio IV.

Christus a primo conceptionis suæ instanti, usque ad mortem meruit, et non amplius.

§. 484. PRob. 1. pars, Christus Dominus, scribit Apostolus ad Hebræos (a): *Ingrediens Mundum dicit, hostiam, et oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi . . . . tunc dixi, ecce venio, ut faciam, Deus voluntatem tuam*. Ab istanti ergo conceptionis in quo Mundum ingresus est Christus, obtulit se Deo Patri hostiam pro humani generi redemptione; Atqui hæc oblatio fuit procul dubio meritoria; Ergo etc.

§. 485. Prob. 2. pars. Inter alias conditiones ad merendum requiritur status viatoris (§. 344.). Unde Christus ipse ajebat (b): *Me oportet operari opera ejus* (idest Patris), *qui misit me,*

(a) *Cap. X. v.* 5.
(b) *Joan. Cap. IX. v.* 11

me, *donec dies est* (hoc est dum sum in statu præsentis vitæ mortalis), *venit nox* (nempe tempus mortis), *quando nemo potest operari*; Atqui Christus post mortem non fuit amplius viator; Ergo etc.

PROPOSITIO V.

Christus sibi meruit gloriam corporis, et Nominis exaltationem, Resurrectionem, et in Cœlis Ascensionem.

§. 486. PRob. Nam 1, meruit sibi gloriam corporis: *Nonne*, inquit ipsemet discipulis suis apud S. Lucam (*a*), *hæc oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam?* Et Paulus ad Hebræos (*b*): *Videmus*, ait, *Jesum, propter passionem, gloria et honore coronatum*; 2. meruit nominis exaltationem. Ipse namque, scribit idem Apostolus (*c*): *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem; propter quod et Deus*

(a) *Cap.* XXIV. *v.* 20.
(b) *Cap. II v.* 9.
(c) *Ad Philipp. Cap. II. v.* 7.

Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen, quod est super omne nomen: 3. meruit sui corporis resurrectionem; etenim in Christi persona loquens Psalmista (*a*), ait: *Ego dormivi, et soporatus sum, et exurrexi, quoniam Dominus suscepit me*. Et sane: » justum erat, » scribit S. Augustinus (*b*), ut innocentem » occisum, et cui tributa sunt mala pro » bonis, resuscitaret a mortuis ». 4. meruit in Cælum ascensionem; Nam *ascendens Christus in altum*, ait Apostolus ad Ephesios (*c*), *captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus. Quod autem ascendit, quid est, nisi quia et descendit primum in inferiores partes terræ? Qui descendit, ipse est, et qui ascendit super omnes Cælos*.

Pro-

(a) *Psal. III. v. 6.*
(b) *Supradicta verba exponens.*
(c) *Cap. IV. v. 8. 9.*

Propositio VI.

Christus nobis salutem æternam meruit, et omnia ea dona et media, quæ ad eam consequendam sunt necessaria.

§. 487. PRob. Apostolus ad Hebræos de Christo scribens, ait (*a*) : *In diebus carnis suæ preces, supplicationesque ad eum, qui posset illum salvum facere, cum clamore valido, et lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia . . . Et consummatus factus est omnibus causa salutis æternæ*; et ad Ephesios (*b*) : *Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in Cœlestibus in Christo Jesu*: et ad Thimotheum (*c*) : *Nos liberavit; et vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, et gratiam, quæ da-*

(a) *Cap. V. v. 7.*
(b) *Cap. I. v. 3.*
(c) *Epist. II. Cap. I. v. 9.*

data est nobis. Hinc Tridentina Synodus (*a*) ait: *Sicut revera homines nisi ex semine Adæ propagati nascerentur, non nascerentur injusti; cum ea propagatione per ipsum dum concipiuntur, propriam injustitiam contrahant: ita nisi in Christo renascerentur, nunquam justificarentur; cum ea renascentia per meritum passionis ejus gratia, qua justi fiunt illis tribuatur*.

PROPOSITIO VII.

Christi meritum fuit infinitum.

§. 488. Prob. Apostolus ad Romanos ita loquitur (*b*): *Sed non sicut delictum, ita et donum; si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia Dei, et donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit . . . ubi autem abundavit delictum, superabundavit et gratia*; Et ad Corinthios (*c*): *Empti*

 estis,

(a) *Sess. VI. Cap. III.*
(b) *Cap. V. v.* 15.
(c) *Epist. I. Cap. VI. v.* 20.

estis, pretio magno. Hinc S. Joannes Chrysostomus: *multo plura*, inquit (*a*), *quam debebamus pro nobis solvit, tantoque plura, quanto guttulam exiguam excedit Pelagus immensum*; Ex quibus sic: Mortale peccatum habet malitiam infinitam; sed merito Christi data est pro peccato, non solum condigna satisfactio, sed superabundans; Ergo etc. (*b*).

CA-

(a) *Hom. X. in Epist. ad Roman.*

(b] *At quid sentiendum de quaestione inter Thomistas, & Scotistas agitata:* An, *scilicet* Christi meritum fuerit intrinsece infinitum, *ut volunt illi*, aut extrinsece tantum, *ut isti contendunt? Fateor eam esse satis implexam, nec proinde paucis posse resolvi. Quare, ne brevitate, tenebras Theologiae tyronibus offundamus, atque aequivocandi occasionem praebeamus; neve, prolixitate, Synopsis nostrae limites excedamus, ab ea evolvenda abstinemus. Cum enim per otium licebit, legi poterunt utriusque Scholae Theologi, praesertim pro Thomistis* Antoinè *Tomo I. De* Incarn. *Cap. VI. Art. V.* Tournely *Tomo IV. Art. III. pag.* 197. *& seq. Pro Scotistis vero* Frassen *Tomo VIII. Tract. I. Disp. III. q. V.* Dupasquier *ut supra Disp. IV. q. III.*

Caput XI.

De Christi morte, ac satisfactione.

§. 489. CUm Christi meritum fuerit infinitum, et superabundans (§. 488.), nulli dubium esse poterit, quin valuerit ad omnes omnino homines salvandos. Difficultas non levis est, an Christus revera habuerit intentionem et voluntatem, meritum mortis suæ in hominum omnium redemptionem, et peccatorum satisfactionem applicandi. Prædestinatiani, Christum pro solis Electis, et prædestinatis mortuum esse dicebant. Idipsum senserunt Calvinus, Theodorus Beza, et Jansenius, qui postremus asserere non dubitavit (a); *Pelagianum esse dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse*. Sociniani, Christum quidem pro hominibus satisfecisse concedunt, at metaphorice tantum, et non vere, quatenus scilicet hominibus patientiæ, atque obedientiæ præbuerit exempla. Catholici vero Theo-

(a) *Prop. V. inter damnatas.*

Theologi contendunt, Christum vere et proprie pro omnibus hominibus Deo Patri satisfecisse; in hoc vero dissentiunt, quod aliqui volunt Christi satisfactionem fuisse ex toto rigore justitiæ, alii vero non. His expositis sit.

PROPOSITIO I.

Christus Dominus pro omnibus omnino, et singulis hominibus mortuus est.

§. 490. PRob. 1. ex Scripturis. Paulus ad Hebræos scribens hæc habet (a): *Videmus Jesum propter passionem mortis, gloria, et honore coronatum: ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem*; Et ad Corinthios (b): *Charitas Christi urget nos*, ait, *extimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est; ergo omnes mortui sunt: et pro omnibus mortuus est Christus*. Nec non ad Timotheum verba faciens (c): *Speramus*, ait, *in Deum vivum, qui*

(a) *Cap. II. v. 9.*
(b) *Epist. II. Cap. V. v. 14. 15.*

qui est salvator omnium hominum, maxime fidelium: Quid clarius? Ergo etc.

§. 491. Prob. 2. hac ratione. Deus vult omnes homines salvos fieri (§.90.) et ita omnium hominum saluti consuluit, ut omnibus media necessaria paraverit ad æternæ salutis consecutionem (§. 121.); Atqui Christi mors erat medium potissimum et unicum a Deo statutum ad homines salvandos; *Non est enim in alio aliquo salus*, ait S. Petrus (*a*); *Nec aliud nomen est sub Cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri*; Ergo Christus etc.

Objectiones Hæreticorum solvuntur.

Objic. Sacræ Literæ pluribus in locis aperte demonstrant; Christum non pro omnibus, et singulis hominibus, sed pro multis mortem subiisse; Ergo falsa propositio. Prob. ans. Isajas de Christo loquens, ait (*b*): *Justificabit justus servus meus multos*. Imo Christus ipse inquit, apud Matthæum (*c*): *Venit filius hominis . . . . dare animam suam pro mul-*

(a) *Actorum Cap. IV. v. 12.*
(b. *Cap. LIII v. 11.*
(c) *Cap. XX. v. 28.*

multis. Hinc de sanguine, quem erat effusurus in passione loquens, dixit (*a*): *Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum*; Ergo etc.

§. 493. ℟. admitt. Auctoritates in sensu explicando, neg. consm. In adductis Sacræ Scripturæ locis per *multos*, intelliguntur *omnes*. Hinc Paulus qui de Adæ peccato loquens dixerat (*a*): *Unius delicto multi mortui sunt*; paulo post, inquit (*b*): *Per unius delictum in omnes homines in condemnationem*; et idem qui de Christi redemptione loquens, dixerat (*c*): *Gratia Dei, et donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit*, postea dixit (*d*): *Per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ*; Adeoque ex adductis testimoniis nihil contra nostram thesim concluditur.

Contra. Atqui laudatis in locis per *multos* non intelliguntur *omnes*; Ergo n. r. Prob. subm.

(a) *Ibidem Cap* XXVI. *v.* 28.
(b) *Ad Rom Cap. V. v.* 15.
(c) *Ibid. v.* 16.
(d) *Ibid. v.* 15.
(e) *Ibid. v.* 18.

subm. Si ibi per multos intelligerentur *omnes*, sicuti vera est hæc Apostoli propositio (a): *Per unius delictum in omnes homines in condemnationem*, quia revera omnes in Adam peccaverunt, ita vera esset hæc alia ejusdem Apostoli eodem in loco; *Per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ*; adeoque omnes omnino homines justificari deberent, et vitam consequi æternam; Atqui non omnes vitam consequuntur æternam; Ergo etc.

§. 493. ℟. Sicuti Deus, licet velit omnes homines salvos fieri, non tamen omnes de facto salvantur; quia non omnes divinæ obtemperant voluntati, et per divinorum præceptorum observantiam salvari volunt (§. 91.); ita licet Christus pro omnibus, quantum ex se fuit, mortuus sit, non tamen omnes mortis ejus fructum, justificationem nempe, et vitam æternam experiuntur, quia ex parte propria nolunt implere quæ ad talem fructum percipiendum, ex ipsiusmet Christi mandato implenda supersunt. *Quantum in medico est*, verbis utor S. Augustini *cu-*

 ra-

(a) *Ibid.*

rare venit ægrotum; *ipse se interimit, qui præcepta medici observare non vult*. Quantum in Christo fuit, venit quærere, et salvum facere quod perierat; et sicut omnes Adæ veneno infectos invenit (dempta Virgine Deipara), et multis morbis sauciatos, ita omnibus sanguine suo, et morte venit prodesse. At quid, si homines diligere volunt magis tenebras quam lucem? Quid, si homines ejus præcepta servare renuunt? Culpandus ne est divinus medicus, an potius homines? Si ex sola Christi voluntaria passione, et morte, absque nostra vel minima cooperatione auxiliis gratiæ, salus nostra obtineri posset; tunc qui non salvantur dicere possent, Christum pro ipsis mortuum non fuisse; At non est ita, quia Christo pro nobis operante, nos cooperari debemus. Non cooperamur; Christus ex se fecit quod faciendum erat ut nos salvaremur; Nos non salvamur, quia cooperari nolumus. Veræ itaque sunt ambæ Divi Pauli propositiones in argumento adductæ. Adeoque etc.

Contra. Atqui licet veræ sint ambæ superius expositæ propositiones S. Pauli in sensu explicato, adhuc tamen certum est, in præsenti materia, per *multos* non in-

intelligi *omnes*; Ergo n. r. Christus de suo adventu in Mundum loquens, ait (*a*): *Non sum missus, nisi ad oves quæ perierant domus Israel*; Ergo non ad omnes omnino homines missus fuit; Adeoque etc.

§. 494. ℟. Si hoc argumentum valeret, dicere deberemus, 1. Christum pro solis Judæis, et non pro aliis mortuum fuisse; 2. Solos Judaeos fuisse praedestinatos; atque 3. solos Judaeos fore infallibiliter salvandos. Et certe: si Christus pro solis praedestinatis, qui salvantur, ut dicunt adversarii, mortuus est, dicens Christus se fuisse missum Judaeis, soli Judaei fuissent praedèstinati, ipsi soli salvandi; At quis unquam hoc somniare, ne dicam effutire praesumpsit, cum videamus omnibus gentibus Christi Evangelium praedicatum, gentiles innumeros ad Ecclesiae sinum fluxisse, in omni gente et populo Christi nomen invocatum; e contra, Judaeos in perfidiae supplicium reprobatos, atque hac illac, in varias terrae Regiones dispersos? Dicendum ergo est, alium sensum allata Christi verba praeseferre, ab eo quem illis affigunt Hære-

re-

(a) *Matt. Cap.* XV. *v.* 24.

retici. Significare nempe allata verba, Christum solis Judaeis personaliter fuisse missum; quod verum est. Adeoque nihil concludunt adversus nostram thesim (*a*).

Propositio II.

Christus proprie redemit homines per satisfactionem, quæ fuit ex vera justitia.

§. 495. Prob. Regius Psaltes ait (*b*): *Copiosa apud eum redemptio*; *Prorsus copiosa*, sequitur S. Bernardus (*c*), *quia non gutta, sed unda sanguinis largitur per S. Corporis partes.* Apostolus ad Romanos scribens, inquit (*d*): *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, quam proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ*. Et ad Ephesios

(a) *Pluribus argum. materiam hanc tract.* Tournely *Tomo I. q.* XVII. *Art.* X. *Concl.* 3.
(b) *Psal.* 129. *v.* 7
(c) *Serm.* XX. *in Cant.*
(d) *Cap. III. v.* 24.

sios (*a*): *In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus remissionem peccatorum*. Ergo etc. (*b*).

Dices. Si Christus homines proprie redemit per satisfactionem, quæ fuit ex vera justitia, nullam nos teneremus dare Deo satisfactionem pro peccatis nostris. Atqui tenemur; Ergo falsa propositio.

§. 496. ℟. Licet Christus homines vere redemerit per satisfactionem quæ fuit ex vera justitia, ut tamen hæc satisfafactio hominibus ad consequendam salutem aeternam prosit, necesse est ut ipsis a Deo applicetur. Jam vero haec non applicatur nisi iis, qui sunt Christi, et eo digni. At quinam sunt isti tales? Profecto qui tollunt crucem asperitatum, et tribulationum, et eum sequuntur: qui eo passo in carne, et ipsi eadem cogitatione armantur (*c*): qui propterea castigant proprium corpus, et in servitutem redigunt: Si enim compati-

(a) *Cap. I. v. 7.*

(b) *Verum: fuerit ne ista Christi satisfactio ex toto rigore justitiæ, ut volunt Thomistæ, an vero non, ut docent Scotistæ, Synopsis hujus ratio non sinit discutere. Consulantur, si placet, utriusque Scholæ Theologi.*

(c) *Epist. I. Petri Cap. IV. v. 1.*

timur, ut et conglorificemur. Unde Apostolus ad Colossenses ait (a): *Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea*; non quas aliquid passioni Christi defuisset ad nostram redemptionem, cum eam jam superabundantem dixerit pro omnium salute sed quia ex parte sua debebat ponere opera bona, et passiones ad Christi exemplum, et ut Christi membrum, et ipsius discipulus.

CAPUT XII.

In quo variæ quæstiones de Christo solvuntur.

QUaeres. I. *An Christus dici possit Filius Dei adoptivus?*

§. 497. ℟. Negat. Nam Sacris in literis Christus Deus Homo semper dicitur Filius Dei. *Quod ex te nascetur Sanctum vocabitur Filius Dei* (b): *Tu es Christus Filius Dei vivi* (c): *Proprio*

(a) *Cap. I v.* 209.
(b) Lucæ *Cap. I. v.* 36.
(c) Matth. *Cap. XVI. v.* 16.

prio Filio suo non pepercit Deus, *sed pro nobis omnibus tradidit illum* (*a*). Unde in Symbolo Apostolorum nos credere profitemur *in unum Deum Patrem omnipotentem . . . et in Jesum Christum Filium ejus unicum*, *Dominum nostrum*, *qui conceptus est de Spiritu Sancto etc.* Et sane, *Filius* est nomen personae non naturae; Atqui in Christo unica est Persona, Verbi nempe Divini (§. 466.), et ea Filius Dei naturalis est; Ergo Christus dici debet Filius Dei naturalis, non adoptivus.

Quaeres. *An Christus fuerit Rex temporalis?*

§. 498. ℟. Licet Christus dicatur, et sit Regnorum omnium Dominus, Princeps Regum terrae, Rex Regum, et Dominus dominantium; Regnum tamen nullum in hoc Mundo gubernavit. Hinc a Pilato intorrogatus an Rex esset, non negavit se Regem esse, dicens ei (*b*): *Tu dicis quia Rex sum ego. Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in Mundum ut testimonium perhibeam veri-*

(a) Roman *Cap. VIII. v.* 32.
(b) Joann. *Cap.* XVIII. *v.* 37.

ritati. Sed jam explicaverat (*a*) se praefixum temporale Regnum, quod Regum aliorum more gubernaret, hic non habere. *Regnum*, namque *meum*, dixit, *non est de hoc Mundo: si ex Mundo esset Regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer Judæis*.

Quaeres. *An Christus fuerit Sacerdos?*

§. 499. ℟. aff. Nam quod olim praedixerat David, dicens (*b*): *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*, adimpletum in Christo fuit. *Habemus*, enim, scribit Apostolus ad Hebraeos (*a*), *Pontificem magnum, Jesum, qui penetravit Cælos*. *Et alibi* (*e*): *Christus sempiternum habet sacerdotium*. Unde Augustinus (*d*), » Sacerdos, *ait Christus*, quia pro nobis interpellat. Et quidem solus ille » sacerdos talis extitit, ut ipse esset etiam » sacrificium, obtulit Deo non aliud, quam » seipsum (*e*) ».

Quae-

(a) *Ibid. v. 36.*
(b) *Capr IV. v. 14.*
(c) *Ibid. Cap. VI. v. 24.*
(d) *In Psal. 26.*
(e) *Vide Dupasquier de Incarn. Disp. VIII. q. 2. aliisque.*

Quaeres. *An Christus fuerit speciosus forma?*

§.500. ℟. aff., licet non desint, qui hoc negant. Nam de eo legitur (*a*): *Speciosus forma prae filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis*. Hinc Joannes Chrysostomus (*b*): » Non enim, inquit, » miracula duntaxat faciens, admirabilis » erat, sed etiam cum simpliciter aspi- » ceretur, ingenti abundabat gratia. Cer- » te, ajebat S. Hieronymus (*c*), fulgor » et majestas Divinitatis occultae, quae » etiam in humana facie relucebat ex » primo ad se videntes trahere poterat a- » spectu ».

Atque haec satis de Incarnationis mysterio Sacrae Theologiae tyronibus esse poterunt. Qui plura legere amabit, consultat Auctores passim a nobis citatos, vel meliores quos habere poterit.

FINIS TOMI II.

(a) *Psal.* 44.
(b) *Hom.* XXVII. *in Matth.*
(c) *In Matth. Cap.* IX.

INDEX

TRACTUUM ET CAPITUM TOMI II.

TRACTATUS I.

TRACTATUS II.

TRACTATUS III.

TRACTATUS IV.

TRACTATUS V.

TRACTATS. VI.

TRACATUS VI.

ERRATA	CORRIGE.
Pag. 5. v. 2. excellentior	excellentius
10. v. 4. metientem	metiens
ib. v. 6. ind gitantem	indigitans
12. v. 23. uti est auctor naturæ	Quasi ut auctor naturæ non possit ejus existentia esse etiam objectum demonstrationis
13. v. 5. Fælix	Felix
16. v. 23. qui mutari	quod mutari
23. v. ult. jam qui	jam quod
42. v. 14. Qui alicujus	quem alicujus
50. v. 10. demeri- tts	demeri- tis
51. v. 17. sentiendi	sensiendi
56. v. 11. in N. *at ample ctatur*	*et amplectatur*
59. v. 9. *Deus oculis*	*Deum oculis*
61. v. 16. §. 52.	§. 55.
ib. v. 21. eundem	eumdem (*ita semper*)
68. v. 12. pænitentem	pœnitentem
71. v. 17. in- tentionem	in- tensionem
73. v. 17. intersior	intensior
ib. v. 19. intentior	intensior
ib. v. majo- rem habet	majus habet
75. v. 9. 10 nomi- minantut	nomi- nantur
ib. v. 23. quandam	quamdam
76. v. 1. eandem	eamdem (*ita semper*)
78. v. 11. pænas mæ- chorum	pœnas mœchorum
79. v. 6. in N. *qui dam*	*qui clam*
93. v. 6. §. 32.	§ 82.
95. v. 13. S. Mat- theum	Mat- thæum
108. v. 11. 12. age-	age

Pag.		ERRATA	CORRIGE
		res	re
111.	v. 8.	Isajam	Isaiam (*ita semper cum i non j*)
125.	v. 20.	requiritur	requiratur
136.	v. 11.	appli-catur	applican-tur
137.	v. 8.	propositione	præpositione
144.	v. 5.	in N. distrug-ga	distruggo
ib.	v. 14.	quandiu	quamdiu
149.	v. 9	prorahatur	protrahatur
160.	v. 11.	compertum ast	compertum est
176.	v. 13.	venis-set	venis-se
180.	v. 14.	in N. *contineai*	*contineri*
ib.	v. 16.	*existeret*	*existere*
181.	v. 2.	in N. *Tetum*	*Textum*
ib.	v. 4.	Jnenin	Juenin
187.	v. 1.	in N. *Poler-mica*	*Pole-mica*
192.	v. 20.	se pro	sed pro
ib.	v. 21.	earundem	earumdem
196.	v. 14.	conc. maj., et Dist.	℞. con. maj., et Dist. min.
ib.	v. 2.	in N. Lapida	Lapide
197.	v. 8.	eum	illud
202.	v. 15.	inquistione	inquisitione
205.	v. 13.	edicuntur	dicuntur
207.	v. ult.	N. *N'gant*	*Negant*
210.	v. ult.	atfiiat	sufficiat
213.	v. 2.	Fgo dantur	Ergo dantur
217.	v. 4.	Dist. maj.	Dist. ans.
ib.	v. 11.	& Filio	et a Filio
219.	v. 2.	in N. Rovit	Boucat
220.	v. 16.	ae rationabili-ter	ac rationabiliter
221.	v. 1.	præfervantur	præserventur
222.	v. 2.	aliqnas	aliquas

ER-

ERRATA	CORRIGE.
Pag. 225. v. 20. generatur	generetur
ib. v. 25. mittitur	mittatur
227. v. 15. agere	agamus
230. v. 6. accipienda esset	accipienda esse
233. v. 4. Dist. cons	Dist. ans.
ib. v. 32. essentiæ	existentiæ
238. v. 5. Hyemns	Hyems
245. v. 7. omni lingo	omni ligno
249. v. 19. debitavit	dubitavit
253. v. 19. fusse	fuisse
255. v. 18. fæminæ	fœminæ
257. v. 3. cæperit	cœperit
266. v. 24. extintum	extinctum
269. v. 27. pæna	pœna
274. v. 16. efficimur	efficiamur
294. v. 12. ad Romano-	ad Romanos
298. v. 10. intelligentia	intelligentia
299. v. 6. attahit	attrahit.
310. v. 24. malorum arborum	malarum arborum
311. v. 16. iniquitates mæe	iniquitates meæ
ib. v. 18. *onus grave grave*	*onus grave*
313. v. 4. manducaut	manducant
324. v. 23. Arauscano	Arausicano
325. v. 20. eget	egeat
ib. v. ult. in N. *Imand. bid*	*Idem ibid.*
332. v. 15. attennatum	attenuatum
337. v. 5. *ipse meum*	*ipse mecum*
338. v. 16. Dist. maj.	Dist. ans
353. v. 23. extimare	æstimare (*ita semper*)
354. v. 8. §. 338.	§. 328.
ib. v. 10. *peccatsi*	*peccatis*
362. v. 8. in N. pcccatis	peccatis
367. v. ult. Di-	§. 340. Prob.
383. v. 8. *cun-*	*cum-*

ER-

ERRATA			CORRIGE.
Pag.		*que*	*que*
384.	v. 10.	cægitationes	cogitationes
385.	v. 7.	fæderis	fœderis (*ita semp.*)
393.	v. 9.	deambalavit	deambulavit
398.	v. 15.	cœcidit	cecidit
399.	v. 1.	in N. *Cap. XI.*	*Cap. IX.*
400.	v. 1.	cæcidisti	cecidisti
ib.	v. 4.	in N. *atque*	*neque*
405.	v. 18	videant	videat
409.	v. 26.	§. 385.	§. 383.
411.	v. 19.	proponenda	præponenda
415.	v. 1.	§. 348.	§. 388.
423.	v. 1.	in N. neque appellari	atque appellari
427.	v. 3.	non repugnat. Nam	non repugnat Incarnatio. Sed neque ex parte humanitatis assumptæ repugnat. Nam
436.	v. 16.	dicebant	dicerent
438.	v. 8.	erat	esset
ib.	v. 12.	erat	esset
445.	v. 11.	in N. *ut sestiunt*	*ut sentiunt*
447.		in N. *adhibendu sit*	*adhibenda sit*
448.	v. 18.	milibus	militibus
471.	v. 4.	§. 432. II.	§. 432. Prob. II.
473.	v. 3.	in N. Fassen	Frassen
480.	v. 16.	Ergo n. r.	Ergo n. r. Prob. subsm.
ib.	v. 2.	in N. *Toat.*	*Tract.*
484.	v. 3.	in N. *Maotb.*	*Matth.*
485.	v. 1.	Dist. cons	Dist. ant.
496.	v. 11.	§. 465.	§. 455.
498.	v. 6.	§. 257.	§. 457.
504.	v. 6.	Osææ	Osee
506.	v. ult.	Chsisto	Christo

ER-

ERRATA			CORRIGE.
Pag. 508.	v. 3.	in N. *aliesque*	*aliosque*
510.	v. 10.	eum	illud
514.	v. 20.	eum	illud
534.	v. 6.	§. 493.	§. 492.
537.	v. 1.	Ergo n. r.	Ergo n. r. Prob. subsm.
539.	v. 6.	teneremus	teneremur
544.	v. 2.	TRA- CTUUM	TRACTATUUM.

Alia errata, quæ correctoris diligentiam effugerunt, corrigat amicus Lector.